

ELS TREBALLADORS ESTRANGERS EN L'ESTRUCTURA ECONÒMICA DE TERRASSA

Terrassa, abril de 2005

Foment de Terrassa SA

Observatori Econòmic i Social i de la Sostenibilitat de Terrassa

Supervisió tècnica de l'estudi:
Xavier Muñoz, OESST

Equip de l'Observatori Econòmic i Social i de la Sostenibilitat de Terrassa:

Anna Punyet
Antoni Salvadó
Enric Sanllehi

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Sociologia
Centre d'Estudi sobre Immigració i Minories Ètniques

Direcció: Dra. Carlota Solé, UAB
Coordinació: Dra. Sònia Parella, UAB

Equip del Centre d'Estudi sobre Immigració i Minories Ètniques:

Raquel Moreno
Albert Terrones
Daisy Margarit
Dr. Leonardo Cavalcanti
Dra. Kàtia Lurbe
Rosa Alcalde
Paola Martínez
Sarai Samper
Núria Marzo
Marc Sabadí
Lluís Armenteras

Foment de Terrassa SA és una empresa certificada per la norma UNE-EN-ISO 9001:2000 (certificació ER-0348/2002) l'abast de la qual inclou procediments per a la realització d'estudis i informes.

Correspondència i consultes:

Foment de Terrassa SA - Observatori Econòmic i Social i de la Sostenibilitat de Terrassa
Carretera de Martorell 95, 3a planta - 08224 Terrassa
Correu electrònic: oest@terrassa.org - Web: <http://www.terrassa.org>.

Copyright del conjunt © Ajuntament de Terrassa

Producció: Foment de Terrassa SA, Ajuntament de Terrassa

Disseny cobertes: Regidoria de Comunicació, Ajuntament de Terrassa

Fotografia de la coberta: Teixit Kente (Ashanti, Ghana), Col·lecció Âgama, Taller de Viatges

Impressió: Prismàtic Arts Gràfiques S.A.

ISBN: 84-86838-70-3

Dipòsit legal: B-23.126/2006

Drets reservats per a tots els països. No es permet la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la compilació en un sistema informàtic, ni la transmissió per qualsevol forma o mitjà, ja sia electrònic, mecànic, per fotocòpia, per registre o altres mitjans, ni el préstec, lloguer, o qualsevol altra forma de cessió de l'ús de l'exemplar, sense el permís previ per escrit dels propietaris del copyright.

Introducció

L'arribada de població nouvinguda a Terrassa procedent de països no comunitaris en els darrers anys, s'ha traduït en un procés de diferenciació i diversificació de l'estructura social terrassenca, així com dels models de relació i convivència en tots i cadascun dels àmbits de la vida. Davant d'aquest fet, aquesta recerca pretén aproximar-se a l'estudi, d'una banda, de les condicions de vida de la població estrangera i, de l'altra, dels marcs convivencials entre la població estrangera i la denominada autòctona. L'objectiu final de l'estudi és proporcionar iniciatives i accions que pugui emprendre l'administració local a fi de gestionar de forma més eficaç la integració de la població nouvinguda.

Val a dir que no ens trobem davant d'un estudi que pretengui analitzar l'oferta d'accions i serveis del municipi de Terrassa en matèria d'immigració i avaluar-ne l'eficàcia i adequació. Es tracta d'un procés invers, que pretén arribar a una diagnosi sobre la situació de la població estrangera no comunitària resident a Terrassa, en relació tant a la seva incorporació a l'estructura econòmica i social del municipi, com en termes de l'impacte que els processos migratoris estan tenint entre la població anomenada autòctona, a partir de l'estudi dels discursos al voltant de la convivència entre els diferents col·lectius. A continuació, es sintetitzen els objectius específics de l'estudi:

- Estudi de les trajectòries laborals dels principals col·lectius de treballadors d'origen immigrant residents a Terrassa
- Aproximació a l'anàlisi de la reacció de la societat receptora, a nivell local, davant la presència de població immigrada d'origen no comunitari. Del que es tracta és de veure fins a quin punt les interaccions socials i les formes de convivència diària es veuen influïdes per etiquetes socials de caràcter ètnic
- Anàlisi estratègica i propostes operatives d'actuació que se'n deriven
- Contribució a la implantació de mesures facilitadores del procés d'integració de la població immigrada a Terrassa.

L'estudi s'ha portat a terme a partir d'una "aproximació multimètode", que combina, d'una banda, una aproximació quantitativa, en base a les dades sociodemogràfiques i econòmiques recollides en registres i estadístiques oficials sobre la població estrangera, realitzada per Foment de Terrassa (*capítol 1*). De l'altra, una aproximació qualitativa (*capítols 3 i 4*), coordinada i realitzada pel CEDIME, que combina les entrevistes qualitatives en profunditat i les tècniques observacionals, a fi i efecte d' aproximar-se de forma intensiva a les

trajectòries migratòries i laborals seguides pels treballadors estrangers residents a Terrassa (factors motivacionals, projectes migratoris i estratègies d'inserció laboral, etc.), així com d'analitzar les actituds i discursos que la presència de població nouvinguda genera entre la població autòctona, en termes d'interacció i convivència.

Dins de la part qualitativa de l'estudi, el *capítol 2* recull les trajectòries laborals de la població d'origen no comunitari resident a Terrassa, a partir dels resultats extrets de 26 entrevistes en profunditat a persones d'origen immigrant, d'ambdós sexes i de diferents nacionalitats (veure les fitxes dels entrevistats a l'Annex I), realitzades durant els mesos de novembre i desembre de 2004. Aquest capítol aporta una anàlisi detallada dels projectes migratoris i de les trajectòries legals i laborals seguides pels immigrants no comunitaris, així com de les seves relacions amb les institucions de la societat d'acollida.

Així mateix, el *capítol 3* ofereix una aproximació de caràcter exploratori al discurs de la població anomenada "autòctona" de Terrassa, en relació a l'arribada de població estrangera d'origen extracomunitari que s'ha produït en els darrers anys. L'objectiu fonamental és analitzar la reacció de la població receptora, a nivell local, davant la presència d'immigració estrangera, a partir de l'estudi del discurs al voltant de la convivència entre persones i grups culturalment diversos. Els resultats que aquí es recullen formen part d'un treball de camp que s'ha dut a terme durant el mes de desembre de 2004. L'àmbit geogràfic de l'estudi han estat dos barris de la ciutat: Ca n'Anglada (Districte II) i Sant Pere Nord (Districte VI), caracteritzats per la notòria presència de població nouvinguda en els darrers anys i per comptar, cadascun d'ells, amb un perfil diferenciat de procedències, que facilita la comparació. El treball de camp d'aquesta etapa de l'estudi es basa en l'observació participant i en les entrevistes a diferents agents socials (representants d'associacions, tècnics de l'administració, etc.)

Dels resultats presentats se'n deriven propostes i línies d'acció per tal d'aconseguir una millora de les condicions de vida de la població estrangera i de la seva incorporació a l'estructura laboral i al teixit social de la ciutat de Terrassa, que són desenvolupades al llarg del capítol de conclusions.

Capítol 1

L'estructura demogràfica de la població estrangera i l'activitat econòmica de Terrassa. Dades quantitatives

---

1.1. Introducció

El present capítol té com a objectiu descriure demogràficament el perfil del treballador estranger en l'activitat econòmica a Terrassa. Davant de l'augment de la proliferació de la globalització, cada cop s'està diversificant la procedència dels estrangers nouvinguts a la nostra ciutat. És per això que és important conèixer la realitat existent, i així facilitar al màxim l'entrada al món laboral de totes les persones (al marge de la seva procedència o del col·lectiu a què pertanyen) que volen establir-se al municipi.

Aquesta part de la recerca consta de dos grans blocs: en el primer es fa una descripció demogràfica del perfil de la població estrangera, i es compara amb la població de nacionalitat espanyola, o també anomenada "autòctona" (concepte que poso qüestionat). També es fa una descripció de la realitat del treballador estranger en l'activitat econòmica i els sectors d'activitat que ocupa. El segon gran bloc fa una descripció dels serveis existents al municipi. Cal comentar que s'han descrit tots aquells dels quals es té constància. En aquest segon bloc també es fa una breu descripció de la història de la llei d'estrangeria, i es fa una especial èmfasi en el nou reglament posat en marxa el 7 de febrer d'aquest any.

Cal dir que l'apartat dels serveis d'atenció als immigrants ha estat possible gràcies a la col·laboració de les persones que hi treballen directament, i que, per tant, tenen un millor coneixement del funcionament de les accions.

Finalment, esmentar que el present capítol pretén aportar la informació necessària per a la millora en la introducció i l'equiparació al món laboral dels ciutadans estrangers.

1.2. Fonts demogràfiques

Per realitzar el present estudi s'han utilitzat diferents fonts demogràfiques bàsiques. Per a la primera part, que consisteix en la caracterització de la població estrangera a Terrassa, s'han utilitzat, principalment, el **Padró Municipal d'Habitants**, i en segon lloc, el **Censo de Población y Viviendas** que es fa cada 10 anys, aquesta facilitada per l'Instituto Nacional de Estadística (INE), i l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), a través dels seus webs. Totes dues fonts proporcionen informació d'un moment concret de la població. Les dades del Padró Continu han estat proporcionades per l'Ajuntament de Terrassa.

A l'hora de realitzar aquesta primera part, s'han tingut en compte les limitacions que poden tenir les fonts d'informació. En primer lloc, el Padró Continu, malgrat ser la font més directa per a la majoria d'estudis demogràfics, només contempla totes aquelles persones empadronades, així doncs, no té en compte totes aquelles que estan empadronades en altres municipis, però que resideixen a Terrassa o a la inversa. Tampoc s'ha considerat la possible duplicitat de registres o altres irregularitats pròpies d'aquest tipus de font.

Les dades sobre els fluxos migratoris, les quals són bàsiques per a l'estudi dels treballadors estrangers, són, precisament les que presenten menys precisió. En el cas concret del col·lectiu estudiat, es produeix una subestimació dels registres en tant que un nombre considerable de persones estrangeres no s'empadronen ja sigui per desconeixement o per temor a que això impliqui un major control sobre la seva situació irregular. Això malgrat que des de 1996 l'empadronament és un dret i un deure de totes les persones que resideixen en un municipi, independentment de la seva situació legal.

Així doncs, cal tenir en compte que alguns dels estrangers extracomunitaris en situació d'irregularitat no consten a les dades del padró ni tampoc en cap altra font estadística oficial, que, per definició, no tenen en compte aquest grup de residents. En conseqüència, les dades són sensibles als períodes de regularització, augmentant doncs, bruscament, els efectius d'estrangers empadronats que fa anys que resideixen al terme municipal. Tampoc contempla aquelles persones que tenen un passaport de la Unió Europea, que poden entrar i estar al país sense haver-se de registrar com a resident.

Per contra es pot produir un sobrerregistre de les dades a causa de les persones que han marxat fora, però continuen essent contemplades fins que no caduca el permís de residència. Així mateix, es pot produir una duplictat d'empadronament d'algunes persones de nacionalitat estrangera com a conseqüència de la necessitat d'acreditar el temps de residència en vista a una hipotètica regularització.

Malgrat aquest biaix, el Padró Municipal d'Habitants és la font oficial més directa i fiable per elaborar estudis d'aquestes característiques, pel seu caràcter dinàmic i renovable i en constant actualització.

Quant a la segona part de l'informe, cal esmentar les dificultats a l'hora d'obtenir les dades que configuren l'estudi realitzat. D'altra banda, cal tenir present les diferències de l'objecte d'estudi: mentre la primera part de l'informe només es comptabilitzen les persones censades o empadronades amb independència de la seva situació legal al país –amb o sense permís- en aquesta segona part només es contempla el col·lectiu de persones que legalment resideixen al municipi. El recompte d'aquestes persones es fa mitjançant les dades de permisos de residència i de treball que atorguen els ministeris de l'Interior i de Trabajo y Asuntos Sociales, però que només estan disponibles a nivell provincial.

Per tant, qualsevol estudi a escala territorial inferior ha de basar-se en un altre tipus de fonts que en aquest cas són les subministrades pel Departament de Treball i Indústria de la Generalitat de Catalunya a través de les seves oficines de treball (OTG), i del Censo de Población y Viviendas del 2001 que fa referència als ocupats majors de 16 anys. De les fonts oficials, finalment, esmentar la dades de registrats a la Seguretat Social, i que ha facilitat la Delegación de Barcelona de la Tesorería Nacional de la Seguridad Social. Únicament, ha estat possible obtenir nombres agregats.

En vistes a complementar aquesta informació s'ha utilitzat les dades del *Programa d'intermediació generalista: Informació, assessorament i millora de l'ocupabilitat* que es porta a terme des de Foment de Terrassa SL. Les dades fan referència als ciutadans i ciutadanes que hi acudeixen per tal de trobar una feina, millorar la seva situació laboral o actualitzar la informació sobre les possibilitats laborals. Quant als emprenedors i les emprenedores estrangers no hi ha una font mínimament accessible i fiable, però, d'altra banda, s'ha utilitzat com a font d'informació orientativa el servei del *Viver d'Empreses*, que també es promou des de Foment de Terrassa, aquest és un espai dedicat a donar suport a persones que volen crear el seu propi negoci.

1.3. La població

Evolució de la població

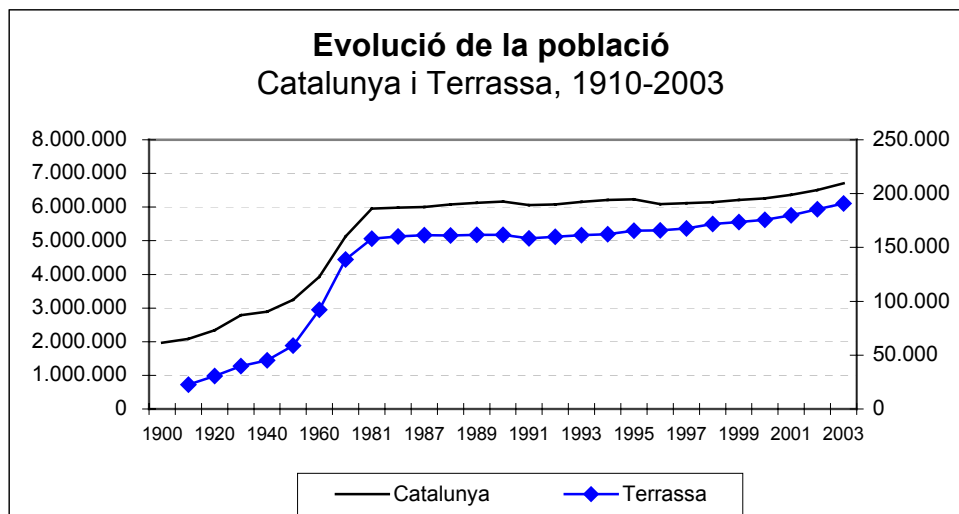
- Catalunya i Terrassa: una tendència semblant.

En l'evolució de la població, el fenomen determinant i imprevisible de la immigració ha tingut un paper clau per a la població de Terrassa. Al llarg del darrer segle, la població de Terrassa ha seguit la mateixa tendència que Catalunya, aquesta caracteritzada per un ritme de creixement important de la població per l'arribada constant de nous immigrants.

Tant a Catalunya com a Terrassa fins als anys 90 es produeix un flux migratori important de la població procedent de la resta de l'Estat espanyol. El procés d'industrialització al llarg del segle va fer que Catalunya esdevingués atractiu per a moltes persones que buscaven millorar la seva qualitat de vida buscant feina al sector industrial.

És a partir de les dues darreres dècades del segle que aquest procés migratori es substitueix per l'arribada de nova població procedent de l'estranger, principalment vinguda dels països extracomunitaris. És en aquest moment quan es comença a diferenciar a l'immigrant estranger pel seu lloc de procedència: comunitaris i extracomunitaris. I s'entendrà, doncs, la diferenciació en termes legislatius entre les diferents nacionalitats que històricament han tingut vincles de relació socioeconòmica amb el nostre país, cosa que determinarà la facilitat, en uns casos, i la dificultat, en uns altres, d'obtenció dels permisos de residència i de treball.

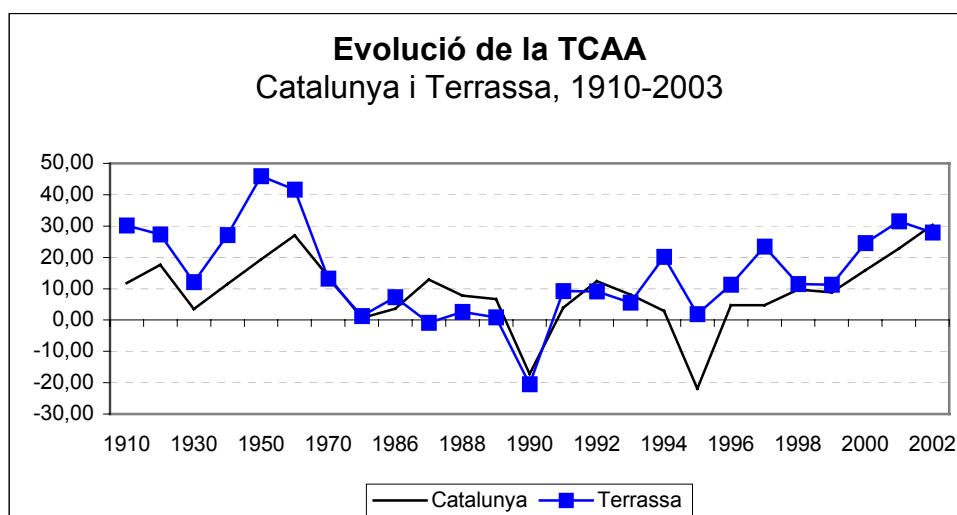
En el gràfic presentat a continuació podem observar l'evolució de la població de Catalunya i Terrassa. S'observa la mateixa dinàmica de creixement tant per Terrassa com per Catalunya: marcada per un augment de la població notable a partir de la primera gran onada migratòria, i un creixement continuat amb un ritme d'increment més lent.

En el segon gràfic podem veure els ritmes de creixement, la Taxa de creixement anual acumulatiu, aquest indicador mostra l'increment anual per cada 1000 habitants. La TCAA confirma la tendència comentada: tant Catalunya com Terrassa, les dues grans onades migratòries va incidir en l'evolució de la població. Així mateix, el gràfic mostra la incidència dels esdeveniments històrics en els fluxos migratori.

És partir dels darrers 50 anys que podem definir quatre períodes determinants per a la immigració. En el primer, des de 1950 fins al 1972, es produeix un creixement econòmic important que genera, tant a Catalunya com a Terrassa, un increment de llocs de treball, el qual fa accelerar el flux migratori de persones procedents de la resta de l'Estat espanyol, tal com s'observa en el gràfic. El segon període, del 1973 fins al 1983, ve marcat per la crisi econòmica ocasionant una reducció dels nivells d'ocupació i, per tant, un estancament dels fluxos. La recuperació econòmica que marca el tercer període, del 1983 fins al 1991, es defineix per la consolidació a l'entrada a la Unió Europea, i inici d'un procés paral·lel d'entrada de nova immigració procedent de països extracomunitaris i d'implantació de polítiques legislatives més restrictives. És a partir del 1991, el quart període, el moment en el qual s'evidencia la necessitat de regularitzar la situació de totes aquelles persones no contemplades legislativament, és a dir, s'obre el període de regularitzacions extraordinàries que fan evident l'existència d'un sector de persones "sense papers", fet que explica certs pics del gràfic com el dels anys 1991, 1997, 2000 i 2001.

Bona part de l'evolució del creixement de la població de Catalunya i Terrassa s'explica per la immigració rebuda al llarg del segle XX. Les dades presentades en la taula següent mostren l'evolució de la immigració segons el lloc de naixement de les persones nouvingudes i l'any d'arribada.

A continuació es mostren les dades de la població nouvinguda al llarg del segle XX:

Evolució de la immigració segons el lloc de naixement i l'any d'arribada

Catalunya i Terrassa, 1900-1996

Lloc de naixement	Any d'arribada									Total
	1920 i abans	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-1996	
Catalunya										
Nascuts a Catalunya	810	1.882	2.622	4.150	6.830	12.965	13.823	16.844	13.128	73.054
Nascuts a la resta de l'Estat	11.413	30.050	49.497	155.596	353.711	649.480	327.313	115.197	60.616	1.752.873
Andalusia	2.069	7.164	15.636	62.946	176.210	333.528	152.384	39.687	20.859	810.483
Extremadura	206	506	1.261	6.536	24.913	77.608	37.340	9.384	3.924	161.678
Castella i Lleó	682	2.085	4.379	13.692	26.532	54.205	33.819	12.726	5.841	153.961
Aragó	2.327	6.158	7.718	17.770	29.654	39.035	20.669	9.840	5.191	138.362
Castella-la Manxa	507	1.474	2.803	11.658	30.756	54.236	21.574	6.772	2.996	132.776
Galícia	241	888	2.187	7.230	14.675	30.092	18.399	8.411	4.219	86.342
País Valencià	2.268	3.956	4.255	10.272	14.897	15.300	9.502	6.342	4.498	71.290
Múrcia	2.025	4.988	4.988	12.570	18.283	14.723	6.261	2.617	1.687	68.142
Madrid	349	710	2.241	3.647	4.855	8.714	8.021	6.269	3.974	38.780
País Basc	138	405	867	1.537	1.649	3.192	3.941	4.015	2.082	17.826
Ceuta o Melilla	64	173	276	885	2.580	5.707	3.434	1.222	685	15.026
Astúries	79	252	573	1.365	1.762	3.830	3.717	2.146	1.297	15.021
Navarra	123	407	721	1.723	2.107	2.443	2.060	1.290	666	11.540
Cantàbria	80	238	538	1.401	1.410	2.002	1.726	1.279	694	9.368
Balears	135	291	429	786	1.156	1.731	1.958	1.530	1.023	9.039
Rioja	87	288	497	1.209	1.657	2.024	1.230	730	390	8.112
Canàries	33	67	128	369	615	1.110	1.278	937	590	5.127
Nascuts a l'estranger	1.027	2.013	3.691	4.566	8.910	28.059	37.182	45.853	40.505	171.806
Total població	13.250	33.945	55.810	164.312	369.451	690.504	378.318	177.894	114.249	1.997.733
Terrassa										
Nascuts a Catalunya	24	28	41	97	228	300	193	248	189	1.348
Nascuts a la resta de l'Estat	358	903	1.490	6.259	14.013	19.939	7.828	2.133	1.143	54.066
Andalusia	154	451	915	4.311	10.108	14.287	4.982	1.001	593	36.802
Aragó	67	168	197	504	804	824	404	136	75	3.179
Castella-la Manxa	10	43	59	352	941	1.210	368	125	48	3.156
Castella i Lleó	12	45	61	257	518	1.030	612	197	91	2.823
Extremadura	1	3	17	115	509	1.224	515	109	45	2.538
País Valencià	60	94	106	292	396	275	138	100	51	1.512
Galícia	2	8	18	100	171	371	226	93	56	1.045
Múrcia	38	58	46	128	245	197	76	49	29	866
Madrid	1	6	28	71	97	123	91	77	42	536
Ceuta o Melilla	1	7	5	28	80	151	84	26	11	393
Astúries	1	0	9	14	32	55	134	59	21	325
País Basc	4	4	5	24	23	50	49	47	38	244
Balears	2	4	5	12	26	31	48	39	20	187
Navarra	2	7	13	22	24	32	41	25	10	176
Cantàbria	1	3	3	19	13	26	22	16	3	106
Rioja	0	2	2	8	19	27	14	19	1	92
Canàries	2	0	1	2	7	26	24	15	9	86
Nascuts a l'estranger	25	41	79	86	129	462	781	877	804	3.284
Total població	407	972	1.610	6.442	14.370	20.701	8.802	3.258	2.136	58.698

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Les dades mostren el procés històric migratori que tant Catalunya com Terrassa han tingut en el darrer segle. S'evidencia clarament la primera gran onada migratòria produïda durant els anys 1950-60, la qual es caracteritza per l'entrada de població procedent de la resta de l'Estat espanyol: principalment andalusos i extremenys en el cas de Catalunya, i andalusos i aragonesos en el cas de Terrassa; característica que també comparteix la segona gran onada migratòria, esdevinguda entre els anys 1960 i 1970.

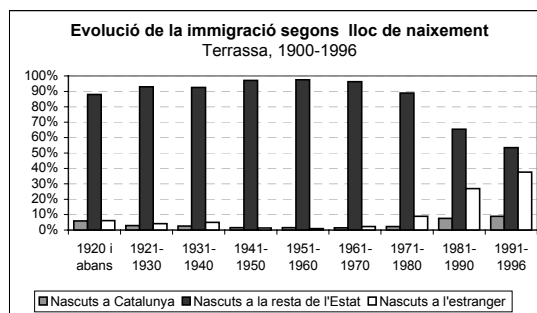
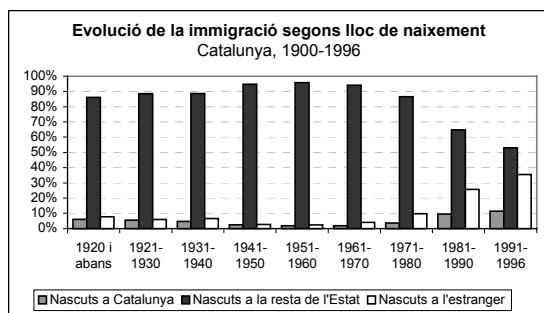
Durant aquestes dècades, a Catalunya es van establir aproximadament un milió de persones procedents de la resta de l'Estat espanyol, el 93,86% del total d'immigrants, dels quals la meitat eren nascuts a Andalusia. En el cas de Terrassa van arribar 33.952 espanyols, el 96,69% sobre el total, entre ells 24.395 andalusos, és a dir, xifra que representa gairebé tres de cada quatre espanyols, i en conseqüència, dels nous immigrants.

És precisament l'arribada d'aquesta població la que va fer necessària la construcció de nous barris a Terrassa, com són els casos de Ca N'Anglada i de Sant Pere Nord, amb un urbanisme propi de l'època, caracteritzat per la concentració d'habitatges i la manca de serveis i equipaments.

Fins a finals del segle, la immigració procedeix de l'Estat espanyol, i és a partir dels anys 1990 quan aquest flux migratori deixa pas a l'arribada d'una nova immigració: la procedent de l'estranger, cosa que implica, no només un canvi en els orígens, sinó en la diversitat cultural i en el marc legislatiu.

Com s'aprecia en els següents gràfics la immigració de persones procedents de l'estranger no han tingut un pes significatiu durant el segle, i és a partir del 1981 quan adquireix importància. Mentre que a principis de segle, a Catalunya l'arribada de població procedent de l'estranger no significava més del 8%, a finals del segle esdevé el 35,45% del total. A Terrassa l'augment és encara més important: a principis del s. XX representava el 6,14% en el quinquenni 1991-1996 passa a ser del 37,64%.

En vista d'aquestes dades podem concloure que a Terrassa es reproduïx la tendència general catalana, però més accentuada: el pes dels espanyols primer, i dels estrangers, després, és superior en el cas de Terrassa que a Catalunya.

Paral·lelament a aquest procés, Terrassa i al igual que altres municipis catalans, ha vist augmentar el nombre de persones arribades de la resta de Catalunya, especialment fruit de la desconcentració de població de la primera corona metropolitana.

- Evolució recent de la població de Terrassa.

Des de 1965 fins a data 31 de desembre del 2003 la població de Terrassa ha crescut en 72.906 ciutadans, cosa que significa un ritme de creixement mitjà de anual 2.000 persones. Cal comentar que no ha estat un creixement homogeni sinó que a fluctuat al llarg del temps podent-se distingir a grans trets tres etapes: la primera que aniria del 1965 fins al 1975 on hi ha un creixement important i continuat de la població fruit de les dues grans onades migratòries; una segona etapa des del 1976 fins al 1991 amb un estancament de la població total i la tercera gran etapa del 1992 fins a l'actualitat on torna a

experimentar un creixement significatiu per l'arribada de nova població tant de la resta de Catalunya com de l'estranger.

Les dades d'immigrats de la taula fan referència al total de persones donades d'alta i baixa cada any independentment de la seva nacionalitat. D'aquestes dades se'n desprèn un augment important del nombre de persones que vénen a viure al municipi: si al 1965 es van donar d'alta un total de 3.378 persones, al 2003 ho fan 9.969, és a dir, el triple.

Evolució de la població total i nombre d'altres enregistrades

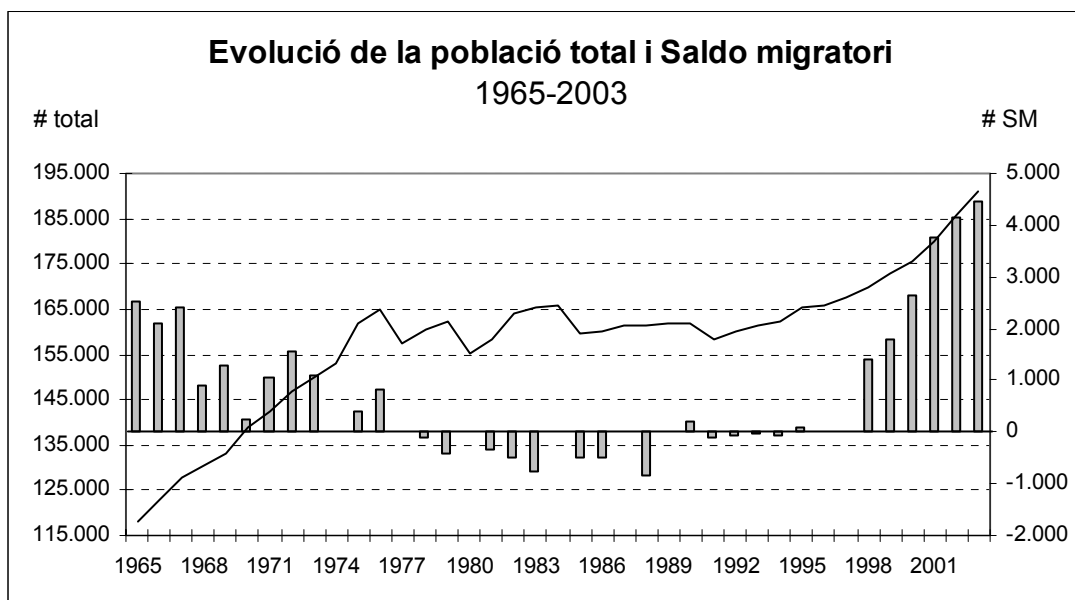
Terrassa, 1965-2003

Any	Població total	Immigració	Emigració	Saldo migratori	% Immigració	Δ absoluts	Δ relatiu
1965	117.922	3.378	845	2.533	2,86	-452	-17,84%
1966	123.112	2.564	483	2.081	2,08	336	16,15%
1967	127.814	2.695	278	2.417	2,11	-1.505	-62,27%
1968	130.549	1.721	809	912	1,32	356	39,04%
1969	133.222	2.215	947	1.268	1,66	-1.018	-80,28%
1970	138.697	501	251	250	0,36	817	326,80%
1971	142.501	2.077	1.010	1.067	1,46	478	44,80%
1972	146.971	2.661	1.116	1.545	1,81	-434	-28,09%
1973	149.872	2.470	1.359	1.111	1,65	-1.111	
1974	153.226						
1975	161.679	651	272	379	0,40	458	120,84%
1976	165.077	2.074	1.237	837	1,26	-837	
1977	157.442					-117	
1978	160.403	1.385	1.502	-117	0,86	-310	264,96%
1979	162.108	1.323	1.750	-427	0,82	427	
1980	155.360					-346	
1981	158.236	145	491	-346	0,09	-134	38,73%
1982	164.218	477	957	-480	0,29	-267	55,63%
1983	165.233	336	1.083	-747	0,20	747	
1984	166.032					-481	
1985	159.530	543	1.024	-481	0,34	-22	4,57%
1986	160.245	111	614	-503	0,07	520	-103,38%
1987	161.410	1.584	1.567	17	0,98	-863	-5076,47%
1988	161.265	1.060	1.906	-846	0,66	846	
1989	161.682					209	
1990	161.823	1.979	1.770	209	1,22	-324	-155,02%
1991	158.507	630	745	-115	0,40	48	-41,74%
1992	159.964	1.884	1.951	-67	1,18	32	-47,76%
1993	161.428	2.149	2.184	-35	1,33	-41	117,14%
1994	162.327	2.307	2.383	-76	1,42	148	-194,74%
1995	165.604	2.489	2.417	72	1,50	-72	
1996	165.908				0,00		
1997	167.781				0,00		
1998	169.987	4.087	2.686	1.401	2,40	371	26,48%
1999	172.807	4.646	2.874	1.772	2,69	880	49,66%
2000	175.649	5.859	3.207	2.652	3,34	1.104	41,63%
2001	179.967	7.306	3.550	3.756	4,06	408	10,86%
2002	185.636	8.848	4.684	4.164	4,77	306	7,35%
2003	190.828	9.969	5.499	4.470	5,22		

Font: Ajuntament de Terrassa, Serveis Generals. Centre d'Estudis Demogràfics.

Aquest, però no és el ritme real de creixement perquè cal tenir en compte que actualment també es produeix un flux emigratori paral·lel al de l'arribada de nova població, de manera que el que hem de considerar és el saldo migratori (la diferència entre les arribades i les sortides), que a l'any 2003 se situava en 4.470 persones.

El saldo migratori (SM) de la segona meitat del segle XX evidencia els dos processos migratoris: les dues grans onades migratoris protagonitzades per l'arribada de ciutadans de la resta de l'Estat espanyol i l'actual onada migratori protagonitzada per l'arribada de ciutadans provenint de l'estranger, principalment de les àrees extracomunitàries. És interessant que en els dos extrems del gràfic es produeix un saldo migratori positiu notable, essent aquest superior a partir de l'any 2000. Cal dir, però, que en els anys on s'observa un saldo migratori de 0 és degut a l'absència d'informació.

- Evolució actual de les altes per immigració de Terrassa.

En aquests quatre darrers anys el nombre d'altes enregistrades al Padró Municipal d'habitants ha crescut considerablement; de 5.859 persones donades d'alta l'any 2000 s'ha passat a 9.969 al 2003. Això suposa un increment del 70%, és a dir, per cada 100 persones que arribaven al 2000, al 2003 ho han fet 170.

El flux immigratori des del 2000 ha fet augmentar el ritme de creixement del municipi. Si des de meitat del XX el ritme de creixement ha estat moderat, des del 2000 s'ha incrementat significativament: de fet l'any de major arribada de nova població al municipi va ser durant el 2000, tal com mostra la taula presentada a continuació.

Taxa de creixement anual acumulatiu (per mil)

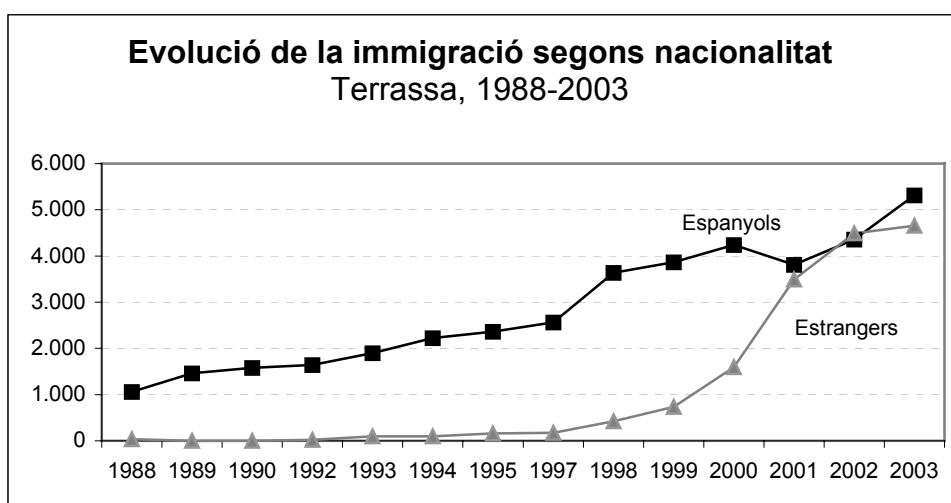
Població total i immigració. Terrassa, 1998-2003

Any	TCAA total	TCAA immigració
1998	11,46	136,78
1999	11,33	261,08
2000	24,58	246,97
2001	31,50	211,06
2002	27,97	126,70

Font: elaboració pròpia a partir de l'Institut d'Estadística de Catalunya

No obstant, les dades mostren una reducció del ritme de creixement a partir del 2002, tant en termes total de la població com de la immigració, i veiem que s'equipara als nivells de l'any 1998. D'altra banda, cal recordar que la TCAA només ens indica el ritme d'arribada de nous ciutadans i ciutadanes a Terrassa, però en cap moment ens està indicant el ritme de creixement real per migració, això (com s'ha comentat anteriorment), s'aprecia amb el saldo migratori.

Si diferenciem la població que s'ha establert en els darrers anys veiem que tant les persones que vénen de l'estranger o d'altres municipis de la resta de l'estat espanyol ha augmentat notablement.

En la taula presentada a continuació es detalla el flux especificant la procedència. S'ha volgut diferenciar els darrers quatre anys utilitzant la nacionalitat de la població estrangera per tal de poder detectar si el major gruix de les persones no espanyoles –legislativament parlant- prové directament de l'estranger o pel contrari hi ha un desplaçament intern (que provenen d'altres municipis de la resta de l'Estat espanyol). I el que es detecta és que una de cada tres persones vénen d'altres municipis, això vol dir que una bona part de persones nouvingudes arriben directament del seu lloc d'origen. Aquest fet s'ha de tenir en compte ja que l'arribada directa dels estrangers fa que aquests necessitin de coneixement bàsics de les xarxes social, econòmiques, culturals i legals del nostre país.

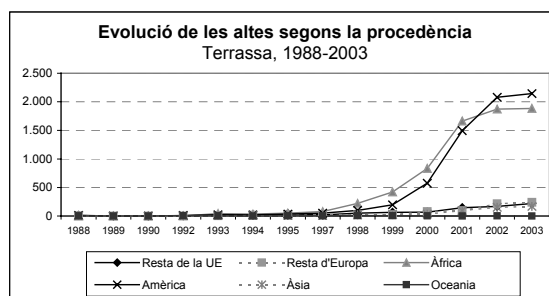
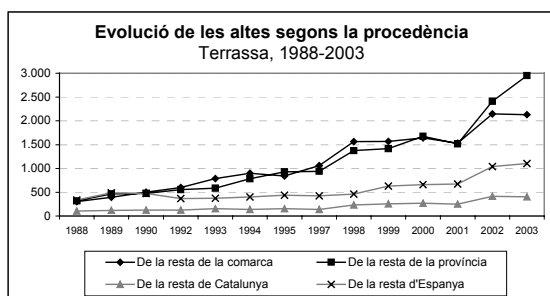
Evolució de la immigració segons lloc de procedència
 Terrassa, 1988-2003

Any	Espanyols					Estrangers					
	De la resta de la comarca	De la resta de la província	De la resta de Catalunya	De la resta d'Espanya	Total	Reste de la UE	Reste d'Europa	Àfrica	Amèrica	Àsia	Oceania
1988	302	317	103	338	1.060	14	6	0	10	0	2
1989	394	464	118	488	1.464	0	0	0	0	0	0
1990	501	477	122	477	1.577	0	0	0	0	0	0
1992	598	553	124	368	1.643	3	1	3	8	1	7
1993	785	585	153	375	1.898	23	4	45	21	1	2
1994	899	784	139	401	2.223	21	15	35	19	5	0
1995	844	929	152	439	2.364	45	21	49	35	5	4
1997	1.060	940	139	425	2.564	20	18	78	50	4	4
1998	1.567	1.376	232	461	3.636	51	19	222	100	22	8
1999	1.569	1.416	254	629	3.868	64	25	421	196	24	6
2000	1.640	1.674	269	660	4.243	69	78	832	574	35	4
2001	1.532	1.518	251	676	3.977	146	94	1662	1495	98	0
2002	2.146	2.413	415	1.041	6.015	168	215	1874	2080	153	2
2003	2.132	2.953	404	1.105	6.594	220	240	1885	2143	167	0

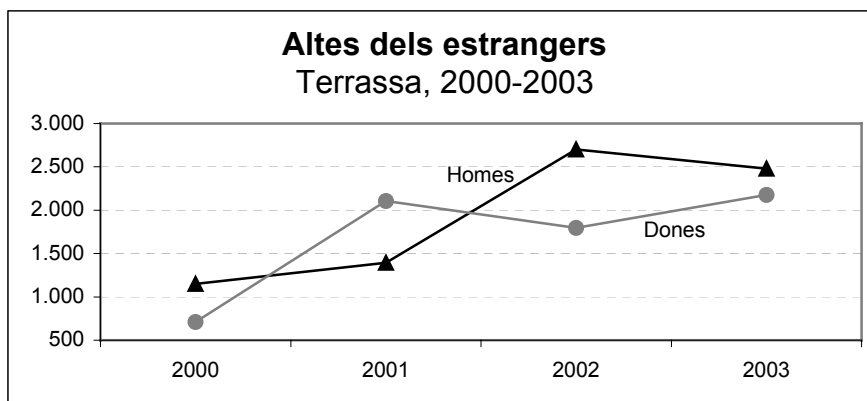
Font: Institut d'Estadística de Catalunya

A partir dels 2001 la informació de la població estrangera és del Padró Municipal d'Habitants i fa referència a les altes per nacionalitat i no la zona de procedència

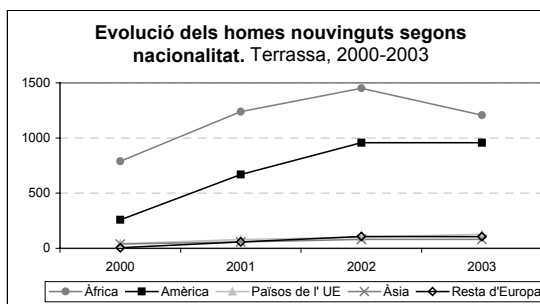
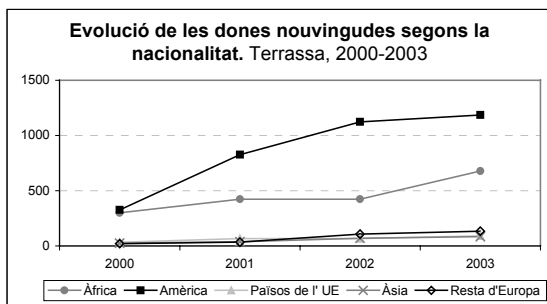
Pel que fa a la immigració de nacionalitat no espanyola, s'observa l'alt nombre persones procedents d'Àfrica i Amèrica del Sud. D'altra banda, tot i que aquestes són les dues primeres nacionalitats amb diferència, les dades en termes absoluts ens indiquen l'augment de la diversificació dels perfils dels nouvinguts i nouvingudes, i on destaca l'increment de persones procedents de la resta de l'Europa.

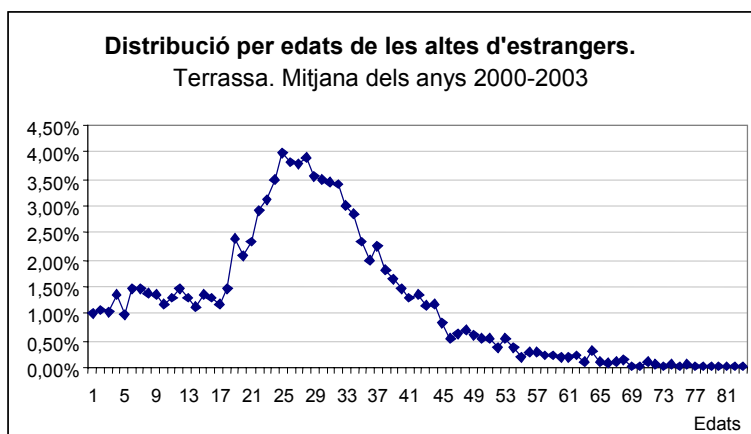
L'evolució dels flux migratori en els darrers anys està experimentant canvis. D'una banda les dades mostren un canvi en l'origen majoritari de les persones nouvingudes: els africans deixen de ser el grup majoritari en benefici dels americans, especialment els llatinoamericans. D'altra banda, i malgrat que encara el flux migratori es caracteritza per un major nombre d'homes, s'observa un progressiu augment del nombre de dones que emigren.

Aquest canvi en el perfil de la població estrangera és una de les conseqüències palpables de les diferents regularitzacions que s'han realitzat en aquests darrers anys. Les reagrupacions familiars han propiciat l'arribada d'aquelles dones els marits de les quals, arribats anteriorment, ja estan establerts en el país. Això es veu clarament entre el col·lectiu de població africana, concretament la marroquina. Es destaca també el nombre de dones llatinoamericanes que s'han donat d'alta al municipi.

Pel que fa a l'edat, el flux migratori es caracteritza pel fet d'estar constituït de manera preeminent per població en edat activa, essent el grup d'edat majoritari el dels 20 als 35 anys. Alhora, destaca el percentatge de nens i nenes nouvinguts, en el que tradicionalment es coneix com a *migracions d'arrossegament*.

Quant a l'assentament de les persones nouvingudes destaca Ca n'Anglada com el barri amb un percentatge més alt, seguit dels barris Ca n'Aurell i Sant Pere Nord. D'altra banda, és interessant observar que la distribució territorial està associada a la nacionalitat d'origen d'aquests nous ciutadans i ciutadanes: entre el col·lectiu de nouvinguts procedent de l'Àfrica, principalment del Marroc, veiem que en major nombre s'estableixen a Ca n'Anglada, mentre que les persones procedents d'Amèrica –bàsicament dels països de llatinoamèrica – presenten una distribució molt més homogènia.

Així doncs, a Terrassa existeix una certa concentració en el territori de la població africana, especialment la marroquina. A aquesta concentració de la població nouvinguda al territori, se li ha d'afegir la població estrangera ja establerta amb anterioritat, i que sembla actuar com a pol d'atracció i/o efecte

de crida de la pròpia població: si a Ca n'Anglada hi ha un major percentatge de nouvinguts que s'estableixen al barri és perquè gent de la mateixa nacionalitat ja hi viu amb anterioritat. D'altra banda, si les dades ens proporcionessin informació més detallada de l'origen de les persones, caldria tenir en compte la regió de procedència dels immigrants, i veuríem que sovint les persones provenen de les mateixes zones rurals o urbanes que les ja establertes al municipi amb anterioritat.

Estructura de la població total i estrangera

- Piràmide de sexe i edat

L'estructura de la població ens permet fer una fotografia de les principals característiques demogràfiques de la població de Terrassa. Visualitzar el sexe i edat de la població és determinant per definir millor el mercat laboral de Terrassa, així com també l'estructura social i econòmica de la ciutat.

Com indiquen les dades de la població total i la població estrangera veiem que Terrassa té una estructura de població jove, i per tant una part important de la població resulta potencialment activa. Demogràficament parlant, dues tercers parts dels ciutadans de Terrassa estan en edat activa, entre els 15 i els 64 anys. Es destaca una major proporció de població en edat activa entre els ciutadans estrangers.

Pel que fa a la distribució per sexes, el pes relatiu entre els homes i les dones és el mateix, en canvi, entre la població estrangera el pes dels homes és superior al de les dones, el 57,74% i el 42,26% respectivament. Respecte la població en edat activa veiem que en tots dos casos, pel total i pels ciutadans estrangers, la proporció de les dones és inferior a la dels homes.

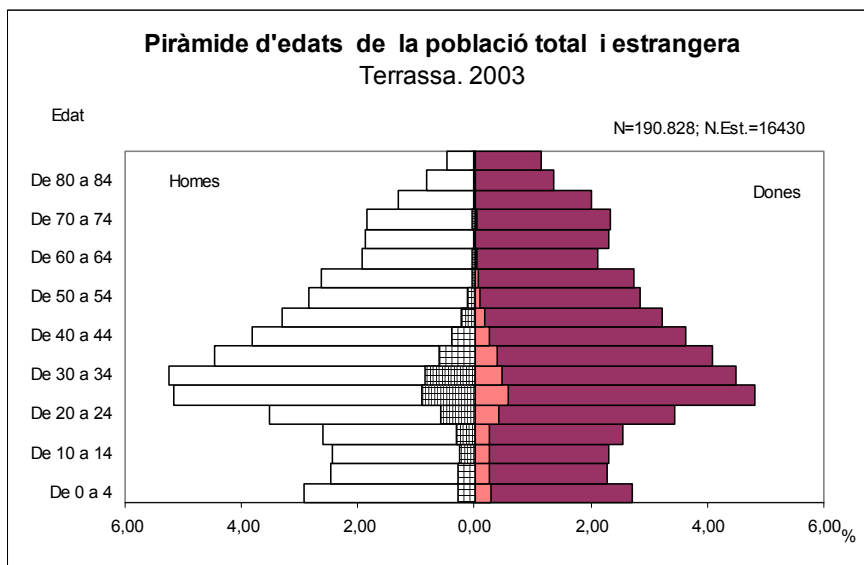
Població total i estrangera per grans grups d'edats

Terrassa, 31/12/2003

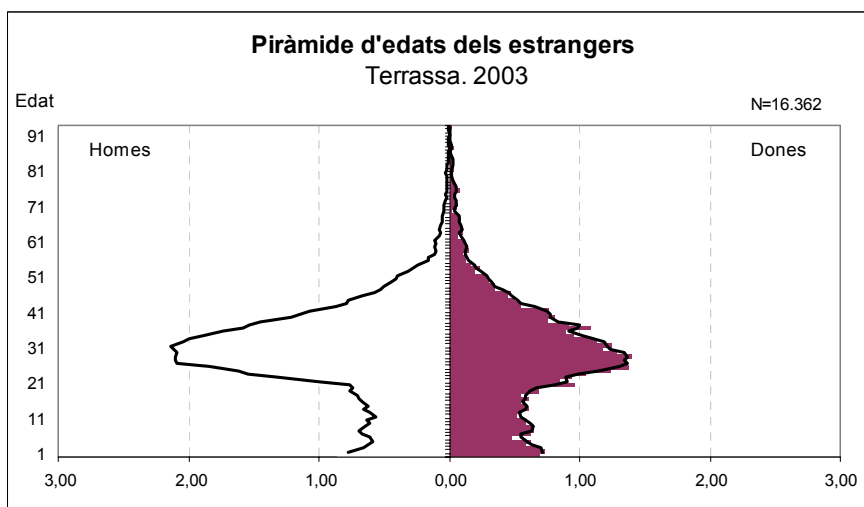
	Homes		Dones		Total	
	Població	%	Població	%	Població	%
Població total						
0-14	14.929	15,76%	13.904	14,47%	28.833	15,11%
15-64	67.776	71,54%	64.696	67,33%	132.472	69,42%
65 i més	12.039	12,71%	17.484	18,20%	29.523	15,47%
Total	94.744	49,65%	96.084	50,35%	190.828	100,00%
Estrangers						
0-14	1.584	16,70%	1.493	21,50%	3.077	18,73%
15-64	7.775	81,95%	5.267	75,86%	13.042	79,38%
65 i més	128	1,35%	183	2,64%	311	1,89%
Total	9.487	57,74%	6.943	42,26%	16.430	100,00%

Font: Ajuntament de Terrassa. Servei de Sistemes d'Informació

En la piràmide per edat i sexe presentada tot seguit, podem comparar el total de la població i el pes de la població estrangera. El primer que s'observa és la distribució dels grups d'edats joves entre els ciutadans nousvinguts de l'estranger. És a dir, la piràmide d'edats dels estrangers té una estructura més jove que la resta de la població. També, podem veure clarament la distribució desigual dels estrangers entre els homes i les dones. Breument, podem dir que a Terrassa els ciutadans nousvinguts de l'estranger en la seva majoria són homes i es troben entre els 20 i els 40 anys.

Aquesta distribució heterogènia de l'estructura s'observa més clarament en la piràmide d'edats de la població estrangera presentada a continuació. El pes dels homes entre les edats 25 i 30 anys arriba al 2%, mentre que el pes de les dones en les edats de més població no arriba en cap cas a l'1,5% respecte el total de la població nascuda a l'estranger.

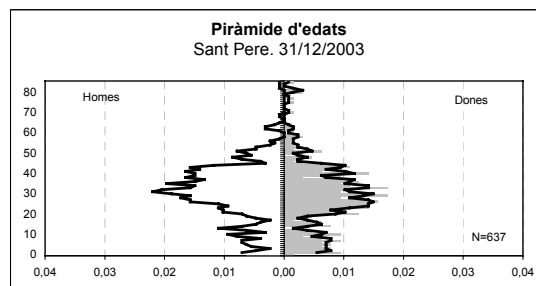
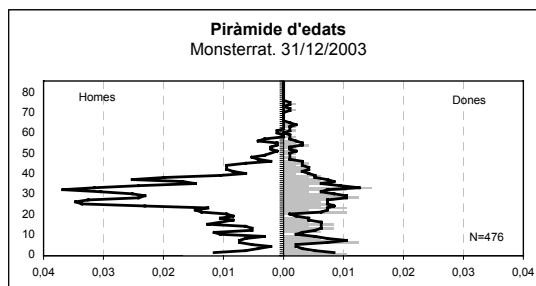
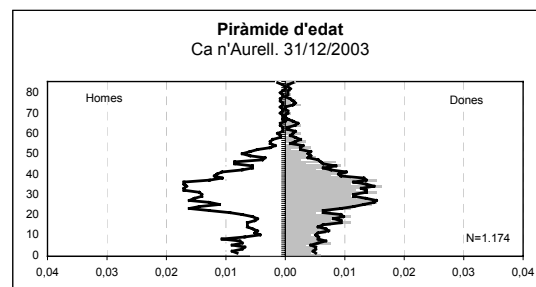
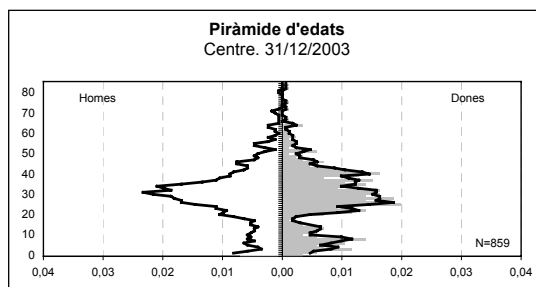
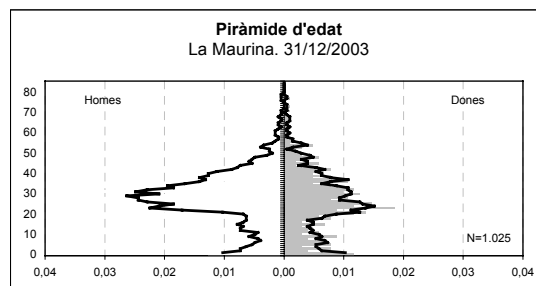
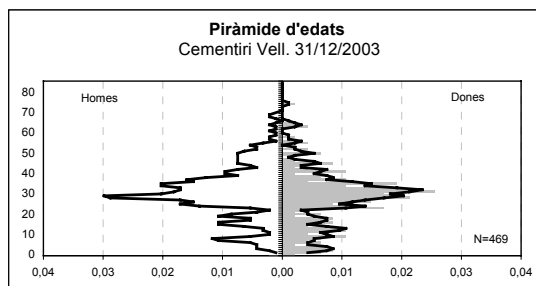
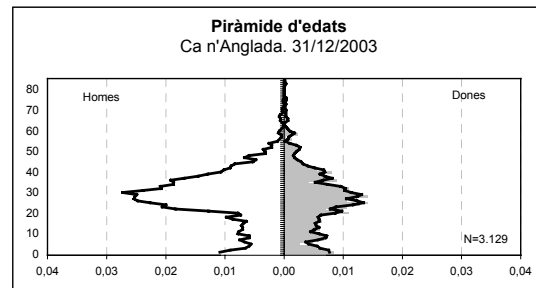
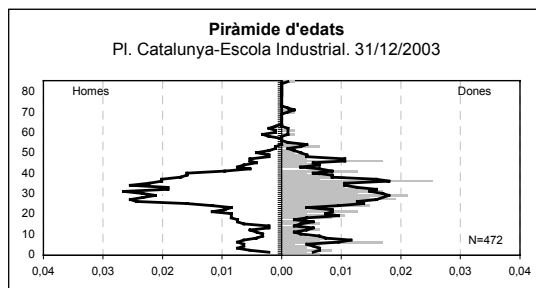
Aquesta mateixa tendència s'aprecia en les diferents piràmides de població realitzades pels barris on hi ha més població estrangera. A continuació, es

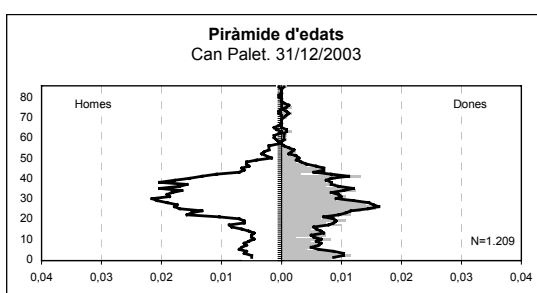
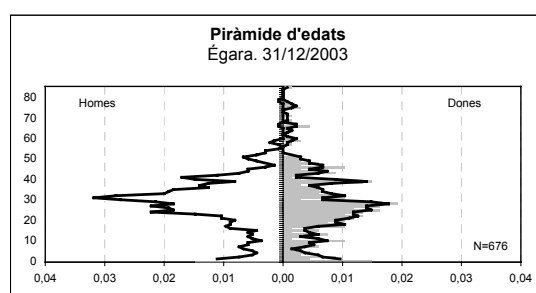
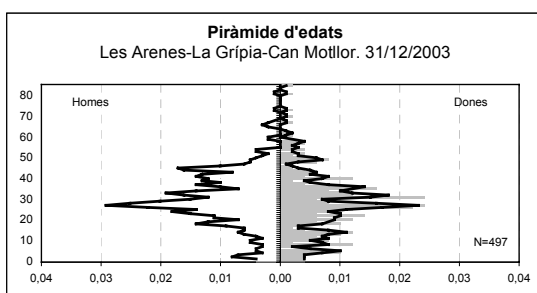
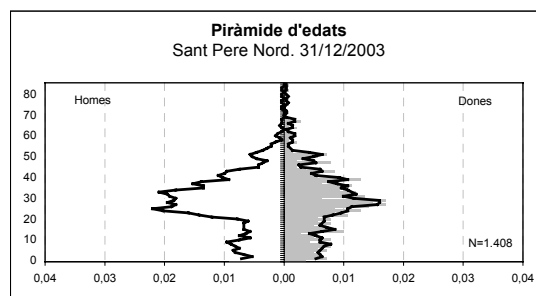
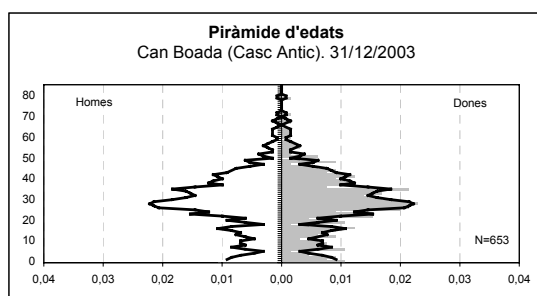
mostra l'estructura de població estrangera per cada un dels barris que tenen més de 400 immigrants estrangers. Els barris on hi ha un nombre de persones inferior als 400 s'han agrupat, ja que fer una piràmide d'edats d'aquestes característiques no és representativa pel poc nombre de casos.

El que s'observa en totes les piràmides és l'estructura jove dels estrangers i amb un pes notable dels homes, especialment en els casos dels barris de Ca n'Anglada, la Maurina i Montserrat. En els altres barris s'observa una distribució més homogènia entre ambdós sexes. Pel que fa a les edats en totes les piràmides de població trobem una estructura jove, essent el nombre de persones de 55 anys i més minoritari.

Piràmide d'edats de la població estrangera per barris

Terrassa, 31/12/2003

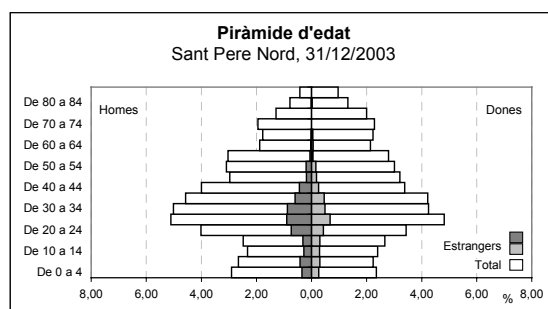
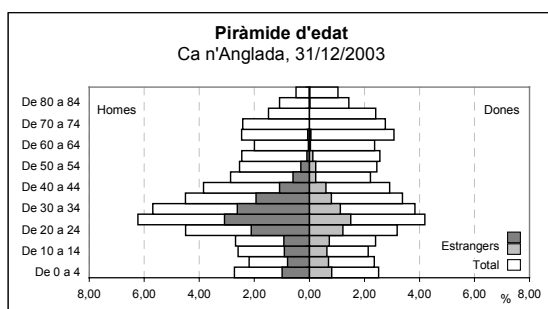

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Terrassa. Servei de Sistemes d'Informació.

*Percentatges calculats en base 1.

És interessant observar l'estructura de la població de dos dels barris amb més població estrangera de Terrassa: Ca n'Anglada i Sant Pere Nord. Les dues piràmides de població dels dos barris mostren, per una banda, el pes dels ciutadans estrangers, i per l'altra, l'estructura comparada per sexe i edat entre la població espanyola (essent aquesta el diferencial entre el total i els estrangers) i l'estrangera.

Així doncs, veiem que el pes de la població estrangera a Ca n'Anglada és significativament superior que en el barri de Sant Pere Nord. Alhora, en tots dos casos veiem una estructura de població espanyola envellida: totes les persones majors de 65 anys són espanyoles. Pel que fa a la població en edat activa

veiem que a Ca n'Anglada la meitat, aproximadament, és població estrangera, això no succeeix en el cas de Sant Pere Nord.

Per tant, el cas del barri de Ca n'Anglada és important tenir-l'ho en compte, perquè trobem dues estructures de població paral·leles completament diferents: per una banda, una població espanyola d'edats avançades, i per l'altra, un col·lectiu de persones de nacionalitat estrangera, procedents principalment del Marroc, marcadament més jove.

El perfil de la població espanyola és el d'una persona en edat inactiva, que rep algun tipus d'ajut econòmic o pensió de jubilació, i que es correspon a aquelles que van emigrar, principalment d'Andalusia, durant la segona onada migratòria, amb l'objectiu de millorar el nivell de vida. Quant al perfil de la població marroquina és semblant al de les mateixes persones que van arribar a Terrassa durant els anys de màxima immigració: població jove potencialment activa i amb un índex de masculinitat significatiu.

Així doncs, veiem dues estructures, demogràficament parlant, clarament diferenciades, i que evidencien diferències socials, culturals i econòmiques inherents entre elles.

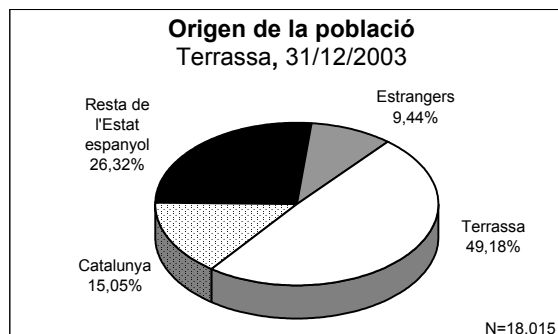
Pel que fa a l'origen territorial de la població estrangera, a data 31 de desembre de 2003, del total de 190.828 ciutadans residents a la ciutat de Terrassa gairebé el 36% han nascut fora de Catalunya, és a dir, una de cada tres persones. Concretament, el 26,32% són nascut a la resta de l'Estat espanyol i pràcticament el 10% a l'estranger.

Origen de la població

Terrassa, 31/12/2003

	Total	%
Terrassa	93.853	49,18
Catalunya	28.726	15,05
Reste de l'Estat espanyol	50.234	26,32
Estrangers	18.015	9,44
Total	190.828	100,00

Font: Ajuntament de Terrassa. Servei de Sistemes d'Informació

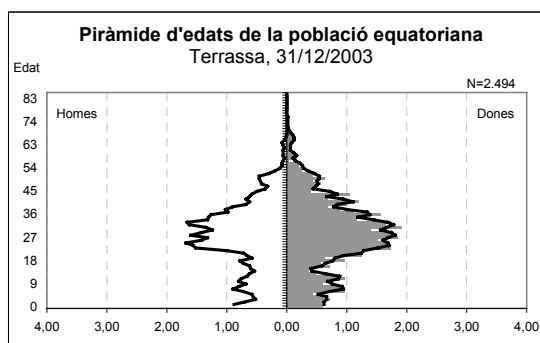
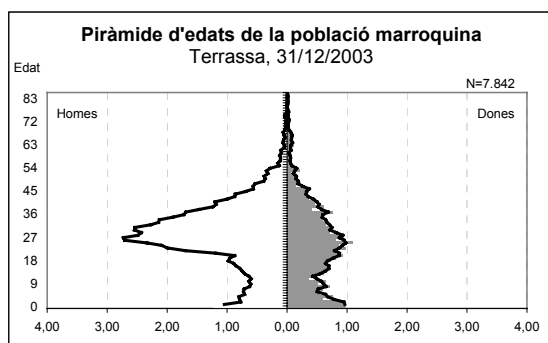
Per nacionalitats, el Marroc és el principal país d'origen seguit de l'Equador, Colòmbia i l'Argentina. Les dues primeres nacionalitats, el Marroc i l'Equador, es desmarquen clarament respecte la resta, en representar, concretament, el 47,93% i el 15,24% sobre el total d'estrangers, és a dir, un de cada dos immigrants estrangers prové del Marroc. D'altra banda, cal remarcar que sovint s'homogeneïtza la procedència dels marroquins sense tenir en compte si provenen de zones rurals o urbanes, informació que no es pot destriar però que caldrà tenir present a l'hora d'analitzar els perfils sociodemogràfics.

Rànquing de països de procedència de la població estrangera Terrassa, 2003

	Homes		Dones		Total	
	Població	%	Població	%	Població	%
Marroc, el	5.204	55,07	2.638	38,17	7.842	47,93
Equador, l'	1.160	12,28	1.334	19,30	2.494	15,24
Colòmbia	344	3,64	460	6,66	804	4,91
Argentina, l'	318	3,37	340	4,92	658	4,02
Senegal, el	442	4,68	73	1,06	515	3,15
Dominicana, República	118	1,25	260	3,76	378	2,31
Xina, la	174	1,84	175	2,53	349	2,13
Itàlia	210	2,22	123	1,78	333	2,04
Perú, el	121	1,28	132	1,91	253	1,55
Cuba	106	1,12	138	2,00	244	1,49
Xile	119	1,26	85	1,23	204	1,25
Romania	100	1,06	88	1,27	188	1,15
França	89	0,94	95	1,37	184	1,12
Uruguai, l'	78	0,83	75	1,09	153	0,94
Brasil, el	43	0,46	91	1,32	134	0,82
Veneçuela	50	0,53	79	1,14	129	0,79
Bolívia	47	0,50	74	1,07	121	0,74
Portugal	57	0,60	43	0,62	100	0,61
Mèxic	34	0,36	65	0,94	99	0,61
Ucrània	39	0,41	51	0,74	90	0,55
Alemanya	49	0,52	36	0,52	85	0,52
Rússia	29	0,31	56	0,81	85	0,52
Gran Bretanya, la	44	0,47	40	0,58	84	0,51
Polònia	35	0,37	37	0,54	72	0,44
Bulgària	31	0,33	26	0,38	57	0,35
Altres països	409	4,33	298	4,31	707	4,32
Total	9.450	57,76	6.912	42,24	16.362	100,00

Font: Ajuntament de Terrassa. Servei de Sistemes d'Informació

Entrant més en detall d'aquestes dues nacionalitats majoritàries veiem que hi ha un nombre desigual d'homes i de dones en un cas i en un altre. Mentre en el cas del Marroc veiem que el nombre d'homes duplica al de les dones, en el cas de l'Equador hi ha un major nombre de dones que d'homes, però més equilibrat que en el cas de la població marroquina.

També s'ha fet el recompte d'estrangers segons grans àrees geogràfiques. L'agrupació s'ha realitzat en base a la classificació territorial que fa

l'EUROSTAT (The Statistical Office of the European Communities) amb vigència a data 20 de desembre de 2004.

Pel que fa a la procedència segons grans àrees territorials, es posa de manifest que existeix una marcada diferenciació atenent a la variable sexe i que aquesta està en estreta relació amb l'origen territorial de la població estrangera. Així, entre les persones procedents d'Àfrica del Nord trobem que per cada dona hi ha dos homes, mentre que entre aquells col·lectius procedents d'Amèrica Central i del Sud la relació es decanta en favor de les dones, representant el 55,19 % del total de la població procedent d'aquestes àrees.

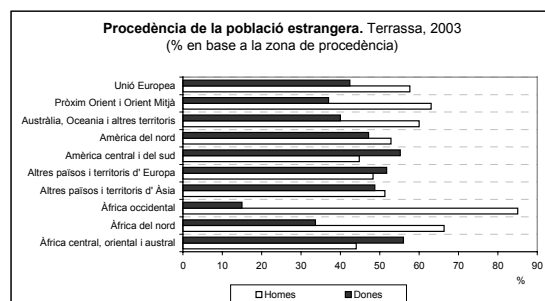
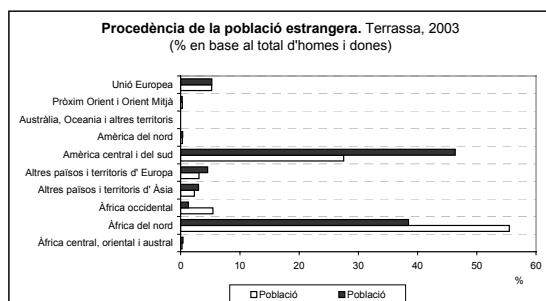
De fet, el comportament de l'Àfrica del Nord s'explica gairebé en la seva totalitat per la població marroquina, en tant que el nombre d'habitants de la resta de països de l'àrea (Algèria, Egipte i Tunísia) és escàs.

Grans àrees de procedència de la població estrangera Terrassa, 31/12/2003

	Homes		Dones		Total	
	Població	%	Població	%	Població	%
Àfrica central, oriental i austral	22	0,23	28	0,41	50	0,31
Àfrica del nord	5.243	55,48	2.659	38,47	7.902	48,29
Àfrica occidental	516	5,46	91	1,32	607	3,71
Altres països i territoris d' Àsia	219	2,32	208	3,01	427	2,61
Altres països i territoris d' Europa	293	3,10	314	4,54	607	3,71
Amèrica central i del sud	2.601	27,52	3.204	46,35	5.805	35,48
Amèrica del nord	28	0,30	25	0,36	53	0,32
Austràlia, Oceania i altres territoris	3	0,03	2	0,03	5	0,03
Pròxim Orient i Orient Mitjà	29	0,31	17	0,25	46	0,28
Unió Europea	495	5,24	364	5,27	859	5,25
Apàtrides	1	0,01	0	0,00	1	0,01
Total	9.450	57,76	6.912	42,24	16.362	100,00

Font: elaboració pròpia a partir de les agrupacions geogràfiques de l'EUROSTAT

Els dos gràfics ofereixen informació complementària. En el primer gràfic podem observar el pes de les àrees sobre cadascun dels dos sexes, i en el segon la distribució interna per sexe en cada una de les zones de procedència.

El primer mostra com gairebé la meitat de les dones estrangeres de Terrassa procedeixen de l'Amèrica Central i del Sud, seguides molt de prop per les dones magribines, mentre que el pes de les dones de la resta d'àrees és força més diversificat. Pel que fa als homes, també aquestes dues àrees són les majoritàries, però en ordre invers.

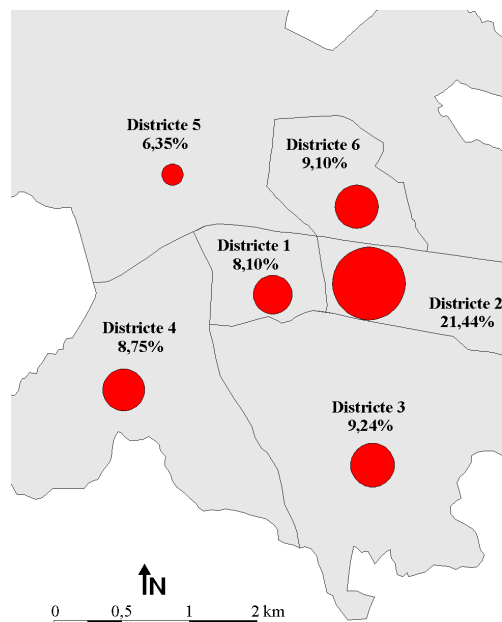
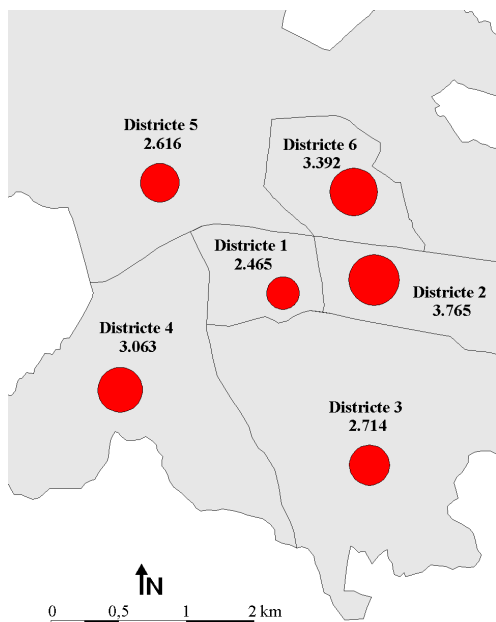
Per la seva banda, el segon gràfic confirma la idea ja apuntada anteriorment sobre la desigual distribució per sexe. Cal afegir el cas d'Àfrica Occidental on el 85% són homes.

- Distribució de la població estrangera en el territori.

Fins al moment no s'ha considerat la distribució de la població estrangera a l'interior de l'àmbit municipal de Terrassa, element que és important tenir en compte per a l'estudi de les necessitats d'aquest col·lectiu i de la població en general, ja sigui en matèria laboral, social, educativa o residencial.

En els següents mapes podem apreciar les diferències entre els valors absoluts de la població estrangera i el seu pes relatiu en cada un dels districtes. És interessant ressaltar que en termes absoluts no s'observen diferències importants entre els districtes, en canvi, en termes relatius, s'evidencien diferències en el pes de la població estrangera.

Així, veiem, en termes relatius, que és el districte 2 (format pels barris de Montserrat, Vilardell, Torre-sana i Ca n'Anglada) el que més població estrangera té, ja que el 21% de la seva població és estrangera. En la resta de districtes la distribució és homogènia entorn al 10%, excepte en el districte 5 que té el 6%.

Per barris destaquen Montserrat amb el 27%, Ca n'Anglada amb el 24% i Can Palet II amb el 22% de la població estrangera sobre el total de la seva població. D'altra banda, en termes absoluts veiem que són Ca n'Anglada, Sant Pere Nord i Ca n'Aurell els barris amb un major nombre de ciutadans estrangers.

Població estrangera segons lloc de naixement per barris

Districtes i barris de Terrassa, 31/12/2003

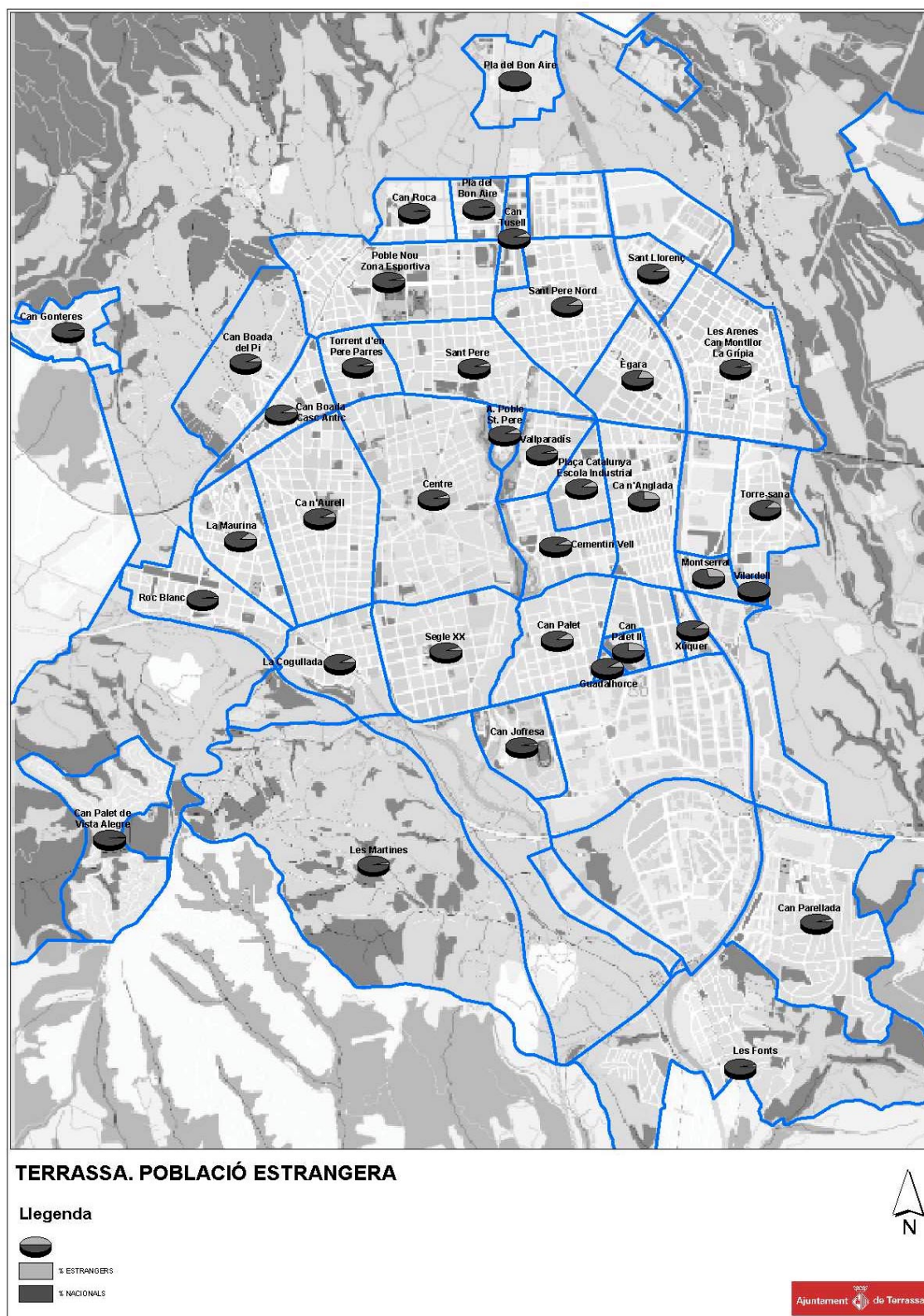
	Estranger	%	Total		Estranger	%	Total
Districte 1	2.465	8,10%	30.442	La Maurina	1.055	14,01%	7.533
Pl. Catalunya- Escola Industrial	527	11,11%	4.743	La Cogullada	411	8,97%	4.584
Cementiri Vell	543	9,73%	5.582	Roc Blanc	203	4,19%	4.846
Centre	1.078	7,12%	15.138	Can Palet de Vista Alegre	19	2,08%	915
Vallparadís	272	6,06%	4.490	Les Martines	14	3,94%	355
Antic Poble de Sant Pere	45	9,20%	489	Disseminats	0	0,00%	19
Districte 2	3.765	21,44%	17.561	Districte 5	2.616	6,35%	41.170
Montserrat	460	27,46%	1.675	Sant Pere	775	6,93%	11.181
Vilardell	7	0,77%	909	Pla del Bon Aire	79	2,75%	2.870
Torre-Sana	173	8,39%	2.062	Can Roca	58	4,19%	1.384
Ca n'Anglada	3.124	24,39%	12.810	Poble Nou - Zona Esportiva	546	5,09%	10.727
Disseminats	1	0,95%	105	Torrent d'en Pere Parres	304	5,86%	5.190
Districte 3	2.714	9,24%	29.381	Can Boada (Casc Antic)	714	9,57%	7.464
Can Parellada	387	6,42%	6.032	Can Boada del Pi	116	7,36%	1.576
Les Fonts	70	4,72%	1.482	Can Gonteres	11	3,51%	313
Can Jofresa	79	3,49%	2.264	Pla del Bon Aire- El Garrot	1	0,99%	101
Guadalhorce	142	10,42%	1.363	Disseminats	12	3,30%	364
Can Palet II	260	22,91%	1.135	Districte 6	3.392	9,10%	37.268
Xúquer	94	8,86%	1.061	Les Arenes- La Gripià - Can Montllor	612	5,42%	11.299
Segle XX	404	8,63%	4.681	Sant Llorenç	402	8,64%	4.653
Can Palet	1.277	11,26%	11.338	Sant Pere Nord	1.504	10,08%	14.918
Disseminats	1	4,00%	25	Ègara	677	17,95%	3.771
Districte 4	3.063	8,75%	35.006	Can Tusell	197	7,50%	2.627
Ca n'Aurell	1.361	8,12%	16.754	Terrassa	18.015	9,44%	190.828

Font: Ajuntament de Terrassa. Servei de Sistemes d'Informació

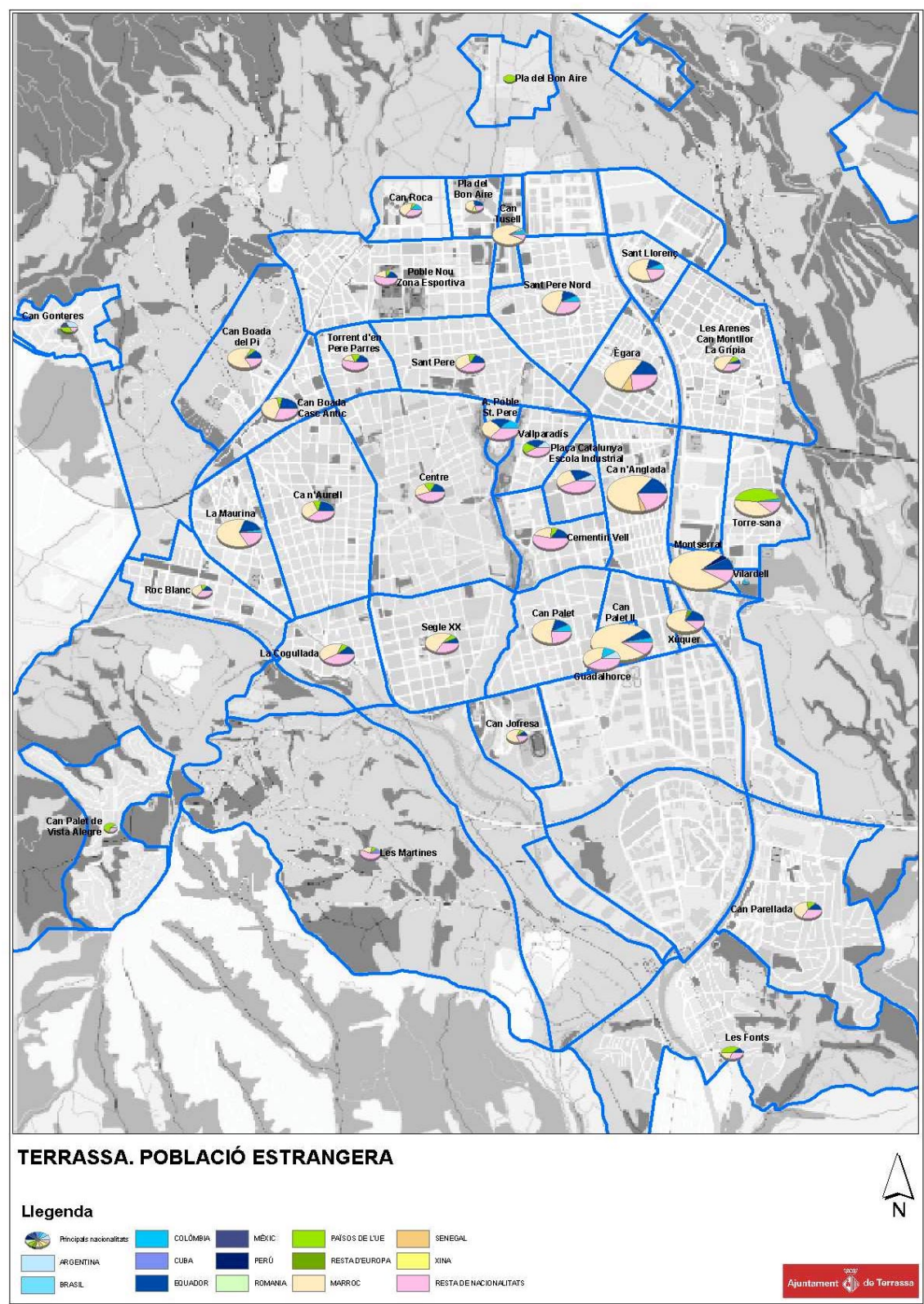
Més detalladament es mostren les dades per barris de la població estrangera segons la seva nacionalitat. Per tal d'abreujar la informació, només s'ha considerat rellevant les quatre primeres nacionalitat.

A primer cop d'ull, destaca que en gairebé tots els barris la primera nacionalitat representada és la marroquina, seguida de l'equatoriana. En els barris on hi ha una mínima presència de ciutadans estrangers observem que la primera nacionalitat no és la marroquina, sinó de països de la Unió Europea.

La informació obtinguda es mostra en els mapes adjunts: en el primer mapa es representa el pes de la població de nacionalitat estrangera per cada un dels barris, i en el segon mapa es mostra el pes de les quatre primeres nacionalitats per cada un dels barris. Tots dos mapes reafirmen les dades anteriorment comentades.

La taula següent mostra les dades més detalladament en termes absoluts i relatius:

Població barris segons la seva nacionalitat

Terrassa, 31/12/2003

Districte s/Barris	Població			%		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Districte 1						
Pl. Catalunya- Escola Industrial						
Estat espanyol	2.055	2.216	4.271	88,69%	91,34%	90,05%
Total estrangers	262	210	472	11,31%	8,66%	9,95%
Marroc, el	79	41	120	3,41%	1,69%	2,53%
Equador, l'	57	54	111	2,46%	2,23%	2,34%
Argentina, l'	22	16	38	0,95%	0,66%	0,80%
Resta de nacionalitats	104	99	203	4,49%	4,08%	4,28%
Cementiri Vell						
Estat espanyol	2.496	2.617	5.113	90,76%	92,41%	91,60%
Total estrangers	254	215	469	9,24%	7,59%	8,40%
Marroc, el	64	41	105	2,33%	1,45%	1,88%
Equador, l'	34	38	72	1,24%	1,34%	1,29%
Països de la UE	22	16	38	0,80%	0,56%	0,68%
Resta de nacionalitats	134	120	254	4,87%	4,24%	4,55%
Centre						
Estat espanyol	6.699	7.580	14.279	93,81%	94,79%	94,33%
Total estrangers	442	417	859	6,19%	5,21%	5,67%
Marroc, el	126	62	188	1,76%	0,78%	1,24%
Equador, l'	65	98	163	0,91%	1,23%	1,08%
Països de la UE	77	49	126	1,08%	0,61%	0,83%
Resta de nacionalitats	174	208	382	2,44%	2,60%	2,52%
Vallparadis						
Estat espanyol	2.084	2.315	4.399	97,61%	98,30%	97,97%
Total estrangers	117	103	220	5,48%	4,37%	4,90%
Equador, l'	29	37	66	1,36%	1,57%	1,47%
Països de la UE	24	13	37	1,12%	0,55%	0,82%
Argentina, l'	13	13	26	0,61%	0,55%	0,58%
Resta de nacionalitats	51	40	91	2,39%	1,70%	2,03%
Antic Poble de Sant Pere						
Estat espanyol	199	246	445	87,67%	93,89%	91,00%
Total estrangers	28	16	44	12,33%	6,11%	9,00%
Marroc, el	9	3	12	3,96%	1,15%	2,45%
Equador, l'	6	4	10	2,64%	1,53%	2,04%
Colòmbia	3	3	6	1,32%	1,15%	1,23%
Resta de nacionalitats	10	6	16	4,41%	2,29%	3,27%
Districte 2						
Montserrat						
Estat espanyol	887	745	1.632	97,58%	97,26%	97,43%
Total estrangers	329	147	476	36,19%	19,19%	28,42%
Marroc, el	280	99	379	30,80%	12,92%	22,63%
Equador, l'	17	19	36	1,87%	2,48%	2,15%
Perú, el	10	8	18	1,10%	1,04%	1,07%
Resta de nacionalitats	22	21	43	2,42%	2,74%	2,57%
Vilardell						
Estat espanyol	442	464	906	100,00%	99,36%	99,67%
Total estrangers	0	3	3	0,00%	0,64%	0,33%
Brasil, el	0	1	1	0,00%	0,21%	0,11%
Colòmbia	0	2	2	0,00%	0,43%	0,22%
Torre-Sana						
Estat espanyol	993	903	1.896	90,27%	93,87%	91,95%
Total	107	59	166	9,73%	6,13%	8,05%
Marroc, el	81	32	113	7,36%	3,33%	5,48%
Països de la UE	7	5	12	0,64%	0,52%	0,58%
Colòmbia	3	6	9	0,27%	0,62%	0,44%
Resta de nacionalitats	16	16	32	1,45%	1,66%	1,55%

.../...

Districte s/Barris	Població			%		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Ca n'Anglada						
Estat espanyol	4.765	4.916	9.681	70,49%	81,26%	75,57%
Total estrangers	1.995	1.134	3.129	29,51%	18,74%	24,43%
Marroc, el	1.393	589	1.982	20,61%	9,74%	15,47%
Equador, l'	226	221	447	3,34%	3,65%	3,49%
Senegal, el	110	19	129	1,63%	0,31%	1,01%
Resta de nacionalitats	266	305	571	3,93%	5,04%	4,46%
Districte 3						
Can Parellada						
Estat espanyol	-61	-4	-65	-2,00%	-0,13%	-1,08%
Total estrangers	195	124	319	6,40%	4,15%	5,29%
Marroc, el	88	40	128	2,89%	1,34%	2,12%
Equador, l'	21	22	43	0,69%	0,74%	0,71%
Països de la UE	21	19	40	0,69%	0,64%	0,66%
Resta de nacionalitats	65	43	108	2,13%	1,44%	1,79%
Les Fonts						
Estat espanyol	723	715	1.438	97,44%	96,62%	97,03%
Total estrangers	19	25	44	2,56%	3,38%	2,97%
Països de la UE	8	9	17	1,08%	1,22%	1,15%
Marroc, el	6	3	9	0,81%	0,41%	0,61%
Equador, l'	3	2	5	0,40%	0,27%	0,34%
Resta de nacionalitats	2	11	13	0,27%	1,49%	0,88%
Can Jofresa						
Estat espanyol	1.064	933	1.997	93,66%	82,71%	88,21%
Total estrangers	36	29	65	3,17%	2,57%	2,87%
Marroc, el	23	17	40	2,02%	1,51%	1,77%
Equador, l'	3	4	7	0,26%	0,35%	0,31%
Països de la UE	4	1	5	0,35%	0,09%	0,22%
Resta de nacionalitats	6	7	13	0,53%	0,62%	0,57%
Guadalhorce						
Estat espanyol	616	623	1.239	90,06%	91,75%	90,90%
Total estrangers	68	56	124	9,94%	8,25%	9,10%
Marroc, el	21	25	46	3,07%	3,68%	3,37%
Colòmbia	8	9	17	1,17%	1,33%	1,25%
Argentina, l'	8	3	11	1,17%	0,44%	0,81%
Resta de nacionalitats	31	19	50	4,53%	2,80%	3,67%
Can Palet II						
Estat espanyol	397	450	847	70,52%	78,67%	74,63%
Total estrangers	166	122	288	29,48%	21,33%	25,37%
Marroc, el	139	93	232	24,69%	16,26%	20,44%
Equador, l'	8	12	20	1,42%	2,10%	1,76%
Colòmbia	3	6	9	0,53%	1,05%	0,79%
Resta de nacionalitats	16	11	27	2,84%	1,92%	2,38%
Xúquer						
Estat espanyol	496	467	963	90,51%	91,03%	90,76%
Total estrangers	52	46	98	9,49%	8,97%	9,24%
Marroc, el	36	28	64	6,57%	5,46%	6,03%
Equador, l'	8	9	17	1,46%	1,75%	1,60%
Resta Europa	1	4	5	0,18%	0,78%	0,47%
Resta de nacionalitats	7	5	12	1,28%	0,97%	1,13%
Segle XX						
Estat espanyol	2.070	2.263	4.333	91,15%	93,90%	92,57%
Total estrangers	201	147	348	8,85%	6,10%	7,43%
Marroc, el	118	71	189	5,20%	2,95%	4,04%
Països de la UE	13	11	24	0,57%	0,46%	0,51%
Equador, l'	10	12	22	0,44%	0,50%	0,47%
Resta de nacionalitats	60	53	113	2,64%	2,20%	2,41%

.../...

Districte s/Barris	Població			%		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Can Palet						
Estat espanyol	-504	-320	-824	-8,90%	-5,64%	-7,27%
Total estrangers	678	528	1.206	11,97%	9,31%	10,64%
Marroc, el	397	253	650	7,01%	4,46%	5,73%
Equador, l'	80	89	169	1,41%	1,57%	1,49%
Colòmbia	48	41	89	0,85%	0,72%	0,78%
Resta de nacionalitats	153	145	298	2,70%	2,56%	2,63%
Districte 4						
Ca n'Aurell						
Estat espanyol	7.378	8.202	15.580	92,29%	93,63%	92,99%
Total estrangers	616	558	1.174	7,71%	6,37%	7,01%
Marroc, el	232	130	362	2,90%	1,48%	2,16%
Equador, l'	109	132	241	1,36%	1,51%	1,44%
Països de la UE	71	52	123	0,89%	0,59%	0,73%
Resta de nacionalitats	204	244	448	2,55%	2,79%	2,67%
La Maurina						
Estat espanyol	3.197	3.311	6.508	83,80%	89,05%	86,39%
Total estrangers	618	407	1.025	16,20%	10,95%	13,61%
Marroc, el	433	212	645	11,35%	5,70%	8,56%
Equador, l'	79	99	178	2,07%	2,66%	2,36%
Colòmbia	10	18	28	0,26%	0,48%	0,37%
Resta de nacionalitats	96	78	174	2,52%	2,10%	2,31%
La Cogullada						
Estat espanyol	2.076	2.138	4.214	90,77%	93,08%	91,93%
Total estrangers	211	159	370	9,23%	6,92%	8,07%
Marroc, el	87	56	143	3,80%	2,44%	3,12%
Equador, l'	19	23	42	0,83%	1,00%	0,92%
Països de la UE	15	15	30	0,66%	0,65%	0,65%
Resta de nacionalitats	90	65	155	3,94%	2,83%	3,38%
Roc Blanc						
Estat espanyol	2.389	2.322	4.711	97,39%	97,03%	97,21%
Total estrangers	64	71	135	2,61%	2,97%	2,79%
Marroc, el	33	18	51	1,35%	0,75%	1,05%
Equador, l'	8	12	20	0,33%	0,50%	0,41%
Països de la UE	10	6	16	0,41%	0,25%	0,33%
Resta de nacionalitats	13	35	48	0,53%	1,46%	0,99%
Can Palet de Vista Alegre						
Estat espanyol	452	452	904	98,47%	99,12%	98,80%
Total estrangers	7	4	11	1,53%	0,88%	1,20%
Països de la UE	5	2	7	1,09%	0,44%	0,77%
Argentina, l'	1	0	1	0,22%	0,00%	0,11%
Resta de nacionalitats	1	2	3	0,22%	0,44%	0,33%
Les Martines						
Estat espanyol	176	170	346	98,32%	96,59%	97,46%
Total estrangers	3	6	9	1,68%	3,41%	2,54%
Països de la UE	0	1	1	0,00%	0,57%	0,28%
Marroc, el	2	0	2	1,12%	0,00%	0,56%
Cuba	0	1	1	0,00%	0,57%	0,28%
Resta de nacionalitats	1	4	5	0,56%	2,27%	1,41%
Districte 5						
Sant Pere						
Estat espanyol	5.069	5.475	10.544	93,49%	95,07%	94,30%
Total estrangers	353	284	637	6,51%	4,93%	5,70%
Marroc, el	149	70	219	2,75%	1,22%	1,96%
Equador, l'	46	63	109	0,85%	1,09%	0,97%
Països de la UE	33	28	61	0,61%	0,49%	0,55%
Resta de nacionalitats	125	123	248	2,31%	2,14%	2,22%

.../...

Districte s/Barris	Població			%		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Pla del Bon Aire						
Estat espanyol	1.362	1.445	2.807	97,70%	97,90%	97,80%
Total estrangers	32	31	63	2,30%	2,10%	2,20%
Marroc, el	15	10	25	1,08%	0,68%	0,87%
Equador, l'	7	11	18	0,50%	0,75%	0,63%
Xina, la	4	3	7	0,29%	0,20%	0,24%
Resta de nacionalitats	6	7	13	0,43%	0,47%	0,45%
Can Roca						
Estat espanyol	684	659	1.343	96,88%	97,20%	97,04%
Total estrangers	22	19	41	3,12%	2,80%	2,96%
Marroc, el	10	7	17	1,42%	1,03%	1,23%
Colòmbia	3	3	6	0,42%	0,44%	0,43%
Països de la UE	2	1	3	0,28%	0,15%	0,22%
Resta de nacionalitats	7	8	15	0,99%	1,18%	1,08%
Poble Nou - Zona Esportiva						
Estat espanyol	5.180	5.164	10.344	96,66%	96,20%	96,43%
Total estrangers	179	204	383	3,34%	3,80%	3,57%
Marroc, el	48	34	82	0,90%	0,63%	0,76%
Equador, l'	22	39	61	0,41%	0,73%	0,57%
Països de la UE	22	14	36	0,41%	0,26%	0,34%
Resta de nacionalitats	87	117	204	1,62%	2,18%	1,90%
Torrent d'en Pere Parres						
Estat espanyol	2.367	2.583	4.950	95,44%	95,31%	95,38%
Total estrangers	113	127	240	4,56%	4,69%	4,62%
Equador, l'	16	24	40	0,65%	0,89%	0,77%
Marroc, el	16	21	37	0,65%	0,77%	0,71%
Països de la UE	17	18	35	0,69%	0,66%	0,67%
Resta de nacionalitats	64	64	128	2,58%	2,36%	2,47%
Can Boada (Casc Antic)						
Estat espanyol	3.329	3.482	6.811	90,31%	92,17%	91,25%
Total estrangers	357	296	653	9,69%	7,83%	8,75%
Marroc, el	177	93	270	4,80%	2,46%	3,62%
Equador, l'	66	79	145	1,79%	2,09%	1,94%
Països de la UE	24	14	38	0,65%	0,37%	0,51%
Resta de nacionalitats	90	110	200	2,44%	2,91%	2,68%
Can Boada del Pi						
Estat espanyol	728	729	1.457	91,11%	93,82%	92,45%
Total estrangers	71	48	119	8,89%	6,18%	7,55%
Marroc, el	52	28	80	6,51%	3,60%	5,08%
Equador, l'	6	8	14	0,75%	1,03%	0,89%
Països de la UE	3	2	5	0,38%	0,26%	0,32%
Resta de nacionalitats	10	10	20	1,25%	1,29%	1,27%
Can Gonteres						
Estat espanyol	160	147	307	98,16%	98,00%	98,08%
Total estrangers	3	3	6	1,84%	2,00%	1,92%
Països de la UE	1	1	2	0,61%	0,67%	0,64%
Mèxic	0	1	1	0,00%	0,67%	0,32%
Argentina, l'	1	1	2	0,61%	0,67%	0,64%
Resta Amèrica	1	0	1	0,61%	0,00%	0,32%
Pla del Bon Aire- El Garrot						
Estat espanyol	57	43	100	100,00%	97,73%	99,01%
Total estrangers	0	1	1	0,00%	2,27%	0,99%
Països de la UE	0	1	1	0,00%	2,27%	0,99%

.../...

Districte s/Barris	Població			%		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Districte 6						
Les Arenes- La Grípià - Can Motllor						
Estat espanyol	5.485	5.317	10.802	95,18%	96,04%	95,60%
Total estrangers	278	219	497	4,82%	3,96%	4,40%
Marroc, el	172	91	263	2,98%	1,64%	2,33%
Països de la UE	25	17	42	0,43%	0,31%	0,37%
Equador, l'	16	15	31	0,28%	0,27%	0,27%
Resta de nacionalitats	65	96	161	1,13%	1,73%	1,42%
Sant Llorenç						
Estat espanyol	2.046	2.221	4.267	89,11%	94,23%	91,70%
Total estrangers	250	136	386	10,89%	5,77%	8,30%
Marroc, el	163	61	224	7,10%	2,59%	4,81%
Equador, l'	28	29	57	1,22%	1,23%	1,23%
Colòmbia	11	15	26	0,48%	0,64%	0,56%
Resta de nacionalitats	48	31	79	2,09%	1,32%	1,70%
Sant Pere Nord						
Estat espanyol	-807	-600	-1.407	-10,76%	-8,09%	-9,43%
Total estrangers	807	601	1.408	10,76%	8,10%	9,44%
Marroc, el	419	215	634	5,59%	2,90%	4,25%
Equador, l'	104	116	220	1,39%	1,56%	1,47%
Colòmbia	47	63	110	0,63%	0,85%	0,74%
Resta de nacionalitats	237	207	444	3,16%	2,79%	2,98%
Ègara						
Estat espanyol	1.550	1.545	3.095	79,37%	84,98%	82,07%
Total nacionalitat	403	273	676	20,63%	15,02%	17,93%
Marroc, el	229	119	348	11,73%	6,55%	9,23%
Equador, l'	54	52	106	2,76%	2,86%	2,81%
Senegal, el	54	9	63	2,76%	0,50%	1,67%
Resta de nacionalitats	66	93	159	3,38%	5,12%	4,22%
Can Tusell						
Estat espanyol	1.189	1.251	2.440	91,74%	93,99%	92,88%
Total nacionalitat	107	80	187	8,26%	6,01%	7,12%
Marroc, el	96	63	159	7,41%	4,73%	6,05%
Colòmbia	3	9	12	0,23%	0,68%	0,46%
Romania	1	3	4	0,08%	0,23%	0,15%
Resta de nacionalitats	7	5	12	0,54%	0,38%	0,46%
Total de la població	94.744	96.084	190.828	100,00%	100,00%	100,00%

Font: Ajuntament de Terrassa. Servei de Sistemes d'Informació

La població segons els nivells d'instrucció.

El nivell d'instrucció és un tret important per a la recerca de feina: la qualificació per accedir al mercat laboral cada cop està esdevenint més necessària. D'altra banda, és un indicador poc representatiu degut a la continuada renovació de la formació tant reglada com no reglada dels treballadors en actiu o potencialment actius. El fet que no sigui una informació actualitzada en el Padró Municipal d'Habitants ens fa analitzar les dades amb una certa recança. És a dir, una persona que s'ha empadronat fa dos anys queda registrada amb els nivells formatius en la data en que es va empadronar malgrat que posteriorment hagi assolit una titulació superior, la qual no constarà en el registre fins a la seva actualització. D'altra banda, els nivells formatius en els diferents països varia significativament, fent-los, de vegades, incomparables entre si.

Així mateix, les dades només fan referència a la població major de 16 anys, edat que marca el final de l'educació obligatòria. I a més a més, cal apuntar que en la comparació dels nivells d'estudis entre diferents nacionalitats cal tenir en compte el possible efecte de l'estructura de les edats en cada una d'elles. Per exemple, una nacionalitat A pot tenir uns nivells d'estudis superior simplement pel fet de tenir una estructura més jove que no pas una hipotètica nacionalitat B amb una major presència de generacions antigues amb unes taxes d'escolarització menors.

Si no tenim en compte l'efecte d'estructura, i analitzem la informació comparativa en termes relatius, observem que els nivells d'instrucció de la població espanyola no discrepen gaire de la població estrangera. El primer que destaca és l'alt percentatge de persones que no saben ni llegir ni escriure o no tenen estudis entre els ciutadans estrangers. Pel que fa als tres primers nivells formatius (Educació primària, secundària i la titulació de grau mitjà) veiem que els espanyols tenen uns percentatges superior a la dels estrangers. En canvi, en la titulació de grau superior trobem un percentatge superior entre els ciutadans estrangers.

Si mirem les dades per nacionalitats, veiem que entre els països de la Unió Europea els nivells educatius són superiors al dels espanyols i la resta d'estrangers; el 28,50% de les persones procedents de la Unió Europea tenen una titulació de grau mitjà i el 18,49% una titulació superior, en front del 14,22% i el 4,35% respectivament de la població espanyola.

També, destaca els percentatges de les persones procedents dels països d'Amèrica central i del sud, les quals tenen uns nivells educatius més alts que els de la resta de nacionalitats. Ressalta el cas de Mèxic amb el 38,64% de persones titulades de grau superior.

El cas contrari són les persones del Marroc i la Xina. Entre la població marroquina observem uns percentatges importants de persones que no tenen formació, concretament el 31,50%. Aquest percentatge és significatiu tenint en compte que és la nacionalitat amb més representació a Terrassa. Alhora es destaca que la meitat tenen, només, estudis primaris. La població xinesa també presenta uns percentatges significatius de nivells baixos de formació.

Nivells formatius de la població segons la nacionalitat (%)
 Terrassa, 31/12/2003

	Ni llegir ni escriure, sense estudis	Educació primària	Educació secundària i Batxillerat	Titulació de grau mitjà	Titulació de grau superior	Tercer cicle	No indicada	Total
Espanyola	4,16%	43,35%	33,89%	14,22%	4,35%	0,01%	0,02%	100%
Estrangera	23,85%	34,21%	22,57%	13,78%	5,41%	0,02%	0,16%	100%
Marroc, el	31,50%	49,82%	13,02%	4,29%	1,36%	0,00%	0,00%	100%
Equador, l'	17,67%	21,62%	36,16%	20,75%	3,75%	0,00%	0,05%	100%
Països de la UE	12,72%	15,90%	23,79%	28,50%	18,49%	0,00%	0,59%	100%
Colòmbia	13,81%	13,81%	38,59%	24,32%	9,16%	0,00%	0,30%	100%
Argentina, l'	15,85%	11,94%	34,44%	28,96%	8,81%	0,00%	0,00%	100%
Senegal, el	21,10%	42,41%	22,15%	10,76%	3,59%	0,00%	0,00%	100%
Domininicana, Rep.	19,05%	31,63%	38,10%	9,52%	1,70%	0,00%	0,00%	100%
Xina, la	41,38%	38,97%	11,38%	6,55%	1,03%	0,00%	0,69%	100%
Resta d'Europa	19,42%	21,07%	28,10%	20,25%	10,74%	0,00%	0,41%	100%
Cuba	10,27%	16,52%	28,13%	28,13%	16,96%	0,00%	0,00%	100%
Perú, el	16,97%	11,01%	27,06%	29,36%	15,14%	0,46%	0,00%	100%
Xile	11,66%	11,04%	44,17%	21,47%	11,04%	0,61%	0,00%	100%
Romania	25,49%	13,73%	30,07%	24,84%	5,88%	0,00%	0,00%	100%
Resta d'Amèrica	12,61%	20,17%	30,25%	19,33%	15,13%	0,00%	2,52%	100%
Resta d'Àfrica	23,36%	27,10%	21,50%	16,82%	11,21%	0,00%	0,00%	100%
Uruguai, l'	14,15%	16,98%	39,62%	24,53%	4,72%	0,00%	0,00%	100%
Brasil, el	18,63%	17,65%	28,43%	23,53%	8,82%	0,00%	2,94%	100%
Veneçuela	6,93%	19,80%	25,74%	26,73%	19,80%	0,00%	0,99%	100%
Bolívia	17,17%	14,14%	33,33%	29,29%	6,06%	0,00%	0,00%	100%
Mèxic	6,82%	5,68%	15,91%	29,55%	38,64%	0,00%	3,41%	100%
Resta d'Àsia	23,53%	20,00%	18,82%	24,71%	12,94%	0,00%	0,00%	100%
Estats Units, els	5,13%	2,56%	10,26%	53,85%	28,21%	0,00%	0,00%	100%
Algèria	10,00%	33,33%	20,00%	23,33%	13,33%	0,00%	0,00%	100%
Guinea Equatorial	3,57%	25,00%	57,14%	14,29%	0,00%	0,00%	0,00%	100%
Corea del Sud	23,53%	23,53%	29,41%	23,53%	0,00%	0,00%	0,00%	100%
Suïssa	0,00%	21,43%	42,86%	28,57%	7,14%	0,00%	0,00%	100%
Índia, l'	7,69%	46,15%	15,38%	23,08%	7,69%	0,00%	0,00%	100%
Egipte	22,22%	11,11%	22,22%	0,00%	44,44%	0,00%	0,00%	100%
Sudan, el	0,00%	25,00%	0,00%	0,00%	75,00%	0,00%	0,00%	100%
Austràlia	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100%
Nova Zelanda	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100%
Apàtrides	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	100%
Total	5,77%	42,60%	32,96%	14,19%	4,44%	0,01%	0,03%	100%

Font: Ajuntament de Terrassa. Servei de Sistemes d'Informació

1.- Població de 16 anys i més

Si comparem els nivells formatius entre els homes i les dones estrangeres veiem que les dones presenten uns nivells lleugerament superiors al dels homes: si entre els homes trobem el 3,35% i el 4,76% de la població amb una titulació de grau superior o tercer cicle, entre les dones trobem el 5,33% i el 5,54% respectivament.

Nivells d'instrucció dels homes i de les dones estrangeres segons la nacionalitat

Terrassa, 31/12/2003

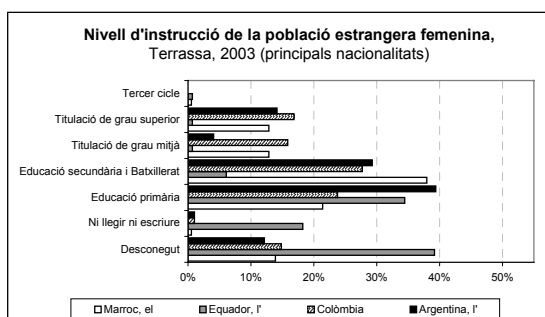
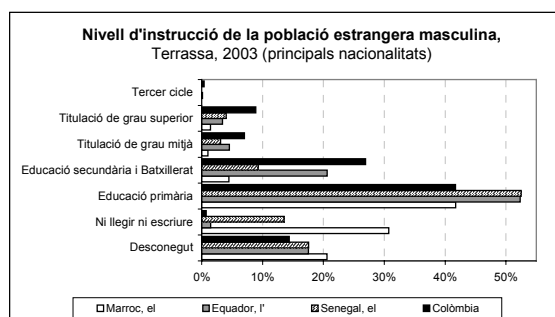
Sexe / Nacionalitat	Ni llegir ni escriure i sense estudis	Educació primària	Educació secundària i Batxillerat	Titulació de grau mitjà	Titulació de grau superior	Tercer cicle	No indicada	Total
Homes								
Marroc, el	30,75%	41,73%	4,47%	1,01%	1,45%	0,00%	20,59%	100%
Equador, l'	1,47%	52,32%	20,61%	4,53%	3,40%	0,11%	17,55%	100%
Senegal, el	13,54%	52,49%	9,26%	3,09%	4,04%	0,00%	17,58%	100%
Colòmbia	0,74%	41,70%	26,94%	7,01%	8,86%	0,37%	14,39%	100%
Argentina, l'	2,00%	38,80%	26,40%	9,20%	6,80%	0,00%	16,80%	100%
Itàlia	0,53%	21,39%	37,97%	12,83%	12,83%	0,53%	13,90%	100%
Xina, la	18,24%	34,46%	6,08%	0,68%	0,68%	0,68%	39,19%	100%
Perú, el	0,99%	23,76%	27,72%	15,84%	16,83%	0,00%	14,85%	100%
Xile	1,01%	39,39%	29,29%	4,04%	14,14%	0,00%	12,12%	100%
Resta de països	5,17%	35,77%	22,39%	6,87%	14,54%	0,71%	14,54%	100%
Total	19,07%	41,67%	12,11%	3,35%	4,76%	0,15%	18,87%	100%
Dones								
Marroc, el	39,90%	35,98%	3,81%	0,83%	1,05%	0,00%	18,43%	100%
Equador, l'	2,35%	52,44%	18,70%	5,55%	3,38%	0,00%	17,58%	100%
Colòmbia	2,28%	48,10%	22,53%	6,08%	7,59%	0,25%	13,16%	100%
Argentina, l'	0,77%	40,23%	25,29%	9,96%	9,58%	0,00%	14,18%	100%
Dominicana, República	6,57%	57,75%	12,21%	1,41%	1,88%	0,00%	20,19%	100%
Xina, la	20,42%	35,21%	7,04%	0,70%	1,41%	0,70%	34,51%	100%
Cuba	1,53%	34,35%	27,48%	11,45%	14,50%	0,00%	10,69%	100%
Perú, el	0,85%	32,48%	23,93%	14,53%	9,40%	0,00%	18,80%	100%
Itàlia	0,95%	27,62%	28,57%	9,52%	20,00%	0,00%	13,33%	100%
Altres països	5,05%	36,00%	22,77%	10,47%	11,75%	0,64%	13,31%	100%
Total	16,16%	40,95%	15,03%	5,33%	5,54%	0,17%	16,83%	100%

Font: Ajuntament de Terrassa. Servei de Sistemes d'Informació

1.- Població de 16 anys i més

Així doncs, entre els homes els nivells formatius són més homogenis, gairebé la meitat dels homes tenen una formació bàsica, en canvi entre les dones hi ha més heterogeneïtat en els nivells d'instrucció, és a dir, la distribució dels percentatges està més repartida.

Entre les quatre primeres nacionalitats es destaca el cas dels ciutadans nascuts a l'Equador amb gairebé el 20% no saben ni llegir ni escriure.

Quant al coneixement del català, les dades fan referència a la població de 2 anys i més, i també cal tenir present que la formació en el català pot variar amb el temps. Com és d'esperar la població que ha nascut a Catalunya presenta

uns nivells més alts de comprensió i coneixement del català que la població nascuda a la resta de l'Estat espanyol o a l'estranger. Si comparem la població nascuda fora de Catalunya veiem que al 2001 el 39% dels estrangers no entenen el català, en canvi, el 19,12% el sap escriure, percentatge superior que a la població nascuda a la resta de l'Estat, essent del 15%.

Coneixements de Català segons el lloc de naixement¹ Terrassa, 2001

Lloc de naixement	l'entén	el sap parlar	el sap llegir	el sap escriure	no l'entén	Total
Nascuts a Catalunya	98,50%	86,27%	85,90%	66,00%	1,50%	100%
Nascuts a la resta de l'Estat espanyol	87,80%	43,04%	46,05%	14,99%	12,20%	100%
Nascuts a l'estranger	61,22%	32,79%	34,03%	19,12%	38,78%	100%
Total	93,43%	70,74%	71,46%	48,51%	6,57%	100%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

1. Població de dos anys i més

- En relació amb altres municipis

Per tal d'ubicar la població estrangera de Terrassa, és bàsic comparar el pes de les persones de nacionalitat estrangera amb el municipis propers de la mateixa comarca. Així amb l'objectiu de poder fer comparables les dades s'ha utilitzat la mateixa font d'informació per a tots els municipis estudiats. D'altra banda, com es pot observar en la taula següent, en el cas de Terrassa s'ha agafat dues fonts demogràfiques diferents: per una banda, es mostren les dades donades directament del Padró Municipal d'Habitants, i per l'altra, s'ha agafat les dades que ofereix l'Institut d'Estadística de Catalunya. La primera font és la més directa i la que s'ha utilitzat per analitzar l'estructura de la població, i la segona és la xifra que ens permet comparar la informació de la resta de municipis, ja que és la mateixa font d'informació.

Les dades evidencien les dificultats que presenten les fonts demogràfiques, i és per això que s'ha de llegir la informació amb moderació. Com mostren les dades, Terrassa és un dels municipis del Vallès Occidental que més població de nacionalitat estrangera té. Entre els municipis de la taula, destaca el percentatge de població extracomunitària de Banyoles, on el pes dels estrangers de la Unió Europea és mínim. En canvi, en contraposició, ressalta Sant Cugat del Vallès amb el 10% d'estrangers, dels quals el 3,60% són comunitaris. D'altra banda, entre la població extracomunitària la diferència entre tots dos municipis és significativa: veiem que el municipi de Sant Cugat del Vallès concentra més població estrangera procedent d'Amèrica del Sud, en canvi, la població estrangera de Banyoles procedeix principalment d'Àfrica, també la de Terrassa.

Rubí també té un percentatge de població estrangera important, el 7,38%, caracteritzat bàsicament per ser ciutadans i ciutadanes amb nacionalitat de països d'Amèrica del Sud.

Pes de la població segons la nacionalitat

Municipis del Vallès Occidental, Vallès Occidental, Barcelona i Catalunya, 2003

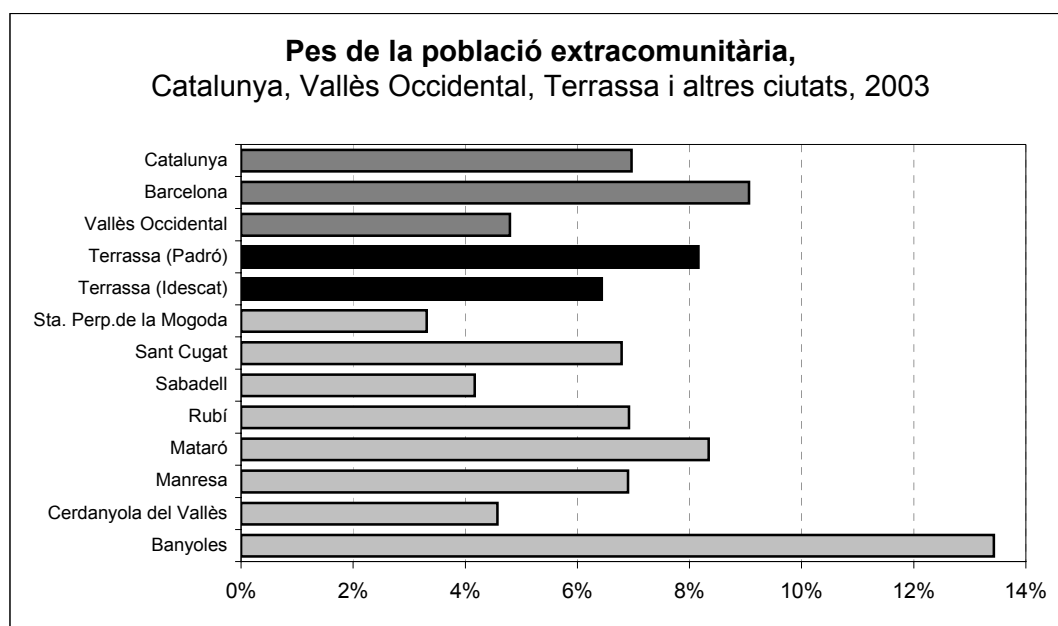
	Números absoluts				Percentatge	
	Espanyola	Estrangers	Extracomunitaris*	Total	estrangers	extracomunitaris
Banyoles	13.948	2.296	2.181	16.244	14,13%	13,43%
Cerdanyola del Vallès	52.772	2.959	2.549	55.731	5,31%	4,57%
Manresa	62.432	4.837	4.642	67.269	7,19%	6,90%
Mataró	101.988	9.891	9.334	111.879	8,84%	8,34%
Rubí	60.062	4.786	4.486	64.848	7,38%	6,92%
Sabadell	182.258	8.799	7.968	191.057	4,61%	4,17%
Sant Cugat	56.573	6.559	4.285	63.132	10,39%	6,79%
Santa Perpetua de la Mogoda	19.921	731	684	20.652	3,54%	3,31%
Terrassa (Idescat)	172.252	12.577	11.891	184.829	6,80%	6,43%
Terrassa (Padró)	174.398	16.430	15.571	190.828	8,61%	8,16%
Vallès Occidental	731.257	42.543	37.127	773.800	5,50%	4,80%
Barcelona	1.415.515	167.223	143.448	1.582.738	10,57%	9,06%
Catalunya	6.161.138	543.008	467.093	6.704.146	8,10%	6,97%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya.

* Contempla tots els països excepte els de la Unió Europea

Així mateix, en el gràfic següent es compara el pes de la població estrangera d'origen extracomunitari en diferents escales o àmbits territorials (Catalunya, la comarca del Vallès Occidental i diversos municipis d'aquesta). El primer que es destaca és l'elevat percentatge de població de nacionalitat no espanyola que té Banyoles i la ciutat de Barcelona, gairebé el 14% i l'11% respectivament.

Així mateix, si comparem les dades de Catalunya, reafirmem la idea que Terrassa segueix la seva mateixa tendència. Al marge de les diferències en les fonts d'informació veiem que el percentatge de població de nacionalitat estrangera és semblant. En canvi, pel que fa a l'origen d'aquesta població estrangera observem que Terrassa no segueix la mateixa tendència experimentada a nivell general pel país i tampoc la desenvolupada a nivell comarcal en el Vallès Occidental, presentant-se en tots els casos uns percentatges superiors de població d'origen llatinoamericà que no pas els existents a Terrassa, on hi ha una concentració major de població marroquina.

A tall de conclusió, i segons les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, podem dir que Terrassa és el municipi amb un nombre important de població de nacionalitat estrangera, la qual es caracteritza principalment per ser procedent de l'Àfrica. La resta dels municipis analitzats el nombre majoritari d'estrangers vénen d'Amèrica del Sud.

1.4. La població estrangera i l'activitat econòmica

Aquesta segon epígraf de la primera part té com a objectiu analitzar les dades dels treballadors estrangers en l'activitat econòmica de Terrassa a partir de les fonts oficials disponibles. Actualment, no hi ha fonts demogràfiques disponibles a escala municipal que permetin elaborar un estudi rigorós del treballador extracomunitari en l'activitat econòmica. La centralització de la informació existent fa que les dades, d'atur o d'empreses creades per estrangers, només estigui disponible a escala autonòmica, i, de vegades, provincial. És per això, que aquesta segona part ha estat adaptada a la informació que hi ha disponible en relació amb l'activitat. Amb això, tampoc s'ha de considerar els resultats obtinguts com a realitat aplicable per a tots els ciutadans i ciutadanes, ja que existeix una gran diversitat dels perfils.

A aquestes limitacions s'ha de sumar la de l'accés a les dades desagregades limitades per la Llei Orgànica de Protecció de Dades de caràcter personal, i que ha impossibilitat la disponibilitat de la informació segons la nacionalitat.

Així mateix, l'estudi, es limita òbviament, al mercat de treball reglat, i per tant, malauradament no es té en compte l'economia paral·lela, on la població extracomunitària té un paper clau.

Finalment, és interessant tenir present que l'entrada al mercat de treball de la població immigrada no és igual per a tothom; d'una banda perquè hi ha diferències significatives segons la nacionalitat de l'immigrant en temes legislatius, que faciliten més o menys l'obtenció del permís de treball, acreditació imprescindible per a poder treballar al país de forma legalitzada, i, per altra banda, l'accessibilitat que té la persona quant a les xarxes socials, familiars, mobilitat habitual, etc.

Població de nacionalitat espanyola i estrangera en relació amb l'activitat

Com s'ha vist fins ara, l'estructura de la població incideix decisivament en l'estructura econòmica d'un municipi. En aquest sentit, la relació de la població en relació a l'activitat econòmica esdevé un indicador clau per a l'anàlisi. En termes demogràfics la població es defineix en edat activa i en edat inactiva en funció de la seva disponibilitat en el mercat laboral, és a dir, la població major de 16 anys que declara treballar o està disposada a fer-ho (inclou aturats o persones a la recerca de la seva primera ocupació) apareix classificada com a població activa, i la població de 16 anys que treballen exclusivament a la llar, aquells estudiants que no treballen, els jubilats o retirats de l'activitat econòmica, així com els incapacitats per treballar i altres, són considerats com a població econòmicament inactiva. Per tant, totes les persones inactives són dependents econòmicament parlant de la població que és potencialment activa. Aquesta relació és la que s'anomena *Relació de dependència econòmica*.

Hi ha un índex de dependència econòmica clarament superior entre la població espanyola respecte a la població estrangera: concretament estem parlant d'un

46% enfront un 26% a 31 de desembre del 2003. El que ens diuen aquestes dades és que hi ha molta més població en edat inactiva que activa entre els espanyols (per cada 100 persones en edat de treballar, n'hi ha 46 que en depenen econòmicament), que no pas entre els estrangers (entre els quals en depenen 26 de cada 100 persones).

Aquesta dada només fa referència a la relació amb l'activitat econòmica a nivell potencial calculat a partir de els dades del Padró continu, però no és un reflex de l'activitat econòmica que s'està produint en l'actualitat. Per aquest motiu, és necessari mirar amb detall la relació real de la població amb l'activitat econòmica, tant per als estrangers com per als espanyols. La informació més recent de què es disposa fa referència al cens del 2001.

Població de nacionalitat estrangera segons l'activitat econòmica

Terrassa, 2001

	Homes		Dones		Total	
	Població	%	Població	%	Població	%
Total població nac. estrangera	3.955	100%	3.024	100%	6.979	100%
Població de 16 anys i més	3.220	81,42%	2.339	77,35%	5.559	79,65%
Actius	2.793	70,62%	1.326	43,85%	4.119	59,02%
ocupats	2.376	85,07%	1.024	77,22%	3.400	82,54%
busquen 1a ocupació	124	4,44%	115	8,67%	239	5,80%
desocupats ocup. anterior	293	10,49%	187	14,10%	480	11,65%
total desocupats	417	14,93%	302	22,78%	719	17,46%
No actius	1.162	29,38%	1.698	56,15%	2.860	40,98%
jubilats o pensionistes	37	3,18%	43	2,53%	80	2,80%
incapacitats permanents	13	1,12%	4	0,24%	17	0,59%
escolars i estudiants	742	63,86%	719	42,34%	1.461	51,08%
feines de la llar	30	2,58%	651	38,34%	681	23,81%
altres situacions	340	29,26%	281	16,55%	621	21,71%

Font: Instituto Nacional de Estadística. Censos de Población y Viviendas 2001.

Població de nacionalitat espanyola segons l'activitat econòmica

Terrassa, 2001

	Homes		Dones		Total	
	Població	%	Població	%	Població	%
Total població nac. espanyola	81.117	100%	84.940	100%	166.057	100%
Població de 16 anys i més	67.635	83,38%	72.158	84,95%	139.793	84,18%
Actius	47.261	58,26%	36.121	42,53%	83.382	50,21%
ocupats	43.785	92,65%	30.852	85,41%	74.637	89,51%
busquen 1a ocupació	519	1,10%	732	2,03%	1.251	1,50%
desocupats ocup. anterior	2.957	6,26%	4.537	12,56%	7.494	8,99%
total desocupats	3.476	7,35%	5.269	14,59%	8.745	10,49%
No actius	33.856	41,74%	48.819	57,47%	82.675	49,79%
jubilats o pensionistes	11.837	34,96%	14.660	30,03%	26.497	32,05%
incapacitats permanents	2.852	8,42%	2.937	6,02%	5.789	7,00%
escolars i estudiants	14.743	43,55%	15.229	31,19%	29.972	36,25%
feines de la llar	277	0,82%	11.630	23,82%	11.907	14,40%
altres situacions	4.147	12,25%	4.363	8,94%	8.510	10,29%

Font: Instituto Nacional de Estadística. Censos de Población y Viviendas 2001

El primer que destaca és l'alt percentatge de població inactiva, això succeeix en tots dos casos. En el cas de la població espanyola una de cada dos persones és inactiva, entre els quals el 32% són persones majors de 65 anys i que reben una jubilació o pensió econòmica, i també destaca el 36% d'estudiants. En canvi, entre la població de nacionalitat estrangera el 40% està en situació inactiva, però la meitat d'aquestes persones està estudiant i cal pensar que en un futur s'incorporaran en el mercat laboral. Entre els ciutadans i ciutadanes estrangers inactius ressalta que gairebé una de cada quatre dones realitza feines de la llar. La informació extreta des de les fonts oficials limita l'anàlisi de l'economia paral·lela que es genera al mercat de treball regulat, en què les feines de la llar juguen un paper important que cal tenir present. Per sexe, les diferències són importants: hi ha més dones inactives que dones actives, i destaca l'alt percentatge, el 38,34%, de dones estrangeres que declaren realitzar feines de la casa.

En conclusió de les dades extretes per la població inactiva, s'observa una diferència notable en l'estructura de cada un dels casos: mentre que entre la població estrangera inactiva el 75% es pot incorporar en el mercat laboral en qualsevol moment, entre les persones espanyoles inactives només la meitat es podran incorporar en l'activitat econòmica.

Analitzant amb més detall la població activa, destaca la importància de la població ocupada, essent del 82,54% en el cas de la població estrangera, i el 89,51% de la població espanyola. Per sexe els nivells d'ocupació són diferents: les dones presenten unes taxes d'atur major que els homes independentment de la seva nacionalitat. I si comparem les dades per l'origen dels ciutadans i les ciutadanes apreciem que els estrangers tenen uns percentatges d'ocupació significativament inferiors als dels espanyols.

La relació inversa entre el percentatge de dones en situació d'atur, i l'alt percentatge de dones dedicades a les tasques de la llar es pot associar a l'existència d'una activitat econòmica paral·lela a la del mercat de treball regulat. Aquestes dones que declaren ser mestresses de casa poden estar treballant en altres llars com a dones de fer feina i/o d'atenció personal no declarades.

Si observem l'evolució entre 1996 i 2001, podem veure, per una banda, l'augment de la participació de les dones en el mercat laboral. Les taxes d'ocupació del 1996 entre les dones se situava entorn del 60% mentre que el 2001 passa a ser entorn del 80%. Això evidencia els canvis en els comportaments en els rols de gènere entorn de l'activitat econòmica: la dona s'està equiparant en el mercat de treball en relació a l'home, ja que entre 1996 i 2001 ha augmentat la facilitat del seu accés als llocs de treball. El fet que les dones s'estiguin equiparant en els homes en matèria del mercat laboral -si bé encara amb unes proporcions menors- fa que tinguin majors problemes a l'hora de conciliar la seva vida familiar i laboral.

Si tenim en compte les nacionalitats dels treballadors, veiem que són els treballadors espanyols els que registren una taxa d'ocupació més alta, i, per

tant, la taxa d'atur entre la població estrangera és més elevada. No obstant, és destacable l'alta taxa d'ocupació de les dones estrangeres, que s'ha incrementat en 20,42 punts percentuals.

Tot i així, les dones estrangeres presenten una doble dificultat a l'hora d'accedir al mercat laboral, una per la seva condició de dona i l'altra pel fet de ser estrangera: la primera perquè són les dones les que tenen una taxa d'atur major, i la segona perquè entre el col·lectiu estranger la taxa d'ocupació és menor.

Població per sexe segons l'activitat econòmica. Població de nacionalitat estrangera
Terrassa, 1996-2001

	Homes				Dones				Total			
	1996	2001	Δ 96-01	Δ % 96-01	1996	2001	Δ 96-01	Δ % 96-01	1996	2001	Δ 96-01	Δ % 96-01
Població total	971	3.955	2.984	307,31%	886	3.024	2.138	241,31%	1.857	6.979	5.122	275,82%
Població 16 anys i més	712	3.220	2.508	352,25%	632	2.339	1.707	270,09%	1.344	5.559	4.215	313,62%
<i>Actius</i>												
Ocupats	467	2.376	1.909	408,78%	167	1.024	857	513,17%	634	3.400	2.766	436,28%
Desocupats	176	417	241	136,93%	127	302	175	137,80%	303	719	416	137,29%
Busquen 1ª ocupació	57	124	67	117,54%	55	115	60	109,09%	112	239	127	113,39%
Desocupats ocup. anterior	119	293	174	146,22%	72	187	115	159,72%	191	480	289	151,31%
Total actius	643	2.793	2.150	334,37%	294	1.326	1.032	351,02%	937	4.119	3.182	339,59%
<i>No actius</i>												
Servei militar	0	0	0	0,00%	0	0	0	0,00%	0	0	0	0,00%
Jubilats o pensionistes	48	37	-11	-22,92%	78	43	-35	-44,87%	126	80	-46	-36,51%
Incapacitats permanents	9	13	4	44,44%	5	4	-1	-20,00%	14	17	3	21,43%
Escolars i estudiants	209	742	533	255,02%	188	719	531	282,45%	397	1.461	1.064	268,01%
Feines de la llar	5	30	25	500,00%	278	651	373	134,17%	283	681	398	140,64%
Altres situacions	57	340	283	496,49%	43	281	238	553,49%	100	621	521	521,00%
Total no actius	328	1.162	834	254,27%	592	1.698	1.106	186,82%	920	2.860	1.940	210,87%
Taxa d'activitat	90,31%	86,74%	-3,57		46,52%	56,69%	10,17		69,72%	74,10%	4,38	
Taxa d'ocupació	72,63%	85,07%	12,44		56,80%	77,22%	20,42		67,66%	82,54%	14,88	
Taxa d'atur censal (IEC)	27,37%	14,93%	-12,44		43,20%	22,78%	-20,42		32,34%	17,46%	-14,88	

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

Població per sexe segons l'activitat econòmica. Població de nacionalitat espanyola
Terrassa, 1996-2001

	Homes				Dones				Total			
	1996	2001	Δ 96-01	Δ % 96-01	1996	2001	Δ 96-01	Δ % 96-01	1996	2001	Δ 96-01	Δ % 96-01
Població total	78.808	81.117	2.309	2,93%	83.197	84.940	1.743	2,10%	162.005	166.057	4.052	2,50%
Població 16 anys i més	64.943	67.635	2.692	4,15%	69.601	72.158	2.557	3,67%	134.544	139.793	5.249	3,90%
<i>Actius</i>												
Ocupats	35.579	43.785	8.206	23,06%	20.552	30.852	10.300	50,12%	56.131	74.637	18.506	32,97%
Desocupats	7.705	3.476	-4.229	-54,89%	9.676	5.269	-4.407	-45,55%	17.381	8.745	-8.636	-49,69%
Busquen 1ª ocupació	1.433	519	-914	-63,78%	1.835	732	-1.103	-60,11%	3.268	1.251	-2.017	-61,72%
Desocupats ocup. anterior	6.272	2.957	-3.315	-52,85%	7.841	4.537	-3.304	-42,14%	14.113	7.494	-6.619	-46,90%
Total actius	43.284	47.261	3.977	9,19%	30.228	36.121	5.893	19,50%	73.512	83.382	9.870	13,43%
<i>No actius</i>												
Servei militar	667	0	-667	0,00%	0	0	0	0,00%	667	0	-667	-100,00%
Jubilats o pensionistes	14.188	11.837	-2.351	-16,57%	17.200	14.660	-2.540	-14,77%	31.388	26.497	-4.891	-15,58%
Incapacitats permanents	1.385	2.852	1.467	105,92%	1.308	2.937	1.629	124,54%	2.693	5.789	3.096	114,96%
Escolars i estudiants	15.976	14.743	-1.233	-7,72%	16.951	15.229	-1.722	-10,16%	32.927	29.972	-2.955	-8,97%
Feines de la llar	200	277	77	38,50%	14.577	11.630	-2.947	-20,22%	14.777	11.907	-2.870	-19,42%
Altres situacions	3.108	4.147	1.039	33,43%	2.933	4.363	1.430	48,76%	6.041	8.510	2.469	40,87%
Total no actius	35.524	33.856	-1.668	-4,70%	52.969	48.819	-4.150	-7,83%	88.493	82.675	-5.818	-6,57%
Taxa d'activitat	66,65%	69,88%	3,23		43,43%	50,06%	6,63		54,64%	59,65%	5,01	
Taxa d'ocupació	82,20%	92,65%	10,45		67,99%	85,41%	17,42		76,36%	89,51%	13,16	
Taxa d'atur censal (IEC)	17,80%	7,35%	-10,45		32,01%	14,59%	-17,42		23,64%	10,49%	-13,16	

Font: Institut d'Estadística de Catalunya

La taxa d'activitat, la taxa d'ocupació i la taxa d'atur que es presenten a les taules següents són tres indicadors bàsics per a l'anàlisi de l'activitat econòmica d'un municipi. Per taxa d'activitat s'entén la relació entre la població activa i la població de 16 i més anys, de manera que el que indica és la proporció de persones que estan en el mercat laboral, treballin o no. Per la seva banda, la taxa d'ocupació és la proporció de persones que treballen en relació al total de persones actives, essent la seva inversa la taxa d'atur.

Així doncs, la població extracomunitària presenta una major taxa d'activitat que el conjunt de la població resident a Terrassa, i a la vegada, pateix unes taxes d'atur més elevades.

La informació per barris només està disponible per l'any 1996, actualment encara no es poden obtenir les dades del cens 2001 a aquest nivell tant desagregat. Així doncs, la impossibilitat d'actualitzar aquesta informació detallada dificulta l'anàlisi de la situació del mercat laboral actual, ja que la realitat de cada un dels barris ha canviat significativament. I tampoc podem destriar la població segons la seva nacionalitat o lloc de naixement.

Població en relació amb l'activitat

Total. Districtes i barris de Terrassa, 1996

	Població total	Població 16 anys i més	Actius			
			Total ocupats	Busquen primer treball	Han treballat abans	Total actius
Districte 1	24.980	20.900	9.358	335	1.662	11.355
Centre	11.451	9.693	4.247	135	589	4.971
Cementiri Vell	4.417	3.599	1.702	85	418	2.205
Plaça Catalunya	4.496	3.718	1.690	69	342	2.101
Vallparadís	4.139	3.476	1.541	40	271	1.852
Antic Poble St. Pere	477	414	178	6	42	226
Districte 2	15.521	13.070	4.662	468	1.580	6.710
Ca n'Anglada	11.608	9.987	3.617	271	1.114	5.002
Montserrat	1.270	1.051	303	27	144	474
Torre-sana	1.602	1.272	514	70	178	762
Vilardell	1.041	760	228	100	144	472
Districte 3	26.721	21.847	9.276	625	2.352	12.253
Can Palet	10.120	8.351	3.547	191	782	4.520
Segle XX	3.354	2.842	1.149	64	231	1.444
Can Jofresa	2.620	2.214	871	94	299	1.264
Les Fonts	1.181	958	396	25	111	532
Can Parellada	5.890	4.626	2.106	140	538	2.784
Can Palet II	1.132	954	387	35	122	544
Guadalhorce	1.473	1.171	484	48	142	674
Xúquer	951	731	336	28	127	491
Districte 4	28.495	24.124	9.989	548	2.287	12.824
Ca n'Aurell	14.773	12.623	5.343	232	946	6.521
La Cogullada	4.151	3.469	1.366	96	416	1.878
La Maurina i Roc Blanc	9.571	8.032	3.280	220	925	4.425
Districte 5	35.163	29.107	12.657	631	2.933	16.221
Poble Nou/Zona Esportiva	7.100	5.910	2.408	147	648	3.203
Pla del Bon Aire	3.574	3.038	1.266	105	405	1.776
Sant Pere	10.172	8.410	3.796	139	723	4.658
Pere Parres	4.742	3.770	1.859	74	334	2.267
Can Boada	8.727	7.225	3.073	157	775	4.005
Can Roca	848	754	255	9	48	312
Districte 6	32.982	26.840	10.823	773	3.490	15.086
Sant Pere Nord	13.695	11.170	4.704	287	1.292	6.283
Ègara	3.409	2.935	1.122	82	318	1.522
Les Arenes/Can Montllor/						
La Grípia	8.125	6.485	2.852	195	935	3.982
Sant Llorenç	5.034	4.203	1.339	96	623	2.058
Can Tusell	2.719	2.047	806	113	322	1.241
Total	163.862	135.888	56.765	3.380	14.304	74.449

Font: Institut d'Estadística de Catalunya.

.../...

						Inactius
Servei militar	Jubilats	Incapacitats	Estudiants	Feines llar	Altres situacions	Total
Servei o PSS	o pensionistes					inactius
82	4.957	310	5.302	1.974	1.000	13.543
33	2.573	114	2.423	877	460	6.447
19	665	62	927	332	207	2.193
20	758	80	987	395	155	2.375
10	847	47	882	336	165	2.277
0	114	7	83	34	13	251
72	3.545	372	2.682	1.525	615	8.739
51	2.834	265	1.898	1.140	418	6.555
7	399	38	212	93	47	789
1	237	44	331	158	69	839
13	75	25	241	134	81	556
133	4.411	451	5.684	2.761	1.028	14.335
46	1.941	185	2.063	956	409	5.554
12	851	38	608	271	129	1.898
10	410	50	486	310	91	1.346
1	211	21	251	113	52	648
35	555	82	1.444	754	236	3.071
10	162	39	239	105	33	578
9	204	21	358	156	51	790
10	77	15	235	96	27	450
107	6.268	450	5.459	2.430	957	15.564
39	3.432	193	2.922	1.210	456	8.213
29	839	63	844	371	127	2.244
39	1.997	194	1.693	849	374	5.107
126	6.458	518	7.357	3.245	1.238	18.816
32	1.457	126	1.362	643	277	3.865
22	541	61	699	361	115	1.776
24	1.918	115	2.235	896	326	5.490
10	667	56	1.159	407	175	2.464
35	1.588	156	1.774	858	312	4.688
3	287	5	128	80	33	533
147	5.875	606	6.840	3.125	1.303	17.749
68	2.344	225	2.877	1.340	558	7.343
15	758	84	559	346	125	1.872
36	1.053	145	1.819	750	340	4.107
15	1.395	112	872	439	143	2.961
13	325	40	713	250	137	1.466
667	31.514	2.707	33.324	15.060	6.141	88.746

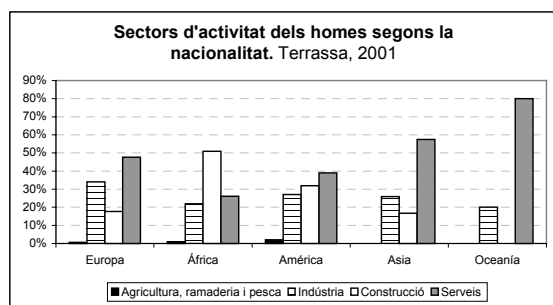
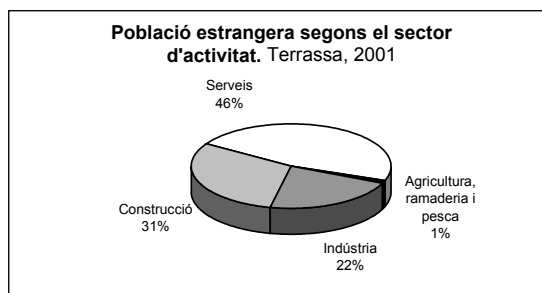
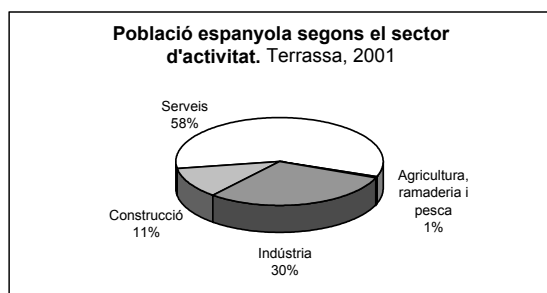
Les dades dels ocupats majors de 16 anys per sectors d'activitat del Cens del 2001 mostren una certa semblança fruit del marc contextual de l'activitat econòmica. Les xifres reforcen el pes del sector serveis tant en la població estrangera com espanyola, en tots dos casos gairebé la meitat de l'activitat se centra en aquest sector. No és d'estranyar l'1% de la població ocupada en el

sector agrícola, ja que no té pes en l'activitat econòmica del municipi. Alhora, es reafirma la tendència a la baixa del sector industrial, tot i que, actualment continua tenint un pes notable, el 30% de l'activitat.

Ocupats majors de 16 anys segons sexe i nacionalitat segons sectors d'activitat
Terrassa, 2001

	Homes			Dones			TOTAL		
	Espanyola	Estrangera	Total	Espanyola	Estrangera	Total	Espanyola	Estrangera	Total
Agricultura, ramaderia i pesca	281	27	308	93	7	100	374	34	408
Indústria	14.912	556	15.468	7.524	179	7.703	22.436	735	23.171
Construcció	7.742	1.013	8.755	760	33	793	8.502	1.046	9.548
Serveis	20.839	779	21.618	22.458	802	23.260	43.297	1.581	44.878
TOTAL	43.774	2.375	46.149	30.835	1.021	31.856	74.609	3.396	78.005

Font: Instituto Nacional de Estadística

En detall, veiem que el sector de la construcció és el que hi ha una concentració més important de treballadors estrangers, un 31% davant l'11% dels espanyols que hi treballen en aquesta activitat. En la resta de sectors, el percentatge d'ocupats estrangers és inferior al de la població espanyola. Per sexe la distribució en els tres sectors d'activitat –indústria, construcció i serveis– és més heterogènia entre els homes que entre les dones, indistintament de la nacionalitat. El percentatge de les dones ocupades se centra en el sector serveis, concretament tres de cada quatre dones, i no s'observen diferències entre els col·lectius estudiats.

Per continents, apreciem que són els homes procedents de l'Àfrica els que presenten un percentatge superior en el sector de la construcció, concretament, un de cada dos treballadors. Per contra, els ciutadans i ciutadanes procedents de l'Àsia, Oceania i Amèrica treballen més en el sector serveis.

Tot i que la informació no és disponible en termes més desagregats, podem pensar que hi ha una relació en l'activitat econòmica i la procedència de les persones, essent la construcció el sector que ocupa més població magribina, i

el sector serveis la que ocupa la població xinesa i pakistanesa (creació de negocis propis) i la població llatinoamericana (atenció a persones grans, serveis domèstics i/o en el camp de l'hostaleria). En el cas de la població d'Oceania trobem que el 90% treballa en el sector serveis, però en termes absoluts no té significació.

Més detalladament es mostren les dades d'establiments segons la classificació de dos dígit de la CNAE 93:

Ocupats majors de 16 anys segons sexe i nacionalitat

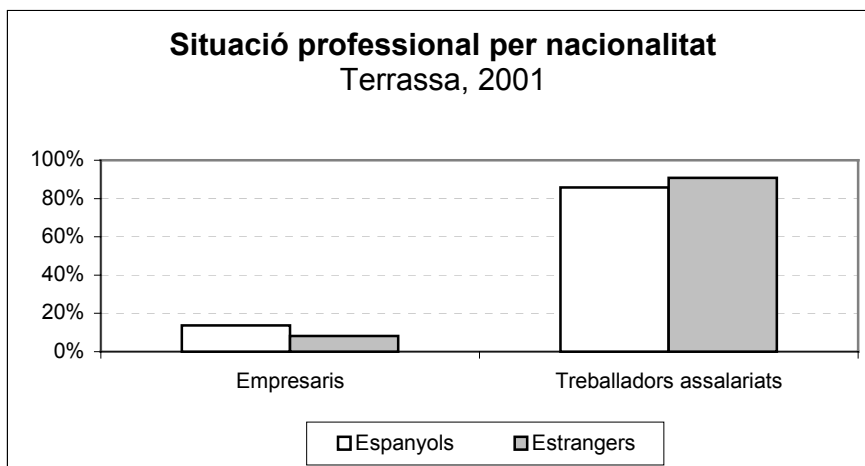
Activitat de l'establiment (a 2 dígit de la CNAE93). Terrassa, 2001

	Dones			Homes			Total		
	Estrangeres	Espanyoles	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
01 Agricultura, ramaderia, caça i activitats de serveis relacionats	7	81	88	22	245	267	29	326	355
02 Silvicultura, explotació forestal i activitats dels serveis relacionats	0	5	5	4	30	34	4	35	39
05 Pesca, acuicultura i activitats dels serveis relacionats	0	7	7	1	6	7	1	13	14
10 Extracció i aglomeració d'antracita i hulla, lignit i turba	0	1	1	0	3	3	0	4	4
13 Extracció de minerals metàl·lics	0	0	0	1	0	1	1	0	1
14 Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	0	3	3	3	17	20	3	20	23
15 Indústria de producció alimentària i begudes	14	617	631	43	731	774	57	1.348	1.405
16 Indústria del tabac	1	6	7	0	3	3	1	9	10
17 Indústria textil	56	2.005	2.061	101	3.232	3.333	157	5.237	5.394
18 Indústria de la confecció i de la peleteria	37	1.204	1.241	60	580	640	97	1.784	1.881
19 Preparació, pell adobada i acabada del cuir; fabricació d'articles de marroquineria i viatges; articles de decoració, talabarteria i sabateria	0	25	25	0	20	20	0	45	45
20 Indústria de la fusta i suro, excepte mobles; cristalleria i esparteria	1	18	19	12	140	152	13	158	171
21 Indústria del paper	1	36	37	8	116	124	9	152	161
22 Edició, arts gràfiques i reproducció de suport gravat	9	561	570	30	1.315	1.345	39	1.876	1.915
23 Coqueries, refinat del petroli i tractament de combustibles nuclears	0	1	1	0	8	8	0	9	9
24 Indústria química	4	598	602	37	1.008	1.045	41	1.606	1.647
25 Fabricació de productes de suro i matèria plàstica	9	156	165	13	300	313	22	456	478
26 Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	2	77	79	8	186	194	10	263	273
27 Metalurgia	0	31	31	11	145	156	11	176	187
28 Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	20	672	692	116	3.725	3.841	136	4.397	4.533
29 Indústria de construcció de maquinària i equip mecànic	7	345	352	32	1.046	1.078	39	1.391	1.430
30 Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	0	12	12	0	18	18	0	30	30
31 Fabricació de maquinària i material elèctric	3	153	156	8	294	302	11	447	458
32 Fabricació de material electrònic; fabricació d'equip i aparells de ràdio, televisió i comunicacions	7	398	405	21	336	357	28	734	762
33 Fabricació d'equip i instruments mèdics-quirúrgic, de precisió, òptica i rellotgeria	0	45	45	3	81	84	3	126	129
34 Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	2	271	273	15	501	516	17	772	789
35 Fabricació d'altres materials de transport	1	7	8	0	28	28	1	35	36
36 Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	4	187	191	33	709	742	37	896	933
37 Raciatge	0	3	3	0	16	16	0	19	19
40 Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	1	59	60	1	249	250	2	308	310
41 Captació, depuració i distribució d'aigües	0	33	33	0	105	105	0	138	138
45 Construcció	33	760	793	1.013	7.742	8.755	1.046	8.502	9.548
50 Venta, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes; venda al menor de combustible per a vehicles de motor	10	354	364	50	1.784	1.834	60	2.138	2.198
51 Comerç al major i intermediaris del comerç, excepte vehicles de motor i motocicletes	29	1.191	1.220	53	2.088	2.141	82	3.279	3.361
52 Comerç al major i intermediaris del comerç, excepte el comerç de vehicles de motor, ciclomotors; reparacions d'efectes personals i moblatge domèstic	95	4.828	4.923	139	2.636	2.775	234	7.464	7.698
55 Hosteleria	136	1.403	1.539	126	1.367	1.493	262	2.770	3.032
60 Transport terrestre; transport per tuberies	2	180	182	58	2.013	2.071	60	2.193	2.253
61 Transport marítim i per vies de navegació interiors	0	4	4	1	15	16	1	19	20
62 Transport aeri i espacial	3	17	20	0	13	13	3	30	33
63 Activitats annexes als transports: activitats d'agències de viatges	2	257	259	26	626	652	28	883	911
64 Correus i telecomunicacions	9	365	374	34	721	755	43	1.086	1.129
65 Intermediació financiera, excepte segurs i plans de pensions	5	494	499	3	835	838	8	1.329	1.337
66 Seguros i plans de pensions, excepte seguretat social obligatoria	0	269	269	3	301	304	3	570	573
67 Activitats auxiliars a la intermediació financiera	0	40	40	1	42	43	1	82	83
70 Activitats immobiliàries	3	329	332	10	309	319	13	638	651
71 Lloguer de màquina i equip sense operari, d'efectes personals i mobiliari domèstic	1	44	45	1	76	77	2	120	122
72 Activitats informàtiques	1	292	293	21	824	845	22	1.116	1.138
73 Investigació i desenvolupament	1	23	24	0	26	26	1	49	50
74 Altres activitats empresarials	91	2.352	2.443	75	2.164	2.239	166	4.516	4.682
75 Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	23	1.156	1.179	24	1.300	1.324	47	2.456	2.503
80 Educació	36	2.696	2.732	48	1.364	1.412	84	4.060	4.144
85 Activitats sanitàries i veterinàries; serveis socials	68	3.485	3.553	32	1.179	1.211	100	4.664	4.764
90 Activitats de sanejament públic	7	69	76	21	145	166	28	214	242
91 Activitats associatives	0	62	62	2	49	51	2	111	113
92 Activitats recreatives, culturals i esportives	18	567	585	18	670	688	36	1.237	1.273
93 Activitats diverses de serveis personals	24	917	941	13	204	217	37	1.121	1.158
95 Llocs que ocupen servei domèstic	238	1.060	1.298	19	88	107	257	1.148	1.405
99 Organismes extraterritorials	0	4	4	1	0	1	1	4	5
Total	1.021	30.835	31.856	2.375	43.774	46.149	3.396	74.609	78.005

Font: Instituto Nacional de Estadística

Pel que fa a la situació professional de les persones ocupades, la majoria són treballadors assalariats independentment del tipus de contracte. Aquesta situació es dona més entre els estrangers, tot i que les diferències per nacionalitat no són rellevants.

Quant als empresaris, al marge de si ocupen o no treballadors, el percentatge és ínfim, essent més destacat entre els espanyols. D'altra banda, i un cop analitzat el perfil de l'immigrant, no és d'estranyar que els estrangers siguin menys emprenedors, perquè les condicions socioeconòmiques no són equiparables a les de la població autòctona.

Més en detall, veiem que entre els treballadors assalariats estrangers l'any 2001, que són gairebé tots, hi ha una diferència important amb el tipus de contractes. El 55,80% dels assalariats estrangers tenen contractes eventuais, mentre que entre els espanyols és del 21,17%. Així doncs, les dades mostren una major estabilitat laboral, amb el 65% de contractes indefinits, entre els treballadors espanyols que en els estrangers. Tot i que en termes absoluts hi ha diferència entre el nombre de treballadors i treballadores, observem que el pes relatiu de les dones espanyoles amb contractes indefinits no és gaire diferent al del pes dels homes amb el mateix tipus de contractes. D'altra banda, veiem que el pes dels treballadors no espanyols que tenen contracte indefinit és lleugerament superior en les dones que en els homes.

Ocupats majors de 16 anys segons sexe i nacionalitat

Situación profesional. Terrassa, 2001

	Homes			Dones			Total		
	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total
Empresaris o professional que ocupa personal	3.134	74	3.208	1.122	23	1.145	4.266	97	4.353
Empresaris o professional que no ocupa personal	4.014	138	4.152	1.901	45	1.946	5.915	183	6.098
Treballadors per compte aliena amb caràcter fix o indefinit	28.516	794	29.310	19.633	395	20.028	48.149	1.189	49.338
Treballadors per compte aliena amb caràcter eventual, temporal...	7.826	1.351	9.177	7.970	544	8.514	15.796	1.895	17.691
Altres situacions (ajuda familiar)	77	10	87	81	12	93	158	22	180
Altres situacions (membres de cooperatives)	207	8	215	128	2	130	335	10	345
Total	43.774	2.375	46.149	30.835	1.021	31.856	74.609	3.396	78.005

Font: Instituto Nacional de Estadística

Ocupats majors de 16 anys segons sexe i nacionalitat (%)

Situación profesional. Terrassa, 2001

	Homes			Dones			Total		
	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total
Empresaris o professional que ocupa personal	7,16%	3,12%	6,95%	3,64%	2,25%	3,59%	5,70%	2,86%	5,58%
Empresaris o professional que no ocupa personal	9,17%	5,81%	9,00%	6,17%	4,41%	6,11%	7,93%	5,39%	7,82%
Treballadors per compte aliena amb caràcter fix o indefinit	65,14%	33,43%	63,51%	63,67%	38,69%	62,87%	64,54%	35,01%	63,25%
Treballadors per compte aliena amb caràcter eventual, temporal...	17,88%	56,88%	19,89%	25,85%	53,28%	26,73%	21,17%	55,80%	22,68%
Altres situacions (ajuda familiar)	0,18%	0,42%	0,19%	0,26%	1,18%	0,29%	0,21%	0,65%	0,23%
Altres situacions (membres de cooperatives)	0,47%	0,34%	0,47%	0,42%	0,20%	0,41%	0,45%	0,29%	0,44%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Instituto Nacional de Estadística

Les condicions socioeconòmiques és una classificació elaborada per l'Institut Nacional de Estadística combinant la informació de les variables d'ocupació, activitat i situació professional conforme s'ha fet a l'Enquesta de Població Activa des de 1994. En la taula següent es detallen les condicions socioeconòmiques del cens de 2001, que vénen a demostrar, en definitiva, la distribució dels treballadors tant espanyols com estrangers en el sector d'activitat segons el sexe de la persona.

Ocupats de 16 anys i més segons sexe i nacionalitat

Condicions socioeconòmiques. Terrassa, 2001

	Homes			Dones			Total		
	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangeres	Total	Espanyols	Estrangers	Total
Empresaris agraris amb assalariats	0,06%	0,04%	0,06%	0,02%	0,00%	0,02%	0,04%	0,03%	0,04%
Empresaris agraris sense assalariats	0,10%	0,13%	0,10%	0,03%	0,10%	0,03%	0,07%	0,12%	0,08%
Membre de cooperatives agràries	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	0,00%	0,01%	0,01%	0,00%	0,01%
Directors i caps d'empreses o explotacions agràries	0,01%	0,00%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	0,00%	0,01%
Resta d treballadors d'explotacions agràries	0,41%	0,88%	0,43%	0,15%	0,49%	0,16%	0,30%	0,77%	0,32%
Professionals, tècnics i assalariats que exerceixen la seva activitat pel seu compte, amb o sense assalariats	2,83%	1,14%	2,74%	1,75%	0,98%	1,72%	2,38%	1,09%	2,32%
Empresaris no agraris amb assalariats	6,23%	2,91%	6,06%	3,11%	2,15%	3,08%	4,94%	2,68%	4,84%
Empresaris no agraris sense assalariats	7,11%	4,72%	6,98%	4,90%	3,43%	4,85%	6,19%	4,33%	6,11%
Membres de cooperatives no agràries	0,47%	0,34%	0,46%	0,40%	0,20%	0,40%	0,44%	0,29%	0,44%
Directors i gerents d'establiments no agraris, alts funcionaris de l'administració pública, comunitats autònomes i corporacions locals	3,79%	1,35%	3,67%	1,94%	0,98%	1,91%	3,03%	1,24%	2,95%
Professionals, tècnics i assalariats que exerceixen la seva activitat per compte propi	15,34%	6,82%	14,90%	17,64%	6,56%	17,29%	16,29%	6,74%	15,88%
Professionals en ocupació exclusiva de l'administració pública	0,06%	0,00%	0,06%	0,10%	0,10%	0,10%	0,08%	0,03%	0,08%
Resta del personal administratiu i comercial	11,90%	7,75%	11,69%	34,45%	19,10%	33,96%	21,22%	11,16%	20,78%
Resta del personal dels serveis	5,79%	9,09%	5,96%	17,43%	46,82%	18,37%	10,60%	20,44%	11,03%
Contramestres i capatàs d'establiments no agraris	2,43%	0,88%	2,35%	0,29%	0,20%	0,28%	1,54%	0,68%	1,50%
Operadors qualificats i especialitzats d'establiments no agraris	38,06%	41,89%	38,26%	16,13%	14,69%	16,08%	29,00%	33,72%	29,20%
Operadors sense especialitzacions d'establiments no agraris	5,15%	21,64%	6,00%	1,33%	2,84%	1,38%	3,57%	15,99%	4,11%
Professionals de les forces armades	0,08%	0,00%	0,07%	0,06%	0,20%	0,07%	0,07%	0,06%	0,07%
No classificables per condicions socioeconòmiques	0,18%	0,42%	0,19%	0,26%	1,18%	0,29%	0,21%	0,65%	0,23%
TOTAL	56,12%	3,04%	59,16%	39,53%	1,31%	40,84%	95,65%	4,35%	100%

Font: Instituto Nacional de Estadística

La informació mostra que els treballadors estrangers ocupen majoritàriament uns llocs de treball que no requereixen d'un elevat grau d'especialització. Això es veu clarament entre els homes: on hi ha un 21% de treballadors estrangers no qualificats enfront el 6% de treballadors espanyols, relació que s'inverteix al augmentar el grau d'especialització.

En relació a l'activitat econòmica per sexes veiem que hi ha una clara vinculació amb el tipus de treballs i el sexe de la persona. Per una banda es pot observar un associació de les feines desenvolupades per uns i altres en relació al rol tradicional de cada sexe: mentre les dones realitzen tasques administratives, d'atenció personal, i altres activitats centrades en el sector comerç, els homes realitzen tasques més relacionades amb la construcció, la fusteria, etc. Per altra banda, trobem que hi ha més dispersió de les feines quant a la seva qualificació en els homes que en les dones; és a dir, entre els

homes es troba una major dispersió en l'escala professional, des de treballadors no qualificats fins a directius i gerents d'empreses, mentre que les dones tenen una major concentració.

Si tenim en compte les dues variables, nacionalitat i sexe, apreciem que la distribució dispersa de la categoria professional observada entre els homes, en el cas de la població estrangera això no es compleix, ja que el 40% d'immigrants treballen en feines relacionades amb la construcció. Això, també succeeix entre les dones estrangeres.

Així doncs, els treballadors estrangers realitzen unes tasques de menor qualificació, i a l'hora més concentrats en determinats sectors que no pas els treballadors espanyols que presenten unes forquilles professionals més àmplies.

Ocupats majors de 16 anys segons sexe i nacionalitat
Ocupació (a 2 dígits de la CNO94). Terrassa, 2001

	Dones			Homes			Total		
	Estrangeres	Espanyoles	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols	Total
0 Forces armades	2	19	21	0	34	34	2	53	55
10 Poder executiu i legislatiu i direcció de les administracions públiques; direcció d'organitzacions d'interès	1	16	17	2	49	51	3	65	68
11 Direcció d'empreses de 10 o més assalariats	8	546	554	29	1.727	1.756	37	2.273	2.310
12 Gerència d'empreses de comerç amb menors de 10 assalariats	2	241	243	6	430	436	8	671	679
13 Gerència d'empreses d'hosteleria i restauració amb menys de 10 assalariats	3	66	69	11	113	124	14	179	193
14 Gerència d'altres empreses amb menys de 10 assalariats	1	272	273	13	814	827	14	1.086	1.100
15 Gerència d'empreses de comerç sense assalariats	2	307	309	10	284	294	12	591	603
16 Gerència d'empreses d'hosteleria sense assalariats	4	56	60	3	130	133	7	186	193
17 Gerència d'altres empreses sense assalariats	3	147	150	5	271	276	8	418	426
20 Professions associades a titulacions de 2º i 3er cicle universitaris en ciències físiques, químiques, matemàtiques i enginyeries	3	141	144	23	666	689	26	807	833
21 Professions associades a titulacions de 2º i 3er cicle universitaris en ciències naturals i sanitat	4	350	354	8	289	297	12	639	651
22 Professions associades a titulacions de 2º i 3er cicle universitaris en l'ensenyament	16	675	691	31	601	632	47	1.276	1.323
23 Professionals del dret	1	214	215	0	284	284	1	498	499
24 Professionals en organitzacions d'empreses, professionals en ciències socials i humanes associades a titulacions de 2º i 3er cicle universitari	5	268	273	6	199	205	11	467	478
25 Escriptors, artistes i altres professions associades	2	165	167	5	214	219	7	379	386
26 Professions associades a una titulació de 1er cicle universitari en ciències físiques, químiques, matemàtiques, enginyeria i semblants	1	152	153	15	779	794	16	931	947
27 Professions associades a una titulació de 1er cicle universitari en ciències naturals i sanitat, excepte òptics, fisioterapeutes i semblants	4	624	628	2	105	107	6	729	735
28 Professions associades a una titulació de 1er cicle universitari de l'ensenyament	9	1.230	1.239	1	352	353	10	1.582	1.592
29 Altres professions associades a una titulació de 1er cicle universitària	0	269	269	2	179	181	2	448	450
30 Tècnics de les ciències físiques, químiques i enginyeries	9	534	543	31	1.450	1.481	40	1.984	2.024
31 Tècnics de les ciències naturals i de la sanitat	5	423	428	15	362	377	20	785	805
32 Tècnics d'educació infantil, instructors de vol, navegació i conducció de vehicles	0	36	36	1	54	55	1	90	91
33 Professionals de recolament en operacions financeres i comercials	8	599	607	37	1.946	1.983	45	2.545	2.590
34 Professionals de recolament a la gestió administrativa	44	2.731	2.775	20	892	912	64	3.623	3.687
35 Altres tècnics i professionals de recolament	11	381	392	13	549	562	24	930	954
40 Treballadors en servei comptable, financers, i serveis de recolament a la producció i al transport	12	768	780	47	1.326	1.373	59	2.094	2.153
41 Treballadors de biblioteques, serveis de correus i semblants	5	156	161	8	184	192	13	340	353
42 Operadors de màquines d'oficina	1	87	88	2	63	65	3	150	153
43 Auxiliars administratius sense tasques d'atenció al públic no classificats anteriorment	14	972	986	17	457	474	31	1.429	1.460
44 Auxiliars administratius amb tasques d'atenció al públic no classificats anteriorment	22	1.565	1.587	10	653	663	32	2.218	2.250
45 Treballadors d'atenció directa amb el públic amb agències de viatges, recepcionistes i telefonistes	7	506	513	9	147	156	16	653	669
46 Caixers, taüllers i altres treballadors semblants en tracte directe al públic	18	576	594	6	187	193	24	763	787
50 Treballadors dels serveis de restauració	113	1.147	1.260	100	1.143	1.243	213	2.290	2.503
51 Treballadors dels serveis personals	81	2.035	2.116	23	468	491	104	2.503	2.607
52 Treballadors de serveis de protecció i seguretat	4	70	74	11	447	458	15	517	532
53 Dependents de comerç i semblants	80	3.809	3.889	82	1.624	1.706	162	5.433	5.595
60 Treballadors qualificats en activitat agrícola	4	54	58	19	220	239	23	274	297
61 Treballadors qualificats en activitat ramadera	1	8	9	1	21	22	2	29	31
62 Treballadors qualificats en altres activitats agràries	0	2	2	1	21	22	1	23	24
63 Pescadors i treballadors qualificats en activitats piscícoles	0	2	2	0	2	2	0	4	4
70 Encarregats d'obra i altres encarregats en la construcció	1	13	14	14	429	443	15	442	457
71 Treballadors en obres estructurals i semblants	14	159	173	395	3.160	3.555	409	3.319	3.728
72 Treballadors d'acabat de construcció i semblants: pintors i semblants	8	188	196	102	2.556	2.658	110	2.744	2.854
73 Encarregats en la metal·lúrgia i caps de tallers mecànics	1	61	62	12	639	651	13	700	713
74 Treballadors de la indústria extractiva	0	1	1	2	3	5	2	4	6

.../...

	Dones			Homes			Total	
	Estrangeres	Espanyoles	Total	Estrangers	Espanyols	Total	Estrangers	Espanyols
75 Sodadors, xapistes, montadors d'estructures metàl·liques, ferrer, elaboradors d'eines i semblants	4	103	107	79	1.482	1.561	83	1.585
76 Mecànics i ajustadors de maquinària i equips elèctrics i electrònics	13	222	235	104	2.550	2.654	117	2.772
77 Mecànics de precisió en metall, treballadors d'arts gràfiques, ceramistes, vidriers i artesans de la fusta, textils i del cuir	8	337	345	37	827	864	45	1.164
78 Treballadors de la indústria de l'alimentació, begudes i tabac	6	232	238	20	367	387	26	599
79 Treballadors que tractin la fusta, ebanistes, treballadors de la indústria tèxtil, confecció de la pell, cuir, calçat i semblants	26	783	809	26	667	693	52	1.450
80 Caps d'equip i encarregats en instal·lacions industrials fixes	0	7	7	0	19	19	0	26
81 Operadors d'instal·lacions industrials fixes i semblants	8	335	343	35	763	798	43	1.098
82 Encarregat d'operadors de màquines fixes	0	23	23	0	132	132	0	155
83 Operadors de màquines fixes	54	2.394	2.448	150	2.965	3.115	204	5.359
84 montadors i sensambladors	5	302	307	37	826	863	42	1.128
85 Maquinistes de locomotores, operadors de maquinària agrícola i d'equips pesats mòbils i mariners	3	34	37	13	404	417	16	438
86 Conductors de vehicles per al transport urbà o per carretera	16	280	296	86	2.874	2.960	102	3.154
90 Treballadors no qualificats en el comerç	7	188	195	26	253	279	33	441
91 Treballadors domèstics i altre personal de neteja d'interior d'edificis	297	2.370	2.667	55	488	543	352	2.858
92 Conserges d'edificis, neteja vidries i vigilants	1	78	79	6	193	199	7	271
93 Altres treballadors no qualificats en altres serveis	6	89	95	28	169	197	34	258
94 Peons agropecuaris i de la pesca	3	13	16	6	27	33	9	40
95 Peons de la mineria	0	0	0	1	2	3	1	2
96 Peons de la construcció	11	63	74	428	1.258	1.686	439	1.321
97 Peons de les indústries manufactureres	7	198	205	36	324	360	43	522
98 Peons del transport i descargadors	12	143	155	52	661	713	64	804
Total	1.021	30.835	31.856	2.375	43.774	46.149	3.396	74.609

Font: Instituto Nacional de Estadística

En canvi, segons les dades actuals de la Delegació de la *Tesorería Nacional de la Seguridad Social* hi ha un total de 5.702 treballadors estrangers (i que resideixen a Terrassa) donats d'alta a la seguretat social. Aquesta xifra no és comparable a la dada resultant del Cens, perquè cada una de les fonts fa referència a un moment temporal diferent: el Cens de població a l'any 2001 i les dades de la seguretat social a l'any 2004. D'altra banda, si mirem el total de població estrangera donada d'alta al Padró Municipal d'Habitants a data 31/12/2003, veiem que hi ha un total de 13.042 immigrants en edats potencialment actives (entre els 16 i els 64 anys). Aquesta gran discrepància posa en entredit la situació d'irregularitat d'un nombre important de ciutadans i ciutadanes d'altres nacionalitats residents a Terrassa.

Treballadors estrangers segons nacionalitats

Terrassa, 25/01/2005

	Total	%
Alemanya	54	0,95%
Argentina	174	3,05%
Bèlgica	17	0,30%
Bolívia	33	0,58%
Brasil	36	0,63%
Bulgària	18	0,32%
Colòmbia	259	4,54%
Cuba	104	1,82%
Equador	625	10,96%
Frànça	101	1,77%
Itàlia	200	3,51%
Marroc	2.712	47,56%
Mèxic	20	0,35%
Perú	150	2,63%
Polònia	26	0,46%
Portugal	52	0,91%
Regne Unit	55	0,96%
República Dominicana	143	2,51%
Romania	67	1,18%
Senegal	243	4,26%
Ucraïna	28	0,49%
Xile	69	1,21%
Xina	140	2,46%
Altres Nacionalitat amb menys de 20 treballadors	376	6,59%
Total	5.702	100,00%

Font: Tesoreria Nacional de la Seguridad Social

Gairebé un de cada dos treballadors és marroquí, i el 10% procedeixen de l'Equador. Així mateix, destaca les diferències entre els marroquins enregistrats a la Seguretat Social i els empadronats en edat de treballar, 2.712 persones davant 6.015 respectivament. Ara bé, en termes teòrics, podem suposar que, si tenim en compte la taxa d'atur censal (situada en el 17,46% pels estrangers) i l'apliquem al col·lectiu de marroquins en edat activa empadronats, veiem que uns 1.050 marroquins estarien en situació d'atur, xifra que hauríem de restar als 6.015 i que suposaria un total de 4.965 de persones que teòricament estarien treballant. I si a la vegada, restem els 2.712 treballadors donats d'alta a la Seguretat Social, trobem que gairebé la meitat (45%, unes 2.253 persones) dels marroquins que teòricament treballen no estan donats d'alta a la seguretat social. Aquest exercici teòric i estimatiu, també el podem fer entre la població equatoriana on les diferències són només del 17% dels equatorians. Aquest fet permet intuir l'existència d'una economia submergida difícil de calcular per mitjà de les dades oficials.

Demanda i contractacions d'estrangers

Les dades fan referència al nombre de contractes de treball formalitzats durant el mes d'explotació de les dades, al marge de quan es van comunicar els contractes. Per tant, pot incloure contractacions comunicades amb anterioritat al mes de referència de la informació que no es van poder introduir en les base de dades per motius diversos. Així mateix, és a partir de gener del 2003 s'ha produït un canvi metodològic. A partir d'aquesta data no es comptabilitzen els contractes registrats a les OTG sinó els contractes amb lloc de treball a Catalunya, independentment de la comunitat autònoma en què s'hagin registrat.

En efecte, per tal de realitzar aquest apartat, s'han utilitzat les dades facilitades pel Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya a través de les Oficines de Treball de la Generalitat (OTG), que ens proporcionen informació tant de les persones inscrites que demanden treball com dels contractes formalitzats. Així, i a diferència de les dades anteriorment utilitzades, aquesta font permet tenir una sèrie històrica des de l'any 2000 fins a l'actualitat i, per tant, veure quina n'ha estat l'evolució recent i si aquesta té o no a veure amb processos com les regularitzacions, el reagrupament familiar, etc.

Evolució dels contractes formalitzats per estrangers i espanyols

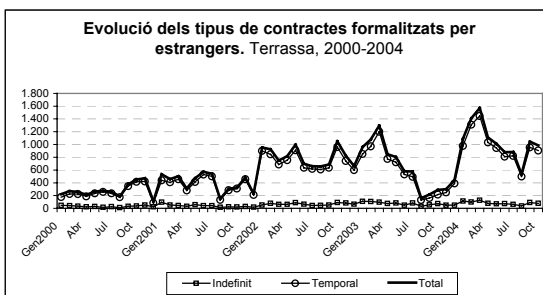
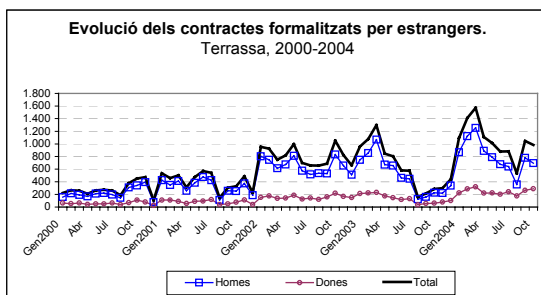
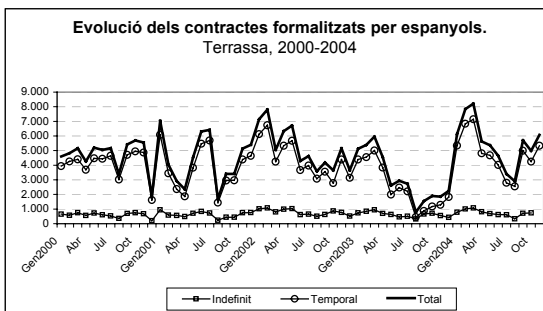
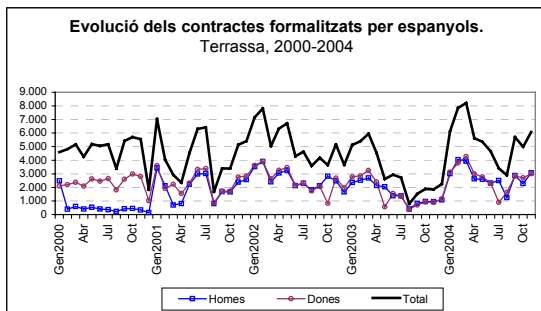
Tipologia contractual i sexe. Terrassa, 2000-2004

	Homes			Dones			Total		
	Indefinit	Temporal	Total	Indefinit	Temporal	Total	Indefinit	Temporal	Total
<i>Espanyols</i>									
2000	3.990	24.397	28.387	3.131	24.601	27.732	7.121	48.998	56.119
2001	3.940	20.478	24.418	3.545	24.670	28.215	7.485	45.148	52.633
2002	5.082	26.432	31.514	4.417	26.254	30.671	9.499	52.686	62.185
2003	3.916	14.863	18.779	3.622	15.215	18.837	7.538	30.078	37.616
	4.364	26.148	30.512	3.780	26.596	30.376	8.144	52.744	60.888
<i>Estrangers</i>									
2000	190	2.442	2.632	179	97	276	369	2.539	2.908
2001	297	3.608	3.905	174	807	981	471	4.415	4.886
2002	527	7.281	7.808	261	1.615	1.876	788	8.896	9.684
2003	600	5.378	5.978	259	1.308	1.567	859	6.686	7.545
2004 ¹	569	7.508	8.077	257	2.190	2.447	826	9.698	10.524

Font: Oficines de Treball de la Generalitat. Departament de Treball i Indústria.

1. Fins al mes d'octubre

Les gràfiques presentades a continuació per cada un dels col·lectius estudiats mostren d'una banda l'evolució, mes per mes, dels contractes segons el sexe dels treballadors, i per l'altra, l'evolució dels contractes formalitzats segons la temporalitat.

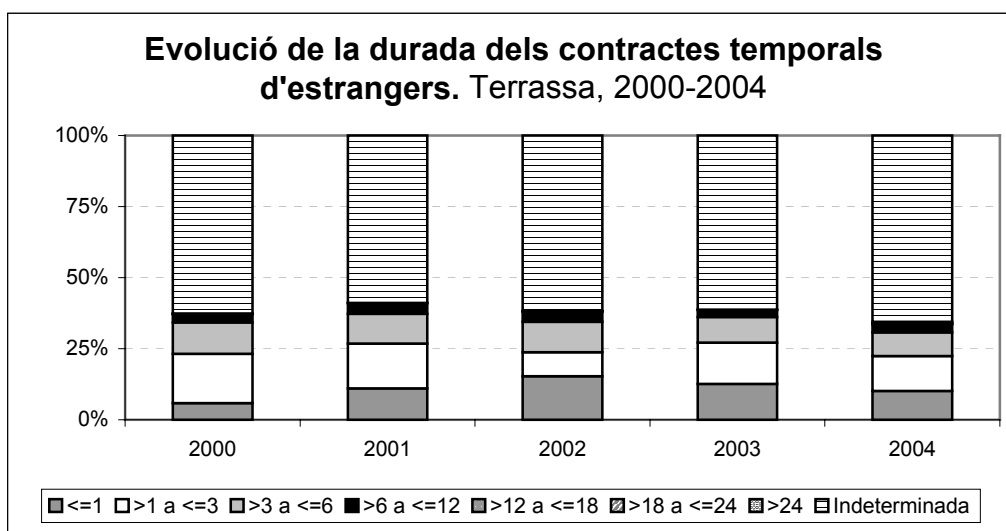
El primer que es veu és la fluctuació que presenta el mercat de treball, el qual òbviament està regulat per l'activitat econòmica del moment i del territori. El primer que es destaca és la reducció dels nombres de contractacions durant el mes de setembre, i com la contractació estrangera i espanyola tenen la mateixa tendència. Alhora, el que destaca del gràfic dels contractes formalitzats per sexe, és la baixa tendència lineal que presenten les dones estrangeres, això no s'observa entre les dones de nacionalitat espanyola que tenen una tendència de contractació semblant a la dels homes.

Així doncs, el gràfic evidencia la situació de la inactivitat econòmica reglada de les dones; aquesta situació pot ser conseqüència, entre d'altres, per la manca d'un permís propi de treball. Un gran nombre de dones han arribat al país mitjançant el reagrupament familiar sol·licitat pels respectius marits. D'altra banda, cal tenir present la situació laboral de les dones en el país d'origen, on sovint l'experiència laboral prèvia sol ser substancialment diferent a la que els exigeix el mercat de treball d'acollida. Però, cal tenir present que des del mes de gener del 2004 s'observa un augment de les dones estrangeres que han estat contractades.

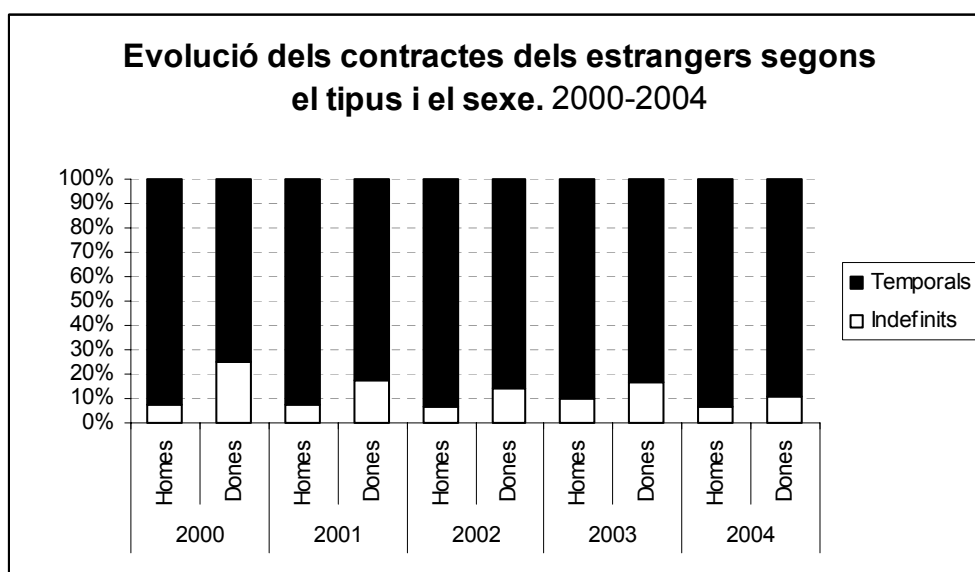
Així mateix, no s'ha d'oblidar l'existència d'una activitat econòmica submergida on les dones juguen un paper clau, les quals treballen, com s'ha vist, en tasques domèstiques i d'atenció personal.

Pel que fa al tipus de contracte veiem que la situació de la població de nacionalitat espanyola i estrangera no varia gaire, ja que entre tots dos col·lectius trobem una gran temporalitat dels contractes. Gairebé la totalitat dels contractes formalitzats en els darrers 4 anys són temporals.

Dins els contractes temporals la majoria són de duració indeterminada, és a dir, contractes temporals en els quals no hi ha fixada una data d'extinció i conseqüent existeix la possibilitat de rescissió en qualsevol moment.

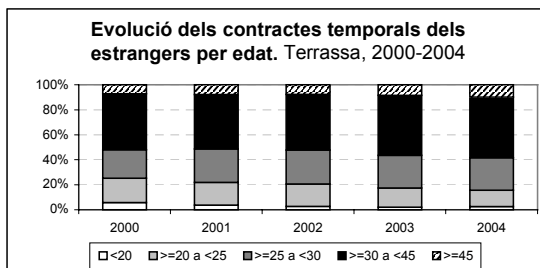
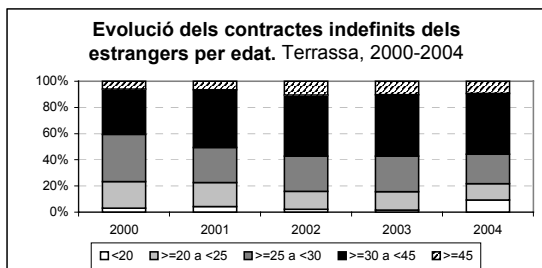

En aquest context de temporalitat laboral, veiem que entre els homes i les dones estrangeres actualment no hi ha gaires diferències, però són les dones les que tenen un percentatge lleugerament superior de contractació indefinida.

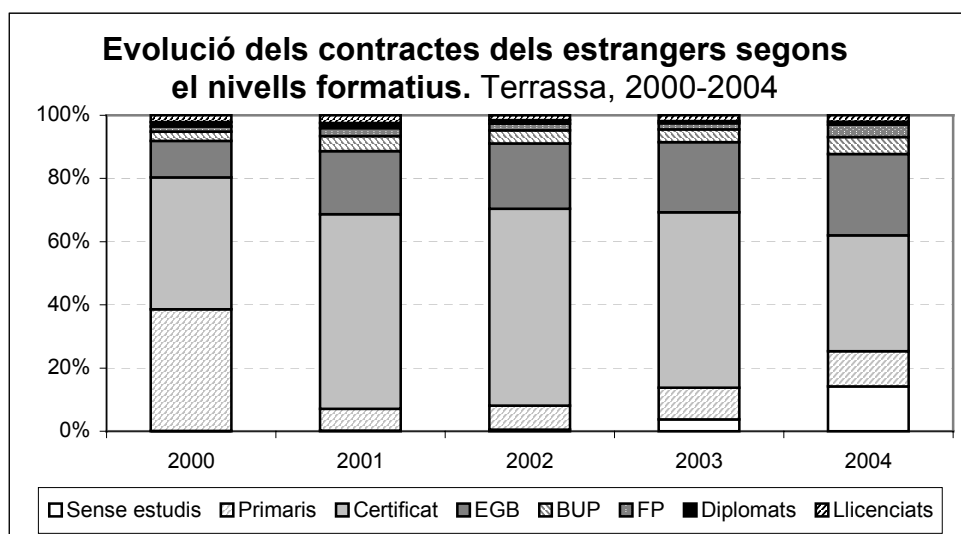

Així doncs, les dades ens mostren que malgrat les dones estrangeres tenen una situació més difícil de partida en el mercat de treball, són aquestes les que un cop han accedit en el món laboral aconseguixen una situació més estable que els homes.

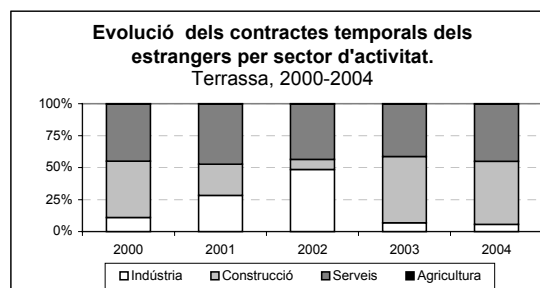
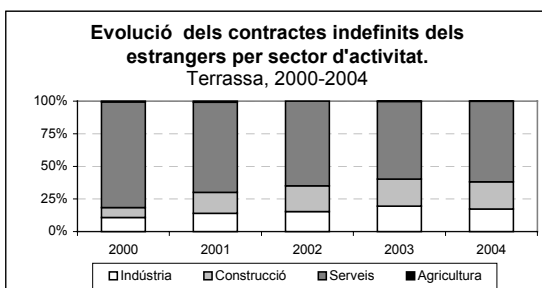
Si mirem les dades de contractació per edats apreciem que no hi ha diferències: l'edat no és un factor que determini el tipus de contracte. Són els homes i dones de 25 a 40 anys els que més contractes han formalitzat indistintament de la temporalitat d'aquest. D'altra banda, cal recordar l'efecte derivat de l'estructura per edats de la població.

Quant als nivells formatius veiem que prevalen els nivells educatius primaris i secundaris davant dels estudis universitaris.

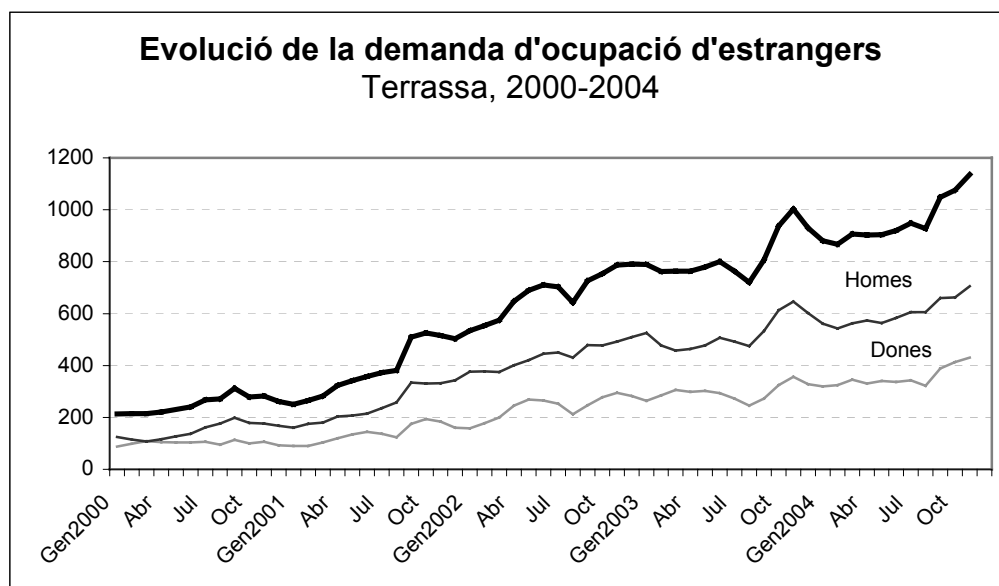
Per finalitzar l'apartat de les contractacions és important observar les dades segons el sector d'activitat: d'una banda veiem que entre els contractes indefinits és el sector serveis el que més contractes ha formalitzat en els darrers anys: malgrat haver-se reduït el pes relatiu del sector serveis, en nombres absoluts ha passat de formalitzar 299 a 511 contractes. En canvi, entre els contractes de durada determinada, veiem que en els darrers dos anys el sector de la construcció ha incrementat sensiblement la seva temporalitat, concentrant gran part de la totalitat de la contractació temporal (pràcticament la meitat d'aquesta modalitat contractual).

A tall de conclusions, cal recalcar la distribució desigual dels llocs de treball entre els ocupats de nacionalitat estrangera i els de nacionalitat espanyola que resideixen al municipi. Així mateix també s'observen unes diferències per sexe.

Però aquestes diferències no condicionen la demanda d'ocupació de la població estrangera ja que, tal com es veu en el següent gràfic, la tendència és a l'alça.

No es pot acabar l'anàlisi sense fer esment de les condicions de treball. Únicament disposem de les dades d'hores treballades i el lloc de feina dels treballadors. Pel que fa a les hores treballades, observem que no hi ha diferències entre la població estrangera i l'espanyola: la majoria dels ocupats treballen entre 36 i 40 hores setmanals. I com és d'esperar, el municipi de Terrassa és el principal lloc de treball per als ocupats, al marge de la seva nacionalitat.

Ocupats de 16 anys i més segons el sexe i la nacionalitat

Hores treballades. Terrassa, 2001

	Homes						Dones				
	Europa	Àfrica	Amèrica	Àsia	Oceania	Total	Europa	Àfrica	Amèrica	Àsia	Total
1-15	935	44	17	3	0	999	1.291	19	33	0	1.343
16-30	1.324	46	19	3	1	1.393	4.362	62	102	2	4.528
31-35	797	15	10	0	0	822	1.390	11	18	0	1.419
36-40	33.713	1.184	401	34	4	35.336	21.164	184	350	18	21.716
41-45	2.556	125	32	1	0	2.714	1.169	13	17	0	1.199
46 o més	4.673	124	75	13	0	4.885	1.583	17	45	6	1.651
Total	43.998	1.538	554	54	5	46.149	30.959	306	565	26	31.856

Font: Instituto Nacional de Estadística

Ocupats i de 16 anys i més segons el sexe i la nacionalitat

Lloc de treball. Terrassa, 2001

	Homes						Dones				
	Europa	Àfrica	Amèrica	Àsia	Oceania	Total	Europa	Àfrica	Amèrica	Àsia	Total
Domicili propi	939	14	8	1	0	962	941	14	23	3	981
Varis municipis	4.364	274	59	3	0	4.700	462	8	7	0	477
Mateix municipi al de residència	25.211	902	364	38	4	26.519	21.767	231	391	18	22.407
Diferent municipi de la mateixa província	13.197	312	114	11	1	13.635	7.666	48	135	5	7.854
Diferent província de la mateixa CCAA	147	10	4	0	0	161	50	0	1	0	51
Una altra CCAA	81	2	1	0	0	84	28	0	1	0	29
En un altre país	59	24	4	1	0	88	45	5	7	0	57
Total	43.998	1.538	554	54	5	46.149	30.959	306	565	26	31.856

Font: Instituto Nacional de Estadística

Per tal d'exemplificar l'heterogeneïtat de les dades ja comentada anteriorment, en funció de la font de procedència, es mostra la taula següent, en què es comparen el nombre d'actius i d'ocupats estrangers, segons les dades del Cens de Població de 2001, el Padró Municipal d'Habitants de 2003 i l'*Instituto Nacional de la Seguridad Social* del 2004.

Malgrat que part de la variació entre una i altra font es pot deure als diferents criteris i a la temporalitat de cada una d'elles, sí s'observen algunes tendències que cal comentar. En primer lloc, destaca, pel que fa als actius, el clar subregistre del cens en relació al padró, fet lògic si pensem que l'enregistrament al padró és un requisit per a que la població estrangera pugui optar als serveis socials bàsics, independentment de la seva situació legal al país, mentre que el cens només recull la població que hi resideix legalment. En segon lloc, i quant als ocupats, el menor nombre d'aquests segons el cens en relació a les dades de l'INSS es pot deure més al període de temps entre una i altra font (3 anys) que no pas al fet que registrin col·lectius diferents (ja que, en tots dos casos, la població que comptabilitzen està en situació legal).

Comparació de les fonts demogràfiques

Població estrangera en edat activa i ocupats. Terrassa, 2001-2004

	Població en edat activa segons Padró 2003	Actius	Treballadors segons l'INSS 2004	Ocupats
		Població activa segons Cens 2001		Ocupats majors de 16 anys segons el Cens del 2001
Alemanya		31	54	24
Argentina		125	174	109
Bolívia		12	33	12
Brasil		33	36	27
Bulgària		19	18	15
Colòmbia		244	259	195
Cuba		84	104	68
Equador	1.938	487	625	403
Frànça		64	101	58
Itàlia		79	200	74
Marroc	6.015	2.068	2.712	1.668
Mèxic		22	20	18
Perú		78	150	69
Polònia		7	26	6
Portugal		45	52	38
Regne Unit		42	55	41
República Dominicana		136	143	109
Romania		29	67	28
Senegal		136	243	119
Ucraïna		10	28	10
Xile		47	69	40
Xina		44	140	37
Altres nacionalitats		277	393	228
Total	13.042	4.119	5.702	3.396

Font: Instituto Nacional de Estadística, Tesorería de la Seguridad Social, Ajuntament de Terrassa. Serveis de Sistemes d'Informació

Atur

La manca d'informació d'estrangers en el sector econòmic es fa palesa en l'apartat de l'atur. Actualment, no hi ha dades oficials sobre l'atur de les persones estrangeres a nivell municipal. La informació més actual és la que fa referència al 2001, a través del cens de població, ja que no ha estat possible aconseguir la informació a través de l'OTG.

Empreses

Pel que fa a l'estructura de l'empresa hi ha el mateix problema amb la font d'informació, és a partir del 2003 que s'han introduït modificacions importants en l'Impost d'Activitat Econòmica (IAE) que dificulten tenir les dades de l'estructura empresarial. En concret les modificacions de l'IAE es poden resumir en: l'exempció del pagament de totes les persones físiques, així mateix, també, a les empreses amb una xifra de negoci inferior al milió d'euros, de manera que es deixen de tenir dades de les empreses petites i mitjanes que no arriben a aquest volum de facturació. Alhora per aquelles empreses que han de pagar queden exemptes durant els dos anys posteriors a l'obertura.

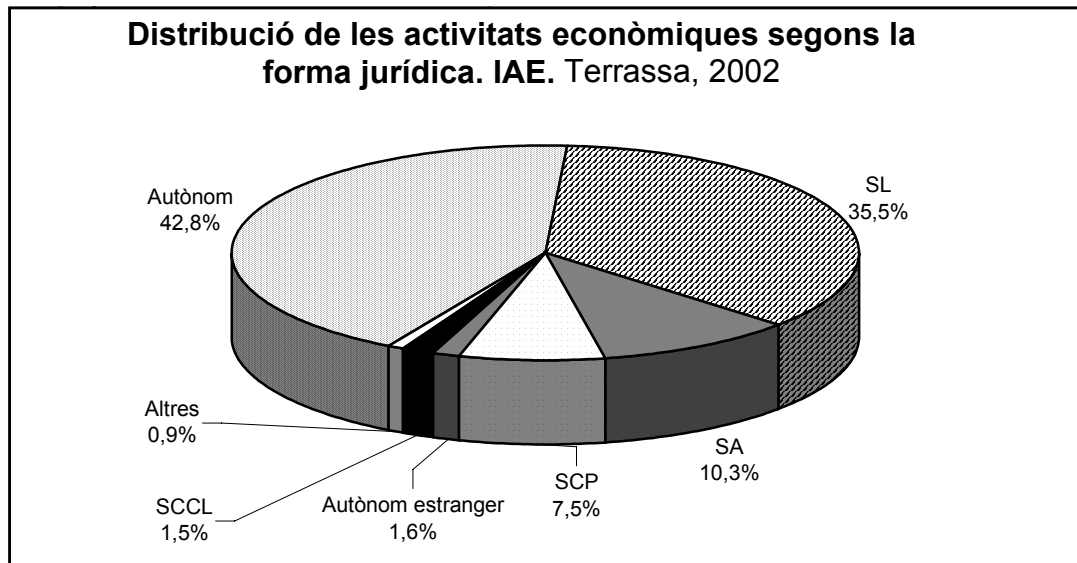
Quant a les dades de l'IAE del 2002, mostren una baixa participació empresarial de la població estrangera: només l'1,56% de les empreses són

d'autònoms estrangers. Aquesta xifra no és representativa de la realitat del municipi, on la proliferació d'establiments de ciutadans estrangers ha augmentat en els darrers anys. La falta d'informació sobre la nacionalitat dels propietaris limita l'estudi d'aquest apartat.

Activitat econòmica sectorial segons la forma jurídica
Estructura empresarial (IAE). Empreses. CAE 2. Terrassa, 2002

CAE	Activitat econòmica	Autònom	Autònom estranger	Soc. estrangeres amb sucursals a Espanya											Total
				SA	SL	SRC	Scom	CB	SCCL	SCP	Cprop	Ajunt.	Entitat Pública		
01	Agricultura	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
04	Avicultura	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
05	Caça i repoblació cinegètica	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
06	Altres activitats ramaderes	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
07	Silvicultura i forestal	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
15	Prod. Gas + electricitat	2	0	3	2	1	0	0	0	2	0	0	0	0	10
16	Aigua	2	0	3	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	7
22	Extracció de metalls	1	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
23	Extrac. minerals no metàl·lics	1	0	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
24	Fab. materials construcció	8	0	13	11	0	0	0	2	1	0	0	0	0	35
25	Indústria química	6	0	26	26	0	0	1	1	0	0	0	0	0	60
31	Metal·lúrgia	167	0	44	182	0	0	1	14	23	0	0	0	0	431
32	Construcció de maquinària	13	0	30	88	0	0	0	1	1	0	0	0	0	133
33	Construcció ordinadors	3	0	0	8	0	0	0	0	1	0	0	0	0	12
34	Construcció material elèctric	8	0	10	23	0	0	0	1	6	0	0	0	0	48
35	Const. material electrònic	17	0	6	25	0	0	0	1	4	0	0	0	0	53
36	Indústria de l'automòbil	2	0	7	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	26
37	Construcció naval, rep. i mant.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
38	Indústria ferroviària	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3
39	Ind. Inst.precisió/ortopèdia	14	0	2	17	0	0	0	1	1	0	0	0	0	35
41	Ind. Alimentària sòlids	15	0	36	32	0	0	3	3	5	0	0	0	0	94
42	Ind. Alimentària begudes	9	0	8	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	29
43	Indústria tèxtil	144	0	123	175	0	0	4	6	20	0	0	0	0	472
44	Indústria del cuir i de la pell	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
45	Indústria del calçat i confecció	131	12	19	68	0	0	2	0	22	0	0	0	0	254
46	Indústria fusta, suro, canya	138	1	10	84	0	0	1	8	14	0	0	0	0	256
47	Ind. del paper i arts gràfiques	63	0	27	88	0	0	1	2	16	0	0	1	0	198
48	Ind. del plàstic i del cautxú	5	0	15	35	0	0	0	0	2	0	0	0	0	57
49	Altres indústries	23	0	0	16	0	0	1	1	4	0	0	0	0	45
50	Construcció	1.220	108	96	975	0	0	3	48	188	0	0	0	0	2.638
61	Comerç a l'engròs	104	2	197	439	1	2	4	23	30	0	0	1	1	804
62	Recuperació de materials	13	0	1	14	0	0	0	1	1	0	0	0	0	30
63	Intermediaris del comerç	20	1	5	64	0	0	2	1	15	0	0	0	1	109
64	Comerç detall alimentació	1.052	22	128	306	0	0	17	15	72	0	0	0	0	1.612
65	Comerç detall no alimentació	1.214	6	183	584	0	0	21	24	145	0	0	1	1	2.179
66	Comerç grans superfícies,...	143	17	26	37	0	0	1	0	12	0	0	0	0	236
67	Restaurants-bars	666	26	36	207	0	2	3	10	87	0	0	0	0	1.037
68	Hosteleria	5	1	2	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	10
69	Reparacions	391	6	40	143	0	0	8	6	45	0	0	0	1	640
72	Transport terrestre	141	0	7	17	0	0	0	4	3	0	0	0	0	172
75	Activitats ann. al transport	12	1	54	69	0	0	0	0	5	0	0	0	0	141
76	Serveis telefònics	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
81	Institucions financeres	0	0	50	1	0	0	0	8	120	0	0	0	0	179
82	Assegurances	0	0	21	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	24
83	Auxiliars financers i APIs	39	2	127	599	0	0	1	5	24	0	0	2	0	799
84	Serveis a les empreses	46	4	75	484	0	0	4	16	78	1	0	0	0	708
85	Lloguer de béns mobles	38	0	20	59	0	0	1	1	8	0	0	0	0	127
91	Administració pública	19	0	0	6	1	0	0	0	4	0	0	0	0	30
92	Serveis sanejament i neteja	26	1	10	60	0	0	0	3	3	0	0	0	0	103
93	Ensenyament i recerca	61	0	26	94	0	0	1	13	40	0	1	23	0	259
94	Sanitat i veterinària	8	1	10	59	0	0	2	2	14	0	0	1	0	97
95	Serveis socials	5	1	1	27	0	0	0	3	25	0	1	1	0	64
96	Cultura-lleure-esport	36	3	26	50	0	0	1	0	34	0	0	1	0	151
97	Serveis personals	420	6	20	118	0	0	5	3	45	0	0	0	0	617
98	Serveis domèstics	2	0	0	5	0	0	0	0	2	0	0	0	0	9
99	Altres no classificats	13	15	6	22	0	0	1	0	11	0	0	0	0	68
Total		6.471	236	1.557	5.364	3	4	90	229	1.137	1	2	32	4	15.130
%		42,77	1,56	10,29	35,45	0,02	0,03	0,59	1,51	7,51	0,01	0,01	0,21	0,03	100

Font: Ajuntament de Terrassa, Servei de Sistemes d'Informació

Quant a les professions liberals, veiem que dels 2.090 autònoms només 36 persones són de nacionalitat estrangera. Aquesta xifra, tampoc ens permet explicar tendència en relació a l'estructura econòmica i la nacionalitat dels empresaris.

Activitat econòmica sectorial segons la forma jurídica

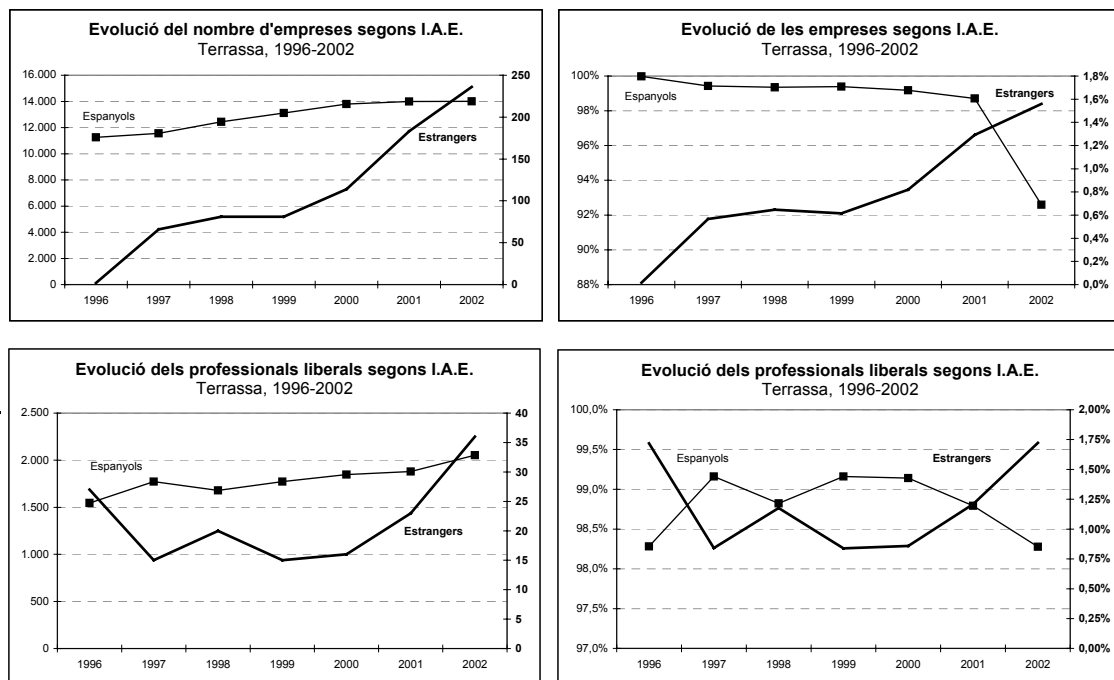
Estructura empresarial (IAE). Professionals liberals. CAE 2. Terrassa, 2002

CAE Activitats econòmiques	Autònom	SL	Autònom estranger	Total
01 Biòlegs, E Agrònoms, Veterinaris	16	0	0	16
02 ET Agríc. i forestals, topògrafs	4	0	0	4
11 Físics, geòlegs	3	0	0	3
12 Químics	3	0	0	3
13 ET mines, facultatius i pèrits	2	0	0	2
19 Altres p.t. energia, aigua, min.	2	0	0	2
22 ET telecom., dibuixants tècnics	18	0	0	18
29 Altres p.t. Telecomunicacions	1	0	0	1
31 E. industrials i tèxtils	34	0	0	34
32 ET industrials, tèc. arts gràfiques	38	0	2	40
39 Altres p.t. ind. manufactureres	9	0	0	9
41 Arquitectes	108	0	0	108
42 Aparelladors, arq. Tècnics	92	0	0	92
43 Delineants, disseny interiors	21	0	1	22
44 Tècnic superior en projectes d'urbanisme	0	0	1	1
49 Altres p.t. rel. Construcció	8	0	3	11
51 Agents comercials	255	0	3	258
59 Altres p.t. rel. comerç i hostaleria	59	0	0	59
61 Gestors o intermediaris transports	1	0	0	1
69 Altres p.t. transport i comunicac.	1	0	0	1
71 Agents d'assegurances	90	1	0	91
72 API, gestors, graduats socials,...	57	0	0	57
73 Advocats, procur. notaris, ...	352	0	0	352
74 Economistes, intendants, pèrits,...	40	0	0	40
75 Publicistes, relacions públiques	15	0	0	15
76 Informàtics	47	1	0	48
77 Lletres, traduct., polít., detectius	122	0	0	122
79 Altres p.t. act. financeres, dret,...	37	0	6	43
81 Prof. serveis de neteja	1	0	0	1
82 Personal docent independent	66	0	6	72
83 Metges, dentistes, ATS, massat.	374	1	8	383
84 Acupuntors, naturòpates,...	15	0	3	18
86 Artesans, pintors, escultors,...	33	0	1	34
87 Expendedors loteries, quinielles,...	26	0	0	26
88 Grafòlegs, guies, esteticistes, ...	40	0	1	41
89 Altre personal servei domèstic	61	0	1	62
Total	2.051	3	36	2.090

Font: Ajuntament de Terrassa, Servei de Sistemes d'Informació.

Evolució de l'estructura empresarial

Tot seguit, es mostra l'evolució (des de 1996 fins al 2002 anys) de l'estructura empresarial segons l'IAE, tant de les empreses com de les professions liberals en termes absoluts i relatius.

Pel que fa a les empreses, s'aprecia un baix nombre, i percentatge, dels autònoms estrangers, que es situa entorn l'1%. D'altra banda, si veiem la seva evolució en aquests darrers anys, apreciem que els autònoms estrangers tenen un creixement important, de dos empreses creades al 1996, al 2002 han passat a crear-se'n 236. Concretament, veiem que són empreses dedicades a la construcció, al comerç al detall d'alimentació, i restaurants i bars. En el darrers any, el 45,76% de les empreses eren de la construcció. Així mateix, el nombre de professionals liberals no és significatiu: la mitjana és de 22 professionals estrangers per any.

Una mostra a partir de les fonts de Foment de Terrassa SA

Altres fonts d'informació són les que ofereixen els serveis d'atenció directa de recerca d'ocupació i/o creació d'ocupació als ciutadans i ciutadanes de Terrassa. A partir de la informació cedida des de Foment de Terrassa SA es pot obtenir un perfil de la mostra orientativa dels usuaris que demanden aquests serveis.

Programa d'intermediació generalista: Informació, assessorament i millora de l'ocupabilitat

A partir de la informació generada de les persones que han participat de les sessions informatives en el programa "*Informació, assessorament i millora de l'ocupabilitat*" podem extreure el perfil sociodemogràfic de les persones que cerquen feina. El programa està a l'abast de totes els ciutadans i ciutadanes que necessitin trobar una feina, millorar la seva situació laboral o actualitzar la informació sobre les seves possibilitats i que han entrat en el circuit d'atenció. Així doncs, aquest servei està destinat a totes aquelles persones que independentment de la seva nacionalitat, tenen la seva situació en el país reglada, per la qual cosa ja no tenim en compte els estrangers "sense papers" que no poden accedir al mercat de treball.

Aquest programa contempla diferents accions on es pretén oferir un procés personalitzat que consisteix en detectar les necessitats de les persones ateses i oferir-los els recursos i suport més adequats. Les accions que contempla són:

- Sessió informativa genèrica
- Entrevistes d'acollida
- Seguiments individuals o tutories
- Accions grupals d'orientació
- Seminaris temàtics.

Les dades analitzades es compararan sempre entre els estrangers i els espanyols, amb l'objectiu d'observar si hi ha o no un accés igual al món laboral, i en última instància veure si els sectors d'activitats a què opten un col·lectiu i un altre són els mateixos.

Abans d'entrar directament a comentar la relació d'activitat dels usuaris és interessant veure l'evolució de l'acció per entendre millor la demanda generada. És interessant observar com el pes dels usuaris estrangers creix al llarg de l'acció fins arribar al seu punt àlgid al 2002. De fet, aquesta reducció de les persones ateses en les sessions informatives a partir del 2003, és fruit d'un canvi metodològic que afecta a la situació legislativa de les persones.

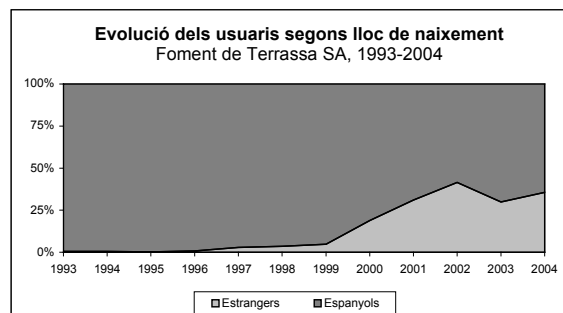
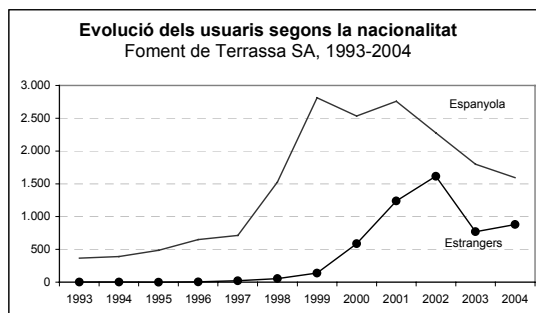

Evolució dels usuaris segons la seva nacionalitat

Foment de Terrassa SA, 2004

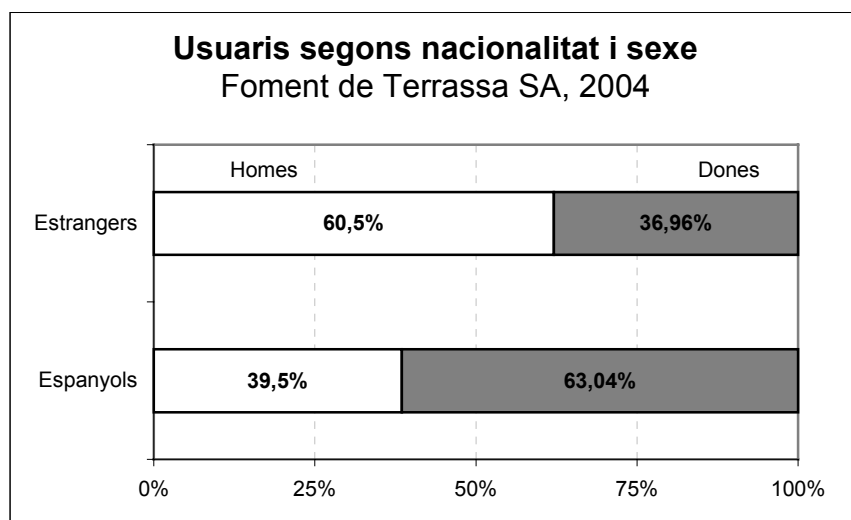
Any	Estrangers		Espanyols		Total	
	Usuaris	%	Usuaris	%	Usuaris	%
1993	2	0,04%	367	2,04%	369	1,58%
1994	2	0,04%	391	2,18%	393	1,69%
1995	1	0,02%	487	2,71%	488	2,09%
1996	5	0,09%	651	3,62%	656	2,81%
1997	21	0,39%	712	3,96%	733	3,14%
1998	55	1,03%	1.525	8,48%	1.580	6,78%
1999	140	2,62%	2.811	15,64%	2.951	12,66%
2000	587	11,00%	2.533	14,09%	3.120	13,38%
2001	1.237	23,18%	2.757	15,34%	3.994	17,13%
2002	1.615	30,27%	2.277	12,67%	3.892	16,70%
2003	770	14,43%	1.799	10,01%	2.569	11,02%
2004	881	16,51%	1.594	8,87%	2.475	10,62%
No consta	20	0,37%	72	0,40%	92	0,39%
Total	5.336	22,89%	17.976	77,11%	23.312	100,00%

Font: Dades de Foment de Terrassa SA

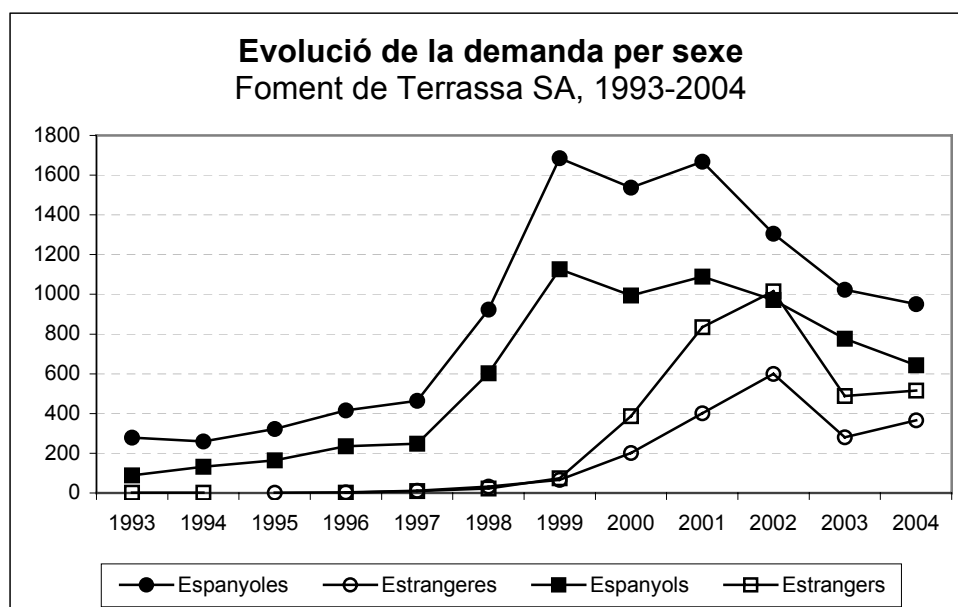

Com és d'esperar, els gràfics ens evidencien el context legislatiu en matèria d'immigració. A més a més, del canvi metodològic que explica el descens del 2003, l'àlgid observat en els gràfics a partir del 2000 respon precisament als anys de regularitzacions extraordinàries que va possibilitar a moltes persones legalitzar la seva situació al país i, poder optar als serveis d'inserció laboral.

Pel que fa al sexe veiem que entre la població espanyola les dones tenen un percentatge superior, això pot ser fruit de la incorporació de la dona en el mercat de treball que s'està produint des de fa unes dècades. Quant a la distribució dels estrangers per sexe no podem afirmar que els homes demandin més assessorament, ja que el nombre d'homes estrangers de Terrassa és significativament superior al de les dones.

A l'hora d'analitzar la proporció entre els sexes i la nacionalitat, cal tenir present l'estructura per sexe i edat de cada un dels col·lectius estrangers per evitar caure en l'error d'atribuir les diferències a comportament diversos quan en realitat poden respondre únicament al desequilibri de partida entre homes i dones. Així per tal de neutralitzar aquest efecte d'estructura caldria fer una estandardització, és a dir, aplicar la intensitat del fenomen, en aquest cas la distribució per sexe i nacionalitat, a una població tipus.

Tot seguit presentem les dades pel total del període, 1993-2004 segons el sexe i la nacionalitat.

Usuaris per sexe i nacionalitat

Foment de Terrassa SA, 21/12/2004

	Homes		Dones		Total	
	Usuaris	%	Usuaris	%	Usuaris	%
Espanya	7.094	39,46%	10.882	60,54%	17.976	77,11%
Estrangers	3.364	63,04%	1.972	36,96%	5.336	22,89%
Marroc, el	1.853	74,72%	627	25,28%	2.480	10,64%
Equador, l'	586	49,66%	594	50,34%	1.180	5,06%
Senegal, el	261	88,78%	33	11,22%	294	1,26%
Colòmbia	115	39,38%	177	60,62%	292	1,25%
Perú, el	58	45,31%	70	54,69%	128	0,55%
Dominicana, República	31	26,96%	84	73,04%	115	0,49%
Argentina, l'	47	46,53%	54	53,47%	101	0,43%
Itàlia	46	58,97%	32	41,03%	78	0,33%
Cuba	27	40,30%	40	59,70%	67	0,29%
Bolívia	17	40,48%	25	59,52%	42	0,18%
Portugal	22	59,46%	15	40,54%	37	0,16%
Pakistan, el	36	97,30%	1	2,70%	37	0,16%
Xile	10	31,25%	22	68,75%	32	0,14%
Uruguai, l'	15	50,00%	15	50,00%	30	0,13%
Romania	17	58,62%	12	41,38%	29	0,12%
Veneçuela	9	40,91%	13	59,09%	22	0,09%
Nigèria	15	68,18%	7	31,82%	22	0,09%
Algèria	19	90,48%	2	9,52%	21	0,09%
França	11	52,38%	10	47,62%	21	0,09%
Altres països menys de 20	169	54,87%	139	45,13%	308	1,32%
Total	10.458	44,86%	12.854	55,14%	23.312	100,00%

Font: Foment de Terrassa SA

Respecte a les edats dels ciutadans i ciutadanes que arriben a Foment de Terrassa per millorar la seva situació laboral, podem observar que tant en el col·lectiu d'espanyols com en el d'estrangers, el grup majoritari és el de joves-adults, entre els 25 i 35 anys. Aquesta situació és lògica perquè es caracteritza per l'entrada al mercat de treball. Entre els espanyols veiem que els percentatges més elevats se centren en edats més joves que entre els estrangers, essent l'edat modal de 25-30 anys en els primers, i de 30-35 en els segons.

Si ho desglossem per sexe i nacionalitat, apreciem més diferències entre homes i dones espanyols que no pas entre estrangers. Si entre els espanyols l'edat majoritària és entre els 20-25 anys, l'edat modal de les dones se situa entre els 25-29 anys, cosa que ens fa pensar en la seva incorporació més tardana en el mercat de treball. En canvi, les dades no evidencien una diferència d'edat en la recerca de feina entre els homes i les dones estrangers.

Usuaris per sexe i edat segons la nacionalitat

Foment de Terrassa SA, 21/12/2004

	Dones			Homes			Total		
	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total
0-4	14	6	20	17	4	21	31	10	41
15-19	513	96	609	682	236	918	1.195	332	1.527
20-24	1.802	287	2.089	1.569	375	1.944	3.371	662	4.033
25-29	2.306	387	2.693	1.344	723	2.067	3.650	1.110	4.760
30-34	1.722	401	2.123	1.025	764	1.789	2.747	1.165	3.912
35-39	1.291	304	1.595	720	574	1.294	2.011	878	2.889
40-44	1.146	247	1.393	534	364	898	1.680	611	2.291
45-49	879	134	1.013	426	175	601	1.305	309	1.614
50-54	637	72	709	340	96	436	977	168	1.145
55-59	409	27	436	270	33	303	679	60	739
60-64	136	8	144	132	16	148	268	24	292
65-69	27	3	30	33	3	36	60	6	66
70-74				2	1	3	2	1	3
Total	10.882	1.972	12.854	7.094	3.364	10.458	17.976	5.336	23.312

Font: Foment de Terrassa SA

Usuaris per sexe i edat segons la nacionalitat (%)

Foment de Terrassa SA, 21/12/2004

	Dones			Homes			Total		
	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total
0-4	0,13%	0,30%	0,16%	0,24%	0,12%	0,20%	0,17%	0,19%	0,18%
15-19	4,71%	4,87%	4,74%	9,61%	7,02%	8,78%	6,65%	6,22%	6,55%
20-24	16,56%	14,55%	16,25%	22,12%	11,15%	18,59%	18,75%	12,41%	17,30%
25-29	21,19%	19,62%	20,95%	18,95%	21,49%	19,76%	20,30%	20,80%	20,42%
30-34	15,82%	20,33%	16,52%	14,45%	22,71%	17,11%	15,28%	21,83%	16,78%
35-39	11,86%	15,42%	12,41%	10,15%	17,06%	12,37%	11,19%	16,45%	12,39%
40-44	10,53%	12,53%	10,84%	7,53%	10,82%	8,59%	9,35%	11,45%	9,83%
45-49	8,08%	6,80%	7,88%	6,01%	5,20%	5,75%	7,26%	5,79%	6,92%
50-54	5,85%	3,65%	5,52%	4,79%	2,85%	4,17%	5,44%	3,15%	4,91%
55-59	3,76%	1,37%	3,39%	3,81%	0,98%	2,90%	3,78%	1,12%	3,17%
60-64	1,25%	0,41%	1,12%	1,86%	0,48%	1,42%	1,49%	0,45%	1,25%
65-69	0,25%	0,15%	0,23%	0,47%	0,09%	0,34%	0,33%	0,11%	0,28%
70-74	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,03%	0,03%	0,01%	0,02%	0,01%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Foment de Terrassa SA

En relació amb la situació laboral el primer que es destaca és l'alt nombre de registres en blanc de persones espanyoles. Així mateix, l'elevat percentatge de persones estrangeres, tres de cada quatre, es troba en situació d'atur i no perceptores de prestacions econòmiques.

D'altra banda, es destaca l'alt percentatge dels estrangers, el 90%, que estan en situació d'atur, mentre que entre la població espanyola el percentatge disminueix en un 56%. Aquestes xifres ens fan pensar en què les condicions de partida en la recerca de feina dels espanyols és millor que la dels estrangers: d'entre aquells de qui disposem informació sobre la seva situació laboral, el 25% dels espanyols ja estan dintre del mercat laboral, enfront del 10% d'estrangers.

Usuaris per sexe i nacionalitat segons la situació laboral
 Foment de Terrassa SA, 21/12/2004

	Dones			Homes			Total		
	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total
Altres per aturats	271	82	353	86	33	119	1.282	416	1.698
Aturat no perceptor	3.803	1.408	5.211	2.228	2.576	4.804	2.275	441	2.716
Aturat, perceptor de prestacions	1.482	67	1.549	992	208	1.200	2	0	2
Aturats, sense ocupació anterior	653	190	843	629	226	855	4	1	5
Contracte temporal	1.369	193	1.562	906	248	1.154	22	3	25
En negoci familiar sense relació familiar	1	0	1	1	0	1	742	59	801
En regulació d'ocupació	2	0	2	2	1	3	193	19	212
Fix discontinu, temporada	12	1	13	10	2	12	76	4	80
Fix plantilla	402	18	420	340	41	381	1	0	1
ILT/ Baixa mèdica	118	5	123	75	14	89	112	9	121
Invalidesa provisional	24	0	24	52	4	56	4.405	10	4.415
Soci de cooperativa	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Treballador autònom	59	3	62	53	6	59	17.976	5.336	23.312
En blanc	2.686	5	2.691	1.719	5	1.724	0	0	0
Total	10.882	1.972	12.854	7.094	3.364	10.458	27.090	6.298	33.388

Font: Foment de Terrassa SA

Usuaris per sexe i nacionalitat segons la situació laboral
 Foment de Terrassa SA, 21/12/2004

	Dones			Homes			Total		
	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total
Altres per aturats	2,49%	4,16%	2,75%	1,21%	0,98%	1,14%	1,99%	2,16%	2,02%
Aturat no perceptor	34,95%	71,40%	40,54%	31,41%	76,58%	45,94%	33,55%	74,66%	42,96%
Aturat, perceptor de prestacions	13,62%	3,40%	12,05%	13,98%	6,18%	11,47%	13,76%	5,15%	11,79%
Aturats, sense ocupació anterior	6,00%	9,63%	6,56%	8,87%	6,72%	8,18%	7,13%	7,80%	7,28%
Contracte temporal	12,58%	9,79%	12,15%	12,77%	7,37%	11,03%	12,66%	8,26%	11,65%
En negoci familiar sense relació familiar	0,01%	0,00%	0,01%	0,01%	0,00%	0,01%	0,01%	0,00%	0,01%
En regulació d'ocupació	0,02%	0,00%	0,02%	0,03%	0,03%	0,03%	0,02%	0,02%	0,02%
Fix discontinu, temporada	0,11%	0,05%	0,10%	0,14%	0,06%	0,11%	0,12%	0,06%	0,11%
Fix plantilla	3,69%	0,91%	3,27%	4,79%	1,22%	3,64%	4,13%	1,11%	3,44%
ILT/ Baixa mèdica	1,08%	0,25%	0,96%	1,06%	0,42%	0,85%	1,07%	0,36%	0,91%
Invalidesa provisional	0,22%	0,00%	0,19%	0,73%	0,12%	0,54%	0,42%	0,07%	0,34%
Soci de cooperativa	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	0,00%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%
Treballador autònom	0,54%	0,15%	0,48%	0,75%	0,18%	0,56%	0,62%	0,17%	0,52%
En blanc	24,68%	0,25%	20,94%	24,23%	0,15%	16,48%	24,50%	0,19%	18,94%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Font: Foment de Terrassa SA

Si analitzem les dades per sexe veiem que no hi ha diferències importants. Tant els homes com les dones de qualsevol nacionalitat tenen una situació semblant davant el mercat de treball.

Activitat econòmica ofertat per als usuaris segons el sexe i la nacionalitat
Foment de Terrassa SA, 2000-2004

Activitat econòmica CNO	Dones			Homes			Total		
	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total	Espanyols	Estrangers	Total
Altres empleats que es dediquin a tenir cura de persones	105	70	175	3	1	4	108	71	179
Altres treballadors de serveis personals	114	60	174	10	2	12	124	62	186
Auxiliars administratius amb tasques d'atenció al públic	337	29	366	53	4	57	390	33	423
Auxiliar d'infermeria hospitalària	104	7	111	9	1	10	113	8	121
Caixer i taquillers, llevat dels de banca i correus	122	24	146	14	2	16	136	26	162
Cambrers, bàrmans i similars	157	63	220	85	52	137	242	115	357
Cuiners i altres preparadors de menjar	156	79	235	44	47	91	200	126	326
Dependents i demostradors de botigues, magatzems, quioscos i mercats ambulants	650	73	723	106	23	129	756	96	852
Electricistes de la construcció i similars	2	0	2	81	44	125	83	44	127
Empleats d'informació i recepcionistes d'oficina	98	8	106	6	0	6	104	8	112
Empleats domèstics	33	129	162	0	2	2	33	131	164
Fusters	0	0	0	62	66	128	62	66	128
Mecànics i ajustadors de vehicles de motor	1	2	3	59	69	128	60	71	131
Muntadors d'equips electrònics	59	2	61	40	16	56	99	18	117
Operadors de màquines de cosir i brodar	80	50	130	0	17	17	80	67	147
Paletes i paredadors	0	0	0	49	113	162	49	113	162
Peons de la construcció d'edificis	5	3	8	187	673	860	192	676	868
Peons de les indústries manufactureres	689	175	864	325	407	732	1.014	582	1.596
Peons del transport i descarregadors	16	1	17	242	149	391	258	150	408
Perruquers, especialistes en tractaments de bellesa i treballadors similars	113	18	131	3	4	7	116	22	138
Personal de neteja d'oficina, hotels (cambrers de planta) i establiments similars	340	419	759	25	53	78	365	447	812
Pintors, envernissadors, empaperadors i similars	2	1	3	74	75	149	76	76	152
Representants de comerç i tècnica de vendes	61	9	70	113	28	141	174	37	211
Secretaris administratius i similars	509	36	545	80	3	83	589	39	628
Soldadors i oxitalladors	3	2	5	76	135	211	79	137	216
Treballadors per compte d'altri qualificats en activitats agrícoles d'horta, planters i jardins	21	1	22	46	33	79	67	34	101
Altres categories laborals	1.520	231	1.751	1.639	633	2.272	3.159	864	4.023
En blanc	1.188	357	1.545	1.044	614	1.658	2.232	971	3.203
Total	6.485	1.849	8.334	4.475	3.241	7.716	10.960	5.090	16.050

Font: Foment de Terrassa SA

El primer que es destaca de la taula és el tipus d'activitat econòmica a que opten els ciutadans i ciutadanes que accedeixen a Foment de Terrassa independentment del sexe i nacionalitat. L'activitat econòmica que opten no requereix de qualificació especialitzada. Cal dir, però, que respon a la primera tasca acordada entre el demandant i l'assessor, si bé es pot pensar que la resta d'opcions estaran estretament relacionades amb aquesta primera.

Les dades mostren l'atribució de determinats llocs de treball en funció del sexe de la persona, tipus d'activitat econòmica que sovint està relacionada amb la relació de gènere. Així, les dones opten a unes feines relacionades amb l'activitat domèstica, atenció i cura de persones i tasques administratives, mentre que als homes se'ls destina treballs relacionats amb la construcció, la fusteria i la mecànica.

Quant a la nacionalitat, apreciem la diferent entrada en el mercat de treball segons l'origen de la població. Entre els estrangers trobem uns percentatges superiors de persones que opten per a treballar de peó de la construcció, i en canvi, entre els espanyols trobem uns percentatges superiors en feines com: auxiliar administratiu, atenció al públic i altres categories, les quals agrupen sectors d'activitat amb un major grau d'especialització.

Si detallem l'anàlisi de la nacionalitat segons el sexe, apreciem que hi ha també diferències significatives. Als rols de gènere anteriorment comentats cal afegir-hi en aquest cas aspectes socioculturals en l'atribució de sectors d'activitat. Així, un percentatge notable de dones estrangeres opten a feines domèstiques i d'atenció a persones, el 29,69% davant el 8,62% d'espanyoles. En canvi, la tendència s'inverteix si observem les feines vinculades amb tasques administratives o d'atenció al públic, concretament el 7,46% enfront al 23,07%.

Respecte als homes, cal destacar l'alt percentatge d'altres tipus d'activitat econòmica, el 36,62% dels espanyols. Així mateix, podem confirmar la

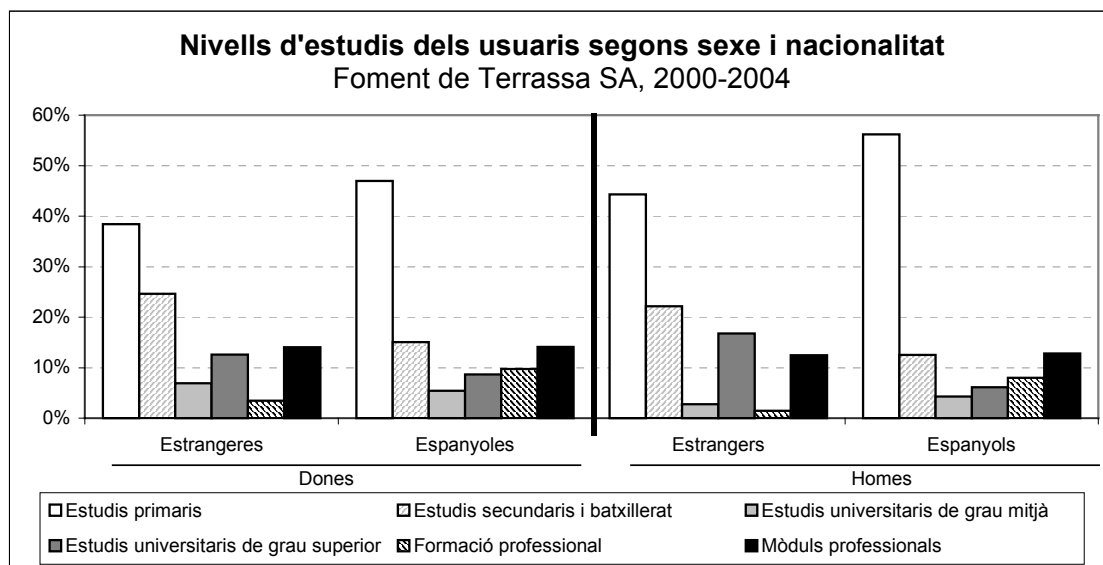
tendència anteriorment esmentada, que l'home opta a treballs de peó, especialment si és estranger.

Així doncs, s'observa una desigual entrada al mercat de treball en determinats col·lectius (concretament entre els marroquins i els llatinoamericans en segon terme, no dels senegalesos) fruit de l'existència de barreres socioculturals. Parlant amb les persones que fan les entrevistes, ens confirmen aquesta tendència, i em comenten que els motius són múltiples, els quals sovint estan determinats per l'oferta existent, alguns dels factors són: perquè no parlen bé el català, perquè tenen una imatge que no agrada a l'empresari, impossibilitat d'homologació dels títols acadèmics, els empresaris limiten l'oferta, etc.

Abans de començar a observar les dades referents al nivell d'instrucció de les persones que accedeixen a les sessions informatives, cal esmentar que només s'ha tingut en compte els estudis reglats, independentment de si són acabats o no. D'altra banda, tal com ja s'ha comentat amb anterioritat, és necessari tenir en compte les dificultats que té la variable nivells d'estudis per a ser analitzada (els nivells formatius declarats entre persones de diferent nacionalitat pot no ser la mateixa, i/o l'efecte d'estructura per edats de la població estudiada). Així doncs, aquesta informació s'ha d'interpretar amb una certa moderació.

Si ens centrem amb el nivell d'estudis de les persones que accedeixen a les sessions informatives veiem que gairebé la meitat, tant dels estrangers com dels espanyols, declaren tenir almenys estudis primaris. Els homes espanyols són els que presenten un major nombre de casos.

En termes relatius, tant les dones com el homes estrangers presenten uns percentatges superiors al dels espanyols si mirem el nivell d'estudis secundari i/o batxillerat. I si ho comparem per sexe són les dones les que presenten un percentatge superiors. Quant als estudis universitaris, en contra de les tendències observades en altres estudis i les dades censals, s'aprecia que els estrangers tenen una major proporció de llicenciats i diplomats superior al dels espanyols. Finalment, en els mòduls de formació s'observa una certa homogeneïtat. En tots dos col·lectius hi ha uns percentatges molt semblants.

Com és d'esperar els estrangers presenten uns percentatges inferiors de coneixement del català, tot i que també és destacable el 45% dels espanyols que no el saben escriure. En canvi, respecte al coneixement del castellà veiem que el 95% de les persones declaren saber escriure bastant o molt bé.

Coneixement d'idiomes dels usuaris

Foment de Terrassa SA, 31/12/2004

	Estrangers				Espanyols			
	L'enten	El parla	El llegeix	L'escriu	L'enten	El parla	El llegeix	L'escriu
Alemanys	56,92%	45,31%	49,09%	45,28%	40,98%	37,14%	35,44%	40,83%
Anglès	44,01%	41,20%	41,71%	38,48%	37,68%	32,93%	33,80%	37,50%
Àrab	98,58%	98,12%	82,31%	75,66%	91,03%	90,14%	61,86%	65,83%
Castellà	73,09%	67,26%	65,52%	59,09%	99,18%	98,75%	87,13%	94,66%
Català	43,23%	16,02%	32,90%	13,96%	89,25%	68,10%	52,16%	65,26%
Francès	61,02%	57,09%	55,50%	50,46%	41,88%	35,96%	31,84%	37,63%
Italià	68,63%	57,89%	56,98%	46,25%	61,33%	47,95%	31,25%	51,97%
Portuguès	86,15%	85,71%	69,64%	58,49%	77,78%	69,57%	43,75%	48,21%
Altres idiomes	96,35%	95,21%	88,68%	86,48%	61,33%	57,98%	47,21%	51,30%
Total	72,07%	67,73%	63,09%	57,00%	84,48%	75,48%	64,31%	72,89%

Font: Foment de Terrassa SA

Per barris, veiem que Ca n'Anglada és el barri on viuen el 8,33% de les persones que participen a les sessions informatives, de les quals el 54% són espanyols, i la resta estrangers.

És simptomàtic que sigui el barri amb major nombre de població estrangera el que demandi més assessorament laboral, la qual cosa indicaria que són persones amb uns nivells formatius i econòmics semblants –nivells baixos-. En el cas dels espanyols són les persones que per la seva situació econòmica conviuen en el mateix espai que la població estrangera.

Barri de residència dels usuaris segons el lloc de naixement

Foment de Terrassa SA, 31/12/2003

	Espanyols		Estrangers		Total	
	Usuaris	%	Usuaris	%	Usuaris	%
Ca n'Anglada	1.050	54,04%	893	45,96%	1.943	8,33%
Ca N'Aurell	1.243	72,18%	479	27,82%	1.722	7,39%
Sant Pere Nord	1.254	77,12%	372	22,88%	1.626	6,97%
Can Palet	1.020	74,56%	348	25,44%	1.368	5,87%
Centre	799	76,02%	252	23,98%	1.051	4,51%
Les arenes-La Grípià- Can Montllor	910	87,67%	128	12,33%	1.038	4,45%
La Maurina	706	70,53%	295	29,47%	1.001	4,29%
Sant Pere	759	82,50%	161	17,50%	920	3,95%
Can Boada-Casc Antic	622	76,51%	191	23,49%	813	3,49%
Poble Nou - Zona Esportiva	673	85,51%	114	14,49%	787	3,38%
La Cogullada	546	79,25%	143	20,75%	689	2,96%
Can Parellada	517	89,91%	58	10,09%	575	2,47%
Pl. Catalunya- Esc. Industrial	383	69,26%	170	30,74%	553	2,37%
Ègara	326	59,93%	218	40,07%	544	2,33%
Cementiri Vell	419	78,76%	113	21,24%	532	2,28%
Sant Llorenç	412	81,91%	91	18,09%	503	2,16%
Altres barris	3.558	83,90%	683	16,10%	4.241	18,19%
En blanc	2.779	81,59%	627	18,41%	3.406	14,61%
Total	17.976	77,11%	5.336	22,89%	23.312	100,00%

Font: Foment de Terrassa SA

Un altre servei que des de l'administració s'està promovent, i ens permet completar les fonts d'informació, és "Vivers d'empreses, serveis d'autoempresa". Aquesta acció posa a l'abast als més emprenedors l'assessorament necessari per a la millora o ampliació dels negocis o, àdhuc, per a la creació de noves empreses, mitjançant l'autoocupació.

En un període de canvi en l'activitat econòmica, on el sector serveis continua creixent, el Viver d'Empreses de Foment de Terrassa és un instrument que permet analitzar la creació, el creixement i la consolidació de moltes petites iniciatives que sorgeixen. L'objectiu és poder observar les semblances o diferències que puguin haver en les iniciatives dels emprenedors segons la seva nacionalitat.

L'objectiu d'aquesta acció és posar a disposició dels emprenedors i emprenedores de Terrassa un servei que contribueixi a la consolidació dels projectes empresarials. L'alt percentatge de mortalitat de les noves petites empreses ha enfocat aquesta acció a monitoritzar tot el procés d'acompanyament des d'abans de l'inici fins a la seva configuració com a projecte sostenible i competitiu dintre del mercat laboral.

La iniciativa dels emprenedors i emprenedores sorgeix independentment de la seva nacionalitat, però el que sí és diferent és la materialització de la creació de l'empresa. Les fonts d'informació evidencien que totes aquelles persones que

han consolidat el procés de creació d'una petita empresa són de nacionalitat espanyola, mentre que els estrangers que accedeixen al servei no veuen assolit els seus objectius.

D'altra banda, però, existeix l'evidència en el municipi de la creació de nous establiments regits per estrangers. Això ens fa pensar que els estrangers utilitzen altres vies –les seves xarxes socials i familiars– per a poder obrir negocis. Així mateix, les característiques de l'empresa quant a sector d'activitat sovint estan determinades per la nacionalitat dels emprenedors i emprenedores, presentant certs col·lectius una certa especialització com ara el tèxtil, botigues d'alimentació, locutoris, i altres. Aquesta suposició no la podem validar per manca de fonts disponibles.

La població estrangera i els serveis socials

A continuació, s'ha vist la necessitat d'elaborar aquest apartat amb l'objectiu d'analitzar la realitat de les ajudes socials que rep la població estrangera, i així poder contrastar els estereotips que la població autòctona té creada en aquest àmbit: la creença de què els marroquins són els que reben més ajudes de menjadors, o que els llatinoamericans són els més beneficiats pels serveis socials de l'Ajuntament, o altres estereotips.

Pel que fa a les visites generades als serveis socials durant el 2003, s'observa que una de cada quatre persones són estrangers. Així mateix, el 63,33% dels estrangers són del Magrib, i el 32,66% d'Amèrica. D'altra banda, si mirem el percentatge de visites dels estrangers en relació al nombre de persones empadronades del mateix col·lectiu, veiem que el percentatge és significativament superior entre els estrangers que entre els espanyols: el 13,18% dels estrangers empadronats han visitat els serveis socials. Per altra banda, caldria conèixer quin ha estat el motiu de la visita, si merament informativa, o assistencial.

Persones ateses pels Serveis Socials

Terrassa. 2003

	Persones ateses			Persones ateses d'altres països		
	Total	Espanyoles	Estrangers	Magrib	Amèrica	Reste
Núm. Absoluts	8.865	6.700	2.165	1.371	707	87
Percentatge (%)	100,00%	75,58%	24,42%	15,47%	7,98%	0,98%
% d'atesos sobre el total d'empadronats del mateix col·lectiu	4,65%	3,84%	13,18%	17,35%	12,07%	3,26%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Pla de Barris. Ajuntament de Terrassa.

1.5. Perfil del treballador estranger a Terrassa

☞ Característiques demogràfiques:

- La població estrangera a Terrassa representa el 8,61% del total.
- L'estructura de la població de nacionalitat estrangera presenta un índex significativament masculinitzat, i d'edat jove-adulta.
- El barri que presenta un major nombre de població estrangera és Ca n'Anglada amb 3.129 ciutadans i ciutadanes, i Sant Pere Nord amb 1.408. En termes relatius és el barri de Montserrat el que presenta un major percentatge de població immigrada sobre el total de persones que viuen al barri.
- La principal nacionalitat de procedència és el Marroc, seguida de l'equatoriana.
- La distribució per sexe està relacionada amb el lloc de procedència: hi ha una relació de dones procedents d'Amèrica del Sud, i homes immigrants procedents del nord de l'Àfrica.
- El flux immigratori present tendeix a la diversificació de les nacionalitats.

☞ Característiques econòmiques:

- El 80% dels estrangers té entre 16 i 65 anys, edats potencialment actives.
- La taxa d'activitat, segons les dades censals del 2001, és 14,45 punts superior a la de la població espanyola; concretament el 74,10% davant el 59,65%.
- Per contra, presenta una major taxa d'atur: el 17,46% enfront el 10,49% de la població autòctona.
- El sector serveis és el major sector d'activitat que ocupen, seguit del de la construcció.
- Hi ha una relació de l'activitat econòmica segons el sexe; els homes estrangers treballen principalment en la construcció, mentre que les dones en el sector serveis.
- El lloc de procedència dels ocupats també mostra relació amb el tipus d'activitat econòmica realitzada.
- En termes generals, els treballadors estrangers realitzen treballs que requereixen poca preparació.
- Hi ha més homes en el mercat laboral que dones estrangeres.
- Augment de la contractació temporal, i són les dones les que presenten un percentatge lleugerament superior de contractació indefinida.

1.6. A tall de conclusions

A continuació, a tall de conclusió, es resumeixen les principals característiques de la situació dels treballadors estrangers (principalment extracomunitaris) en el mercat de treball.

En primer lloc, cal esmentar que hi ha grans limitacions en les fonts d'informació que dificulten l'anàlisi acurada de la situació actual, especialment en el mercat de treball paral·lel, on els estrangers juguen un paper clau en l'activitat econòmica del municipi, i del país.

Així mateix, la impossibilitat d'entrar al mercat reglat per part de moltes persones estrangeres, pel fet de no tenir un permís de treball i/o de residència, fa que treballin en unes condicions més difícils. Per aquest motiu, la seva situació de partida en el mercat de treball és diferent a la població espanyola o que ja té una situació regularitzada.

I per tant, una primera conclusió és que aquest col·lectiu no entra en competència amb la població "autòctona", ja que la seva situació d'irregularitat fa que ocupin uns segments d'activitat concrets.

Deixant de banda aquest primer filtre, les fonts oficials també evidencien que la majoria dels estrangers extracomunitaris realitzen feines que no requereixen un grau d'especialització, això independentment de la seva formació acadèmica.

Les dades reflecteixen que els espanyols tenen unes "forquilles" d'ocupació molt més àmplies que els estrangers, és a dir, la població "autòctona" pot ocupar des de càrrecs directius fins a manobres de la construcció, en canvi entre la població extracomunitària existeix un grau de concentració important: la majoria són peons de la construcció. Així mateix, també s'observa una clara relació entre el sector d'activitat i el sexe: les dones realitzen tasques vinculades al seu rol de gènere, i així mateix els homes.

Capítol 2

L'acció política local. Serveis municipals d'atenció a l'immigrat i oferta de cursos de formació

2.1. Introducció

Aquest apartat pretén definir els serveis d'atenció als immigrants que ofereix la nostra ciutat. Per tal de descriure el més clar possible cada una de les accions que s'estan portant a terme, s'ha utilitzat la descripció que en fa directament l'entitat. Així doncs, la finalitat d'aquest apartat és merament la de recollir les actuacions en l'àmbit de la immigració. També, per tal d'entendre els objectius i la finalitat dels serveis, es fa una breu descripció del marc en el qual es gestionen aquestes accions.

A nivell d'intervenció, Terrassa és dels pocs municipis del Vallès Occidental que té un Pla d'actuació en matèria d'immigració. De fet, disposa de departaments específics per a gestionar la nova ciutadania mitjançant diverses accions, ja siguin directes o indirectes, i que gestiona amb altres agents socials de Terrassa, basats en la transversalitat de la intervenció.

2.2. Marc de gestió local en matèria d'immigració

El marc estratègic coherent amb la realitat del municipi es defineix al **Pla per a la Gestió de la Immigració, la Diversitat i la Convivència de Terrassa (PGID)**, pla d'acció que pretén facilitar la integració mitjançant accions i polítiques coherents amb la realitat de la ciutat. El document, que és un bon punt de partida per entendre la realitat local de Terrassa, exposa el marc estratègic de referència que és, d'una banda, el potenciar la unificació de criteris i, de l'altra, el d'evitar dur a terme polítiques i actuacions contradictòries en un mateix territori. Així mateix, es defineixen les funcions bàsiques del Pla, i que es presenten tot seguit:

a. Facilitar el posicionament global del món local i definir una visió clara del model defensat de comunitat i de convivència.

b. Facilitar el desenvolupament de polítiques concretes i coherents entre elles i disposar d'una referència que emmarqui el disseny d'aquestes polítiques en un escenari delimitat.

c. Facilitar la presa de decisions concretes, la dilucidació de conflictes i contradiccions i la generació d'escenaris de consens en la mesura que els límits del model global de societat estiguin raonablement establerts.

d. Facilitar l'actuació homogènia i correctament alineada amb l'estratègia global del conjunt de l'organització municipal i del conjunt d'agent integrats en el marc de consens generat pel marc estratègic de referència.

e. Facilitar la prioritització dels àmbits d'actuació i d'orientació de les actuacions concretes que cada unitat de l'organització municipal i entitat i organismes de la ciutat hagin de realitzar. Orientar la construcció de la "cartera de serveis i actuacions" de l'Ajuntament.

f. Facilitar el posicionament de l'Ajuntament i altres agents socials davant de tercers, tant dins del seu àmbit de responsabilitat com en la seva relació amb d'altres agents governamentals, industrials, socials, econòmics, etc. Com s'apuntava en l'inici d'aquest document, el marc competencial legal dels ajuntaments és limitat i, en el cas espanyol, francament raquític. El marc, però, de posicionament ideològic, i polític orientat a defensar un model integrat i global de ciutat no té cap límit més que el respecte als principis democràtics." (PGID)

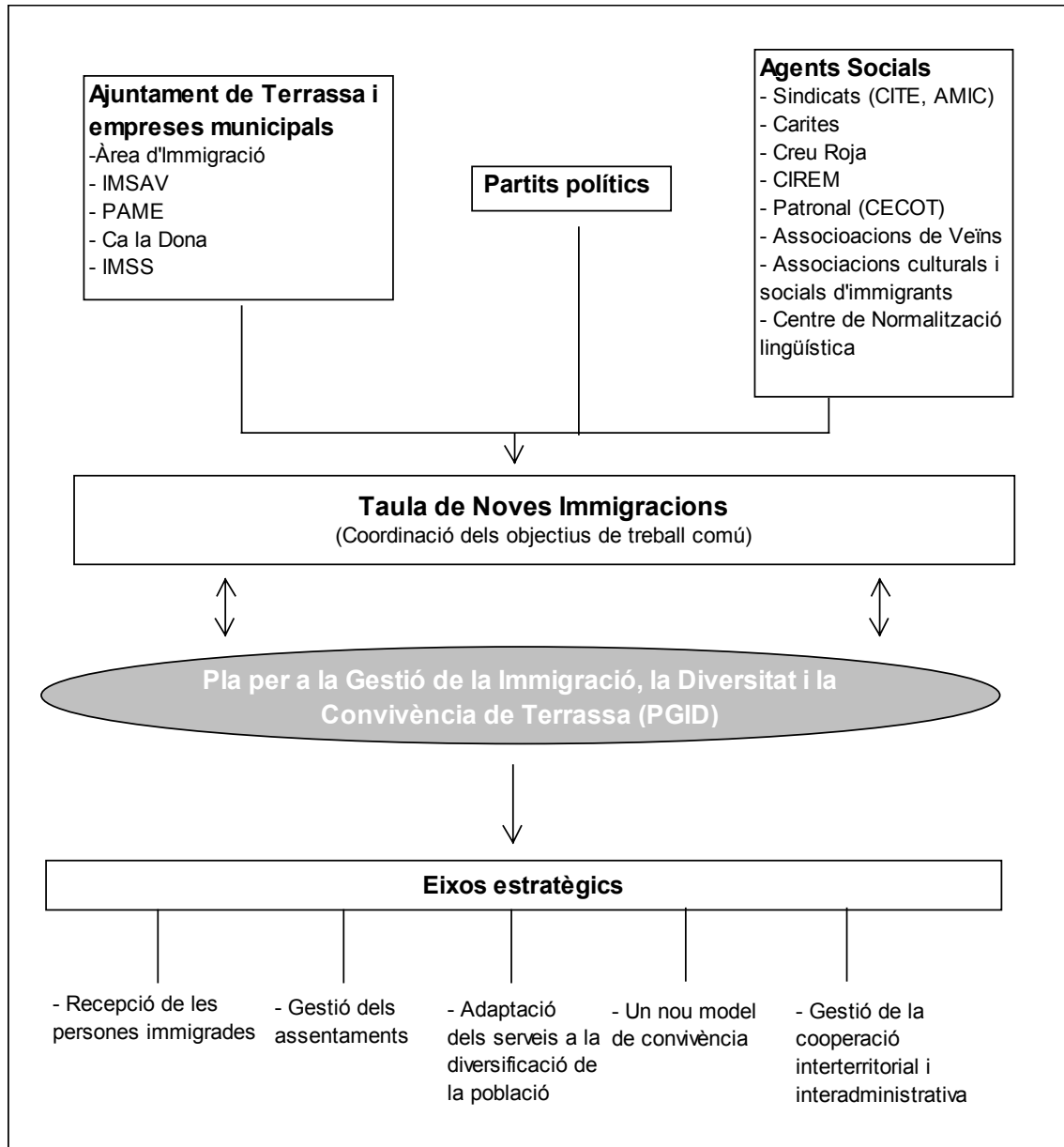
Davant d'aquest escenari, la direcció estratègica dibuixa les accions, que es basen en l'adaptació dels serveis existents, la transversalitat de les accions, la integració i la sensibilització de les polítiques existents, la territorialització, la participació ciutadana, i sobretot, la prevenció de conflictes.

Per tal de portar a terme els projectes i les accions, d'acord amb el marc de gestió, l'Ajuntament s'ha dotat de dos instruments claus: **l'Observatori Permanent de la Interculturalitat i la Taula de Noves Immigracions**. El primer, actualment està aturat, i es va crear amb l'objectiu de supervisar les accions a nivell intern de l'Ajuntament. En canvi, el segon instrumental, la *Taula*, és a nivell de ciutat i "té com a finalitat ser un servei de debat, d'assessorament i participació, de seguiment i valoració de les polítiques municipals en matèria d'integració i, sobretot, un espai de treball conjunt entre les diferents entitats que les componen." (pàg. 33 del PGID).

Així doncs, *la Taula de Noves Immigracions* està formada per representants d'entitats d'immigrants, d'ONGs i d'associacions de veïns de Terrassa, dels grups polítics amb representació al consistori i dels diferents departaments implicats de l'Ajuntament, així com la col·laboració d'altres entitats. Per tant, la creació d'aquesta taula permet la consolidació d'una xarxa de derivació important, i que facilita l'atenció a l'immigrant, i, alhora, agilitza la resolució de les barreres socioadministratives que, sovint, es troben els estrangers. Pel que fa a les actuacions de la Taula, aquesta gestiona diferents accions com per exemple: fer el seguiment de l'evolució del desenvolupament de la llei d'estrangeria, impulsar cursos d'alfabetització i formació, i donar suport a través de la mediació.

El PGID també recull detalladament, en l'apartat del Pla operatiu, les accions que s'estan portant a terme al municipi i que han estat recollides pels diferents agents socials que integren la *Taula de Noves Immigracions*.

Per tal de fer més entenedor, i sintètic, el marc conceptual en què s'emmarquen les accions a Terrassa, s'ha realitzat el següent esquema:

Serveis i accions a Terrassa

Les diferents actuacions que s'estan portant a terme a la nostra ciutat es diferencien segons el tipus de servei que ofereixen, i l'àmbit d'actuació. Després d'haver parlat amb cada una de les entitats s'ha extret la següent tipologia: d'una banda hi ha una gran oferta de serveis de recepció i d'acollida, per una altra banda, de formació i de borsa de treball, i amb menys oferta, serveis de sensibilització. En quant a l'àmbit d'actuació, hi ha uns serveis comuns per a tots els barris de Terrassa, i paral·lelament hi ha els serveis específics del propi barri, els quals estan, clarament, determinats per la realitat d'aquest, i les seves necessitats.

Les accions de recepció i acollida inclouen totes aquelles accions que ofereixen informació i assessorament, als estrangers, de les xarxes i recursos existents al municipi, així com també, dels seus drets i deures. Aquests poden ser d'orientació i assessorament jurídic, laboral, cultural, sanitaris, etc.

Entre aquest tipus de serveis destaquen les actuacions de:

- **Servei d'Immigració de l'Ajuntament de Terrassa:**
  - **Acció 1: servei de traducció i informació.** Des de l'antiga àrea d'Acció Cívica neix la necessitat de generar un recurs municipal per tal de gestionar la heterogeneïtat dels col·lectius de persones nouvingudes, els quals sovint tenen un desconeixement d'aspectes bàsics de l'idioma, els recursos, els serveis i altres. És per això que aquest servei té com a objectiu proporcionar el recolzament a les Àrees Municipals, com a servei de suport intern, i oferir un servei obert a tots els ciutadans i ciutadanes del municipi. Una funció bàsica del servei és la de facilitar la comunicació per tal de superar les dificultats idiomàtiques entre professional i l'immigrat, ja que els malentesos poden acabar perjudicant la qualitat de l'atenció dels serveis municipals. Alhora, es treballa per informar als col·lectius nouvinguts envers aspectes quotidians i importants com l'educació, la salut, l'habitatge, etc., derivant-los, si s'escau, al servei que millor pot atendre la seva demanda.

Els mediadors socioculturals són l'element clau per a portar a terme aquesta actuació, als quals se'ls deriven a diferents entitats municipals, com per exemple: Serveis Socials, Foment de Terrassa, Institut municipal de salut i qualitat de vida, Patronat municipal d'educació, Oficines municipals de districte, Policia municipal, Associacions de veïns, entre d'altres. Aquests intervenen com a interlocutors entre els professionals i els immigrants, donant lloc a 3 tipus de mediació diferent:

- una mediació informativa i lingüística (preventiva),
- una mediació de prevenció secundària, o bé de conflictes (fan una funció de "bombers" quan hi ha un conflicte latent, com descriu el responsable dels serveis, Andrés Montoya)
- i finalment, la mediació intercultural transformativa (pretén detectar i prevenir l'aparició de possibles dificultats de convivència).

- **Acció 2: servei d'acollida:** el principal objectiu de la qual és fer un treball d'informació, dirigit a les persones nouvingudes, per tal de facilitar l'accés als recursos o al coneixement dels seus drets i deures. Així doncs, ofereix orientació respecte l'entorn i dona una resposta específica a les necessitats informatives referides a la societat d'acollida, tant informacions sobre serveis i recursos del municipi, com també aspectes de la vida quotidiana respecte a normes de convivència bàsiques, que poden afavorir un millor procés d'adaptació en el context local. És un servei de caràcter temporal, perquè és el pont entre l'arribada i la utilització posterior dels serveis i recursos existents. S'organitzen xerrades un dia a la setmana en cada un dels centres cívics dels barris en els quals es parla d'aspectes com el funcionament del sistema sanitari, formació, etc.
- **Servei d'acollida de Càritas:** és el servei d'acollida en grup, el qual té com a objectiu donar resposta a la necessitat d'informació, d'intercanvi d'experiències i d'ajuda mútua per als que es troben en una mateixa situació. El circuit d'acollida a les persones passa per una primera atenció de recepcionista social i després per una entrevista amb el treballador social.
- **Centre d'Informació per a treballadors estrangers (CITE):** El CITE és una entitat impulsada pel sindicat CCOO que dona suport a les persones immigrades. Facilita de forma gratuïta assessorament i orientació sobre la llei d'estrangeria, i la tramitació de permisos de treball, de residència de reagrupament familiar, de nacionalitat i d'exempció de visat. Així mateix també realitza cursos de català i mediació i comunicació als centres educatius de Catalunya en diferents llengües. Alhora participa en campanyes de sensibilització contra el racisme i elabora propostes per afavorir la integració social de les persones immigrades. També realitza publicacions i algunes guies especialitzades en immigració.
- **L'Associació d'Ajuda Mútua a l'Immigrant de Catalunya (AMIC):** De la mateixa manera que CITE, AMIC (vinculat al sindicat UGT) dona assessorament i orientació a l'immigrant sobre la llei d'estrangeria i fa la tramitació de la documentació necessària per obtenir permisos.

Les accions de formació i borsa de treball concentren les accions destinades a la recerca de feina i la millora de la formació dels estrangers per tal de facilitar l'accés al món laboral i a la nova societat d'acollida.

- **Programa d'intermediació generalista: Informació, assessorament i millora de l'ocupabilitat. Foment de Terrassa SA:** és un servei adreçat a la població en general, al marge de la seva procedència. El programa que promou està a l'abast de totes els ciutadans i ciutadanes que necessitin trobar una feina, millorar la seva situació laboral o actualitzar la informació sobre les possibilitats i que han entrat en el circuit d'atenció. Així doncs, aquest servei està destinat a totes aquelles persones que, independentment de la seva nacionalitat, tenen la seva situació en el país reglada, per la qual

cosa ja no tenim en compte els estrangers “sense papers” que no poden accedir al mercat de treball. En el moment que es detecten les dificultats de l'immigrat (ja siguin lingüístiques, culturals, etc.) per entrar al circuit establert, intervé el mediador sociocultural que l'orienta i l'assessora, per tal de reintegrar-lo al circuit normal. Així doncs, no hi ha una distinció per nacionalitat en la recerca de feina. A la vegada, s'ofereix una sala de recerca, on els professionals ajuden als usuaris que ho necessitin a fer el seu currículum vitae, i ofereixen orientació laboral de qualsevol tipus.

- **Escola Municipal la Llar:** és un centre de formació, principalment per a dones. Actualment es realitza formació per al treball, formació bàsica i compensatòria i formació en el temps lliure. Concretament, realitza cursos d'alfabetització per a persones estrangeres, així com també cursos de castellà.
- **Confederació Empresarial Comarcal de Terrassa (CECOT). Servei de Selecció de treballadors en el país d'origen i Borsa de treballadors estrangers:** és una associació empresarial multisectorial, constituïda i integrada per gremis i associacions empresarials, una patronal de patronals, que aglutina els interessos dels seus gremis i associacions, que actua com a representant davant dels interlocutors socials i presta directament o indirectament els serveis més avançats per fomentar la competitivitat.

La Cecot porta a terme l'acció de *Selecció de treballadors en el país d'origen*, on posa a l'abast de les empreses el servei de selecció de treballadors en origen, facilitant l'accés a aquests especialitzats que són difícils de cercar en el nostre mercat de treball. Aquesta entitat actua com a intermediària entre l'empresa associada i els treballadors, ja que són els experts de la mateixa patronal qui realitzen tant la selecció en els territoris d'origen com la tramitació de documents. Els països amb els que tenen convenis són: Colòmbia, Romania, Polònia, República Dominicana, l'Equador i el Marroc.

Una altra acció que porta a terme és la *Borsa de treballadors estrangers*. És un servei que ofereix la possibilitat de trobar un lloc de treball estable i amb un contracte de treball a totes aquelles persones estrangeres que no tenen tota la documentació legal per a poder fer-ho. Així doncs, està destinat a persones estrangeres que estan en condicions de treballar i no tenen un treball estable. En el moment d'incorporar-se a la borsa de treball reben assessorament de persones expertes que l'orienten cap a aquelles feines on encaixen més i que tenen més sortides en el mercat laboral.

- **Migració. Càritas Terrassa:** realitza diferents accions en matèria d'immigració:
- ***Dona, obre't camí:*** és el nom que rep el curs d'idiomes i de promoció per a dones estrangeres. L'objectiu principal és facilitar les eines necessàries per aconseguir una bona adaptació al nou entorn.

- **Curs de formació i inserció sociolaboral** per a dones: proporciona informació bàsica per poder treballar en serveis de proximitat i serveis domèstics.
- **Curs de formació i inserció sociolaboral** per a homes: s'organitzen mòduls de formació, tècniques de recerca de feina, pintura d'interiors, manteniment de jardins, coneixement de la cultura i llengua catalana.
- Servei de **Mediació laboral**, i finalment, **mediació sociocultural**, Al Girs (El Pont).
- **Consorci de Normalització Lingüística- CNL:** amb la col·laboració de la Caixa de Terrassa ofereixen cursos d'aprenentatge de la llengua catalana entre la nova immigració, com a element d'integració social, cultural i laboral d'aquestes persones procedents d'altres països.

Les accions de sensibilització són totes aquelles accions que tenen com a objectiu conscienciar la població, indiferentment de la seva nacionalitat, i per tal de garantir la convivència.

- **Acció cívica de l'Ajuntament de Terrassa** – Des de l'Àrea d'acció cívica té com objectiu desenvolupar la “ciutat de les persones”, tot fomentant els comportaments cívics i els valors de convivència social, de solidaritat i el respecte entre tots els terrassencs i les terrassenques. Aquesta és la finalitat del nou servei de l'Ajuntament de Terrassa, on també vol ser un observatori d'orientació per a la defensa dels drets de les persones.

A més a més dels serveis es realitzen projectes concrets, entre d'altres hi ha els següents:

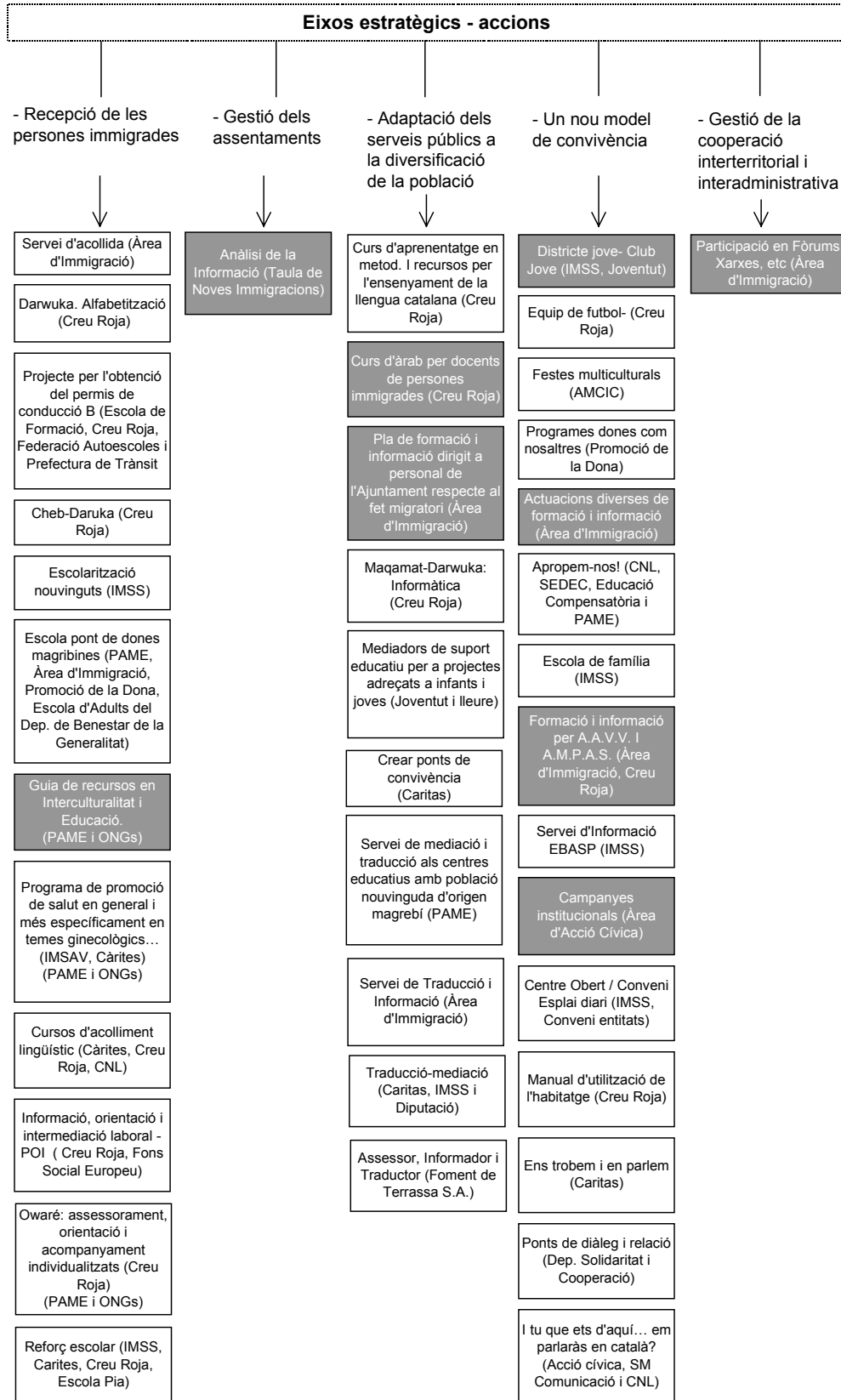
- **Projecte “Dones d'Ègara”. Àrea d'Immigració. Ajuntament de Terrassa:** El projecte està vinculat al servei de Traducció i Informació de l'Ajuntament, en el qual una medidora de l'àrea, juntament amb altres agents socials (AVV, Escola d'adults) del barri Ègara, vol establir les bases per afavorir la comunicació entre les dones d'origen cultural diferent mitjançant l'aprenentatge del català, la creació d'una dinàmica de relació i participació conjunta entre dones magribines i autòctones. A més, del treball de la professora de català de l'Escola d'adults, es va considerar com a temes prioritaris de treball de la medidora la salut i l'orientació al municipi. En el projecte hi col·laboren la policia municipal, promoció de la dona i la biblioteca, entre altres.
- **Projecte “Cooperació social per a una Europa sense exclusions”. Per a la Integració de la població immigrant en ciutats europees. Àrea d'Acció Cívica:** és un projecte de la Fundació Maria Aurèlia Capmany en el qual participen la Facultat de Ciències Socials de la Universitat Erasmus de Rotterdam, The World of NGOs de Viena i diverses institucions de Catalunya, Holanda i Àustria. El seu objectiu és afavorir la integració de la població estrangera en les ciutats europees, especialment dels col·lectius de dones i joves, abordant els aspectes d'ocupació, espais i convivència, habitatge i serveis.

- **Projectes Convivència a Ca n'Anglada:** La col·laboració engegada l'any 2003 entre els Serveis d'Immigració de l'Ajuntament de Terrassa i el Pla Comarcal d'Integració dels i les Immigrants del Vallès Occidental del Departament de Benestar i Família va acordar el disseny i l'aplicació pràctica compartida de projectes d'intervenció al territori en referència als eixos estratègics 4 i 5 del PGID.

A nivell de barris, també s'estan portant a terme iniciatives molt interessants. Tot seguit se'n presenten algunes:

- **A.V.V. de Montserrat:** l'associació de veïns del barri Montserrat ha iniciat el projecte de mediació veïnal, que té com objectiu tractar els principals problemes de convivència diària que hi ha actualment a les escales i al barri. Es realitzen assemblees, on hi participen tant els immigrants com els veïns autòctons, (veure notícia 22/1/2005 Diari de Terrassa).
- **Serveis o activitats desenvolupades a la Biblioteca de Ca n'Anglada:** Des de la Biblioteca Municipal de Ca N'Anglada s'està portant a terme diferents accions que engloben el servei: d'una banda, hi ha el grup de treball en immigració, en què la biblioteca, al ser membre del grup de biblioteques associades a la UNESCO, realitza xerrades sobre materials, activitats i actualment estan realitzant una guia de serveis. Per altra banda, organitza "Jornades professionals", i porta a terme el "projectes per al diàleg intercultural". Aquest inclou l'ensenyament de la llengua catalana (tenen un conveni amb el CNL), borsa de treball (amb conveni amb Foment de Terrassa), facilitar els tràmits d'empadronament, ajut als infants desatesos entre altres accions més puntuals d'informació.

Tot seguit es detallen cada una de les accions segons el PGID:

Oferta de Cursos

A continuació, es mostra l'oferta de cursos de formació per a treballadors indistintament de la nacionalitat d'aquests, així com també els cursos de reciclatge realitzats. L'oferta de cursos sol·licitada per tots els treballadors en

situació d'atur, o la realització de cursos de reciclatge no fa possible la distinció per nacionalitats.

Oferta de cursos de formació per a treballadors

Cursos sol·licitats al Departament de Treball per persones en situació d'atur. Terrassa, 2003

Àrea formativa	Generalitat / CIFO	Foment / Ajuntament	Sindicats	CECOT	Cambrà	UPC	Altres	Total
Administrativa				17			15	32
Automoció		1		1			20	22
Comercial-Màrqueting		1	1	4	2		6	14
Comptabilitat-fiscalitat				13	3		3	19
Confecció			1					1
Construcció		4					1	5
Disseny	1			7	1		4	13
Electrònica-electricitat	4	2	2				1	9
Estètica i salut				3			7	10
Fusteria		2					1	3
Gestió empresarial i administració personal				10	1		5	16
Hostaleria i Turisme		4					1	5
Indústria	8	1		8	3	5	2	27
Informàtica		2	4	27	1	9	45	88
Jardineria	1							1
Mecànica i Metal·lúrgia	2	3	2	3		3	2	15
Neteja							3	3
Serveis a la comunitat i Sanitaris		1		2			19	22
Altres àrees							1	1
Total	16	21	10	95	11	17	136	306

Font: Foment de Terrassa SA, Unitat d'Ocupabilitat.

Oferta de cursos de formació per a treballadors

Cursos realitzats per a treballadors de formació continuada i reciclatge.

Cambra de Comerç i Indústria de Terrassa, 2003

Àrea formativa	Núm Cursos	Alumnes
Comerç exterior	21	217
Comercial-Màrqueting	13	114
Directius	4	43
Programa Escola-Empresa	1	16
Economicofinancera	7	71
Fiscaljurídica	4	81
Gestió empresarial	4	65
Habilitats directives	2	19
Informàtica i Noves Tecnologies	14	230
Medi ambient	2	13
Producció, Qualitat, Logística, PRL	27	264
Recursos Humans	5	76
Formació a mida per diferents empreses	20	256
Total	124	1.465

Font: Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Terrassa

Oferta de cursos de formació per a treballadors

Cursos realitzats per a treballadors de formació continuada i reciclatge
CECOT, 2003- 1r trimestre 2004

Àrea formativa	Cursos	Alumnes	Àrea formativa	Cursos	Alumnes
ABC.Càlcul i reducció de costos	1	15	Gestió de punts de venda	1	15
Acces: nivell bàsic (CEAG NORTEM)	1	15	Gestió de residus	1	15
Actualització fiscal	2	30	Gestió del temps	4	60
Administració de personal i tècnic laboral	2	30	Gestió integrada de prevenció, qualitat i medi ambient	1	15
Administració de personal	1	15	Gestió integral de la PIME	4	60
Anàlisi de balanços	2	30	Gestió integral dels recursos humans	9	135
Anàlisi de fibres tèxtils	1	15	Gestió medioambiental: Norma ISO 14001	1	15
Anglès	4	60	Gestionar per a motivar	2	30
Animació gràfica	1	15	Grua torre	1	15
Animació turística: habilitats per ser un tot terreny	1	15	Habilitats per al lideratge	1	15
Aplicacions informàtiques Microsoft Office 2000	34	510	Idioma alemany (Nivell avançat)	2	30
Aplicador de productes fitosanitaris	1	15	Idioma alemany (Nivell bàsic)	2	30
Atenció al client	3	45	Idioma francès (Nivell avançat)	4	60
Atenció telefònica	1	15	Idioma francès (Nivell bàsic)	8	120
Auditoria interna de qualitat	5	75	Idioma anglès (Nivell avançat)	39	585
Auditoria mediambiental	1	15	Idioma anglès (Nivell bàsic)	30	450
Auditoria de sistemes de qualitat	2	30	Idioma italià (Nivell bàsic)	1	15
Autocad 2D-3D	1	15	Implantació i seguiment del sistema APPCC	1	15
Autòmats programables	3	45	Impost sobre successions i donacions	1	15
Càlcul de costos	3	45	Anglès. Modul I	4	60
Qualitat ISO 9001: 2000	28	420	Anglès. Modul II	1	15
Qualitat total II	3	45	Iniciació informàtica i internet	1	15
Captació de responsable de taller (maig 2003)	1	15	Iniciació a la informàtica	2	30
Captació de responsable tècnic de taller	1	15	Intel.ligència emocional	16	240
Captació professional de transports	1	15	Internet, comerç electrònic i protecció de dades	1	15
Carretoners	1	15	Internet/ Intranet	1	15
Colorimetria	1	15	Interpretació de plànols	1	15
Com fer un estudi de clima laboral	1	15	Introducció SIX SIGMA	1	15
Com implantar un sistema d'avaluació del rendiment	1	15	Introducció al marketing d'empresa	1	15
Compra-venda internac. de mercaderies. Reg. i aspectes pràctics	1	15	Investigació de mercat: Estudi dels viatges terrassencs	1	15
Compres i logística d'aprovisionament	1	15	Injecció de plàstics	4	60
Comptabilitat general avançada	2	30	La comunicació com arma eficaç pel bon funcionament d'una empresa	1	15
Comptabilitat general avançada informatitzada	3	45	La fidelització del client	8	120
Comptabilitat general bàsica	2	30	La gestió del conflicte en les relacions interpersonals	1	15
Comptabilitat general bàsica informatitzada	4	60	La gestió del temps amb Microsoft Outlook	1	15
Comunicació administrativa	1	15	La nova llei tributària	1	15
Comunicació telefònica	1	15	La propietat ind.en el context int. La marca comunitària	1	15
Conducció carretons	26	390	La successió en l'empresa familiar	1	15
Conseller de seguretat de mercaderies perilloses	1	15	Les set noves eines de la qualitat total	1	15
Contractació internacional	1	15	Les tècniques de venda	3	45
Contractació internacional d'agents	1	15	L'assertivitat en l'entorn professional	1	15
Contractació internacional de distribuïdors	1	15	Les habilitats directives com a entrenador:Coaching i mentoring	1	15
Control de l'estrès (com treballar en situació d'alt estrès)	1	15	Les inversions a l'exterior	1	15
Control de l'estrès	1	15	Liquidació de l'impost sobre la renda de les persones físiques	1	15
Control numèric computeritzat	1	15	Liquidació de l'impost sobre societats	1	15
Curs pont de prevenció de riscos laborals	1	15	Logística i gestió d'estocs	5	75
Curs pràctic d'organització final	1	15	Logística integral en la empresa	2	30
Curs sistema audatex	1	15	Management direcció d'equips	11	165
Dietètica i nutrició	1	15	Mandos intermedis	1	15
Direcció per objectius i quadre de comandament	2	30	Manipulació d'aliments	27	405
Direcció de projectes tecnològics	1	15	Manteniment d'instal·lacions i maquinària	3	45
Direcció i conducció d'equips de treball	1	15	Manteniment industrial: Sistemes hidràulics	2	30
Disseny assistit per ordinador: CAD 2D	5	75	Manteniment industrial: Sistemes pneumàtics	3	45
Disseny assistit per ordinador: CAD 3D	3	45	Marketing comercial	1	15
Disseny gràfic informatitzat: Corel Draw	1	15	Marketing relacional	1	15
Disseny de pàgines web	6	90	Master en prev. de riscos laborals (Esp. en seguretat ind.)	1	15
Disseny gràfic: Photoshop i Corel	3	45	Merchandising i escaparatisme	3	45
El coneixement de les matèries primeres	1	15	Microsoft Office 2000: Access	1	15
El poder telefònic	1	15	Microsoft Office 2000: Excel	6	90
Electrònica: Nivell bàsic-mitjà	1	15	Microsoft Office 2000: Excel II	11	165
Els Incoterms 2000	1	15	Microsoft Office 2000: Internet- Outlook	2	30
Els intercanvis intracomunitaris.	1	15	Microsoft Office 2000: Word	1	15
Emmagatzematge i distribució	1	15	Novetats fiscals	3	45
Epidemiologia laboral	1	15	Oblig. fiscals i formals de les entitats sense afany de lucre	1	15
Ergonomia	1	15	Ofimàtica	19	285
Especialitat en ergonomia	1	15	Ofimàtica: Base de dades Access nivell avançat	1	15
Especialitzat en higiene	1	15	Ofimàtica: Base de dades Access nivell bàsic	1	15
Estratègies de comunicació no verbal a l'empresa	1	15	Ofimàtica: Full de càlcul Excel i base de dades Access	1	15
Estratègies per millorar l'activitat del personal	1	15	Ofimàtica: Word i Excel nivell avançat	1	15
Estratègies per millorar la productivitat del personal	1	15	Ofimàtica: Word i Excel nivell bàsic	1	15
Fidelització dels clients en època de crisi	1	15	Operari de neteja viària	1	15
Finances per a no financers	1	15	Optimització i gestió del treball administratiu	1	15
Fiscalitat a l'empresa	1	15	Oratòria i comunicació	1	15
Fiscalitat de les operacions immobiliàries	1	15	Patronatge industrial	1	15
Fiscalitat internacional	2	30	Plans d'emergència	1	15
Francès. Modul I	1	15	Planificació de la producció	1	15
Gestió administrativa de comerç internacional-I	2	30	Preparació a les proves de capacitat professional de transportistes	1	15
Gestió administrativa de comerç internacional-II	2	30	Presentacions II	1	15
Gestió del temps	1	15	Presentacions orals en públic	1	15
Gestió integrada qualitat, mediambient i prevenció: Nivell bàsic	1	15	Prevenció de l'estrès laboral	1	15
Gestió integral dels recursos humans	2	30	Prevenció i control de la legionel·losi	1	15
Gestió per competències	1	15	Prevenció d'incendis	1	15
Gestió de qualitat	1	15	Prevenció de riscos laborals: Nivell bàsic	2	30
Gestió de la prevenció de riscos laborals	1	15			

Font: CECOT

Capítol 3

Les trajectòries laborals dels treballadors estrangers no comunitaris a Terrassa

---

3.1. Introducció

El present capítol aborda les trajectòries laborals de la població d'origen no comunitari resident a Terrassa, a partir dels resultats extrets de 26 entrevistes en profunditat a persones d'origen immigrant, d'ambdós sexes i de diferents nacionalitats (veure les fitxes dels entrevistats a l'Annex I), realitzades durant els mesos de novembre i desembre de 2004. Aquest capítol recull una descripció detallada dels projectes migratoris i de les trajectòries legals i laborals seguides pels immigrants no comunitaris, així com de les seves relacions amb les institucions de la societat d'acollida. Dels resultats presentats se'n podran extreure propostes i línies d'acció per tal d'aconseguir una millora de les seves condicions de vida i de la seva incorporació a l'estructura laboral i al teixit social de la ciutat de Terrassa.

A l'hora d'escollir l'entrevista en profunditat com a tècnica qualitativa per accedir a les trajectòries laborals dels treballadors estrangers, s'han considerat una sèrie d'avantatges que ofereix: en relació al qüestionari, permet l'obtenció d'una major riquesa informativa i una aproximació més intensiva, personalitzada i contextualitzada a les experiències i opinions narrades pels entrevistats. Es tracta d'una tècnica flexible, que permet establir una relació còmoda i íntima amb l'entrevistat/da, cosa que possibilita l'accés a informació difícil d'observar o d'obtenir a través d'un simple qüestionari. Per a la realització de les entrevistes s'ha disposat d'un guió d'entrevista, amb un llistat de temes i subtemes que cal abordar durant l'entrevista, sense tractar-se d'un esquema tancat amb una ordenació rígida.

A fi de seleccionar els i les entrevistats/des segons nacionalitat, s'han escollit representants de les àrees de procedència més importants del conjunt de les persones estrangeres residents a Terrassa:

- de l'Àfrica del Nord (48,3% del total d'estrangers empadronats a Terrassa) s'han realitzat 6 entrevistes a treballadors marroquins: 4 homes i 2 dones.
- d'Amèrica Central i del Sud (35,5% del total d'empadronats) s'han seleccionat 6 entrevistats: un home i una dona argentins, un home i una dona peruans, un home colombià i una dona equatoriana.
- d'Àfrica Occidental (3,71% del total d'empadronats) s'han entrevistat 6 persones procedents de Senegal: 4 homes i 2 dones.

- d'Europa de l'Est (3,71% del total d'empadronats) procedeixen 5 entrevistats: un home polonès, un home i una dona romanesos i dues persones, un home i una dona, originaris de Rússia.
- d'Àsia (2,61% del total d'empadronats) s'han entrevistat 2 homes pakistanesos i una dona xinesa.

3.2. Sobre la decisió d'emigrar

De les narracions de les entrevistes es desprèn que les principals raons per les quals es decideix emigrar tenen a veure amb la cerca d'unes millors condicions de vida. És així com la migració esdevé un projecte de millora de futur. La motivació econòmica, fruit de la manca d'oportunitats laborals en el país d'origen, constitueix un dels principals detonants.

"Debido a los bajos salarios y el elevado desempleo decide emigrar hacia España para poder mejorar su situación económica y laboral" (Senegal, dona, 35 anys).

"Mi familia está acá en Terrassa: mi esposa, mis hijos. Y yo he venido a ver-los y a ver la posibilidad de si puedo conseguir trabajo. Y hasta ahora, no, no consigo nada y me preocupa porque no se si regresarme o de repente quedarme, quedarme por la familia y regresarme porque no encuentro el trabajo" (Perú, home, 55 anys).

"Me marché porque lo que cobraba mi marido no nos alcanzaba. Cobraba más o menos 600 pesos que son unos 60 € de acá. Y teníamos casa propia pero había que pagar el gas, la luz, teníamos cable de televisión... y no alcanzaba. Allá es muy caro el tema de la comida y todo eso y no nos alcanzaba" (Argentina, dona, 22 anys).

"Allá cobras 600 pesos por mucho, y no te alcanza porque el mes te viene el recibo de luz 30 pesos y el agua, entre el gas, después que si cobra el IVA... se te va la plata. Si vos compras un kilo de azúcar te cuesta ahí 4 pesos, muy caro. Ahora se puso muy, muy caro. Por eso hay mucha miseria, mucha pobreza, y entonces, nos tuvimos que venir acá" (Argentina, home, 20 anys).

"Porque yo ganaba poco en Marruecos, y quiero ganar más, por eso viajo para trabajar y mandar dinero, yo vengo aquí por buscar dinero, no por otra cosa, eso nada más" (Marroc, home, 50 anys).

Una altra raó manifestada per diversos entrevistats/des és prosseguir o avançar en els estudis. Tot i així, resulta excepcional a Catalunya que els immigrants que arriben aquí amb la intenció d'estudiar, finalment puguin fer-ho. El més freqüent és que els joves que eren estudiants al país d'origen restin aquí com a immigrants econòmics (Cuadras et al. 2004). El fet de reunir-se amb la família que ja ha emigrat prèviament és un altre dels determinants, sobretot entre els joves que són reagrupats pels seus pares:

“Tengo 19 años y no puedo decirme me quedo solo allí en Argentina, allá ya mi familia están todos acá y la casa que tenemos allá la dejamos con otro hombre, con una familia y eso es lo único que hay. Y, aparte, yo me quedo solo y ¿qué hago? Así que obligadamente me tuve que venir acá” (Argentina, home, 20 anys).

Més enllà de les motivacions estrictament econòmiques, altres factors ajuden a explicar el projecte migratori d'alguns dels entrevistats/des. La manca de seguretat en el país d'origen és una dimensió que també pot constituir un detonant de les migracions, sobretot entre determinades procedències, com ara Colòmbia, per exemple.

“Nosotros somos 9 hermanos, mi padre y mi madre. A mi padre lo secuestraron ahí en Colombia, no sabemos nada de él. Mi madre es concejal de un partido político ahí en Colombia, ¿un partido político sabes? Entonces a mi madre la amenazó la guerrilla entonces ella tuvo que emigrar para... se fue de Colombia, primero en Israel. Estuvo 5 años además. Luego ya nos amenazaron a nosotros, los 4 hermanos hombres que vivíamos en Medellín. Ya nos independizamos teníamos una compraventa de coches un concesionario de coches. Empezaron a fijarnos una vacuna mensualmente. Un impuesto, nos inyectan... Y no pudimos más con esto y tuvimos que emigrar, sino seguíamos pagando nos iban a matar a todos. Nosotros tenemos carta de un partido político en Colombia, un partido liberal y consta de que nosotros éramos de un partido político allá, que fuimos amenazados por la guerrilla y nos tocó emigrar” (Colòmbia, home, 50 anys).

Els entrevistats/des coincideixen a afirmar que la decisió d'emigrar va estar fortament influïda per les experiències de familiars i amics que ja es trobaven residint a Espanya. Les vivències d'altres familiars i connacionals determinen la decisió d'emigrar i proporcionen la informació necessària a l'hora de preparar el viatge i realitzar els tràmits que els permetin l'entrada al país de destí. És així com a les societats d'origen es va gestant una cultura de la migració, integrada per tot el substrat d'informacions, experiències, relacions, recursos, imaginaris socials de què disposa la societat emissora i que actua com a capital econòmic i social que pot servir d'impulsor de la migració.

La destinació d'Espanya apareix moltes vegades idealitzada per l'immigrant. La pròpia cultura migratòria, a través de les versions idíl·liques del procés migratori que expliquen molts immigrants als familiars i amics que romanen al país d'origen, afavoreix en molts casos la percepció d'una societat de destí amb una àmplia oferta de llocs de treball i amb salaris elevadíssims (Cuadras et al. 2004).

“Yo he emigrado la verdad por mis estudios, y porque mi padre quería ganar mucho más dinero que ganaba ahí, para subirse más, porque lo ha visto que aquí se puede ganar un millón, pues gana un millón y ya está” (Marroc, home, 19 anys).

3.3. Projecte migratori

Els entrevistats/des sostenen que els seus projectes de futur estan condicionats per les oportunitats que aquí tinguin de poder establitzar-se i mantenir econòmicament les seves famílies. Podem identificar dos grups: d'una banda, aquells qui mantenen la idea de retorn i que tenen clar que tornaran tan bon punt aconseguixin reunir estalvis suficients. Tot i així, reconeixen que aquí gaudeixen d'una sèrie de serveis (educatius, sanitaris, socials, etc.) dels que no disposen en el país d'origen i això sovint endarrereix de forma indefinida la consumació del retorn. D'altra banda, un segon grup ha manifestat que la seva perspectiva de futur passa per romandre a Catalunya, no només per la millor posició econòmica que han assolit, sinó també per la tranquil·litat i la seguretat que els suposa. Tenir la família aquí o haver comprat un habitatge també contribueix a fer més probable la permanència.

“Ya le dije a mi viejo que acá, yo quedarme acá definitivamente no quiero, pero como dice mi papá, que trabaje que gane plata y que gane plata. Como yo nací allá tengo toda mi gente allá y me dan ganas de volver” (Argentina, home, 20 anys).

“Pero yo me vine y estoy muy contento. No sé en el futuro, pero de momento pienso en quedarme aquí, la vida está mejor aquí” (Marroc, home, 24 anys).

“De momento no, si vivo mejor aquí, quiero vivir aquí. Si me sale mejor otro lado... yo ahora pienso el futuro para mis niños” (Rússia, home, 50 anys).

3.4. Sobre la trajectòria migratòria prèvia a l'arribada a Terrassa

Respecte a la trajectòria migratòria, les narracions dels entrevistats/des mostren que la gran majoria ha arribat directament des del seu país a Barcelona com a primera destinació dins d'Espanya i, des d'allà, s'han dirigit al municipi de Terrassa. Tot i així, és possible identificar tres tipus de trajectòries (Cuadras et al. 2004):

- a) Migració directa a Catalunya. Trajectòria de persones que han arribat directament des del seu país a Barcelona o a Terrassa, sense haver passat abans per altres destinacions migratòries. És el perfil més habitual entre els entrevistats/des d'aquest estudi:

“Directamente a Terrassa, desde el 2000” (Colòmbia, dona, 50 anys).

“ Primero unos meses sólo en Barcelona y luego he venido aquí a Terrassa y quedado aquí y ya está” (Rússia, home, 50 anys).

- b) Itineraris migratoris previs dins d'Espanya fins a l'estabilització “definitiva” a Terrassa. És el perfil més habitual entre els africans:

“Primero aquí, en Barcelona. Luego fui a Andalucía. Cuando me renovaron los papeles, otra vez aquí. “Estuve lo primero, un año y pico. Luego en Andalucía los papeles. Allí estuve dos años. Después para Barcelona y otra vez para Valencia.

Me he recorrido mucho. Me fui para valencia y luego otra vez para Gerona [...] luego de allí para Andalucía otra vez y me fui a Sevilla. Me he recorrido mucho. Y luego, si me acuerdo, después aquí y me quedo aquí. rabajo sí tenía, pero no es fijo, son trabajos temporal y algunos sí, pero no me gusta, hay que cambiar” (Marroc, home, 37 anys).

“Málaga, llegué directamente a Málaga, a trabajar con mi primo que tiene negocio ahí, un restaurante árabe. Trabajé y trabajé mientras el gobierno miraba mis papeles en migraciones, cuando me cogieron los papeles ahí, me vine para aquí para cambiar de empleo y buscar una vida mejor” (Marroc, home, 24 anys).

“Nosotros hemos hecho como si fuera una ruta, hemos venido de Granada, de Granada luego a Madrid, y de Madrid hasta aquí. Es lo que hemos hecho siempre porque tenemos familiares ahí. “no, hemos hecho la ruta, cuando estamos de vacaciones, hasta que hemos llegado aquí” (Marroc, home, 19 anys).

- c) Trajectòria de persones que han residit en altres països abans d'arribar a Espanya i a Catalunya. La principal raó per la qual han abandonat aquestes destinacions inicials és la manca d'oportunitats d'ocupació:

“Yo primero Libia, después Suiza, después Italia, después aquí. Yo en el 95 ya fuera, después rotando. Yo llegué aquí 2000 y Terrassa 1 año. Primero 1 año, Tarragona, luego Barcelona, luego aquí” (Pakistan, home, 30 anys).

3.5. El municipi de Terrassa com a lloc de residència

Respecte als anys de residència dels entrevistats/des a Terrassa, s'observa, en el marc de les seves trajectòries, una mitjana de 5 anys -oscil·lant des d'estades de 10 anys fins a menys d'un any-. En alguns casos, la continuïtat d'aquesta estada s'ha vist interrompuda per viatges al país d'origen o per trasllats temporals a altres localitats espanyoles per tal de cercar feina.

Els principals motius de l'elecció de Terrassa com a lloc per viure-hi són, en primer lloc, l'existència de familiars i amics (paper de les xarxes) i, en segon lloc, la certesa que a Terrassa tindran possibilitats de trobar feina. Hi ha un cert consens a l'hora d'assenyalar que, en comparació amb les altres ciutats que coneixen o en què han residit, Terrassa compleix bona part dels requisits que ells més valoren:

- a) Presència d'altres connacionals que hi resideixen, ja siguin familiars o amics, que proporcionen xarxes migratòries d'acollida.

“Vine aquí por mi familia, si necesitas ayuda, es muy difícil, aquí ya vivía mi primo y estar viviendo con la familia facilita mucho la vida, porque te apoya más en todo lo que necesitas, y puedes pedir ayuda” (Marroc, home, 24 anys).

“Porque mi padre tiene a su familia aquí, tiene a su hermana aquí viviendo, y él como no conocía a nadie aquí mucha gente le decía que Terrassa era un buen sitio para hacer sus comercios y todo eso, un pueblo muy movido, muy conocido también en el Vallès, y bueno, él ha estudiado más o menos como es, y como su

hermana está aquí y tiene más tiempo que él aquí, él se ha decidido a venir aquí a Terrassa. Claro, si va a un pueblo que no conoce, que es muy curioso un pueblo, no va a ir, claro, va a ir al sitio donde conoce gente" (Marroc, home, 19 anys).

"Siempre, desde que llegué y he elegido Terrassa porque estaba mi primo, la gente que me puede ayudar" (Senegal, home, 33 anys).

b) Bones oportunitats de trobar feina.

"Me gustó aquí, porque tengo trabajo" (Marroc, home, 50 anys).

c) Tranquil·litat i seguretat en els barris de la ciutat. Aquesta percepció es basa tant en les característiques físiques del lloc (clima, ciutat no massa gran), com en l'ordre i el civisme (carrers nets, gent educada, etc.).

"[...] yo cambié trabajo y he venido aquí buscando casa para vivir y me he quedado [riu], Terrassa es muy bonita. Pequeño, tranquilo" (Rússia, home, 50 anys).

"A Terrassa, yo llegue aquí primero. Tengo un amigo que vive aquí, tiene a su mujer a sus hijos, aquí se vive tranquilo, a mi me gustó Terrassa cuando llegué" (Marroc, home, 50 anys).

"Mira me parece bien, una ciudad muy ordenada. Mucho orden. Muy adelantado, sí, bastante. Muy bonita. El clima.... Hace frío. Son gente buena, muy educados. Y como te digo es una ciudad a comparación de la mía muy adelantada" (Perú, home, 55 anys).

"Por ejemplo, donde yo vivo tenemos un bar cerca y yo voy, yo pido un cortado en la mañana o en la noche, y me siento que estoy tranquilo, porque nadie se te acerca, yo aquí tengo de todo, si quiero algo está todo cerca ¿me entiendes?, yo prefiero Terrassa a Barcelona, aquí no se ve o que hay en Barcelona, allá hay muchos borrachos por la calle, hay peleas, aquí en cambio es tranquilo, cada uno en lo suyo y no hay problemas, es otra cosa" (Marroc, home, 50 anys).

d) Preus baixos de l'habitatge, ja sigui de propietat o de lloguer.

"Por el precio de vivienda lo primero, sí, porque allí ya no podía, con mi sueldo y eso no [...] Y aquí encontré este piso, me ayudaron el banco" (Polònia, home, 35 anys).

"Vivo en Terrassa porque piso es más barato que en Barcelona, yo no quiero dos personas, porque cuando hay dos personas luego hay siempre problemas, mejor comprar más barato, estuve buscando ocho meses piso aquí" (Pakistan, home)
"Su marido ya residía ahí. Optó por Terrassa porque trabaja en Sabadell y la vivienda es más asequible" (Marroc, dona, 27 anys).

3.6. Elements clau en la tria de la residència al barri de Terrassa

Els factors que porten als entrevistats/des a escollir un barri concret per establir la seva residència són pràcticament els mateixos que els que han determinat l'elecció de Terrassa com a destí: l'existència d'una xarxa de suport en el barri conformada per altres connacionals, el baix preu de l'habitatge o la tranquil·litat del barri són les raons més esgrimides, juntament amb la proximitat al lloc de treball. A continuació es recullen alguns exemples:

a) Existència d'una xarxa social integrada per altres connacionals

“Compró la casa en Ca n'Anglada porque es donde residen la mayor parte de los chinos en Terrassa'. No ha cambiado de barrio porque 'también es donde vive la tía de mi compañero sentimental. Ahora Ca n'Anglada ha cambiado un poco, hay más gente china. Los más mayores, los que tienen más años aquí, como han comprado casas ahí, ahora viene toda la familia”. “No es porque no sea más barato sino porque la familia esté más reunida. Como son gente china no quieren vivir juntos porque familia es problema, pero sí quieren estar cerquita.” [...] Se ayudan mucho entre ellos. Yo no cuento, porque estoy sola aquí. Pero ellos sí, se ayudan unos a otros”. (Dona, Taiwan, 34 anys).

b) La tranquil·litat del barri

“Por la tranquilidad y porque no hay marroquíes como en Ca n'Anglada” (Marroc, dona, 27 anys).

“Viví en ca n'Anglada al principio que llegué, estuve mas o menos alrededor de... qué sé yo podría ser menos de un año por ahí ¿no? Y después de eso pues me vine ya a vivir aquí en este piso. Tengo 5 años ¿no? Más o menos tiene el piso. No es que yo lo escogiera (este barrio). Lo que pasa es que yo me... enamoré y el tiene el piso aquí y decidimos unirnos y me vine aquí. El piso es de él y cuando decidimos unirnos me vine aquí. Y estamos bien es un barrio super guapo, sano... aquí no se escucha jamás, no tengo absolutamente nada, ningún problema aquí nada es que no pasa nada aquí en el bloque mismo somos 5 vecinos y nos llevamos super bien hasta el punto que no parece que viva nadie más estamos super bien parece que vivamos solos. Alguna vez nos encontramos en las escaleras y ya esta, muy bien. Los padres de él están aquí cerca por si nos viene bien. Estoy super bien” (Ecuador, dona, 45 anys).

“Ca n'Anglada está bien, tiene de todo, ¿me entiendes?, para mí no hay problema, porque yo soy un señor tranquilo, yo no busco problemas, yo vivo en la habitación, yo voy a la cocina a preparar mi comida, y no salgo, soy muy tranquilo” (Marroc, home, 50 anys).

c) El baix preu de l'habitatge en el barri

“[...] en el 2000 compré piso en Ca n'Anglada, yo viví ahí 3 años y luego vendí el piso y después de vender el piso compré de nuevo aquí también en Ca n'Anglada, porque aquí en Ca n'Anglada los pisos son más baratos”. (Senegal, home, 33 anys).

“[...] hemos escogido porque era un piso bastante grande, de precio, relación precio, metros cuadrados, calidad y por esto nos hemos decidido” (Romania, home, 34 anys).

3.7. Les trajectòries legals

El procediment d'entrada de l'estranger a Espanya, si bé aparentment opera al marge de les administracions autonòmiques i locals, és un fenomen estretament lligat a la posició de l'estranger en l'estructura ocupacional i al seu accés als drets socials (matèria sanitària, prestacions socials només previstes per a "residents", etc.). La legislació vigent estableix quatre procediments bàsics per poder entrar a Espanya: 1) el règim general d'obtenció del permís de residència o de treball a partir del reagrupament familiar o d'una oferta laboral nominativa; 2) acollint-se al contingent anual; 3) entrada irregular al país (indocumentació, visat de turista), a l'espera que la situació es regularitzi més endavant; 4) amb un permís per estudiar.

Les trajectòries legals seguides pels entrevistats són molt diverses. De la seva anàlisi se'n desprèn que el creuament il·legal de les fronteres terrestres i marítimes, de forma clandestina, malgrat la projecció mediàtica que està tenint en els darrers anys –degut a l'alarmant increment del nombre de morts d'estrangers que creuen l'Estret en pasteres-, no és la principal via d'accés al país. Cap dels entrevistats/des ha arribat a Espanya a través d'aquest procediment. El mitjà de transport més utilitzat han estat les vies aèries (avió), terrestres (autocar, cotxe particular) i marítimes (vaixell). Un cas que crida l'atenció és el d'un entrevistat que relata que la primera part del seu trajecte la va fer caminant durant cinc mesos, i que després va agafar avions, trens i autocar.

"R: Y cuando saliste de Pakistan, cómo llegaste a Italia? En avión, en tren, en coche. E: No, andando. R: Andando! E: Sí. Primero Pakistan Irán. Irán Turquía, Turquía Grecia, Grecia Italia. R: ¿Y cuándo tardaste en el trayecto? E: Casi cinco meses. R: Pero hacíais autoestop? E: Sí, una noche andando, una noche coche. R: Y de Italia a Barcelona? E: En avión, como Europa, no he encontrado nada R: Y cuando viniste andando que venías con una mochila? E: Sí, cuatro o cinco días no comer nada sólo agua. R: Tuvo que ser duro. E: No yo solo, 40 personas. R: 40 personas que veníais todos juntos E: Sí." (Pakistan, home).

A continuació, recollim les vies d'entrada més freqüents que han fet servir els estrangers residents a Terrassa que han format part de la mostra d'entrevistats/des:

Una primera forma d'entrada en el país d'acollida és mitjançant un visat de turista. Es tracta d'una via especialment comú entre les persones arribades abans de l'etapa actual d'extrema restricció en la concessió de visats. L'expiració del visat de turista suposa l'entrada de la persona en una situació d'irregularitat administrativa. Cal destacar que és la principal via d'accés al nostre país.

"En Marruecos hay mucha gente, pero mucha que quiere venirse aquí y ahora las fronteras están cada vez más difícil de pasar. No quisiera que mi primo se viniera en patera o algo así, prefiero que venga como turista, es más tranquilo y seguro. Pero vamos a ver como encontramos la solución" (Home, Marroc, 24 anys).

Una segona via d'entrada es produeix mitjançant un permís de residència per cursar estudis en el nostre país. És una via habitual entre aquelles persones amb major nivell de formació (entre els entrevistats de la mostra, tots els que han optat per aquesta via són ciutadans procedents de països de l'Europa de l'Est). Si bé hi ha casos en els que aquesta trajectòria culmina amb una situació de regularitat administrativa, és habitual que la persona entri en una situació d'irregularitat un cop expira el permís. La condició "d'estudiant" suposa una "irregularitat parcial" en termes de participació laboral, ja que limita la possibilitat de tenir una feina remunerada als períodes lectius i, un cop el permís s'acaba, es condiona el pas al règim general a una sortida del país i al seguiment de les regles generals de visat i d'entrada.

Una tercera via passa per processos de reagrupació familiar, que constitueixen en l'actualitat el principal nucli d'entrades a través del règim general, a l'igual que ha esdevingut a la resta de països del nostre entorn. Aquesta via té en comú amb l'anterior la condició "d'irregularitat parcial". La persona reagrupada compta amb el permís de residència, però no així amb el de treball. La condició de reagrupat suposa la dependència vers els ingressos de la persona reagrupant o la necessitat d'inserció laboral per mitjà de l'economia informal en una situació similar a la de les persones sense permís de residència ni treball.

Aquesta característica de la legislació d'estrangeria és denunciada i criticada sovint al llarg de les entrevistes, ja que fa dependre per complet la situació del reagrupat dels ingressos del reagrupant i de la permanència del vincle familiar.

Cal dir també que la reagrupació familiar afecta tant als homes com a les dones, en contra dels tòpics més o menys estesos que consideren que l'estatut de reagrupat correspon principalment a dones que arriben aquí per reunir-se amb els seus marits. És més, per al cas de les persones d'origen llatinoamericà, és habitual que la dona iniciï el projecte migratori i sigui ella la que reagrupi el seu marit i fills més endavant. En aquests casos, un cop superats els llargs tràmits per a la reagrupació, és la dona la que es veu obligada a exercir de "cap de família" mentre transcorren els anys en què el marit pot residir aquí però sense autorització per treballar (només pot disposar d'un permís de residència). Aquest fet provoca que amb la reagrupació familiar el nucli familiar vegi reduïda dràsticament la seva capacitat adquisitiva, justament en el moment en què més s'incrementen les despeses.

Aquesta situació també pot arribar a ser font de conflictes familiars. D'una banda, molts dels marits que arriben reagrupats no s'adapten a la situació d'haver de ser mantinguts per les seves cònjuges. Per l'altra, per a les dones que exerceixen de reagrupants, l'arribada dels familiars els suposa no poder reduir la seva activitat laboral –o, fins i tot incrementar-la-, alhora que veuen augmentar el volum total de treball pel fet d'haver d'atendre en exclusiva les seves responsabilitats domèstiques i familiars.

"Si uno viene con reagrupación familiar, que está preparado, que tiene diplomatura, que tiene... Esto no tiene la oportunidad de desenvolverse en ningún lado... si viene con reagrupación familiar se supone que viene a ser un parásito, a encerrarse entre cuatro paredes, no puede participar en la vida

económica ni política del lugar donde estás. Doctores, médicos qu vienen con la reagrupación familiar... no pueden ni de paleta!... ni de paleta!! Les dejan trabajar!! Por qué se limita tanto... (...) ¿Pero dónde se ve que la esposa no trabaje?...¿Por qué esta discriminación machista tan mala, no? Pero resulta que es al revés, que las mujeres traemos a los hombres y a los hijos... ¿Qué piensan? ¿Que este señor va de parásito.? Porque ni tan solo le dejan tomar cursos de la generalitat (...) pero hay que ser realistas.. el sueldo de la esposa no va a permitir por mucho que tenga. Y el hombre por autoestima, ¿cómo va a estar sentado esperando a que su mujer le traiga el pan de cada día...? Pues, mira, yo he traído a mi marido y el está en la casa sentado...” (Dona, Perú, 50 anys).

Una quarta via d'accés correspon al procediment establert per la llei d'estrangeria, és a dir, l'arribada amb un precontracte de treball i després la tramitació dels permisos. És una trajectòria que no exclou el risc a la irregularitat “sobrevinguda” un cop finalitza el contracte i aquest no és renovat. Només un dels entrevistats/des, una dona peruana, ha seguit aquesta via, cosa que demostra que el règim general d'entrada es configura a la pràctica com una via residual.

Una menció a part mereixen les persones que sol·liciten l'estatus de refugiat polític. En el cas de la petició d'asil, el problema no és només l'escassa probabilitat que sigui reconegut l'estatus de refugiat, sinó el fet que mentre les persones resideixen aquí, pendents de la tramitació d'asil, no tenen cap via per poder romandre en situació regular al país, ni durant el període “provisional”, ni un cop la petició es denegada i no volen tornar –la situació més freqüent-. Un entrevistat colombià denuncia la dificultat d'accedir a aquest estatus. Com a conseqüència, les trajectòries laborals i legals de les persones sol·licitants d'asil acaben essent similars a les dels “immigrants econòmics” i moltes d'elles transcorren dins de la irregularitat.

“Primero con el visado de 3 meses, lo normal. Pero como... luego asilo político nosotros pedimos, pues nos negaron no sé porque motivo, aquí no nos dan asilo político, entonces ya nos quedamos. Nosotros ya sabíamos que aquí encontraríamos trabajo” (Home, Colòmbia, 50 anys).

Entre els immigrants entrevistats que han patit situacions d'irregularitat, les formes més freqüents per accedir a la regularitat són les següents: destaca de forma clara el recurs als diferents processos de regularització extraordinària (1985-86, 1991, 1996, 2000, 2001). Aquesta via té l'inconvenient que permet regularitzar la situació en un moment determinat, però difícilment es converteix en una alternativa estable a la irregularitat; per la qual cosa és força freqüent l'alternança entre la irregularitat i la regularitat al llarg de les trajectòries. Altres formes d'obtenció de la regularitat són la nacionalització en algun país de la UE (en especial entre els argentins), o l'ús dels contingents a través de l'obtenció d'un precontracte de treball, del retorn al país d'origen i de l'entrada legal amb el permís de residència i treball.

“Bueno mis antepasados son italianos. Yo seguramente tengo que ir a Italia. Y ahí, un ejemplo, yo si me voy a Italia obligadamente tengo que hacer el servicio militar allá. Una porqué ya soy mayor y otra porqué, obligadamente. Pero bueno,

si todo va bien, para los papeles mejor. Y si no tengo que hacer acá en España que me dura dos o tres semanas que me dan la residencia y permiso para trabajar y todo. (siendo italiano) La ciudadanía europea, la Comunidad Europea. En Italia sería el más rápido y... es lo mismo pero yo prefiero acá así no tengo que ir a militares. Aprender otro idioma... a mi me gusta acá, Italia no. [...] No es para pensar sino que, según papeles, lo que digan. Y ahora en febrero tengo un turno acá en Barcelona" (Home, Argentina, 20 anys).

"Cuando llegué estuve unos 6 meses o así que no sabía por dónde tirar con el tema de los papeles porque tenías que tener un contrato... una oferta de trabajo para tramitarlo. Pero tuve la suerte de conocer a unas personas en la Floresta que me hicieron la oferta... o sea empecé a trabajar con ellos y me hicieron la oferta que me firmó mi jefe y los llevé a la UGT de X, entonces X llevó el tema y, en poco tiempo, no sé... se tramitaron y me salió aprobada lo de la lista y me fui a mi país a buscar mi visa y volví" (Dona, Ecuador, 25 anys).

De l'estudi de les trajectòries legals dels entrevistats se'n deriven un seguit d'aspectes a tenir en compte, extensibles a les dinàmiques del conjunt de la migració extracomunitària a Espanya. En primer lloc, es tracta de trajectòries legals que no es produeixen en un sol sentit (és a dir, d'una situació inicial de irregularitat a una altra de regularitat), sinó que és possible intercalar moments de regularitat amb moments d'irregularitat "sobrevinguda". Tampoc hi ha una correspondència directa entre la tinença d'un contracte de treball i la vigència del permís de treball: és a dir, la possessió del permís de treball no assegura disposar de contracte de treball durant la seva vigència –molts immigrants amb permís de treball treballen a l'economia submergida-; a la vegada que un contracte de treball no garanteix la posterior renovació del permís (per exemple, quan l'empresari no vol renovar el contracte al treballador) (Baganha, Reyneri 2001).

"Yo renové para la tercera, espero que ya la última que renueve. Este es uno de los problemas de nosotros los extranjeros, que siempre renovando papeles... hacer unas colas interminables en la policía, en la delegación del gobierno ¡con este frío! para renovar la tarjeta estoy muy agobiado" (Home, Colòmbia, 50 anys).

"Sí, dos contratos de trabajo he tenido y tuve tres tarjetas, tres resguardos para la residencia, pero ahora no, ahora estoy esperando el mes que viene para poder tener papeles, yo no tengo suerte, eso es lo me pasa. Hay gente que viene aquí, un mes y saca los papeles. Yo no, yo no tengo suerte. Yo tuve dos contratos ¿sabes?, eran muy buenos, con esos trabajos estuve mucho tiempo..." (Home, Marroc, 50 anys).

Tanmateix, sí que es constata una relació molt estreta entre la trajectòria legal o administrativa de la persona i el tipus d'inserció laboral (Solé, Parella 2001; Cachón 2002, 2003). Aquesta relació és particularment important quan la persona es troba en una situació d'irregularitat administrativa (no possessió de l'autorització administrativa per treballar a Espanya). Les condicions laborals són clarament pitjors per aquests treballadors, que es veuen obligats a treballar en l'economia informal o submergida. En aquest sentit, l'experiència dels entrevistats/des confirma que l'estructura del mercat de treball terrassenc compta amb un ampli ventall d'activitats que habitualment recluten a persones

“sense papers”, tot i que també s’afirma que, en els darrers anys, l’augment del control administratiu ha provocat que cada cop sigui més difícil per als estrangers en situació irregular trobar feina. Es tracta d’activitats com ara el servei domèstic, l’hostaleria, el repartiment de publicitat o la construcció (sobretot per mitjà de contractistes i petits empresaris). La condició d’irregular suposa, a més, una disminució dramàtica de l’anomenat “poder social de negociació”, que fa que l’immigrant sigui una força de treball menys elàstica – seguirà acceptant un lloc de treball malgrat baixi el salari- i es vegi impel·lit a acceptar les pitjors condicions de treball, en absència d’altres oportunitats laborals i davant la necessitat imperiosa de percebre ingressos. La debilitat del treballador en aquestes situacions el pot conduir a situacions de màxima explotació.

Com a conseqüència, els treballadors sense permís s’ocupen sovint en condicions extremes de precarietat (realitzant aquelles feines més dures, amb retribucions baixes, i amb poca estabilitat) i de vulnerabilitat (en tant que no els són reconeguts els drets laborals més bàsics). La irregularitat apareix també lligada a pràctiques discriminatòries o irregulars. En aquestes circumstàncies, es produeix una enorme dependència vers l’empresari. L’empresari és, en aquests moments, gràcies al nou procés de regularització que s’iniciarà el proper 7 de febrer de 2005, la persona de qui depèn que l’immigrant passi a tenir una condició de regularitat administrativa, per la via del precontracte de treball. El principal obstacle a sortejar és que alguns empresaris, sobretot petita i mitjana empresa, no es mostren disposats a legalitzar els seus treballadors, a causa del fet que no volen assumir el cost de l’alta a la Seguretat Social.

“Pasado el 2001 me llegó a mí el permiso estable de residencia, que me la dio un colegio de niños discapacitados, que también curré mucho ahí con ellos, y mi madre y mi hermano. La directora, una monja, ella nos dio el trabajo y ella nos hizo todo el proceso. Cuando nos dieron los papeles a los 3, ellos nos dijeron que ya no nos podían tener más ahí porque sabían que, en aquel tiempo, ganábamos 90000 y ellos sabían que como estábamos en negro no pasaba nada pero con los papeles ya les implicaba seguridad social... Pero con papeles ya podíamos buscar faena en otro lado y nos fuimos los tres” (Home, Colòmbia, 50 anys).

“No sé. Mi jefa dice que espera ella también la ley de extranjería porque es una cosa, ella no tiene para una jornada completa para poder hacerme un contrato de trabajo como, como normalmente tenía que darme. Y entonces yo trabajo dos días, dos horas tres horas, depende de cuantos papeles reparto cada día, y ella dice que está esperando para ver cómo sale la ley de extranjería para ver qué tiene que cumplir y si me puedo integrar en esto me hace contrato de trabajo, si no, no sé cómo, porque de verdad ella no me puede pagar nada ... pero me ha dicho, si yo te hago un contrato de trabajo con jornada laboral completa tengo que darte 700€... Y entonces ella no me puede dar para tres horas tanto dinero porque no se puede pagar.” (Dona, Romania, 52 anys).

La relació entre trajectòria laboral i trajectòria legal es manifesta també en un altre sentit. La legislació d’estrangeria concedeix l’estatus de regular als estrangers, principalment en funció de l’existència d’un contracte de treball en el mercat formal (que no de relació laboral), cosa que exclou els immigrants que es troben inserits en l’economia submergida i, en especial, les dones

d'origen immigrant, concentrades en activitats caracteritzades per la desregulació (servei domèstic) o per no considerar-se treball (les treballadores sexuals). Es dóna aquí, per tant, una paradoxa: d'una banda, la participació en el mercat de treball formal és una condició per a la regularització, mentre que, per l'altra, la irregularitat administrativa manté a la persona immigrada dins el mercat de treball informal. Els "papers" són necessaris per treballar en el mercat formal de treball; ara bé, una part important dels treballadors immigrants s'ocupa en l'economia informal o submergida i té grans dificultats per obtenir un contracte. Aquest fet suposa que fins i tot la persona "regular" tingui problemes per trobar una feina dins l'economia formal, existint, per tant, el risc a caure de nou en la irregularitat ("irregularitat sobrevinguda").

La manca de "papers" limita les possibilitats de la persona d'origen immigrant en molts altres àmbits de la seva vida més enllà del laboral: des de la participació política, l'aprofitament de les polítiques socials, fins al recurs als tribunals. La condició d'irregular situa els estrangers en una posició de "vulnerabilitat social", en termes de desigualtat o distància en l'accés als recursos i oportunitats en relació a la resta de la població. Això és així perquè la construcció de la ciutadania està associada a les categories ocupacionals. Llevat el cas de la sanitat i l'educació, la participació en el mercat formal de treball constitueix una de les principals vies d'accés als recursos, prestacions i programes socials. Però són dos els aspectes que més preocupació desperten entre els entrevistats/des respecte a la condició d'irregular. El primer és la dificultat a l'hora de poder reagrupar els seus familiars; fet que, combinat amb la impossibilitat d'abandonar el país, obliga a passar llargs períodes sense poder visitar, per exemple, els fills o el cònjuge. Diversos entrevistats/des expressen la duresa d'aquesta situació des d'un punt de vista emocional i pateixen greus trastorns psicològics. Un segon aspecte que apareix a les entrevistes amb freqüència és la relació existent entre irregularitat administrativa i les dificultats per accedir a l'habitatge. Les persones sense permís de treball i residència no poden signar un contracte de lloguer o una hipoteca. També aquí, tal com succeeix en el mercat de treball, la irregularitat suposa un augment de la dependència vers terceres persones (subarrendataris, o propietaris de pisos en lloguer) i una major vulnerabilitat davant les pràctiques abusives o irregulars en l'habitatge.

"La entrevistada cuenta cómo el día en que le dieron los 'papeles', lo primero que hizo fue comprar un billete e irse a Senegal. Su situación irregular durante tres años, le había impedido salir de España para visitar a su familia [después de 3 anys]" (Dona, Senegal, 35 anys).

"¿A Marruecos?, no por ahora no... me gusta aquí, lo que yo quisiera es poder ir y volver, pero yo estoy bien aquí. Yo si marcho a Marruecos, no puedo regresar por los papeles..." (Home, Marroc, 50 anys).

Per tots aquests motius, la consecució dels "papers" és sens dubte una de les màximes prioritats manifestades en les entrevistes. El procés és descrit en tots els casos com un procés traumàtic, llarg i angoixant. Es critica la tardança, l'excés de burocràcia i les pràctiques arbitràries, com ara les denegacions injustificades dels permisos. La nova reforma del reglament d'estrangeria està

generant força expectatives entre les persones entrevistades que es troben en situació d'irregularitat.

S'observa també com els successius canvis que les polítiques d'estrangeria han experimentat en els darrers anys a Espanya, han creat en alguns dels entrevistats/des una marcada sensació de confusió.

“Bueno, yo quedé embarazada y yo no sabía que los papeles se hacían si tenías un hijo acá se hacían los papeles. Y un amigo de mi hermana me decía averíguate porque vos vas a tener un hijo, y si es español te tienen que dar los papeles ahora. Yo no sabía. Porqué mi hermana el tiempo que vino hacían papeles a los extranjeros. Después cambió las leyes, van cambiando y ya el tiempo que llegué yo ya no hacían papeles” (Dona, Argentina, 22 anys).

Apareix reiteradament la idea que “fa uns quants anys” la situació dels irregulars era menys dura que “ara”, a conseqüència dels successius canvis legislatius. Constaten que alguns empresaris s'han tornat més reticents a l'hora d'acceptar persones “sense papers”, especialment en sectors amb alt risc de sinistralitat, com ara el de la construcció, i més exposats a les inspeccions de treball. Tanmateix, les trajectòries laborals dels entrevistats/des que han participat en l'estudi, que analitzem a continuació, semblen contradir aquesta afirmació:

“Ahora sí está más difícil la situación para los ilegales, anteriormente no molestaban tanto, ahora sí están molestando mucho” (Home, Colòmbia, 50 anys).

“En aquel tiempo [fa uns sis anys] era más fácil, ahora se ha montado una cosa que no hay manera... la pobre gente ahora. Pero en aquel tiempo no. Le decías que lo necesitabas, los papeles, y era poca la gente que se negaba, lo hacías de inmediato. Era poca la gente que se negaba, lo tuvimos fácil los que llegamos entonces” (Equador, Dona, 47 anys, arribada a Espanya a finals dels 90).

3.8. Les trajectòries laborals

Els sectors d'activitats en què s'ocupen

La precarietat laboral és el tret més rellevant a l'hora de resumir les trajectòries laborals de les persones immigrants entrevistades. La precarietat ha aparegut en les entrevistes a partir d'indicadors com ara la freqüent absència d'un contracte formal (economia submergida), la temporalitat dels contractes, la finalització sobtada de la relació laboral (contractes de temporalitat indeterminada), els baixos salaris, la flexibilitat de la jornada de treball, la impossibilitat de promoció, la freqüent rotació laboral, la manca de formació, etc. Les trajectòries laborals seguides pels entrevistats/des solen incloure una llarga llista d'ocupacions, ja que la subocupació, la rotació i els canvis de feina (i, fins i tot, de sector d'activitat) són freqüents. Els ocupats marginals, amb feines de caràcter puntual (pintar una casa, suplències...) o de molt poques hores, tenen un pes important. D'aquesta manera, es combinen ocupacions puntuals, amb períodes d'activitat remunerada més o menys estables (amb

contracte o sense) i amb períodes d'atur, que poden conduir fins i tot a la pèrdua de la condició de regular. Com veurem més endavant, és habitual la pluriocupació o la realització de més d'una feina alhora.

La pràctica totalitat de les trajectòries laborals dels entrevistats es desenvolupen dins el segment secundari del mercat de treball. La construcció, l'hostaleria i el servei domèstic, sense oblidar determinades activitats poc qualificades en algunes indústries (tèxtil, fusteria, etc.) o en empreses de serveis (mudances, desembussadors de canonades, etc.), totes elles intensives en força de treball, apareixen recurrentment al llarg de les entrevistes. Només cal valorar el baix nivell de qualificació, la forta incidència del treball atípic, les llargues jornades laborals, la incidència d'accidents laborals o la impossibilitat de promoció que caracteritzen aquestes ocupacions, per concloure que es tracta de branques d'activitat amb unes condicions de treball notablement pitjors que la mitjana del conjunt d'activitats de l'estructura ocupacional terrassenca. En altres paraules, els treballadors/es immigrants es concentren majoritàriament en aquell ventall d'activitats cada cop més refusades pels treballadors/es nacionals. Podem concloure doncs que els processos d'assignació d'ocupacions als estrangers/es generen una etnostratificació de l'estructura ocupacional, en el sentit que el lloc que ocupen els i les immigrants en la piràmide ocupacional ve marcat per l'origen nacional o ètnic i no es correspon amb la distribució ocupacional del conjunt de la població nacional ocupada.

Així mateix, cal tenir en compte que les branques d'activitat en què es concentren els i les immigrants són les més sensibles en cas de recessió econòmica –llevat el cas del servei domèstic, l'increment de la demanda del qual obeeix a altres factors, com ara l'envelliment de la població, la generalització de la família dels “dos salaris” i l'oferta insuficient de serveis i prestacions per a les famílies-. En conseqüència, una eventual crisi econòmica o una significativa reducció de l'activitat, per exemple en el sector de la construcció, pot tenir un impacte negatiu en l'ocupació dels estrangers. En definitiva, de les trajectòries laborals dels entrevistats es desprèn que els immigrants són una força de treball que constitueix un dels col·lectius més fràgils del mercat laboral –juntament amb les dones i els joves amb baix nivell educatiu-.

La presència dels estrangers/es en determinades branques d'activitat està molt marcada pel gènere. Les activitats on es concentren els i les immigrants presenten una clara divisió en funció del sexe de la persona entrevistada. Així, entre les dones, són el servei domèstic (com interna o externa), les activitats de neteja d'edificis i els serveis personals (atenció a persones grans i a malalts), els nínxols laborals que concentren al més ampli grup d'entrevistades. L'hostaleria és l'altra activitat (sobretot la cuina) que està tenint un pes creixent entre les dones. Altres ocupacions de menys importància que han aparegut en les entrevistes són la de traductora ocasional (xinès), peó indústria tèxtil, venedora ambulant, repartidora de publicitat i una propietària d'una botiga de roba (gràcies al finançament obtingut a partir d'un microcrèdit). Pel que fa als homes, les ocupacions més freqüents en les trajectòries dels entrevistats/des

són les relacionades amb la construcció (també pintura) i l'hostaleria. Apareixen de forma més esporàdica les feines en el sector industrial – ocupades sobretot per treballadors procedents de l'Europa de l'Est- o el treball en magatzems. Tres dels entrevistats (2 senegalesos i un marroquí) han treballat en l'agricultura al sud d'Espanya, amb anterioritat al seu assentament al municipi de Terrassa.

Pel que fa al tipus d'empresa en el que s'ocupen, predominen les empreses de petit tamany. Cal destacar la importància dels petits negocis del sector de l'hostaleria, així com empreses de pocs treballadors vinculades a la construcció (moltes d'elles resultat de processos de subcontractació) i als serveis industrials (neteja, instal·lacions, magatzems, etc.). Com a contrapartida, en quatre de les trajectòries laborals es menciona el vincle laboral amb una gran indústria de la zona (una coneguda multinacional). Cap de les persones que hi ha treballat hi ha romàs més de 2 mesos.

Excepte en tres de les ocupacions aparegudes, totes les trajectòries laborals dibuixen el perfil d'un assalariat que treballa per a empreses propietat d'autòctons. En la major part dels casos, es tracta d'empreses caracteritzades per una important presència de treballadors immigrants en la plantilla. És més, és habitual trobar empreses amb plantilles completament segmentades, de manera que el personal autòcton ocupa els càrrecs directius i tècnics i els immigrants s'ocupen com a operaris (empreses de neteja, de serveis diversos, construcció...). Els exemples que més bé il·lustren aquesta segmentació els trobem en el sector serveis; en concret, en una empresa "intermediària" dedicada al servei domèstic, així com en una empresa de neteja i una altra de campanyes comercials "porta a porta" (una coneguda empresa de telecomunicacions), on la remuneració depèn dels nous clients aconseguits. En els tres casos, les plantilles estan únicament integrades per persones immigrants.

També han aparegut casos d'entrevistats/des que treballen en negocis regentats per altres connacionals, anomenats també "empresariat ètnic". Aquests negocis s'obren o bé per donar un servei a la població immigrant (els marroquins, per exemple) o bé per servir a un públic generalista que cerca preus assequibles (com ara els basars regentats pels xinesos) o productes exòtics. Acostumen a ocupar els buits generats per la pròpia evolució empresarial autòctona (jubilacions, fallides, etc.) i de la crisi del petit comerç.

La col·lectivitat xinesa segueix una pauta d'inserció laboral diferenciada a la de la resta de col·lectius. Gairebé tots els seus treballs remunerats estan ubicats en empreses familiars pròpies o d'altres connacionals. Els tipus de negocis que estableixen els immigrants solen ser activitats comercials o en el sector de l'hostaleria, amb un predomini del petit establiment.

En els casos en què els entrevistats/des han treballat com assalariats/des en empreses regentades per altres immigrants, dos dels entrevistats/des han manifestat que les condicions d'explotació eren, fins i tot, més acusades que les que havien patit sota la supervisió d'empresaris d'autòctons.

“En comparación con trabajar con patronos españoles, por el hecho de ser extranjera y mujer, cobraba menos en los restaurantes chinos, regentados por chinos. Cobraba 300 – 400 euros al mes, sin festivos, sin alta en la Seguridad social, los hombres, en cocina llegan a 500 euros, no hay horario establecido de finalización. La entrada es a las 11h. Prefiere trabajar para patronos españoles” (Dona, Taiwan, 34 anys).

“Porque aquí hay un amigo también allá la delincuencia en Colombia... ya llevaba aquí un año y medio y él tenía una empresa que viniera que le iba a echar una mano y daba trabajo. Yo empecé con esto llegué y era un explotado, abusaba del emigrante. No duré mucho, duré un mes con el empleo. El compañero este desde Colombia como el vive aquí está ubicado aquí ya y tenía trabajo...” (Home, Colòmbia, 50 anys).

L'exploració de la força de treball estrangera per part dels negocis ètnics no és un fet aïllat i, en molts casos, constitueix una fase indispensable en el procés de consolidació d'un teixit empresarial propi a la societat receptora. Això és així especialment en aquells negocis intensius en força de treball i regentats per grups ètnics caracteritzats per estructures que afavoreixen l'accés al negoci de membres de la pròpia família, o bé de les dones sota el control de mecanismes patriarcals. Però fins i tot en aquests casos, cal tenir en compte que el fet de treballar en un negoci regentat per un connacional pot conduir a efectes positius que van més enllà dels baixos salaris o de les llargues jornades laborals. Podem identificar altres avantatges tant o més importants, que poden fer més atractiva l'opció d'insertar-se en un negoci propietat d'un connacional: i) s'afavoreix la reducció de conflictes en el lloc de treball; ii) es potencia la identificació amb l'empresa (vinculació simbòlica); iii) pot esdevenir una plataforma per muntar el propi negoci més endavant (“escola d'empresaris”, en el sentit d'adquisició de les habilitats empresarials) (Solé, Parella 2005). Tots aquests factors fan que pugui proporcionar mecanismes de mobilitat inexistents en el mercat secundari.

Els Salaris

Pel que fa als salaris, el gruix dels entrevistats es mou entre els 450 € i els 700 € mensuals, tot i que apareixen salaris inferiors (200 € o 300 €), en activitats com ara el repartiment de publicitat. Es tracta doncs de salaris baixos que afecten especialment treballadors del sector serveis i a persones sense permís de treball. Existeix una excepció important a la norma de baixos salaris: el sector de la construcció. Es tracta, sens dubte, de l'activitat que permet la percepció d'ingressos més elevats entre els estrangers (900-1200 € mensuals, de mitjana). Tanmateix, també a la construcció s'han identificat casos amb salaris baixos, sobretot entre treballadors en situació irregular, així com entre treballadors regulars que han estat contractats per petits empresaris autònoms integrats en sèries de subcontractacions. Els salaris es troben també per sobre de la mitjana en el cas dels treballadors que s'ocupen a la indústria (entre 700 € i 1000 €).

“Así lo saludo por Navidad y yo bueno, digo me vas a pagar, por lo menos, no sé, aunque 10 euros que me des. Me dio un lote no más. Me dijo feliz Navidad y ya está. [...] Hoy me paga 50 la otra semana me paga 70 o esta semana no me pagaba y la otra me pagaba 90. [...] Sí, 50... 70... la semana, pero yo no puedo pensar en el futuro. Yo con eso puedo pensar en el mañana y nada más. Y bueno. Lo único bueno que tenía es que no me hacía llevar la comida. Yo comía con él. Me pagaba la comida y comíamos bien y todo.” (Home, Argentina, 20 anys, treballa com a pintor).

“Estuve poco tiempo ahí, unas tres semanas, y que si te pagaban por pieza, que si cosíamos que cantidad de pieza, que si hacíamos una nos pagaban un precio, otra otro precio. Yo trabajé unas 3 semanas y me pagaron unas 21-22 mil pesetas. Contrato. No, no qué va” (Dona, Ecuador, 45 anys).

Els baixos salaris percebuts pels immigrants condicionen directament el seu accés a altres recursos, com ara la vivenda. Així mateix, en molts casos, aquesta situació força als immigrants a ocupar-se en més d'una activitat alhora, per tal de poder incrementar els ingressos (situacions de pluriocupació).

El tipus d'activitats on es concentren principalment les dones (servei domèstic, empreses de serveis domiciliaris, etc.) incideix negativament en els seus salaris. Es tracta de sectors on predomina l'economia submergida i on no existeix un disseny de categories ocupacionals que permeti reconèixer les qualificacions formals (Solé 1994; Parella 2003). En el cas de les treballadores domèstiques internes, tot i que correspon a la persona que contracta pagar les quotes a la Seguretat Social, és habitual que siguin les mateixes treballadores les que paguin part o tota la Seguretat Social –amb la finalitat de mantenir el contracte laboral-, cosa que els suposa una reducció dels ingressos. No resulten sorprenents els salaris més baixos que perceben les treballadores del servei domèstic o dels serveis vinculats a la reproducció social (neteja, cura de persones grans i nens), ja que es tracta d'un dels sectors més desregulats i menys remunerat del sistema productiu espanyol (Mestre 2003).

La jornada laboral

Pel que fa a les jornades laborals, les experiències dels entrevistats/des ens descriuen unes jornades caracteritzades per la llarga durada, la flexibilitat i per la pràctica habitual d'haver de treballar en horaris nocturns o caps de setmana, modalitats on cada cop resulta més difícil trobar treballadors/es autòctons/es. Es posa de manifest que el treball sense horaris és la tònica predominant, tant en el sector de la construcció com en l'hostaleria (sovint es realitza un sol dia de descans i no els dos dies que marca el conveni). Són els treballadors industrials els qui presenten una millor situació en aquest aspecte, si bé també és habitual el recurs a les hores extres no comptabilitzades. A més, diversos entrevistats/des es veuen obligats/des a adaptar els dies i les hores que treballen a la càrrega de feina de l'empresa.

“E: ¿Crees que es una empresa que da oportunidades al trabajador? I: No, es una empresa que llama al trabajador si hay faena, si no hay faena no te llama. E:

¿Crees que hay posibilidades de que te hagan contrato? I: No, no creo" (Home, Senegal, 38 anys).

La pluriocupació

Pràcticament la meitat dels entrevistats/des combina o ha combinat la seva activitat principal amb altres ocupacions de forma paral·lela, com a estratègia davant la precarietat i els baixos salaris (Solé, Parella 2001). El més habitual és que com a mínim una de les dues ocupacions sigui no declarada. Així, per exemple, una entrevistada d'origen peruà (de 50 anys) combina una jornada de treball de 12 hores nocturnes en una residència de dilluns a divendres, amb una feina els caps de setmana cuidant una persona gran. El resultat és la pràctica inexistència de temps d'oci o temps de disposició pròpia, així com la manca de temps per a la família. Per alguns/es entrevistats/des es tracta d'una estratègia que permet maximitzar la quantitat de les remeses que envien al país d'origen; per d'altres, respon a un imperatiu per completar els ingressos que necessiten per satisfer les seves necessitats bàsiques a la societat receptora.

"P: ¿Ellos están allá en Marruecos? A: Si, están todos. Si yo trabajo, por ejemplo una semana y cobro por ejemplo 400 euros, yo les mando 300, para que ellos estén bien ¿me entiendes?, y yo me quedo con 100. Si yo estoy trabajando bien, yo les mando por ejemplo más de la mitad de mi dinero, yo me dejaba 100 a la semana y ya la última semana del mes, les mando poco y me dejo para pagar el alquiler, para comida, para zapatos..." (Home, Marroc, 50 anys).

Així mateix, del discurs dels entrevistats/des també afloren nombroses al·legacions a una ètica del treball basada en l'esforç i en la necessitat d'efectuar sacrificis, amb una baixa valoració del descans i del temps per a un mateix.

"A mí me gusta ganar el dinero sudando". (Home, Colòmbia, 50 anys).

Vies d'accés a l'ocupació

En la major part de les entrevistes la principal via d'informació i d'accés al treball ha estat per mitjà de les xarxes socials: amics, familiars i coneguts informen sobre l'existència d'un lloc de treball vacant i actuen, fins i tot, donant referències de la persona a l'empresari que els ha de contractar. D'altra banda, per a aquells que disposen de permís de treball, destaca la importància de l'INEM o de les borses de treball públiques -com ara la que gestiona Foment de Terrassa- com a vies eficaces per accedir a l'ocupació. També són importants les empreses privades d'intermediació, com ara les empreses de treball temporal o les empreses intermediàries en el servei domèstic, que posen en contacte les treballadores domèstiques amb les llars que sol·liciten servei domèstic. El recurs a l'oferta directa, a través d'anuncis a la premsa local o de l'actuació dels mateixos empresaris, també és mencionat a les entrevistes –

sobretot en l'hostaleria i el servei domèstic-, però no constitueix un canal de reclutament habitual (Solé, Parella 2001).

Salut laboral

Les dures condicions de treball que reflecteixen les trajectòries laborals dels entrevistats tenen com a conseqüència les repercussions negatives sobre la salut del treballador. Bona part dels entrevistats/des declara haver patit algun problema de salut relacionat amb l'activitat remunerada o bé un accident de treball. Una part de l'accidentalitat i dels problemes de salut tenen a veure amb el fet que la població immigrant es concentra en activitats perilloses, amb un alt risc de sinistrabilitat (hostaleria, construcció, etc.). Però, per altra banda, diversos entrevistats denuncien altres factors, com ara la manca de mesures de seguretat o l'adjudicació als estrangers d'aquelles activitats més perilloses i nocives per a la salut. La precarietat i l'elevada rotació de la força de treball estrangera, amb canvis freqüents d'ocupació i fins i tot de sector, contribueix a accentuar encara més el risc laboral.

“Hacía el mismo trabajo, y era duro, un trabajo físico, no merecía la pena al final, luego me enfermé, hice una hernia por esto, por trabajo físico... N: A causa del trabajo. F: A causa del trabajo y no, no merecía la pena al final” (Home, Romania, 34 anys).

“Porque... mira, mira (me enseña el dedo índice donde tiene la cicatriz de una herida profunda en la base) me corté por culpa del guante. El guante me resbaló.... Ahí duré cuatro días, el señor me despidió, no se por qué, supongo que por evitarse problemas. Y no me indemnizó ni nada”. (Home, Colòmbia, 50 anys).

“Había una turbina que hacía demasiado ruido. Esta turbina me estaba dañando el oído. Entonces yo pedí protección y me dieron el tapón y eso no valía para nada. Como a los 3 meses me dolía mucho un oído yo me fui y me dijeron que estaba perdiendo el oído. Con 3 meses de estar ahí. Y me iban a renovar el contrato...” (Home, Colòmbia, 50 anys).

“Tuve una enfermedad en los ojos. Estuve ahí un año y luego me han echado. Pero luego me llamaron para volver, pero yo no pude volver porque estaba enfermo, pero ahora estoy perfectamente bien” (Home, Senegal, 33 anys).

Els problemes de salut laboral esdevenen especialment greus quan es tracta de treballadors/es no regularitzats/des. En alguns casos, el procés de pèrdua de salut culmina amb l'acomiadament del treballador/a; en d'altres, existeix l'acord verbal previ segons el qual si el treballador, per exemple, “es talla una mà”, l'empresari no se'n responsabilitzarà.

“Claro que si yo me corto la mano con un disco, o con algo, o con otra cosa, él no me respalda en nada, y para mí es más malo porque tengo que dejar de trabajar” (Marroc, Home, 50 anys).

“Estuve trabajando bajo 5 metros, en unas tuberías y sentía toda la “mierda” y me enfermé, si yo tuviera papeles me podrían pagar todo lo que enfermé, pero

no puedo, lo tengo que ver yo solo, con la seguridad social. Yo no le he dicho nada a él [su empleador], no pude hablar con él, y él lo sabe todo, sabe que yo me enfermé, y no pasa nada, si hablas con él, no me llamará más, y me falta para mandar a mis hijos, para comida... Si yo tuviera papeles trabajaría bien. Cada día hay que callar, no se puede hablar" (Home, Marroc, 50 anys).

Fins i tot en el cas dels treballadors/es en situació regular i amb contracte de treball, els estrangers/es rarament es consideren legitimats o en situació de sol·licitar una indemnització o una baixa quan es produeix algun problema de salut relacionat amb el lloc de treball. Els motius són diversos: des d'un cert complex de culpabilitat (el treballador opta per assumir-ne la responsabilitat), fins a la voluntat de no "ofendre" o "molestar" a l'empresari, passant per la resignació basada en el desconeixement o en la desconfiança en els canals legals a l'hora de denunciar-ho. És així com és habitual que sigui el treballador el qui acaba internalitzant el cost de l'accident o el problema de salut amb el qual ha de conviure. És cert que la inseguretat administrativa i la por a perdre la feina poden influir a l'hora de no fer pública la denúncia, però també hem identificat un discurs que té més a veure amb una "ètica del treball", basada en el sacrifici i en la no percepció que el treballador/a té d'una sèrie de drets, i que la salut és un d'ells. És així com una treballadora en una residència geriàtrica, en torn de nit, explicava com s'havia negat a sol·licitar una baixa, tot i la insistència del metge, davant un problema de salut relacionat amb una pràctica irregular a la feina. Per contra, es va estimar més abandonar el lloc de treball de forma voluntària, sense disposar d'un altra feina ni poder percebre indemnització per acomiadament, per tal de no perjudicar l'empresari:

"(...) Corría ... pero no. Terminaba muy agotada.. empecé a caer, a caer, a caer.. hasta que dije pues que no. Fui al médico me hicieron analíticas y me dijeron: "mira estás mal, tu hemoglobina ha bajado mucho, tu ánimo está en los suelos, tienes una infección muy fuerte en las vías urinarias" Que tenía un dolor y no se cortaba... hacía fibres en el día mientras dormía... era un trabajo super duro... y no te pagan por las 12 horas!! No tengo otro trabajo para dejar este!! [li deia al metge]. Tengo una hipoteca, tengo a mi hija estudiando! – [el metge li diu], pues si sigues así, peor, encima tú estarás anulada para este trabajo y para otro... no podrás trabajar, porque la infección está muy rebelde (...) Entonces tomé la decisión de que no podía seguir trabajando, el doctor me dijo: te coges la baja de 20 días (...) mira, [li diu a l'empresari], el médico me ha dicho que coja la baja de 20 días porque estoy mal, tú ves como estoy... no soy ni la sombra de lo que aquí he llegado... empecé bien y con ganas de trabajar pero tú ves que cada día estoy como una sombra, no tengo ni siquiera fuerzas para mantenerme... mi salud... y como no te gusta, no quiero perjudicarte con la baja... no voy a seguir trabajando. Busca a otra persona yo trabajaré hasta tal día... (...) No, no la cogí... le dije al doctor: voy a dejar el trabajo mejor. Voy a recuperarme y buscaré otra cosa..." (Dona, Perú, 50 anys).

"Y yo pensé en denunciarlos alguna... pero yo ya lo pido... yo no quiero problemas con la gente yo. Pero me decía el doctor que los demandara pero yo no quise presentar el papel por temor a que me despidieran. Cuando vine a renovar el contrato, de tonto, me faltaban 2 horas para firmar la renovación del contrato por otros 6 meses y cuando yo le enseñé este papel me llamaron y me dijeron que no me podían renovar que porqué la faena había bajado, que ya no había faena, que estaba muy mal el negocio... a la calle. Yo sé que me

despidieron porque yo había perdido el oído. Y volví al médico y le expliqué todo desde la mutua y me dijeron que yo les denunciara, me dieron un papel para denunciar y todo y yo dije que no" (Home, Colòmbia, 50 anys).

La promoció laboral

Pràcticament cap dels treballadors/es entrevistats/es veu possibilitats de promoció dins l'empresa on actualment treballa. Únicament aquells qui compten amb algun tipus de qualificació tècnica prèvia –obtinguda en el país d'origen– han experimentat processos de mobilitat laboral ascendent. Com a conseqüència, el canvi d'empresa esdevé en molts casos una necessitat, tant pel fet de no poder resistir la duresa de determinades condicions de treball, com per la voluntat d'experimentar un procés de millora laboral.

Determinats/des entrevistats/des consideren la formació com una alternativa o una sortida a les condicions de precarietat laboral. Tanmateix, excepte per a aquells entrevistats/des amb major estabilitat laboral, es considera impossible compatibilitzar l'assistència a cursos formatius amb una activitat laboral. La formació oferta des de Foment o altres organismes es considera útil a l'hora de facilitar el primer accés a llocs de treball de baixa qualificació; però inadequada si allò que es persegueix és la promoció. És cert que a mesura que augmenta el temps de permanència aquí, es constata una certa millora en la situació laboral del treballador. Però les trajectòries laborals seguides pels entrevistats mostren que en ben poques ocasions (només un dels entrevistats) se superen les condicions de precarietat laboral. Quan allò que se cerca és la mobilitat laboral, l'autocupació es planteja com a l'única alternativa.

En tot cas, una variable clau que es tradueix en una millora notable de les condicions laborals és la consecució del permís de treball. Amb l'obtenció del permís el ventall d'oportunitats laborals s'amplia i no queda limitat a l'economia submergida. Però, com ja hem vist, aquest fet no garanteix en cap cas l'abandonament de la precarietat, entesa tant en termes d'inestabilitat laboral com de pobresa (baixos salaris).

"Cuando la gente no papeles aquí muy muy mal, muchas personas trabajan solo para comer. No dinero nada, solo para comer mañana y noche. R: Se aprovechan las empresas de la gente que no tiene papeles? E: Sí, sí mucho, eso" (Home, Pakistan, 30 anys).

La qualificació dels llocs de treball

La inserció en el mercat laboral dels immigrants no comunitaris no es produeix gairebé mai en el mateix tipus d'activitat que desenvolupaven en el país d'origen, ni sol estar en concordança amb el seu nivell educatiu, sobretot entre els treballadors procedents dels països de l'Europa de l'Est, amb un 31% de població amb titulació de grau mitjà o superior, segons dades de l'Ajuntament de Terrassa a 31/12/2003. La desqualificació professional permet identificar una situació "d'inconsistència d'estatus" –no correspondència entre el nivell

formatiu i la categoria professional- , un important desaprofitament de destreses i una font de frustració.

“Bueno, cuando llegué en Gerona estuve trabajando en la obra, con mi cuñado y luego, poco tiempo, ya se acabó la obra, me fui a otro sitio, a hostelería, en hostelería. (...) Y luego me fui también a un bar de ayudante y además de eso que estuve allí en minigolf regando, cuidando eso, limpiando y tal. Eso en un bar y de noche, trabaja de noche. Y luego el bar está al lado de la playa, entonces el trabajo que tenía yo es temporal, son de verano. Me fui después a Andalucía y estuve con uno que está montando invernaderos. Luego mi última faena pues metí también invernaderos o nos vamos para allá cogiendo, sembrando y todo. Y luego pues nada, luego me fui también a Sevilla pero no había trabajo y al final aquí” (Home, Marroc, 37 anys).

En general, les trajectòries laborals dels entrevistats/des transcorren per feines amb baix nivell de qualificació, tret propi de les ocupacions del mercat secundari. Un bon exemple el trobem en un entrevistat de nacionalitat polonesa, amb estudis superiors d'enginyeria, que inicia la seva trajectòria laboral com a treballador de magatzem en una empresa de mudances. Altres exemples els trobem en un entrevistat romanès, veterinari, que treballa com a peó en una indústria de Terrassa amb un contracte temporal d'un mes; un home de nacionalitat russa, amb dues carreres universitàries, treballador de neteja; o una dona senegalesa, informàtica, que inicia la seva trajectòria com a venedora ambulat.

“A su llegada, también estuvo trabajando por horas en el servicio doméstico. A pesar de su formación superior como informática, la entrevistada reconoce que una vez que llegó aquí, no le sirvió para encontrar empleo. En España no le reconocen los estudios formales. Por todo ello, la única salida laboral que vio entonces, fue la venta ambulante” (Dona, Senegal, 35 anys).

Només dos dels entrevistats/des de la mostra gaudeixen d'un lloc de treball que podem considerar qualificat: un soldador d'origen marroquí (percep 1000 € mensuals) i un tècnic verificador de la qualitat de productes electrònics d'origen romanès (800 € mensuals), en constitueixen l'excepció. El sector industrial és el que sembla permetre un major nivell d'adequació entre qualificació i ocupació per a molts immigrants no comunitaris.

Aquest “desaprofitament” del capital humà dels treballadors/es immigrants més qualificats/des és reforçat per un factor institucional: la dificultat de convalidar títols i estudis realitzats fora d'Espanya. La no convalidació de títols limita clarament les trajectòries laborals dels treballadors/es més qualificats/des.

“Es que aquí no podemos trabajar con diploma y por eso tu vas a un puesto más bajo que tus has trabajado antes y porque, por ejemplo, yo era la enfermera en un hospital de Gobierno, era mejor de los mejores ¿sabes? y ahora me siento como la peor de las peores ¿Sabes? [riu] No es discriminación pero aquí no me siento igual que como sienten las chicas porque ellos son de aquí, y yo como extranjera me siento, como una oveja negra” (Dona, Rússia, 50 anys).

La “inconsistència d'estatus” és una situació encara més generalitzada i prolongada en el cas de les dones. Si bé alguns homes aconsegueixen obtenir una ocupació més relacionada amb la seva formació al cap dels anys, quan es tracta de treballadores de sexe femení, encara que tinguin formació, els resulta molt difícil poder accedir a altres sortides laborals al marge del servei domèstic, les empreses de neteja, l'hostaleria o les residències geriàtriques. Les dones queden circumscrites gairebé de forma exclusiva en el servei domèstic i en la cura de gent gran, així com en serveis poc qualificats. Els homes, en canvi, són més acceptats en determinades activitats industrials, de manera que les seves oportunitats laborals es diversifiquen i transcorren en sectors més regulats i visibles, on resulta més senzill que sigui reconeguda la capacitació professional.

Feines “dures” que requereixen força de treball jove

Apareix en les entrevistes un tema que cal tenir en consideració per la seva importància, especialment en el futur, a mesura que el col·lectiu de treballadors/es estrangers/es es vagi assentant i la seva edat mitjana augmenti. Els treballadors/es immigrants de més edat comencen a experimentar serioses dificultats a l'hora de mantenir el seu lloc de treball o de cercar una nova feina. La major part de les feines que apareixen a les entrevistes requereixen una bona condició física i prioritzen en la selecció la contractació de treballadors joves. Alguns dels entrevistats/des (amb edats superiors als 50 anys) es consideren massa grans per realitzar feines de tanta exigència física i consideren difícil trobar algun altre tipus de feina. És per això que denuncien sentir-se discriminats per raó de la seva edat. En altres ocasions, l'edat és sinònim d'aparició de seqüeles en la salut produïdes per la dura activitat laboral. Si bé la discriminació de la força de treball en base a l'edat és un tret extensible al conjunt de la població assalariada, el tipus de feines en què es concentren els immigrants, la majoria d'elles basades en la força i la resistència física (construcció, cuidar persones grans, sector de les mudances, hostaleria, magatzems), fa que l'edat pugui suposar un important factor d'exclusió en el mercat de treball i que la vida laboral d'aquests/es treballadors/es sigui més curta.

[A la pregunta de quants anys pensa romandre a Espanya, l'entrevistat respon:]
 “Depende. Sabes que dentro de cinco años no puedes seguir de trabajar. Subir 40 Kilos cada cinco minutos no puedes hacerlo. Aquí no hay más tipo de trabajo que esos. Manipular productos tóxicos. Aquí hay senegaleses con cáncer de pulmón” (Dona, Senegal, 50 anys).

“J: Por el hecho de ser extranjera... y por el hecho de ser mayor. Las dos cosas, sí. Porque a partir de los 40 ya no le quieren tomar. Los únicos que los toman son esos, para trabajos fijos internos que hay que trabajar día y noche y para esos geriátricos, que pues como no encuentra otra cosa, a a dónde va a ir?” (Dona, Perú, 50 anys).

“Aquí he caminado en bastantes sitios... y yo pienso que es por la edad que tengo, por la edad. Porqué tengo 56 años. Y entonces donde he ido siempre me han preguntado la edad. He ido a las clínicas donde atienden a personas de la

tercera edad... y me dicen que están completas, yo presiento que es por la edad" (Home, Colòmbia, 50 anys).

Pràctiques dels empresaris que incompleixen la normativa laboral

Pel que fa a l'existència de pràctiques que incompleixen la normativa en les seves condicions laborals, assistim a la paradoxa que alguns entrevistats/des sistemàticament en neguen l'existència quan se'ls demana explícitament; a la vegada que n'exposen clars exemples durant la narració de la seva trajectòria. En molts casos, els i les immigrants, quan descriuen aquestes pràctiques, les etiqueten com a "abusives" i no tant com a il·legals o irregulars. Sens dubte, aquest fet posa en evidència que hi ha poca consciència i informació a l'hora d'identificar les pràctiques irregulars, sovint per desconeixement de les lleis o dels drets laborals de la societat receptora.

L'exemple més clar de pràctica irregular, que apareix en la pràctica totalitat de les trajectòries laborals dels entrevistats/des, és el treball no declarat, és a dir, treballar sense contracte (tant quan es tracta de persones amb permís de treball o sense permís de treball). Aquest fet rarament és considerat pels entrevistats com una pràctica il·legal, donat que la subocupació i l'economia submergida són força freqüents en bona part dels països d'origen. Quan la persona no disposa de contracte de treball, la relació de subordinació, dependència i d'explotació amb l'empresari és molt pronunciada, cosa que permet la vulneració dels drets laborals i la silenciació de tota queixa o reivindicació.

"P: ¿Cómo es la jornada laboral, el horario, es muy largo...? A: Claro, porque si yo tengo papeles trabajo 8 horas diarios, sin trabajar sábado. Ahora no [ja no té papers], se trabaja más, no hay horario y si hay que trabajar un fin de semana se trabaja. Y si yo hablo con él [el seu empresari] ¿me entiendes?, me quedo sin trabajo, yo no me puedo enfadar con él ¿me entiendes?. Yo le pregunté a él y él me ha dicho que no puede hacerme contrato, que no tiene dinero" (Home, Marroc, 50 anys).

"En la obra éramos un montón la mayoría inmigrantes, casi todos los de la obra eran Colòmbianos y con todos abusaba el tío. Y no solamente a los Colòmbianos también a los españoles les robaba la seguridad social, muchos compañeros me lo decían. Cuando menos pienses les saca la seguridad social. (...) Y muchos se fueron de juicio con él, pero españoles, ningún colombiano, y como éramos gente ilegal casi todos, para uno no perder su puesto de trabajo" (Home, Colòmbia, 50 anys).

"Mi amiga que está embarazada y le hacen trabajar día y noche. Mediodía y a la noche, y está de siete meses. Y no tiene papeles entonces no puede decir nada(...) El jefe tendría que decir, bueno mirá, trabaja mediodía no más, porque no puede ni caminar. (...) Eso sí me molesta. Porque se aprovecha de esto que no tiene papeles ni contrato ni nada. Y ella se aguanta porque ella no puede. Porque ¿quién le va a dar trabajo embarazada?, y sin papeles... eso sí me molesta mucho. Si no estuviera mi amiga ahí ya lo hubiera denunciado a este restaurant" (Dona, Argentina).

Més enllà de les pràctiques d'economia submergida, de les entrevistes se n'extreu un extens catàleg de situacions que incompleixen la normativa laboral: acomiadaments improcedents (alguns derivats d'un accident laboral), no pagament del salari, no cotització a la seguretat social, salaris per sota del mínim legal, no pagament de les hores extres, declaració d'una jornada laboral més curta en el contracte laboral, etc.

“Lo que pasa es que si algo que ya a excepción de esta empresa y la del ayuntamiento, cada sitio que he trabajado, sitio que han abusado. Si no eres del país no sabes las leyes, las normas y todas estas cosas, ¿no? Y no sabes que te están engañando. Aquí existen pagas, existen vacaciones existen todas estas cosas, el finiquito... Pues entonces de la mayoría de los trabajos en que he entrado he salido como entré: sin nada” (Home, Colòmbia, 50 anys).

“Allí, un contrato de 3 meses, después 6 meses, después 9 meses y luego me echaron a la calle. Y dices ¿por qué? ¿No puedo quedar ahí para ser fijo? No sé, hay una ley que dice que después de 12 meses el trabajador tiene derecho de ser fijo” (Home, Colòmbia, 50 anys).

Durant les entrevistes també es mencionen amb freqüència pràctiques abusives que tenen a veure amb les relacions personals dins de l'empresa, moltes d'elles fins i tot dins del límit de la legalitat. Com a exemple, el tractament humiliant o vexatori o les amenaces:

“Hasta nos humillaban, nos trataban, nos chillaban y todo, muy feo. Sí, nos degradaban demasiado delante los compañeros. Los jefes, el jefe, el encargado nos pisoteaba delante de los compañeros, pero nosotros teníamos que aguantar porque no somos de aquí” (Home, Colòmbia, 50 anys).

“Con la jefa de cocina que era la dueña también mal. No me llevaba mal pero también, una persona que humilla, nos trataba de reclutas, nos ponía en cuatro a limpiar el piso con lejía pura” (Dona, Argentina, 19 anys).

Es denuncien diversos casos d'actituds autoritàries o bé excessivament paternalistes per part dels empresaris. La relació entre el treballador/a i l'empresari sovint ve marcada per un component d'agraïment vers algú que “t'està fent un favor” i, a la vegada, de conflicte davant una relació d'explotació. En algunes ocasions (sobretot entre els treballadors joves i en el cas de dones que treballen en el servei domèstic intern), la relació es dilueix entre una dimensió més personal (de tipus paternalista) i una més professional. Les peculiaritats del servei domèstic suposen una combinació de treball i relacions interpersonals que pot conduir a relacions socials premodernes, on els qui contracten s'aprofiten de la confiança i retribueixen menys del que s'ha convingut, alhora que adopten actituds paternalistes, de manera que sovint dispensen assistència i protecció a les seves treballadores de la llar, o les afalaguen quan els diuen que “són com una filla” o “part de la família”. En qualsevol cas, aquestes relacions el que cerquen, lluny de reduir l'assimetria en la relació laboral, és afavorir la dependència i submissió de la treballadora en relació amb la persona que contracta.

“Con la que le cuidaba el nene mal [la relació personal], porque me dijo que me iba a pagar una cosa después llegó fin de mes y no me pagaba, eran como el 10, el 15 y no me pagaba, no me pagaba y yo fui y le dije y ella se lo tomó remal porque a mí no me tienes que andar diciendo cuándo me tienes que pagar. ¡Pero ya estamos a 15! Y cuando me paga ... veo y eran 200 y habíamos quedado en 300” (Dona, Argentina, 19 anys).

Pràctiques discriminatòries en funció de la nacionalitat o ètnia

Les pràctiques de discriminació dels treballadors/es estrangers/es en funció de la seva condició de no nacionals apareixen freqüentment a les entrevistes, si bé bona part dels entrevistats nega explícitament sentir-se o haver estat discriminat. També aquí, de nou, es constata una manca de consciència a l'hora d'identificar les pràctiques discriminatòries. Entre les més habituals, es menciona cobrar un sou inferior a la resta de la plantilla, o encarregar a l'immigrant les tasques més dures, brutes, desagradables o perilloses (Solé 1995; Colectivo Ioé 1995; 1999, 2001; Cachón 2002; García, Sanz 2004).

“como yo era muy flaco, era ágil, era inmigrante, era Colòmbiano, yo sí cabía, un español no cabía. Si cabía pero se hacía el tonto. Desatascar las tuberías de las casas, en hospitales, comunidades [...]. Me tocaba comer mierda, sacaba la mierda atascada con la mano. Con los guantes es peor porque se pone por dentro del guante, pues sin guante con la mano metía la mano y, venga” (Home, Colòmbia, 50 anys).

“E: El español no quiere trabajar. El español no gusta nada donde yo trabajo, ahí mucho sucio. R: ¿Eran todos inmigrantes los que trabajaban allí? E: No R: ¿De dónde eran? E: Español trabaja muy bueno trabajo, donde está sucio extranjero trabaja. Sólo yo pakistaní y todos demás españoles. R: ¿Y tú hacías el trabajo más sucio? E: Sí. Este sitio, una empresa textil, sólo extranjero puede trabajar” (Home, Pakistan, 30 anys).

Moltes de les diferències salarials entre autòctons i immigrants són atribuïbles a les diferents categories professionals que tenen dins l'empresa. Així mateix, més enllà de la categoria professional, també es produeix discriminació pel que fa a altres drets establerts en els convenis col·lectius, com ara una proporció menor que els autòctons de vacances pagades, permisos retribuïts, pagues extres, plus de transport, plus de perillositat, hores extres o quitança.

El mateix succeeix quan allò que es pregunta és si creuen que existeix discriminació en l'accés al mercat de treball pel fet de ser estrangers/es. Només un de cada quatre entrevistats/des ho creu així. En molts casos, no només s'observa que no hi ha discriminació negativa en l'accés a un lloc de treball, sinó just el contrari: els immigrants són seleccionats preferentment per a determinades ocupacions pel fet d'acceptar pitjors condicions de treball que permeten a l'empresari l'abaratiment de costos i una major flexibilitat. Aquesta selecció preferent en l'accés es complementa, com hem vist, amb una discriminació negativa en el lloc de treball, en especial en relació al salari i a les condicions d'ocupació i de treball. Moltes de les empreses que es nodreixen principalment de força de treball immigrant correrien el risc de fer fallida si no

poguessin recórrer a la força de treball immigrant irregular; ja que aquesta permet contenir el cost laboral i, per tant, sostenir activitats que, d'una altra manera, no podrien subsistir.

“Depende del trabajo. Hay trabajos que los dan a los marroquíes antes que a los otros [Se refiere a los españoles]. Yo conozco pues... el trabajo malo, el trabajo de la calle, del bordillo. A lo mejor la gente de aquí no lo quiere, por eso pues lo pasan a los marroquíes” (Home, Marroc, 37 anys).

“Éramos tres trabajadores españoles y yo. Yo cobraba menos. Ellos estaban en el paro y cobraban un sueldo, tampoco les pagaba muy bien porque él sabía que ellos cobraban paro y cobraban lo de él. En cambio yo sí el que menos, claro. Si yo no tenía papeles, no tenía nada y me pagaba el que menos” (Home, Colòmbia, 50 anys)

Els desplaçaments a la feina

Diversos entrevistats/des assenyalen el problema de la mobilitat geogràfica. La xarxa de transport públic a Terrassa resulta insuficient, segons els entrevistats/des, ja que no té en compte els horaris nocturns que molts realitzen, o bé perquè hi ha una mala connexió amb les localitats veïnes, amb les urbanitzacions (servei domèstic) i amb els polígons industrials propers. La xarxa de transport públic no s'adapta prou als condicionants de les ocupacions més habituals entre la població immigrant ni a la seva realitat (la majoria no disposa de vehicle propi o compta amb llicències de conduir que no estan homologades).

“Desde que cerró la fábrica, busca trabajo. Le han salido dos ofertas laborales que tuvo que rechazar por las dificultades de desplazamiento. Todas estas ofertas son para trabajar de peón industrial en polígonos industriales poco accesibles a través de transporte público. La primera era la Sony, cerca de Manresa; la segunda, en el polígono industrial de Sant Quirze. Hubiese aceptado ambas de haber dispuesto de vehículo propio” (Dona, Marroc, 27 anys).

[entrevistada que treballa en un geriàtric a Granollers] “a las cinco de la mañana no había autobús y tenía que caminar hasta la Renfe, hasta Sant Andreu... coger los trenes que van a Vic... y ya se me hizo un poco difícil... a las ocho que salía del trabajo... llegaba aquí a las 10:30 , 23:00 ya no había autobuses ni nada...caminar hasta allá... a mi casa llegaba a las 23:30 agotada, agotada... entonces ¿qué hago?” (Dona, Perú, 50 anys).

Quadre 1: Trajectòries laborals de les persones entrevistades

Entrevista	Ocupacions (en negreta, la feina/feines actuals)	C ¹	P ²	Sou	Notes
1 Home, Marroc, 19 anys	Repartidor pizza		S	3 €/hora	
	Comercial AUNA	S	S		
	Ajudant de cuina	S	S	480 €/mes	Mitja jornada. Estudia matins
2 Home, Marroc, 50 anys	Peó	N	S		
	Ajudant paleta	N	N		Esporàdicament
3 Dona, Marroc, 48 anys	Treball domèstic	S	S	0. Espècies	A casa de la veïna
	Busca feina				
4 Home, Argentina, 19 anys	Ajudant pintor	N	N	Esporàdicament	Amb un autònom, treballa i cobra esporàdicament
5 Home, Perú, 56 anys	Suplència cuidant una persona gran	N	N	4 €/hora	Té formació infermeria, 5 dies
	Algunes hores en un bar	N	N	?	
6 Home, Colòmbia, 46 anys	Desembossador de canalitzacions	N	N	470 €/mes	8 mesos
	Peó	N	N	?	10 mesos
	Manteniment escola discapacitats	N	N	470 €/mes	Li tramiten els permisos
	Empresa fusteria	N	S		Accident de treball i acomiadament, 4 dies
	Indústria pintura	S	S		Problema de salut, acomiadament
	Muntador mobles	S	S		
7 Dona, Equador, 47 anys	Servei domèstic	N	N		3 hores/setmana
	Costura	N	N	120 €/mes	
	Suplència atenent a una persona gran	N	N	450 €/mes	1,5 mesos
	Servei domèstic intern	S	S	800 €/mes	
8 Home Pakistan, 30 anys	Indústria tèxtil	S	S		
	Busca feina. Algun cop arregla aparells electrònics	N	N	Variable	
9 Home Pakistan, 41 anys	Peó construcció	N	N	600 €/mes	
	Venda ambulant	N	N		
	Electricista	S	S	700 €/mes	
10 Dona, Argentina, 19 anys	Ajudant cuina	N	N	300 €/mes	Festa Major, 5 dies
	Ajudant de cuina	N	N		
	Inactiva				
11 Dona, Romania, 53 anys	Reparteix publicitat	N	N		
	Reparteix publicitat	N	N	240 €/mes	Es neguen a fer-li una oferta de treball
12 Home, Rússia, 40 anys	Empresa neteja	S	S	480 €/mes	A través d'ETT
	Seguretat	S	S	490 €/mes	
	Manteniment i seguretat	S	S	800 €/mes	
	Seguretat discoteca	S	S		Nocturn
13 Dona, Taiwan, 37 anys	Cuina restaurant xinès	N	N		
	Pintar col·legi	S	S	480 €/mes	
	Ajuda familiar INEM				
	Cuina bingo	S	S	900 €/mes	
	Neteja	S	S		Per hores
	Traduccions	S	S		Esporàdicament
	Atur				

Font: Elaboració pròpia 2004.

1. Amb contracte laboral? S "Sí", N "No"

2. Amb permís de treball? S "Sí", N "No"

Entrevista	Ocupacions (en negreta, la feina/feines actuals)	C ¹	P ²	Sou	Notes
14 Dona, Marroc, 27 anys	Taller de costura Fàbrica embalatges Busca feina	N S	N S	Per sota SMI Per sota SMI	3 anys 2 anys 8 mesos
15 Home, Marroc, 37 anys	Peó construcció Bar. Manteniment mini-golf Muntador hivernacle Treballador agrícola Treballador agrícola Lampisteria elèctric	N S N S	N N N N	1500 €/mes	Girona Girona. Andalusia Andalusia Andalusia València Terrassa
16 Dona, Senegal, 50 anys	Diversos Treballador agrícola Treballador agrícola Fàbrica plàstic Indústria neteja bidons Sony Empresa tèxtil Indústria fusta Empresa alimentació	N N N S S S S S S	N N N S S S S S S	900 €/mes	França Almeria, 18 mesos Lleida, temporades Terrassa, temporal, màxim 9 mesos Terrassa, temporal, màxim 9 mesos Terrassa, temporal, màxim 9 mesos Terrassa, temporal, màxim 9 mesos Terrassa, temporal, màxim 9 mesos Terrassa, temporal, màxim 9 mesos
17 Home, Senegal, 50 anys	Treballador agrícola Muntador Pladur Empresa logística alimentació. Magatzem Sony Operari fàbrica, magatzem Operari fàbrica, magatzem	N N S S S S	N N S S S S	1000 €/mes	Almeria, per jornades ETT 6 mesos
18 Home; Senegal, 38 anys	Mosso magatzem Càrrega descàrrega camions Mosso magatzem	N N N	N N N	1200 €/mes	
19 Home, Senegal, 33 anys	Repartidor Mosso magatzem Magatzem supermercat Sony Instal·lador persianes	S S S S	S S S S	900 €/mes	Temporal
20 Home, Marroc, 24 anys	Soldador construcció Altres feines cap setmana	S S	S N	1.000 €/mes	Temporal
21 Dona, Senegal, 35 anys	Servei domèstic Venta ambulat Propietari negoci	N N	N N	+ PIRMI	Estudis superior informàtica
22 Dona Senegal, 30 anys	Operari empresa plàstic Realitza un curs formatiu	S	S	580 €/mes	
23 Dona, Perú, 50 anys	Servei domèstic intern en diferents llars Geriàtric Geriàtric Servei domèstic extern	S S S S	S S S N	600 €/mes	Granollers Terrassa Caps de setmana
24 Home, Polònia, 32 anys	Mudances Magatzem Empresa electrònica	N N S	N N S		
25 Home, Romania, 32 anys	Indústria química Multinacional	N S	N S	900 €/mes	
26 Dona, Rússia, 50 anys	Empresa complements núvies Auxiliar infermeria	N S	N S	500 €/mes 900 €/mes	Sis anys sense contracte ni papers. És infermera titulada Suplència 1 mes

3.9. Sobre l'ús i coneixement de l'idioma

A fi de facilitar l'anàlisi de l'ús i coneixement de l'idioma, presentem un quadre resum que recull els idiomes utilitzats pels entrevistats/des en els diferents àmbits de la vida quotidiana: familiar, laboral, amistats, veïnatge i relació amb les diferents administracions. Per tal de classificar el grau de coneixement de l'idioma s'han establert tres nivells: alt, mig i baix. El *nivell alt* correspon a un bon ús i a un bon nivell de coneixement i comprensió de l'idioma en qüestió;

és a dir, es tracta de persones que el comprenen, parlen, llegeixen i escriuen sense cap dificultat o, com a mínim, compleixen dues d'aquestes característiques. El *nivell mig* recull aquelles persones que només entenen l'idioma, però que no el poden parlar i molt menys llegir o escriure. Finalment, s'han classificat com a *nivell baix* aquells casos en què no es comprèn l'idioma. En aquests casos, la dificultat per poder comunicar-se és notòria, fet constatat durant la realització de les entrevistes.

Quadre 2: Usos i coneixement de l'idioma

Entrevista	Grau de coneixement		Idioma més utilitzat en cada àmbit				
	Català	Castellà	Familiar	Laboral	Amistats	Veïnatge	Administratiu
13	Mig	Alt	Castellà Mandarí Taiwanès	Castellà	Castellà Mandarí	Castellà	Castellà
14	Baix	Alt	Bereber	Castellà	Castellà Dialecte marroquí bereber	Castellà	Castellà
15	Baix	Mig	Àrab	Castellà	Castellà Àrab	Castellà	Castellà
21	Mig	Alt	Francès	Castellà (*)	Castellà (*)	Castellà (*)	Castellà (*)
4	Baix	Alt	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà
5	Baix	Alt	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà
10	Baix	Alt	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà
6	Baix	Alt	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà
7	Baix	Alt	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà
23	Mig	Alt	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà	Castellà
1	Alt	Alt	Àrab Castellà Català	Castellà Català	Castellà	Castellà	Castellà
20	Baix	Mig	Àrab	Castellà	Castellà Àrab	Castellà (*)	Castellà (*)
2	Baix	Baix	Àrab	Àrab	Àrab	No parla amb ningú	Castellà
8	Sense informació	Baix	Sense informació	Sense informació	Sense informació	Sense informació	Sense informació
11	Baix	Alt	Rus Anglès Castellà	Castellà (*)	Castellà	Castellà	Castellà (*)
19	Mig	Alt	Wolof Francès		Francès	Castellà (*)	
18	Baix	Alt	Wolof Castellà	Wolof Castellà	Wolof Castellà	Castellà (*)	Castellà (*)
22	Baix	Alt	Wolof Francès	Castellà	Castellà Wolof Francès	Castellà	Castellà
24	Mig	Mig	Polonès	Castellà (*)	Castellà (*)	Castellà (*)	Castellà (*)
9	Baix	Baix	Sense informació	Sense informació	Sense informació	Sense informació	Sense informació
17	Baix	Mig	Senegalès	Castellà (*)	Castellà (*)	Castellà (*)	Castellà (*)
25	Baix	Mig	Castellà Romanès	Castellà	Castellà Romanès	Castellà	Castellà

Font: Elaboració pròpia, 2004.

*. No s'ha recollit aquesta informació a l'entrevista. En aquest cas es pressuposa que la persona entrevistada parla castellà en aquests àmbits, donat l'elevat coneixement que en demostra tenir.

Un aspecte en el qual coincideixen els entrevistats és en el reconeixement que el domini de la llengua (castellà i/o català) obre oportunitats en el món laboral i afavoreix la relació amb les persones a nivell quotidià (anar a comprar, fer tràmits, etc.). És important destacar que quan es parla dels avantatges de

conèixer un idioma per qüestions laborals –millora de les oportunitats per accedir a un lloc de treball-, habitualment es refereixen al català, per davant del castellà (Solé 1981).

“La falta de catalán le impide conseguir trabajo. Cuando fue a pedir trabajo en una panadería le exigieron saber hablar el catalán a fin de atender a toda la clientela. Ocurre igual en todos los trabajos de venta al público” (Dona, Taiwan, 37 anys).

“Todos los trabajos municipales y en el sector comercio requieren el catalán” (Dona, Marroc, 37 anys).

“Ah, eso sí, hay lugares que te piden. Pero te especifican de entrada, por ejemplo vos encontráis un cartel en la puerta que pone se necesita dependiente que hable catalá. Entonces sabes que ahí no vas a ir a presentar nada porque ya hay algo que te dice que no” (Dona, Argentina, 19 anys).

“Fui a la entrevista y me ilusionó... la señora era castellana, no era catalana... hasta ahí no sabía que tenía que aprender el catalán, pensaba que con el castellano valía. Qué paradoja que vengo a perfeccionar mi español de América Latina y aquí en España ni hablan el español ni tan solo... uno se siente un poco, qué raro!” (Dona, Perú, 52 anys).

“Si no hablas el idioma no te puedes comunicar con la gente, no puedes hacer nada, para hacer compras, coger el autobús, coger la RENFE, lo mejor es aprender la lengua para comunicarse con la gente” (Dona, Senegal, 35).

En termes generals, la llengua que més coneixen i utilitzen els entrevistats/des és el castellà, en tots els àmbits estudiats: laboral, familiar, veïnatge, relació amb les administracions. Les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya sobre el grau de coneixement del català segons el lloc de naixement a la ciutat de Terrassa, per l'any 2001, mostren que gairebé el 40% dels nascuts a l'estranger no l'entén, que un 33% el sap parlar i només un 19,12% el sap escriure. En alguns casos, el fet que algunes institucions s'adrecin als ciutadans exclusivament en català, sobretot quan es tracta d'informació escrita, pot generar dificultats en la seva comprensió, com per exemple en el cas de les circulars que reben de l'escola.

“Y el colegio también me manda, las circulares del niño en catalán. Y yo he dicho dos o tres veces a la maestra, pero nada, sigue en catalán”. “Sí, en catalán. A todo el mundo en catalán. Aquí nada más que catalán (...) Bueno, problemas sí, en principio sí. Problemas para si sales, comprar, hablar con la gente. Rellenar los papeles” (Home, Marroc, 37 anys).

S'ha detectat un grup d'entrevistats/des, d'origen llatinoamericà, que han manifestat que el fet de no saber català no els suposa cap problema, donat que han percebut que per als autòctons/es que el parlen els resulta fàcil canviar d'idioma en el moment d'adreçar-se a ells. A més a més, consideren que pel fet de trobar-se a Espanya no necessiten aprendre cap altra llengua i que amb el castellà ja en tenen prou.

“No, no hablo catalán. Sí que lo entiendo. Sí, entre ellos mis jefes hablan catalán pero a mí me hablan, se dirigen en castellano. Y toda la gente con la que hablo cuando hablan conmigo lo hacen en castellano. No, nunca ha supuesto un obstáculo no hablar catalán” (Dona, Ecuador, 47 anys).

“No, no, no soy una persona demasiado espontánea y yo cuando una persona me va hablando yo digo por favor me hable en castellano que por eso somos castellanos todos. Si estuviéramos en Suiza o en Alemania o EUA ya aprendería una lengua. Además España es la madre patria de Sudamérica, ¿quiénes nos enseñaron el castellano? Los españoles. Pues hablemos castellano todos” (Home, Colòmbia, 41 anys).

No és menys cert que alguns entrevistats/des sí reconeixen obertament tenir un gran interès per aprendre català, per la qual cosa assisteixen a cursos. La seva voluntat de conèixer la llengua va més enllà de les millors oportunitats laborals que això els pot suposar.

“¿Y el catalán, cómo lo hablas?” M: ¡Uy! perfectamente.....si es que me hablan en catalán...y bueno, he ido aprendiendo así. He hecho clases por las tardes del catalán y el castellano, y a mí me ha interesado mucho el catalán porque para mí era un poco curioso, pero yo lo he encontrado que el catalán es mucho más rico que el castellano, su lectura es mucho más rica que el castellano la verdad, tiene bastante historia, desde el feudalismo por ejemplo hasta ahora, ha conseguido ser una lengua fuerte porque hay muchas lenguas latinas que han desaparecido, pero el catalán, hombre, claro...igual que se podría haber desaparecido con el tiempo, pero esa lengua ha aguantado” (Home, Marroc, 19 anys).

Respecte als idiomes que fan servir amb la família i amics, l'ús d'un idioma o altre depèn del context. En general, amb la família, quan no hi ha infants, s'acostuma a parlar la llengua materna. Si es tracta de relacions amb amics i no tots tenen la mateixa llengua materna, opten pel castellà (Cuadras et al. 2004). Quan hi ha nens/es petits/es a casa, es tendeix a barrejar diferents llengües, ja que tots a l'escola aprenen tant el català com el castellà i això, en certa mesura, obliga als pares a parlar ambdues llengües amb els fills o, com a mínim, a entendre-les.

“Hablando nuevamente sobre el tema de la lengua, en el ámbito familiar ¿qué hablan generalmente?” M: Mezclado P: “¿Mezclado es en...?” M: En árabe, mezclado con castellano aquí, o del catalán, por ejemplo mi madre le encanta también el catalán y mezcla mucho con el catalán, mucho, le gusta eso. P: “¿Y con tus amigos, en el cole?” M: Mis amigos en castellano, o sea como si yo fuera un español de aquí. P: “¿Y en el vecindario?” M: También en castellano P: “¿Y cuando vas a hacer algún trámite a algún lugar, aquí a Foment?” M: En castellano o en catalán. Yo la mayoría de veces si alguien empieza a hablarme catalán, pues yo le hablo catalán sin problema. P: “¿Y te siguen hablando en catalán?” M: Si, a veces ni se dan cuenta que yo soy marroquí...no se dan cuenta que yo soy de fuera, porque a veces cuando yo me enrolló en hablar la verdad, no sé cómo me pasa pero toda la gente es como si estuvieran hablando con otro español, pero no sé, es lo que me dice la otra gente que conozco” (Home, Marroc, 19 anys).

“¿Y el catalán lo hablas? I: Me parece muy difícil, no lo sé yo. Hablo el castellano pero tengo que mejorar un poco, la lengua no tiene esas fronteras, tengo que mejorar un poco la lengua. No es mi lengua pero tengo que mejorar. E: ¿En el trabajo qué hablas? I: En el trabajo hablo con mi jefe en castellano, entiendo el catalán pero para hablar catalán me cuesta mucho. En mi casa hablo árabe, y con mis amigos depende, tengo algunos amigos que han nacido en España, vinieron de muy pequeños con los padres y hablan castellano, y con ellos hablo en castellano. Con mis amigos que vinieron de Marruecos hablo con ellos en árabe, con mi idioma” (Home, Marroc, 24 anys).

3.10. Sobre les institucions del país d'acollida

Respecte al discurs al voltant dels partits polítics, els entrevistats/des manifesten per sobre de tot el seu desconeixement sobre la política espanyola, atribuït a la manca d'informació i, sovint, també al desinterès. Les visions sobre l'escenari polític apareixen molt simplificades, reduïdes a un binomi personalista entre J.M. Aznar i J.L. Zapatero. També són habituals les declaracions de desencantament amb la política o de desinterès en tot allò que té a veure amb l'acció dels partits. Tanmateix, diversos entrevistats/des valoren molt positivament el “major grau de democràcia” i l'absència de corrupció que perceben en la vida política espanyola (sempre en comparació amb la dels seus països d'origen, com ara Pakistan, Marroc, Argentina, etc.). No s'apunten diferències importants entre els dos principals partits –PSOE i PP– a nivell ideològic o programàtic (“tots són iguals”), si bé per alguns/es entrevistats/des el nou govern central del PSOE pot resultar més beneficiós per als interessos dels i les immigrants.

El tema que dins l'esfera política desperta més interès entre els entrevistats/des és el tractament de la immigració (si bé apareixen algunes mencions sobre el nacionalisme o la política lingüística). En el discurs dels entrevistats/des, el debat sobre la política d'estrangeria queda reduït a la qüestió de la concessió de “papers” a les persones en situació irregular. Aquesta és la demanda més clara i omnipresent, tant entre aquells en situació irregular com entre els qui gaudeixen d'un estatut regular. En relació a aquest tema, l'actual procés de reforma del Reglament d'estrangeria centra la major part d'intervencions al voltant de la política d'estrangeria i és valorat de forma positiva. Sols un entrevistat, amb més nivell d'informació, considera que es tracta d'un procés clarament insuficient. Per contra, els més pessimistes remarquen que “tots els polítics són iguals”, que “no tenen en compte els immigrants” i que, en conseqüència, “no canviarà res”.

“N: Muy bien, la opinión sobre la actuación de los partidos políticos aquí en España, ¿qué crees? ¿Qué tal? F: Cero patatero. N: Cero patatero, nada, muy mal. La ley de extranjería... F: No, la ley de extranjería, no sé, la han cambiado el PP, tres o cuatro veces pero, ellos no se han dado papeles, teóricamente porque estaban en el poder, pero lo han hecho con muchos, muchos espacios, como se dice, muchos vacíos, para dar la posibilidad que viva el empresario, que viva el extranjero, pero no lo han hecho bien, bien. N: No lo han hecho bien, bien. Crees que tendrían que hacer otras cosas ¿no? F: Sí, y estos tampoco van a hacer.

N: El Zapatero. F: Sí, el Zapatero, son iguales. N: Son todos iguales" (Home, Rumania, 34 anys).

Tot i l'elevat interès que desperten els temes relacionats amb la política d'immigració, es percep un alt nivell de desinformació i desorientació entre els entrevistats/des, amb una sola excepció: les condicions del proper procés de regularització, que són conegudes amb força exactitud per la major part dels entrevistats/des afectats/des.

"La ley de extranjería]. Discriminatoria no creo. Como ya empiezan a conocer un poquito la inmigración, no llevan mucho tiempo conociendo la inmigración por eso pasan algunas cosas un poquito raras. Pero de lo que es por ejemplo la nueva ley que acaba de salir, yo lo veo un poquito, es una manera de hacer algo por la inmigración pero no es para tener un resultado concreto muy positivo para que la gente que esté allí tengan los papeles normales. Hay que tener un buen contrato de seis meses, más seis meses de contrato en España, todo esto y tienes que ir por ejemplo denunciando tu jefe que te da trabajo sin papeles. Bueno, eso ya es poner...Hay algo raro, hay algo que no cuadra, porque si quieres, si por ejemplo el gobierno quiere realmente regularizar la gente, yo creo que eso no era la buena manera. Como hicieron en 98 y el 99, así es algo más fácil para que la gente tenga sus papeles. Pero eso de que ...Yo estoy por ejemplo aquí ahora, no estoy trabajando, no tengo papeles, pero llevo aquí 6 meses, ¿cómo puedo conseguir el contrato de 6 meses de una empresa?" (Home, Senegal, 50 anys).

A banda de totes les qüestions que fan referència als estrangers/es en situació irregular, altres demandes apunten a la manca de drets i a la situació de desatenció en què es troba el col·lectiu per part de les autoritats ("no s'està fent prou per solucionar els problemes que els immigrants tenen").

La valoració de l'actuació dels sindicats en l'atenció a la immigració a Terrassa és molt positiva (tramitació de permisos, informació, etc.). La visió que tenen els entrevistats/des dels sindicats es vincula més a qüestions pragmàtiques, a un servei d'assessoria legal i de cerca de feina, i no tant a un compromís polític o ideològic o a una valoració del paper dels sindicats com agents socials que incideixen directament en la inserció dels immigrants en el mercat de treball. En tot cas, la relació amb els sindicats posa de manifest que no és tant a través de la relació directa immigrant-Administració com es realitza la integració, sinó a través d'organitzacions intermitges com els sindicats que, ben sovint, a l'hora que atrauen a l'immigrant en el seu àmbit, l'introdueixen en qüestions molt més àmplies que estan directament implicades en la seva integració (legislació, per exemple). Així mateix, també s'han detectat entre alguns immigrants actituds de recel davant dels sindicats, que tenen més a veure amb una visió apriorística del sindicat com una institució més al servei de les autoritats del país d'acollida (Cachón 2003).

Pel que fa a la valoració sobre l'actuació policial en relació als immigrants, en termes generals, el balanç és força positiu i s'atribueix als cossos de seguretat una certa "comprensió" i "permissivitat" davant algunes pràctiques irregulars dels immigrants (com ara "no tenir papers" o dedicar-se a la "venda ambulat").

De fet, la major part de les observacions negatives que s'han proferit tenen a veure amb qüestions relacionades amb la circulació viària (multes).

“Aquí en Terrassa está muy bien, se comportan muy bien, hay chicos que venden cds y esas cosas y ellos saben que la gente tiene que comer.” (Home, Senegal, 33 anys).

Tot i amb això, apareixen dos elements que sí han generat crítiques contundents: en primer lloc, el tracte i la forma d'organització de l'oficina de la Delegació del Govern, que obliga els immigrants a realitzar llargues cues i, fins i tot, passar la nit al ras. Es considera un tracte humiliant vers l'estranger. En segon lloc, les inspeccions arbitràries de “papers” pels carrers de la ciutat que han experimentat, especialment, els entrevistats/des marroquins, pakistanesos i senegalesos. Tanmateix, fins i tot aquells que han estat aturats pel carrer sense els permisos en regla, no han patit cap denúncia derivada d'aquestes inspeccions.

Dos dels entrevistats han reconegut haver tingut problemes més seriosos amb les autoritats. Un home pakistanès va ser acusat d'un delictes que afirma no haver comès i denuncia haver rebut un tracte irregular per part de la policia (interrogatori sense advocat ni jutge). Un home marroquí ha manifestat que un agent havia visitat recentment el seu domicili per tal de comprovar si una persona residia on veritablement estava empadronada.

“Mi primo antes vivía en otro piso en Terrassa donde estaba empadronado y cuando se mudó se olvidó de ir al Ayuntamiento y a la policía para cambiar la dirección y la policía dijo que eso no podía ser y que tenía que avisar a la policía. No sé porque hicieron eso con mi primo, un compañero español me dijo que según la ley de extranjería la policía tiene que estar comprobando si la gente extranjera está viviendo en el piso donde está apuntado. Al final nos dejó una carta diciendo que teníamos que presentarnos a la policía para informar donde estábamos viviendo. No sé cómo sabía que estábamos viviendo ahí. Fue muy raro, muy raro, y nos quedamos muy sorprendidos” (Home, Marroc, 24 anys).

Finalment, una de les crítiques més esgrimides fa referència als permisos de conduir. La impossibilitat de convalidar els permisos de conduir obtinguts a determinats països obliga els immigrants a obtenir la llicència espanyola. A més del problema que suposa l'alt cost econòmic de la formació, es critica que les proves escrites no tinguin en compte el fet que molts immigrants no tenen un domini suficient de la llengua espanyola i que, fins i tot, molts són analfabets. Aquest fet exclou un bon nombre d'immigrants de la possibilitat d'obtenir els permisos i crea problemes amb la policia quan són denunciats per no disposar de la llicència de conduir en regla.

La pràctica totalitat de les persones entrevistades considera que els immigrants haurien de tenir dret a vot en les eleccions del país d'acollida. Consideren que seria just que poguessin votar almenys a les locals. El nivell autonòmic o estatal no es menciona per part de cap entrevistat. El discurs sobre el dret a vot s'estructura al voltant de dos eixos:

En primer lloc, es considera que el dret a vot és una condició imprescindible per tal que els polítics legislin tenint present la situació i necessitats del col·lectiu d'immigrants. La concessió del dret a vot per a les persones immigrants tindria com a conseqüència que els partits polítics fossin més sensibles a les seves demandes. Tot i això, es fa palès un cert desencantament davant les possibilitats de transformació del vot, degut a la forta desconfiança que senten cap als partits polítics.

En segon lloc, la negació del dret a vot és viscuda com una discriminació no justificable, en tant que es tracta de persones que participen de forma "normalitzada" en altres esferes de la vida pública (paguen impostos, mercat de treball) i estan sotmeses a les decisions preses des de l'àmbit de la política estatal, autonòmica i local.

Tanmateix, tal com ja s'ha avançat abans, la major part dels entrevistats/des manifesten tenir un desconeixement profund de les opcions polítiques existents tant a nivell de l'Estat espanyol, com a nivell autonòmic i municipal (Solé 1981). El debat polític és seguit amb poc interès, amb l'excepció dels temes que els afecten més directament. Per aquest motiu, el sentit del vot, en el cas d'una hipotètica votació, es decidiria més en funció del tractament de la immigració que presentés cada partit que no pas en funció d'opcions de caire més ideològic.

"El que no tiene papeles no puede votar, no tiene todos los derechos. Pero en el trabajo son iguales, en el banco son iguales, ¿por qué el que no tiene papeles no puede votar? Es injusto. El inmigrante tiene coche, el español tiene coche, son iguales. En una empresa tienes el mismo derecho, entonces, por qué no puedes votar. Son las cosas de la vida, que no entiendo por qué" (Home, Senegal, 38 anys).

"A nivell municipal, jo crec que hauríem de tenir dret a vot. Sí, per votar un president potser que no tant, però sí per coses més properes per a nosaltres, ¿no?" (Polònia, Home, 35 anys).

Les reivindicacions dels entrevistats/des al voltant del dret a vot, contrasten amb el seu escàs associacionisme. Només quatre dels entrevistats pertanyen a una associació, tres d'ells senegalesos. El fet de participar en alguna associació, ja sigui en associacions d'immigrants o en associacions integrades fonamentalment per autòctons, pot suposar un àmbit de contacte interpersonal, on poder expandir la xarxa de relacions i canalitzar totes les reivindicacions dels col·lectius d'estrangers.

"Mi contacto con la gente de España es más la gente del Ateneo, Ateneo Candela, que es el colectivo intercultural de Terrassa. Ahí siempre voy a las reuniones. La gente en Ateneo es buena gente, muy bien, muy bien, no importa si eres extranjero, si marroquí. Hablan contigo y son muy buena gente (...) Desde hace un año y medio y me gusta mucho. Ahí hay gente muy buena, muy bien, y hacen muchas cosas para ayudar a los inmigrantes. No dan comida ni nada de eso, pero ayudan a las personas de aquí a ser menos racistas con los inmigrantes y ayudan también a que los inmigrantes conozcan sus derechos, porque hay mucha gente que no conoce muy bien sus derechos y estoy muy

contento. Nos vamos a tomar una copa después de las reuniones y siempre participo de las actividades. Estoy muy muy contento. Yo pienso que hay que participar más, los inmigrantes tienen que participar en cosas como esas. Y otra cosa también, pienso el gobierno también dar más ayuda a cosas como el Ateneo" (Home, Marroc, 24 anys).

"¿Tú participas en alguna asociación? I: Sí, en la Asociación de Senegaleses en Cataluña. Yo participo ahí. Yo soy secretario en la Asociación de Senegaleses en Terrassa. Siempre estoy ahí con la gente. Siempre estoy haciendo lo mejor" (Home, Senegal, 33 anys).

La major part dels entrevistats/des valora molt positivament la possibilitat d'obtenir la nacionalitat espanyola. Entre els avantatges, destaquen: la possibilitat d'accedir a la funció pública; la facilitat per cursar estudis; la simplificació del procés burocràtic (no necessitat de renovar contínuament els permisos); la possibilitat de retorn al país d'origen i de poder anar i venir sense problemes i sense limitacions de temps; és considerada símbol d'estabilitat; es considera que aporta seguretat per al futur propi i dels descendents, un cop s'ha pres la decisió de quedar-se a Espanya; també es considera un "pont" cap a la ciutadania europea, que permet no només residir, sinó a més, treballar en qualsevol país de la Unió Europea.

"Bueno, yo la ventaja que le veo es de que mira se me acabará el rollo eso que es horrible de estar cada vez en cuando pendiente de los papeles ¿no?" (Dona, Equador, 50 anys).

Resulta interessant observar com el discurs sobre els avantatges d'obtenir la nacionalitat espanyola es fonamenta exclusivament en criteris de tipus "pràctic" i "instrumental". Cap entrevistat/da vol aconseguir la nacionalitat per qüestions més identitàries. Per contra, aquells qui manifesten un discurs contrari sí ho fan en base a arguments d'arrel identitària ("ells no són espanyols").

"P: ¿Te interesaría acceder a la nacionalidad española? M: No, no me importa la nacionalidad española, si la tengo o no la tengo me da igual. P: "¿Ves alguna ventaja en tenerla?" M: No, no hay ninguna ventaja, es un papel escrito, es un español, pero a ver, aunque cambiemos los nombres en los papeles, yo soy marroquí y voy a seguir siendo marroquí, sea lo que sea" (Home, Marroc, 19 anys).

"R: ¿Y te has planteado conseguir la nacionalidad española? E: No, yo pakistan R: Por què? E: No, no, yo Pakistan" (Home, Pakistan, 30 anys).

Pel que fa al sistema educatiu, la valoració dels entrevistats/des és molt positiva. Sempre s'afirma que la qualitat de l'ensenyament impartit aquí és molt superior al dels països d'origen; si bé són crítics, en especial els entrevistats/des llatinoamericans, davant la manca d'autoritat que tenen els mestres a les escoles. Els entrevistats/des procedents de l'Europa de l'Est, en canvi, consideren que el nivell educatiu que s'assoleix aquí és inferior i de menor qualitat que el que es proporciona als seus països d'origen.

“P: ¿Y sobre el sistema de educación qué opinas? S: Está bien. Está mejor que en Marruecos. Yo digo que mejor. Porque los niños tienen más libertad, estudian con más libertad y tal, pero allí...” (Home, Marroc 37 anys).

“No, pero el que he estat parlant amb els companys que són estudiants d'universitat, jo crec que és una mica inferior que a Polònia. N: ¿Sí? En general. A: En general bueno, inferior, és que estan molt limitats els estudis, es dediquen a una cosa exacta i a Polònia és més general. Aquí s'especialitzen molt i allà no tant. (...) jo crec que un espanyol situat a Polònia amb les mateixes condicions que jo aquí, no troba feina” (Home, Polònia, 32 anys).

“Y sobre el sistema, bueno no sé, a lo mejor no has tenido contacto pero la calidad del sistema educativo aquí en España ¿qué crees?, que es mejor que aquí o peor... F: Yo digo que no es mejor, lo que he hecho yo y ahora lo que, no, no es mejor, porque hay un problema muy grande aquí en España con el fracaso escolar, no sé ahora allá, supongo que también hay fracaso pero, aquí no, porque hay poca información, no se pide mucho, no se estimula, yo lo veo porque tengo una sobrina en la escuela pero...” (Home, Rumania, 34 anys).

Tanmateix, com ja s'ha mencionat abans, la crítica més recurrent és la impossibilitat de convalidar els títols o la formació prèvia, factor que suposa una important limitació en les possibilitats d'accés al mercat de treball o a la formació superior.

Els entrevistats/des manifesten una valoració molt positiva de l'oferta existent de cursos de formació per adults a Terrassa, si bé mencionen alguns punts dèbils: horaris poc adequats i poc flexibles, que fan impossible comptabilitzar la formació amb l'activitat laboral; lamenten que determinada formació exclogui les persones “sense papers”; mencionen el fet que els cursos de l'INEM són massa intensius i que no deixen temps per treballar [observació curiosa, si tenim en compte que aquests cursos estan adreçats a persones sense feina]; alguns entrevistats/des denuncien que han sol·licitat l'accés a cursos i que no han estat admesos. Per a determinats/des perfils entrevistats/des, els qui compten amb un nivell educatiu més elevat, la formació per a adults que s'ofereix és massa bàsica i se sosté en la idea de l'immigrant com a persona desqualificada, sense coneixements previs. L'oferta de formació d'adults adreçada als immigrants no té en compte que molts d'aquests treballadors són ja persones molt formades que no poden exercir la professió per la impossibilitat de convalidar els seus títols.

Pel que fa a la valoració de les actuacions de l'Ajuntament de Terrassa, es constata una confusió generalitzada a l'hora de distingir entre els diferents nivells de govern (Administració Local, Autonòmica i Central), així com a l'hora de diferenciar l'Ajuntament dels sindicats, per exemple. Entre les opinions recollides, destaca la d'un entrevistat que valora molt positivament el fet que l'Ajuntament convidi un grup musical marroquí per la festa major del poble. Un altre entrevistat reclama actuacions més decidides en qüestions d'habitatge. Finalment, un entrevistat d'origen polonès i amb un alt nivell de formació, se sent desatès davant unes polítiques municipals focalitzades cap a un tipus d'immigració amb la que no se sent identificat: treballadors desqualificats, amb problemes lingüístics, amb un baix nivell de formació, etc.

“Ahora hacen cosas que están bastante bien, cada año en la fiesta mayor, invitan para cantar los marroquíes y es muy divertido y muy bueno. Hacen actividades entre culturas, por ejemplo compara cosas de Marruecos con Terrassa, el pasado fue Tetuán con Terrassa, la cultura de Tetuán, eso está bastante bien, canta un grupo musical marroquí, tocando piezas de Marruecos, vino como un alcalde de Tetuán a Terrassa. Eso está muy bien” (Marroc, home, 24 anys).

En qualsevol cas, dels relats de les entrevistes se'n desprèn una valoració molt positiva de les institucions d'acollida, sobretot en aspectes concrets com la cerca de feina, la relació amb els sindicats, les festes i espais de convivència potenciat per l'Ajuntament i la relació amb els serveis de salut.

“Hay instituciones como el CEPROM o el Ayuntamiento que están dando facilidades para que la gente que llegue de fuera tenga lengua por ejemplo, o que ayudan a la gente a hacer los papeles, y cosas así. Pero son soluciones muy a la persona, no por ejemplo para que conozcan al colectivo de marroquíes, para que conozcan al colectivo de chinos...” (Marroc, home, 19 anys).

“Fui yo al centro cívico que hay aquí en Terrassa y ahí te apuntas y te buscan trabajo, te van ayudando a mirarlo. El centro Bonaire... es que ahí nos llegamos y a los extranjeros, claro no sabíamos ni cómo ir a buscar en el diario el anuncio de la faena, es que no sabíamos nada, es que es todo otro mundi. Y las chicas hacían pues, en una sala grande, acondicionado con mesas y sillas y nos ponían allí a todos y nos enseñaban las chicas del centro este cívico y nos enseñaban esta es la pagina esto es lo que puedes mirártelo y esto no. Y luego pues apuntábamos allí el numero de teléfono y ellas no daban el teléfono y llamábamos. Si nosotros no nos veíamos capaces de hacerlo lo hacían ellas, no? Y nos concertaban cita y cosas así. Desde este punto de vista pues bien, no? Sí nos ayudaban de esta manera” (Ecuador, dona, 45 anys).

“Sí el ayuntamiento ayuda mucho. Yo ahora no trabajo y el ayuntamiento paga 300 euros cada mes para mí” (Pakistan, home, 30 anys).

“Si los chicos tienen problemas si vas al sindicato te ayudan, si vas al Ayuntamiento te ayudan ¡mira Fomento [es refereix a Foment de Treball] lo que está haciendo con los inmigrantes! En todos lados, si vas ahí, te ayudan. No tienes ningún problema, para mí en Terrassa no hay ningún problema para los inmigrantes, porque en cada lugar hay problemas y toda la gente no son iguales, pero aquí no hay problemas” (Senegal, home, 33 anys).

Això no obstant, sí s'ha detectat que moltes de les activitats i molts dels programes existents en matèria d'immigració no arriben al conjunt de la població estrangera. Així ho certifica la sensació de desconeixement al voltant d'aquest tipus de mesures. Els canals de difusió són més aviat de caràcter individual, directe, a través de les persones que s'acullen als programes i de la seva xarxa social immediata.

3.11. La convivència dels diferents col·lectius a nivell de barri/municipi

En general, la major part d'entrevistats/des admeten no haver experimentat cap problema de convivència ni de rebuig per part de la població nacional.

"[...] nunca ha tenido ningún problema, se siente bien aquí. Conoce a mucha gente española". (Taiwán, 34 anys, dona).

Això no obstant, alguns dels entrevistats/des sí perceben actituds negatives vers els estrangers: d'una banda, conductes de caràcter discriminatori marcades pel racisme; de l'altra, actituds de rebuig originades pel desconeixement sobre com són els països d'origen, cosa que reforça la proliferació de falsos estereotips, com ara que "allà d'on vénen s'estan morint de gana".

"Cuando compras, cuando viajas, cuando subes al autobús, siempre la gente, siempre hay un sitio vacío. La gente nunca viene a sentarse a tu lado. Esto te va matando poco a poco.(...) Pasaba cuando de Andalucía a Cataluña [es refereix a la immigració procedent del sud d'Espanya] Es la misma mentalidad. Hay una culpa de la administración. Fue cuando vivo en Francia, cada día la televisión para combatir el racismo. Hay debate. Pero aquí nunca. Al contrario, la gente está preparada para reír, si eres negro, chino. Y siempre es la degradación. Cada día, cada día" (Senegal, dona, 50 anys).

"(...) Una noche fui a una discoteca y casi me matan a mi hermano y a mí. El portero, le caímos mal y nos cogió a palos. A mi hermano y a mí, todo esta parte llena de morados (señala las piernas y las costillas). Aquí en Terrassa. Yo no vuelvo de discotecas ni nada. Si salgo a tomar algo me voy a un bar a comer algo con la mujer y ya está. Si sale en la televisión que matan cualquier inmigrante porque le cae mal o... tú me entiendes, yo por eso no. Yo soy una persona demasiado dedicada a mi casa y al trabajo" (Colòmbia, home, 50 anys).

"Que venimos a un país y que nunca hemos visto cosas de éstas, porque yo mi mismo me he encontrado con esto, porque hay gente que me pregunta '¿tenéis coches ahí?' y yo digo 'vaya pregunta', porque claro, cuando yo ya sabía hablar y entender las cosas claro, la gente te pregunta, porque claro, tienen razón porque no saben mi país cómo es. Hay otra gente que cuando tú le dices 'mi país es así y así' y no te creen, pues ese es el problema, cuando no te creen hasta que no le demuestran, yo digo 'mira, yo nos estoy obligado a demostrar nada, así que si tú quieres ve a mi país cómo es, pues ve'" (Marroc, home, 19 anys).

També reconeixen que el col·lectiu de llatinoamericans és el més invisible i el més acceptat. I, com a contrapartida, són els immigrants d'origen magribí els qui es veuen exposats a majors quotes de rebuig i de discriminació.

"No, lo que yo veo aquí... lo que una señora me dice en una pinturería que fui a comprar. Me dice: ¿tú eres argentino? Y yo sí, Y me dice: sabes que aquí los sudamericanos los queremos mucho, en cambio los marroquíes y todo eso no, no los queremos" (Argentina, home, 20 anys).

Les interaccions dels entrevistats/des passen inicialment pel contacte amb els seus familiars i connacionals. D'una banda, la major part dels contactes inicials tenen lloc dins d'una xarxa ja configurada des del país d'origen, a través de la qual circula l'ajut econòmic, la informació sobre vivenda, treball, requeriments administratius, etc. Aquestes xarxes estan conformades per familiars directes, així com per parents llunyans i amics connacionals.

"No mira esta amiga la que me ayudó a llegar aquí yo era la única que conocía de allá de mi pueblo, ¿no? Era la única que conocía yo aquí. Y luego que pasa que al llegar aquí ha venido toda la gente. Entonces toda la gente que yo conozco es mi misma gente que yo conocía en mi país y alguna que otro muy poquísima, muy poquísima que la he conocido aquí. La gente que trato las relaciones es la gente que yo conocía allá y mi familia que hay mucha mi familia aquí. Pues eso, mucha gente que haya conocido por aquí, no. Mi familia vino después que yo" (Ecuador, dona, 45 anys).

"Aquí ayudamos. Cada vez que muere alguien la gente participa para llevar el cuerpo a Senegal, si muere tu padre o tu madre, la gente participa para ayudarte a ir a Senegal, si estás enfermo te dan un poquito de dinero para pagar un piso hoy, eso es muy importante para nosotros. Pero problemas mayores no hay. En Senegal el problema de alguien es el problema de todo el mundo, aquí igual, imagínate que te mueres aquí y no tienes ningún duro y hay que enviar el cuerpo a Senegal, es la idea de los inmigrantes. Yo el dinero de aquí lo mando a Senegal, mis padres están viejos ya, yo tengo que mandar dinero a Senegal" (Senegal, home, 33 anys).

A mesura que els entrevistats/des s'han anat assentant a Terrassa, els contactes amb els autòctons són cada cop més freqüents. La major part dels entrevistats/des considera positiva l'acollida que han rebut a Catalunya i defineixen la societat catalana com oberta i acollidora.

"Sí (tengo amigos españoles). Sí, bien... Fuera del trabajo sí, también, sí. Pero más en el trabajo y a parte en el trabajo voy conociendo gente y después me la encuentro..." (Argentina, dona, 22 anys).

Les relacions fora de l'àmbit laboral amb els autòctons se circumscriuen als espais d'oci i a les relaciones veïnals. Aquests contactes són catalogats pels entrevistats com a "bons". A partir dels relats podem inferir que molts d'ells es limiten a una relació superficial, de "bon dia". En els casos en què s'han establert sòlids vincles d'amistat amb autòctons, el detonant han estat les relacions familiars polítiques. Molts dels entrevistats/des constaten que el frenètic ritme de vida que porten aquí dificulta les relacions personals.

"Cuando yo trabajando yo solo casa comer y dormir, no hablar. Cuando veo vecino, hola y ya está" (Pakistan, home, 30 anys).

"¿Tienes amigos aquí? A: ¿Amigos?, muy pocos... P: ¿Son Marroquíes? A: Sí, sí, marroquíes, tengo un amigo que tiene su familia, su casa P: ¿Y con los vecinos...? A: No hablo nada, no hablamos, solo un 'hola, hola', nada más, 'buenos días, buenos días', nada más. Es que hay gente mala y gente buena, ¿me entiendes?, como todo el mundo, ¿me entiendes?, a mí me han tratado bien, yo les he dicho que soy extranjero..." (Marroc, home, 50 anys).

“Yo me relaciono mucho con la gente de aquí pues mi familia política todos son españoles y todo. Y otra gente que conozco sí, sí... yo me relaciono mucho con la gente de aquí, un montón, no?. No, no ningún problema yo me relaciono mucho con españoles incluso como que paso un poco mas de tiempo con ellos por la vida que tengo ¿no? Cuando tengo que estar con mi familia estoy todo lo que puedo igual con las amistades estoy muy poco ,como que no me da tiempo, ¿no? “(Ecuador, dona, 45 anys).

“Los padrinos de la niña son españoles. Los dos y muy bien la relación, sí. No a mí con cualquiera yo, entro en un bar y todo el mundo normal. Ya te digo yo problemas... llevo 4 años aquí y ni una infracción de tráfico, yo. Soy una persona normal y corriente, no me gusta ni salir de discotecas ni... evitarme problemas mejor, ¿no?” (Colòmbia, home, 50 anys).

“Tengo una amiga catalana, es profesora de catalán y me ayuda mucho. (...) Ella no vive aquí en Terrassa, vive allí en Rubí. La conozco en el hospital, cuando estaba mi hija. Ella también su hija estaba ahí. Estábamos en la misma habitación. Desde este momento estamos...Ayer me llamó. Va a venir a pasar el sábado aquí con sus hijos, va a venir a comer aquí y su marido. Nos vemos” (Senegal, dona, 30 anys).

Ara bé, al llarg de les entrevistes, sí que s'al·ludeix, en alguns casos, a la conflictivitat del barri de Ca n'Anglada, atribuïda a l'elevada concentració de marroquins i gitanos. Així ho testimonia un entrevistat, d'origen polonès, que admet que ha estat l'elevada concentració de marroquins en el barri de Ca n'Anglada el factor determinant a l'hora de descartar la idea d'instal·lar-se en aquesta zona de la ciutat. Associa la presència de marroquins a la inseguretat, la conflictivitat i la incompatibilitat amb l'estil de vida dels “europeus”.

“M'aconsellaven que no comprés pis en aquests barris. N: ¿En quins barris? A: A Ca n'Anglada i la Maurina (...) la gent que viu aquí i, les immobiliàries també deien potser que no perquè jo preguntava per un pis en zona tranquil·la i sense conflictes i aquests barris diuen que millor que no. N: ¿I per què creus que millor que no? A: Perquè diuen que hi ha molts immigrants del Marroc. N: Del Marroc. A: Sí, i que n'hi ha. N: Hi ha problemes. I per quin motiu creus que hi ha problemes o no ho saps o... A: Jo vaig tenir poc contacte amb marroquins però és una nació que no m'agrada molt, no em sento segur, entre ells no. N: Entre ells no et sents segur. A: No. N: Per això no t'has comprat el pis allà o... A: Sí, aquest era el motiu de... jo crec que el model de cultura és tan distint que no, nosaltres europeus no encaixem bé, no, és una... per això preferia aquesta zona que no n'hi hagi molts” (Polònia, home, 35 anys).

“Le gusta el barrio donde vive. Afirma que allí no tiene que aguantar las miradas ociosas de los marroquíes como en Ca n'Anglada, ni la presión de la comunidad marroquí en temas de vestimenta” (Marroc, dona 27 anys).

“No los quieren [als magribins]. Yo estoy con un compañero en el computador y dice: ¡moro de mierda! ¡Andate a tu país! Que sé yo... y yo no sé si reírme o, no. Así que es mejor tenerlos de amigos que de enemigos. Yo con ellos me llevo bien” (Argentina, home, 20 anys).

El col·lectiu de gitanos també genera rebuig entre els entrevistats/des, si bé al llarg de les entrevistes no s'acaba de concretar quins són els problemes de convivència que es generen. Es menciona l'apropiació indeguda de l'habitatge i la conflictivitat dels gitanos (crits, baralles, etc.).

“Ahora lo que estamos pasando es lo de los gitanos. Con los gitanos sí que lo estamos pasando mal, [...] porque se mete en una casa vacía y dice que es suya. Esto con los gitanos sí que no hay arreglo” (Taiwán, dona, 34 anys).

“[Es refereix a Ca n'Anglada] Es que yo lo que pasa es que hay cosas que no pueden pasar... Pueden pasar, pero difícilmente porque como yo no salgo mucho, no... Cuando yo sé que hay problemas no me meto (...) Por ejemplo, yo donde vivía había moros, gitanos, de todo. Pero la parte donde vivía no era muy mala, conflictiva de Ca n'Anglada, estaba regular. Pero dentro del edificio había (...) Los gitanos, gritaban en la noche, a veces escuchas peleas, muchas cosas allí. Yo siempre me quedé en mi piso. Voy al trabajo, voy de compras, mi piso. Pero siempre ha habido molestia fuertes”. (Senegal, home, 50 anys).

Afortunadament, no es tracta d'una actitud generalitzada. Trobem excepcions en els discursos dels entrevistats/des. Així ho posa de manifest un entrevistat senegalès, que admet no tenir cap problema de convivència ni amb els seus connacionals ni amb la resta de col·lectius, inclosos els marroquins. O un entrevistat argentí, que només compta amb amics d'origen magribí a Terrassa.

“Nosotros no tenemos ningún problema con ellos, con marroquíes, si pasa un marroquí en la calle te dice paisano ¡paisano! Trabajamos con argentinos y ecuatorianos pasa y dice paisanos, y muy bien, no hay ningún problema con los inmigrantes. E: ¿Con los senegaleses? I: En todos lados tenemos más problemas con los paisanos que con los otros. Aquí donde estamos, en Terrassa, no hay ningún problema con los senegaleses, imagínate que aquí si él tiene problemas yo lo ayudo, si yo tengo problemas él me ayuda. Aquí ayudamos” (Senegal, home, 33 anys).

“No conozco a nadie, bah... tengo unos amigos marroquíes acá en... en la plaza de la Victoria son mis únicos amigos, son amigos cuando voy al locutorio: como andas, todo bien... así que amigos, amigos no tengo pero, a parte hace poco que estoy acá y espero conocer gente. [...]” (Argentina, home, 20 anys).

Al llarg dels relats han aparegut propostes i iniciatives que, en opinió dels entrevistats, podrien contribuir a millorar la convivència tant entre estrangers/es i autòctons/es com entre els propis col·lectius d'immigrants:

- a) Potenciar el respecte per les normes de convivència, a fi de millorar les relacions socials entre immigrants i entre immigrants i autòctons.

“Incentivar el respeto entre la gente (...), evitar que los niños hagan ruidos, que molesten al vecino, poner la música y la tele fuerte después de las diez” (Marroc, dona, 27 anys).

“El gobierno que debería hacer?, facilitar para que las personas puedan vivir tranquilos y si hay que ser duro con alguien, ser duro con todos, tanto con los

inmigrantes como con los españoles, y con esos *skin*, con la gente mala” (Marroc, home, 24 anys).

- b) Evitar la proliferació d'estereotips sobre els immigrants que es construeixen a partir de casos “aïllats”.

“A veces pagan justos por pecadores, por uno que se comporta mal, hay muchos que son buena gente [referint-se als estrangers]. En esta cola que hice esta noche había bastantes marroquíes, [...] y había gente que decía que los marroquíes no respetan nada. [...] Ellos dicen que ellos son vivos. Pero yo creo que esto está mal. Un poco lo que me indignó no fue ese ecuatoriano que asesinó a esa chica, eso va contra nosotros, en todos los sentidos, porque nos van quitando la confianza. No es justo” (Perú, home, 55 anys).

- c) Potenciar més espais d'interacció entre els col·lectius d'immigrants i entre immigrants i autòctons, a fi de potenciar una “cultura de contacte”.

“Ahora hacen cosas que están bastante bien, cada año en la fiesta mayor, invitan para cantar los marroquíes y es muy divertido y muy bueno. Hacen actividades entre culturas, por ejemplo compara cosas de Marruecos con Terrassa, el pasado fue Tetuán con Terrassa, la cultura de Tetuán, eso está bastante bien, canta un grupo musical marroquí, tocando piezas de Marruecos, vino como un alcalde de Tetuán a Terrassa. Eso está muy bien” (Marroc, home, 24 anys).

“Yo creo que la gente de aquí no tiene costumbre de estar en contacto con la gente extranjera, como en Francia, porque la inmigración aquí no es tan favorecida. En comparación con Francia...” (Senegal, home, 50 anys).

- d) Facilitar l'accés als habitatges; és a dir, disposar d'un parc d'habitatges a preu més assequible per a les persones que no poden pagar els preus del mercat.

“Las viviendas, lo que debería hacer es ayudar para que los inmigrantes pudieran tener acceso a viviendas más baratas porque las viviendas son muy caras, cuando se ponen las viviendas para inmigrantes son carísimas” (Marroc, home, 24 anys).

Capítol 4

Discursos al voltant de l'arribada de població no comunitària a dos barris terrassencs: Ca n'Anglada i Sant Pere Nord

---

4.1. Introducció

Aquesta tercera part de l'estudi pretén oferir una primera aproximació al discurs de la població anomenada "autòctona" de Terrassa, en relació a l'arribada de població estrangera d'origen extracomunitari que s'ha produït en els darrers anys. L'objectiu fonamental de l'estudi és analitzar la reacció de la població, a nivell local, davant la presència d'immigració estrangera. Els resultats que aquí es recullen formen part d'un treball de camp que s'ha dut a terme durant el mes de desembre de 2004. L'àmbit geogràfic de l'estudi han estat dos barris de la ciutat: Ca n'Anglada (Districte II) i Sant Pere Nord (Districte VI). Les raons per haver escollit aquests dos emplaçaments urbans han estat, d'una banda, la seva elevada presència de població estrangera en relació a la resta de barris de la ciutat. Es tracta dels dos barris amb més nombre d'estrangers en termes absoluts i amb un percentatge de població estrangera de 24,4% a Ca n'Anglada -el tercer barri amb més concentració de població estrangera després del de Montserrat i de Can Palet II- i de 10,1% a Sant Pere Nord, segons dades de l'Ajuntament de Terrassa a 31/12/2003. Per l'altra, el fet que ambdós barris compten amb un diferent perfil de població estrangera ens permet comparar els discursos i els imaginaris. Mentre a Ca n'Anglada predomina la immigració marroquina (gairebé el 65% del total d'estrangers empadronats té aquesta nacionalitat, un 15,5% del total de la població del barri), a Sant Pere Nord té un pes important la immigració equatoriana (malgrat el col·lectiu marroquí és el més nombrós, tant el nombre d'equatorians, 104, com la seva proporció sobre el total d'estrangers, 12,9%, destaquen en relació a la resta dels barris de la ciutat).

Abans de presentar l'anàlisi, és imprescindible fer una reflexió inicial sobre la metodologia emprada per a la realització d'aquest estudi. L'objectiu inicial era utilitzar tècniques d'observació i participació als dos barris terrassencs escollits. Certament, al llarg del treball de camp hi ha hagut una aproximació a la "realitat social" dels dos barris directa i sense artificis. Ara bé, tenint en compte que el treball de camp s'ha realitzat durant un període de temps molt reduït —4 setmanes— i durant el mes de desembre, és arriscat poder generalitzar les observacions efectuades al conjunt de la vida social del barri i dels espais de relació del territori. Així mateix, cal no oblidar que un treball de camp

d'aquestes característiques corre el risc que la presència visible dels observadors pugui tenir efectes sobre el comportament i el discurs dels subjectes.

En l'ús de les tècniques observacionals, hem optat per una participació moderada, en termes d'interacció i implicació amb l'objecte estudiat, a través d'un registre sistemàtic d'activitats, observacions i introspeccions. Hi ha hagut un cert grau d'implicació directa de l'equip investigador en activitats que tenen a veure amb la situació social estudiada, cosa que ha contribuït a minimitzar la presència dels investigadors i ha afavorit que la situació s'aproximi força a la "normalitat". Així mateix, aquest plantejament ha facilitat l'accés dels investigadors als discursos dels actors, donat que aquest rol de l'observador permet interferir i demanar aclariments a les persones observades. L'observació-participació s'ha combinat amb altres tècniques, com ara les entrevistes individuals i grupals a informants privilegiats, -tècnics municipals, representats d'associacions i veïns del barri-, algunes més estructurades i formals i d'altres amb un caràcter més informal. A continuació, exposem uns quadres resum on es detallen les persones que s'han entrevistat i els àmbits on s'ha realitzat l'observació de camp.

ENTREVISTES REALITZADES:

- Director d'un CEIP i dos membres de l'AMPA
- Mediadors/es culturals (2 entrevistes)
- Monitors del Districte Jove
- Representant Associació de comerciants
- Representant Associació de gent gran
- Representant Associació de veïns
- Representant Càritas-Terrassa
- Representant de l'Associació Cultural Andalus
- Representant de l'Associació Cultural Llatinoamericana
- Representant de l'església evangèlica.
- Representant de la mesquita i del centre cultural musulmà
- Representants Col·lectiu Intercultural Terrassa (2 entrevistes)
- Sacerdot (església catòlica)
- Tècnic servei cultural municipal
- Tècnics districte (2 entrevistes)

OBSERVACIÓ DE CAMP:

- Carrers de la ciutat
- Places públiques
- Casals de gent gran
- Districte Jove
- Centres cívics
- Biblioteques
- Esglésies i centre religiosos
- Entrades i sortides escoles
- Bars i restaurants

Cal assenyalar que una part considerable de les persones entrevistades són representants d'associacions i tècnics de serveis municipals. Aquestes persones acostumen a posicionar-se davant el fenomen migratori a partir dels canons del discurs políticament correcte. És per això que bona part dels estereotips i tòpics detectats en el seu discurs es formulen en tercera persona. És a dir, es tracta, en moltes ocasions, de discursos que aquestes persones han detectat entre la població autòctona del territori, però que no reconeixen com a propis o com a representatius de l'associació o col·lectiu que abanderan.

En termes generals, el discurs predominant entre la població autòctona concep el col·lectiu de persones immigrades marroquines com marcadament “tancat” i poc procliu a relacionar-se. Això no obstant, aquesta percepció no coincideix amb la impressió que nosaltres hem tingut durant la realització del treball de camp. En cap moment hem detectat aquesta “estesa” reticència; ben al contrari. La nostra visita a la mesquita, sense anar més lluny, ens va mostrar un col·lectiu extremadament hospitalari i atent. Per contra, val a dir que sí hem trobat certes dificultats a l'hora de parlar amb determinades entitats o associacions integrades principalment per persones autòctones, on, tot i haver intentat contactar-hi diversos cops, ens ha estat finalment impossible poder concertar una trobada.

Així mateix, cal destacar que, arrel dels incidents que van succeir al barri de Ca n'Anglada durant l'any 1999 –i que van adquirir una gran transcendència pública a través dels mitjans de comunicació-, han estat molts els estudis que han dirigit el seu interès en aquesta zona. En termes generals, cal reconèixer que moltes de les associacions del barri comencen a estar saturades pel fet d'haver-se convertit en un constatat objecte d'estudi des de les ciències socials i un permanent focus d'atracció per part dels mitjans de comunicació. Així mateix, també són conscients que, de cara a l'opinió pública, els fets de l'any 1999 van establir una clara connexió entre Ca n'Anglada –un dels enclavaments catalans més actius en la lluita contra el franquisme- i els brots racistes, per la qual cosa és natural que els ciutadans del barri desconfiïn d'iniciatives d'estudi com aquesta.

4.2. El context social i econòmic dels dos barris estudiats

Ambdós barris estudiats poden ser etiquetats com a “barris populars”, en el sentit de tractar-se d'espais urbans associats a la reivindicació i sobre els que s'ha desenvolupat una certa socialitat, arrelada en una història recent i que genera referents identitaris i un sentiment de pertinença per a aquells que hi resideixen (Moreres, 1999:245). Formats durant l'etapa de la dictadura franquista, la seva evolució s'ha caracteritzat per la presència d'un fort caràcter de pertinença i d'un marcat component reivindicatiu. Les reivindicacions han anat més enllà de les millores materials del propi barri, abastant també les condicions de vida i de treball de les famílies que hi residien, on les mancances d'equipaments i de serveis col·lectius ha estat una realitat que ha perdurat fins els nostres dies (Díaz 2004). Amb l'arribada dels ajuntaments democràtics i els processos de reconversió d'aquests barris, urbanísticament deficientes, s'inicia un procés de dignificació de l'habitatge i l'espai públic encara inacabat, al que cal afegir-hi fenòmens com l'arribada de famílies immigrades extracomunitàries en els darrers anys o la davallada de l'activitat econòmica i comercial.

El barri de *Ca N'Anglada*, situat al Districte II, es va desenvolupar arrel de l'arribada massiva de població de classe treballadora procedent del sud de la península durant els anys 50 i 60, que perseguia una millora de les seves condicions de vida. Es tracta de treballadors que fugien del sector agrícola i que van proporcionar la mà d'obra necessària a les ciutats industrials catalanes com Terrassa. La zona sud del barri està formada per cases unifamiliars fonamentalment d'autoconstrucció. La part nord, en canvi, està configurada per blocs d'habitatges de protecció oficial de 5 o 6 pisos sense ascensor i de dimensions reduïdes -40 o 50 m²-. Durant els anys 90, van començar a arribar-hi persones estrangeres procedents principalment del Marroc. En aquell moment, els habitatges més econòmics de Terrassa estaven situats a la zona nord del barri, de manera que els primers en arribar van començar a establir-se allà. Tot i que els preus dels habitatges han augmentat considerablement en els darrers anys (actualment aquests habitatges presenten preus de venda al voltant dels 120.000 €), una part important de les persones estrangeres que arriben al municipi segueix establint-se en aquesta zona. La influència de les xarxes informals d'amics i familiars és presenta com el principal factor d'atracció de la població estrangera. És així com en els darrers anys s'ha assistit a un procés de substitució d'una part de la població autòctona que vivia en aquests habitatges per població marroquina.

Aquesta situació ha propiciat que en l'imaginari de moltes persones existeixin dues zones diferenciades al barri. El carrer Sant Tomàs en constitueix l'eix transversal, la línia divisòria d'ambdues realitats constructives. L'espai ocupat per la plaça de Ca n'Anglada, coneguda popularment com a “Plaça Roja”, constitueix l'espai lliure més gran i central al barri. El diferencial urbanístic (blocs de pisos uniformes vs. cases d'autoconstrucció) ajuda a crear la sensació que ens trobem davant entorns socials completament diferents. Tot i això, cal destacar que les diferències entre ambdues zones és més simbòlica que no pas real, ja que la població d'origen estranger la trobem present a tot el barri.

Durant els darrers 5 anys, alguns propietaris de cases de la zona sud han començat a vendre els seus terrenys, cosa que ha permès la construcció d'habitatge nou, principalment cases unifamiliars. Aquest factor és vist pels veïns com un símptoma de progrés i renovació, però es tracta d'una percepció que només afecta a la part sud del barri.

El barri de *Sant Pere Nord*, situat al Districte VI, també va desenvolupar-se arrel de l'arribada de població del sud de la península durant l'etapa final de la dictadura franquista. La zona sud és on es concentren els habitatges més antics, edificis de 4 o 5 plantes, sense ascensor i de dimensions reduïdes. Aquests tipus d'habitatges es combinen amb petites cases d'autoconstrucció. A la zona nord s'han construït alguns edificis més nous (menys de 10 anys), amb habitatges més grans i més ben equipats. Això no obstant, a la zona nord també hi trobem alguns blocs d'habitatges en pitjors condicions; per tant, Sant Pere Nord és un barri urbanísticament menys dividit que Ca n'Anglada, en el sentit que no poden distingir-s'hi zones amb realitats constructives clarament diferenciades.

Pel que fa al desenvolupament comercial, el barri de *Ca n'Anglada* consta d'un fort teixit comercial, integrat per comerços al detall relacionats amb el tèxtil i la confecció i, sobretot, amb l'alimentació, com ara carnisseries, peixateries, fruiteries i botigues de verdures, supermercats i autoserveis. En termes generals, i especialment a nivell comercial, podríem dir que és un barri autosuficient; és a dir, els seus habitants no necessiten allunyar-se de l'entorn més immediat per efectuar les compres més bàsiques (aliments, roba, utensilis de la llar, perruqueries, papereries,...).

Com a resultat del procés d'arribada de població nouvinguda d'origen estranger, s'ha anat configurant una oferta comercial paral·lela, regentada per comerciants immigrants. Aquesta oferta està constituïda per petites botigues de comestibles que, en alguns casos, no es limiten a atraure el client connacional, sinó que també s'adrecen a la població autòctona -orientació generalista-. Sol tractar-se de botigues amb articles comestibles, de neteja i de complements per a la llar, que acostumen a tenir un horari d'obertura més ampli que el de les botigues regentades per autòctons i uns preus inferiors; o bé de comerços especialitzats en articles d'importació. Per altra banda, a mesura que passa el temps, l'oferta comercial dels immigrants es va ampliant, de manera que van proliferant establiments comercials d'altres tipus, com ara perruqueries i barberies, bars, cafeteries i restaurants. Els comerços més nombrosos són els regentats per població marroquina, tot i que hi ha cada cop més casos d'iniciatives comercials entre la població llatinoamericana i subsahariana resident al municipi.

Pel cas de Sant Pere Nord, el teixit comercial del barri, tot i contemplar una elevada varietat de comerços, és molt més feble que al barri de Ca n'Anglada i es concentra principalment a dos carrers: la Rambla Francesc Macià i el carrer Provença. El desenvolupament de comerços regentats per persones d'origen estranger no és tan notori ni diversificat com a Can n'Anglada.

4.3. Discursos al voltant de la població nouvinguda

Alguns estudis etnogràfics, com els realitzats per Mikel Aramburu (2000) o per Valeria Bergalli (2001) a Ciutat Vella, han posat de manifest com la figura de l'immigrant genèric acostuma a jugar el paper de "l'altre". D'aquesta manera, la població autòctona dels barris de Ca n'Anglada i Sant Pere Nord es considera a si mateixa com una comunitat amb el referent comú de "l'immigrant" com a límit extern. En general, tal com veurem a continuació, el treball de camp ens ha mostrat un discurs per part de la població anomenada autòctona, que tendeix a ignorar la nova població d'origen extracomunitari, i que reconeix llur presència només en la mesura que es vincula i s'identifica amb els mals del barri (deteriorament social i urbanístic, inseguretat ciutadana, menor accessibilitat als serveis públics, etc.).

La concentració de població immigrada procedent del Marroc al barri de Ca n'Anglada propicia una imatge generalitzada "d'invasió" entre la població autòctona. Pel contrari, al barri de Sant Pere Nord no sembla existir un imaginari similar. En el cas de Sant Pere Nord, la comparació reiterada amb la realitat existent al barri de Ca n'Anglada –on la concentració d'estrangers és més elevada, els fa concebre's a si mateixos com a residents en una zona amb uns nivells d'immigració relativament baixos. En aquest sentit, és important destacar que l'associació directa entre la figura de l'immigrant i l'home marroquí fomenta la "invisibilitat social" de la immigració procedent de països llatinoamericans. Més enllà d'aquesta distinció inicial, no semblen existir diferències considerables en els discursos i en les reaccions detectades entre la població autòctona d'ambdós barris. En ambdós casos s'observa una tensió a nivell de discurs entre la població anomenada autòctona i la nouvinguda, cosa que repercuteix en les relacions i en la presència o no en els espais públics dels diferents grups.

L'arribada de població estrangera és valorada entre la població autòctona entrevistada, en termes generals, com un fenomen positiu i negatiu alhora, si bé al llarg de les entrevistes s'han remarcat especialment els negatius. D'una banda, la constatació que ocupen els llocs de treball que els i les nacionals rebutgen i la seva contribució a l'augment de la natalitat (en un context de davallada de la fecunditat i de progressiu envelliment de la població catalana), són els factors positius que han destacat els nostres entrevistats/des davant la creixent presència de població estrangera al municipi de Terrassa:

"Al venir una persona... desde su propio país no puede venir con pretensiones ni con nada, al contrario, socialmente a nivel de población están haciendo crecer la natalidad, económicamente están cogiendo trabajos que nosotros no queremos, están aportando al producto interior bruto del país... Yo creo que si lo ponemos en una balanza, mejora el país. Pero bueno..." (tècnic servei cultural municipal).

El perill d'aquestes afirmacions és que, si bé destaquen els avantatges aportats pels immigrants, estan basades en l'utilitarisme; en el sentit que els immigrants es presenten com a persones valuoses en la mesura que se'n pot extreure un profit o un benefici social. Així doncs, s'equipara la figura de l'immigrant a la

d'un treballador productiu i, per tant, es reconeix la seva condició de ciutadà i titular de drets, només en la mesura que participa en el mercat de treball. No es reconeix el dret que tenen les persones a desplaçar-se i a millorar les seves oportunitats econòmiques. Així mateix, aquest tipus de discursos tenen el perill que, en cas que canviés la conjuntura econòmica del país, quedaria legítimat que, davant una escassetat de llocs de treball per al conjunt de la població, per exemple, aquest fet fos utilitzat per justificar el rebuig vers la població estrangera. En definitiva, els i les immigrants són percebuts/des com a mà d'obra que ve a treballar i no com a veïns/es del barri, cosa que dificulta enormement el seu espai relacional.

D'altra banda, cal assenyalar que cap dels nostres entrevistats/des va mencionar l'enriquiment que suposa per a la societat receptora l'arribada de persones amb llengües, costums i cultures diferents. Segons els entrevistats/des, són justament aquests mateixos factors els principals causants dels problemes de convivència. Aquest tipus de discurs qüestiona la capacitat dels i les immigrants per acceptar i respectar els valors democràtics i de convivència de les societats d'acollida.

Així mateix, des de l'associació de veïns de Sant Per Nord, s'assenyala el fet que ciutats com Terrassa no es troben preparades per rebre un major volum de població. Consideren que els serveis de la ciutat no estan adaptats ni qualitativament ni quantitativa a l'arribada de població estrangera i reclamen intervencions urbanístiques, així com polítiques socials i de desenvolupament comunitari.

“La llegada de nueva población beneficia en cuanto se hace una ciudad más grande, pero también perjudica, en cuanto que los servicios no han crecido pues perjudicamos a los demás, los servicios pierden en calidad. Todo el mundo que viene, viene a ganarse la vida, genera muchos más retos a la hora de gestionar la ciudad, genera oportunidades en cuanto aumenta la diversidad cultural, es mucho más difícil gestionarlo, pero es fácil conectar con ellos, sobretodo con los latinoamericanos, pero hay un sector de población que normalmente es gente mayor que es reacia a la llegada de inmigrantes.” (representant associació de veïns)

Les entrevistes realitzades al carrer amb els veïns del barri de Ca n'Anglada han posat de manifest, per part dels entrevistats, la percepció de degradació urbanística i social del barri durant els darrers anys. Aquesta percepció acostuma a anar associada a l'arribada de població estrangera, responsable de “trençar” el caràcter comunitari i suposadament homogeni del barri i d'alterar negativament la cohesió i solidaritat veïnals que existia abans al barri. Alguns fins i tot “culpen” els i les immigrants d'haver provocat que molts dels considerats/des autòctons/es hagin abandonat el barri. D'aquesta manera, l'immigrant apareix en el discurs com el responsable d'haver “deshomogeneïtzat” un entorn fins aleshores considerat familiar i conegut. Constaten que el barri, degut a l'arribada de població extracomunitària, ha deixat de ser el “barri popular” i amb “vida de poble” amb la que molts dels seus residents s'identifiquen.

Però també és possible fer una lectura més materialista d'aquest discurs xenòfob que es manifesta amb caràcter identitari. Ben sovint es constata que allò que preocupa als residents és com l'assentament de població extracomunitària de classe treballadora pot repercutir en el valor econòmic del seu patrimoni familiar –preu de l'habitatge, etc.–, acumulat a base de molt d'esforç per persones que han experimentat un procés de mobilitat social ascendent (Díaz 2004).

Així mateix, la principal problemàtica atribuïda a l'arribada de població immigrada són els problemes de convivència. L'idioma representa una barrera important per a la comprensió i la defensa dels interessos de cadascuna de les parts. Per altra banda, saber parlar català o castellà no només serveix per comunicar-se, sinó també per relacionar-se. És per això que algun dels entrevistats/des ha relacionat el desconeixement de l'idioma per part dels i les immigrants amb la formació de guetos o amb la concentració espacial de les persones marroquines. Aquestes afirmacions no tenen present que la concentració espacial de la població estrangera depèn de molts altres factors, com ara la pròpia discriminació de la població estrangera en l'accés a l'habitatge o en el preu excessiu de l'habitatge en determinades zones urbanes. Així mateix, també cal tenir en compte el paper que juguen les xarxes socials en la provisió d'ajuda, informació i suport emocional a les persones estrangeres; fet que explica que, ben sovint, viure ben a prop de la família i d'altres connacionals constitueix una tria voluntària per part dels propis immigrants.

“Quizá la más difícil, la más dura es la árabe. Tengo deseo de aprender árabe, por lo que te digo el español es muy fácil que se integre, el latino, tenemos la misma raíz religiosa, que es importante, hay una raíz y una cultura que ha sido ya, más o menos entendida, hay un idioma que facilita la comunicación, pero el problema grande lo veo en el mundo árabe, no porque sean árabes, sino por el idioma, que hay una falta de comunicación, costumbres que son completamente distintas y como no hay una comunicación, como no nos podemos comunicar, es una barrera para ambos lados, entonces yo siempre que digo inmigración siempre la entiendo en aquel idioma que hay dificultad para la integración en el sentido idiomático, porque es la más susceptible de quedarse aislada y hacer sus propios guettos.” (Representant de l'església evangèlica).

“Uno de los puntos en los que se tiene que trabajar, al menos para mí, es en el idioma. ¿Qué es lo que sucede? Viene la persona autóctona y empieza a explicarle al inmigrante algo y dejando a los de Sudamérica porque entienden el castellano, pero es que el otro no lo entiende, están perdidos porque no ha entendido lo que le han dicho ‘sabes que tienes fuga de agua’ ‘agua, agua, vale’ el otro piensa que tiene que pagar el agua”. (mediador cultural).

Al marge del grau de coneixement de l'idioma de la societat receptora, els entrevistats/des també han mencionat com a obstacle convivencial la “incomprensió mútua”, sobretot a l'hora de referir-se a la població musulmana. Les persones magribines provenen, en molts casos, d'àmbits rurals on els codis de comportament són diferents. De forma inversa, molts d'aquests immigrants tampoc comprenen alguns dels comportaments que detecten entre la població autòctona. En definitiva, estem parlant de desconeixement, un

desconeixement mutu que pot crear conflictes quan les actituds es transformen en comportaments incívics.

“A ver, el autóctono ya sabe más o menos en el contrato qué derechos tiene y qué derechos no tiene y lo que puede defender y lo que no. El inmigrante no. Para él que tiene que trabajar y callarse. No sabe ni el mínimo derecho, ni información sobre el contrato. Porque un autóctono antes de firmar un contrato mira todas las cláusulas del contrato. Esto el inmigrante no lo mira. Y a veces te explican que el jefe les ha pasado una baja voluntaria y ellos lo firman sin darse cuenta que es una baja voluntaria. Y esto les está pasando, porque no entienden, no leen, sólo firman. Y a veces vienen otros que están trabajando para la misma empresa todo el año y con un día o dos días de cotización en la seguridad social. Cuando van y piensan que tienen derecho de paro, en el momento de que ellos van el empresario ya les ha dado de baja a la semana y sólo tienen dos días cotizados. Ellos no lo saben y están trabajando en negro. Y hay que explicar mucho en esto, por lo menos que manden unas cartas al trabajador, ¿no? con la información de que el empresario ha dado de alta o de baja en la seguridad social. Y cosas así.” (mediadora cultural).

En termes generals, la població autòctona atribueix una actitud especialment tancada i desconfiada a la població magribina. Resulta sorprenent que les mateixes persones que han reconegut la dificultat que tenen els magribins per relacionar-se a causa del seu desconeixement de l'idioma (tant català com castellà), són els qui després retreuen amb més virulència aquesta actitud “d'aïllament”. Per altra banda, quan se'ls compara amb d'altres col·lectius d'estrangers residents al barri, socialment percebuts com a més sociables, - com per exemple les persones procedents dels països llatinoamericans-, s'aguditza encara més la percepció de tancament del col·lectiu marroquí:

“yo prefiero a los latinos, el latino hay un momento que te da su confianza, te explica sus cosas y el marroquí es totalmente cerrado” (representant associació de comerciants).

Les possibles causes que esgrimeixen a l'hora d'explicar aquesta actitud més introvertida i poc sociable són d'índole molt diversa: el desconeixement de la societat d'acollida, el nivell d'estudis, raons de caire cultural o explicacions que consideren que aquests immigrants reaccionen així davant una societat que se'ls presenta hostil.

“B: Sí, importa, porque trabajar con una persona que tienes delante, te das cuenta lo importante que es tener un estudio, aunque sea en árabe clásico, pero tener un estudio. Tener un estudio es tener la cabeza abierta para subir, para la información que te da la otra persona. Te digo, aunque sean estudios básicos o estudios en árabe clásico, te das cuenta que la persona que está enfrente es distinta que otra persona que viene de zona rural, que nunca ha estado en colegio, que nunca ha estado en una ciudad normal. Nunca ha estado en un pueblo, digo, como pueblos de aquí, nunca ha vivido en unas condiciones de vida como mínimo agua y luz, como mínimo, no lo tienen. Claro que te chocan, porque aquella persona que tienes que trabajar con él, diferente total como con aquel otro que tiene estudios en árabe, que trabajar con otro que tiene unos estudios universitarios que sí ahí puedes hablar, puedes discutir y llegar a un acuerdo rápido. Siempre con la gente que tienen estudios que

llegas rápido que con otras personas de procedencia rural. Y por desgracia aquí en Terrassa la mayoría son de procedencia rural.”(Mediadora cultural).

“Es lo que se llama acción – reacción. Es decir viene el inmigrante aquí, pero porque viene y deja su ciudad natal, su familia, el ambiente donde ha vivido y crecido, para buscar una vida mejor y para poder ayudar a lo que es su familia, pues depende tal como la gente de aquí lo recibe se adapta o rechaza a los otros, suponiendo uno que es de África, puede que sea una aventura que pase por todo Marruecos e incluso puede llegar en una patera a Andalucía y puede ir hasta Catalunya y todo esto para buscarse un trabajo honradamente y poder ganarse la vida y ayudar a sus familiares. Pero si va a buscar un trabajo y le dicen ‘¡Váyase, negro!’ Entonces, aquel sentimiento, porque por lo del color, ¿qué culpa tiene de haber nacido negro? Ninguna. Y empieza él a rechazar a la gente que se comporta así con él. Es lo que te dije acción – reacción” (mediador cultural).

“No sé si esa sería la palabra adecuada, o que nos convirtamos ciertas áreas en guettos. Por ejemplo, cuando crece un grupo muy mayoritario como puede ser el mundo árabe, o yo lo he visto en el mundo español en otros países, que pasa, se encierran en sí mismos, por el mismo miedo de desconocer el idioma, de desconocer el país, entonces esto no es tanto un problema que te viene de fuera, sino un problema que lleva la persona innato dentro” (Representant de l'església evangèlica).

La visibilització del col·lectiu marroquí (sobretot de l'home jove i “sense papers”), a partir de la seva presència als espais públics, genera un sentiment d'inseguretat ciutadana entre la població autòctona. Aquí s'han detectat actituds tancades i de rebuig, que associen immigració a criminalitat, delinqüència i inseguretat i que reclamen actuacions de caràcter policial i repressiu contra aquests nous assentaments, sobretot d'ençà dels fets del 1999 i de diverses denúncies sobre consum i tràfic de drogues. En algun cas, el discurs xenòfob que relaciona immigració amb delinqüència es barreja amb actituds més paternalistes que justifiquen les actuacions delictives.

“Tuvimos que dejar de hacer la verbena de Sant Joan, porque nos pusieron un bar enfrente, con droga y cosas raras. [...] Creo que la misma necesidad de subsistir les hace ser más conflictivos que otros. En la barriada hay muchos tirones de bolsos” (representant Associació Cultural).

Per altra banda, més enllà del tòpic que vincula immigració, sobretot marroquina, a actituds delictives, alguns/es entrevistats/des han expressat discursos obertament xenòfobs en el moment del referir-se al col·lectiu marroquí, que tenen a veure amb el tòpic que els homes marroquins són masclistes i que tracten les dones autòctones de forma vexatòria pel fet de considerar-les promíscues.

“Miran a la gente, sobre todo a las chicas jovenes. Pasaba una cría de doce o trece años, y se las miraban, y pensaban que por el simple hecho de estar en el bar, se las miraban [...] Ellos no aceptan estas condiciones, van a un bar, y ven a una chica, y se piensan que todo el monte es oregano, nosotros hemos tenido problemas, porque una chica me dice: “Pedro, a la Rocío, ése que está ahí le ha dicho que si quería tomarse un café con leche”, entonces, yo me fui para él y le

dije:”¿Tú de qué conoces a esta chica para invitarla a un café con leche?” y le dije “lárgate de aquí que no te quiero volver a ver!” (representant associació cultural).

Tal com hem explicat al principi del capítol, en ambdós barris conviuen dos col·lectius de persones autòctones clarament diferenciats: d'una banda, els nascuts al barri i, de l'altra, aquells qui van arribar al municipi després d'emigrar des del sud d'Espanya durant els anys 50-60. És curiós com cadascun d'aquests col·lectius titlla l'altre d'intolerant i l'acusa de ser més racista en relació a la població nouvinguda. De nou apareixen els prejudicis, estereotips i generalitzacions sobre la condició de “català” o “andalús”, que serveixen per naturalitzar les conductes racistes.

“Este barrio era de inmigración de los años 60-70 textil de inmigrantes nacionales, del sur de España. Sobre todo andaluces. Es este sector, los andaluces que ya llevan aquí 30 años que no admiten a la nueva inmigración, que no es nacional, sino que es internacional y que no son conscientes de que ellos en su momento también tuvieron que vivir lo mismo y que les exigen a ellos muchísimo más de lo que a lo mejor a ellos se les exigió cuando vinieron aquí. Y encuentro esto penoso. Los que ponen más problemas y más reparos, más... en otras palabras más feas, son precisamente los andaluces” (representant associació de comerciants).

“Yo nunca me he encontrado con ningún tipo de pegas, siempre he tenido grandes amigos, no creo que exista esto. Son más cerrados los catalanes a aceptar a la gente de fuera, nosotros al hecho de venir de fuera todo lo que está pasando aquí ya lo he visto en Alemania, y allí había racismo. Yo no podía entrar a tomarme una cerveza sinó fuera con un alemán, no te echaban, te hacían boicot, y eso está dentro de las normas de convivencia.” (representant associació cultural).

Finalment, es detecta un cert consens en els dos barris a l'hora de considerar el col·lectiu de joves marroquins com el més conflictiu de tots. Per aquest motiu, els joves marroquins es troben en aquests moments marcadament estigmatitzats, per la seva suposada apropiació de l'espai públic a través de l'oci –la seva presència a la plaça-.

“En concreto, los chicos jóvenes marroquíes, que los tenemos identificados, sabemos quienes son, marean a todo el mundo, se han revelado un poco, no sé qué les ha pasado. Nos quejamos todos los servicios públicos de este grupo en concreto. Van entre... no sé, cinco y veinte chicos de unos 14 hasta veintipico años. Y la van armando. Ahora estamos pasando una época tranquila, bien, parece que van entendiendo todo un poco, se les va educando y tal. Pero teníamos un grupo muy localizado, trabajábamos...” (tècnic servei cultural municipal).

Aquest discurs l'hem trobat molt extès entre la gent més gran, que acostuma a tenir posicionaments més intransigents davant l'ús que fan aquests joves dels espais públics. La causa d'aquest discurs hostil cap als joves marroquins la trobem en el fet que es tracta d'un problema generacional, que té a veure amb la incomprensió cap al jovent en general, i amb el jovent marroquí en particular. Sens dubte, ens trobem davant d'un discurs que *etnicitza* els comportaments, a

base de subratllar les diferències ètniques i racials, i que amaga altres conflictes, com ara el xoc generacional (Díaz 2004).

Als prejudicis atribuïts al conjunt de la gent jove, com la manca de respecte, la inconformitat, la irresponsabilitat, etc., s'uneixen els prejudicis xenòfobs propis de la població immigrada que, com ja hem anat mencionant, vinculen la immigració amb la delinqüència i els comportaments incívics. En aquests casos, la competència per alguns espais públics, aspecte que reprendrem més endavant, es presenta com l'excusa o detonant perfecte per tal de fer esclatar un conflicte i dotar-lo d'una base ètnica.

L'establiment de negocis regentats per persones immigrades, sobretot d'origen marroquí està generant entre la resta de comerciants certes reticències. Alguns dels propietaris del barri de ca n'Anglada han posat de manifest que durant els darrers anys diversos comerços antics han hagut de tancar, no tant per la competència directa exercida des dels negocis ètnics, sinó per la substitució de la població autòctona per immigrada, especialment a la zona nord. La població d'origen extracomunitari nouvinguda acostuma a tenir menys poder adquisitiu i a consumir només o principalment en els comerços regentats per persones del seu mateix origen -on hi poden adquirir productes importats-. En conseqüència, els comerços més antics s'han vist obligats a plegar per manca de clientela. També es constata, segons els comerciants, la creixent presència de clientela autòctona en els comerços regentats per immigrants, cosa que podria estar generant una incipient relació de competència.

La competència que es genera entre els comerços regentats per immigrants i els comerços autòctons explica l'aparició de "rumors" i "mites", sense fonament, pel que fa a suposats tractes de favor per part de les administracions, que generen un discurs de queixa. Durant la realització del nostre treball de camp hem pogut constatar l'existència de rumors respecte als avantatges fiscals de què es beneficien els estrangers quan estableixen un negoci. Han estat diverses les persones que ens han assegurat que existeix una llei adreçada directament als emprenedors d'origen estranger i que els eludeix de pagar impostos durant els primers anys de funcionament de l'establiment (hi ha una certa confusió entre els entrevistats/des a l'hora de concretar la durada d'aquest període d'exempció d'impostos de la llei fictícia: 2, 3, 4 anys). Així mateix, alguns dels entrevistats/des també s'han referit al fet que molts comerciants immigrants, un cop esgoten aquests anys de beneficis fiscals, canvien el nom de la persona que regenta el negoci per tal de tornar a acollir-se a la llei.

"Esto yo creo, que sí es real, sobretudo con los chinos, debería de hacerse algo. Yo tengo entendido que los chinos tienen un negocio durante dos años, y luego cambian la licencia y están otros dos años más sin pagar, y así se van pasando la pelota, eso es lo que me ha llevado. Sí que se dan facilidades a los extranjeros, y o sé que les dan y estas personas tiene esas ayudas más un año sin pagar. Esto no se escucha en todos los comerciantes, yo lo sé porque los propios inmigrantes me lo han dicho" (representant associació de comerciants).

Les associacions de comerciants també han manifestat tenir problemes amb alguns negocis regentats per població immigrada, pel fet de no complir les normatives, cosa que origina actituds d'un cert recel. Però, en cap moment, des del discurs més oficial es van acabar de concretar en què consistien exactament aquest tipus de pràctiques il·lícites. Un cop més, les entrevistes més informals a diferents comerciants nacionals ens han ofert un ventall de concrecions i detalls molt més ampli que la pròpia associació de comerciants. Sembla ser que els conflictes es deuen principalment a la negativa dels comerciants d'origen immigrant, segons alguns comerciants autòctons entrevistats, a pagar les quotes de l'associació o els llums de la campanya comercial de Nadal -contribucions que, d'altra banda, són voluntàries-. També han estat freqüents les queixes pel no compliment dels horaris comercials. La flexibilitat horària és la base de la competitivitat d'alguns d'aquests negocis regentats per immigrants, que assoleixen la màxima eficiència i la rendibilitat a través de l'autoexplotació i l'establiment de jornades laborals de llarga durada.

“Bueno, al principio se vivió con incógnita, han tardado un poquito, poco a poco se han ido adaptando y luego hay muchos que les cuesta, es decir, que cumplen todas las normativas y bueno, que están dentro del marco de la ley. Más que nada a normativas de determinados tipos de comercio” (representant associació de comerciants).

Si bé les queixes derivades de l'assentament de negocis ètnics per part de persones autòctones han estat recurrents als dos barris estudiats, poques de les persones entrevistades s'han referit al dinamisme econòmic que introdueixen aquest tipus de establiments, que funcionen com a factors de desenvolupament i de revifalla comercial.

Un altre element aparegut en el discurs dels entrevistats/des és la competència pels recursos públics, tòpic molt arrelat entre la ciutadania (Bergalli 2001). Existeix un cert consens a l'hora de percebre que la població immigrada rep un tracte de favor en el seu accés als serveis públics i que accedeix a ajudes socials diverses només pel fet de ser estranger. Aquesta percepció genera un sentiment de “tracte injust” entre la població autòctona, que considera que a aquells qui van arribar a Terrassa durant els anys 50 i 60 “no se'ls va ajudar tant”. Així es posa de manifest en l'abundància de discursos que al·ludeixen a les “suposades” facilitats per escolaritzar els seus fills, per accedir a una vivenda, o al fet de pagar menys impostos. També hi ha força consens a l'hora de considerar que les persones estrangeres d'origen extracomunitari fan un ús abusiu dels serveis i ajuts públics.

“Siempre hay gente que se queja que los inmigrantes tienen más ayuda que los autóctonos desde la perspectiva de las ayudas sociales y que se les facilita un poco lo que es el acceso a la escuela para sus hijos, se les da facilidad, a pesar de que es un derecho, porque la enseñanza es obligatoria aquí en España hasta los 16 años. Por lo cual si viene una persona de fuera y tiene hijos a la administración le toca encontrar a los hijos un puesto que esté en cualquier escuela ya sea del barrio o del municipio. Y ahí algunos lo entienden como si fuera la Administración que facilita más la tarea a los inmigrantes.” (mediador cultural).

“Yo creo que tienen suficientes derechos, en algunas cosas yo pienso que hasta tienen más derechos que los propios nacionales, eso hay que reconocerlo que hay mucha gente española, con necesidades muy cruciales, y no se tienen en cuenta, siendo una abuela de aquí pues se supone que con la miseria que les pagan tienen que vivir bastante.” (representant de l'església evangélica).

“Este tema lo escucho también a menudo. Que vienen personas autóctonas quejándose que todo es para inmigrantes. Incluso a veces te aseguran que los inmigrantes no pagan impuestos, no pagan impuestos de basura, no pagan impuestos de coches, no pagan impuestos de nada. No pagan multas, porque los servicios sociales están ayudando. En cambio es todo lo contrario, porque ellos también pagan impuestos, pagan multas y pagan todo” (mediadora cultural).

“Yo te puedo decir que sí, que a veces hay madres que se quejan de que ‘¿por qué su hijo no tiene ayudas y el moro sí?’, se dicen barbaridades en el patio. [...] Veo que hay gente que tienen iguales condiciones de vida que nosotros, engaña mucho.

A: Amb dades objectives, el percentatge d'immigrants que estan en situació pitjor és mes gran.

B: Pero yo no sé si son datos reales.

A: Home, amb declaració de renda. Llavors que passa, que els que està malament sigui immigrant o autòcton està igual. Ara lo que diu ella, tenim immigrants que vénen amb el BMW.

B: Yo lo digo que hay familias que parece que puedan más que otros y luego piden beca, no son familias como la que tengo yo, son familias extensas” (Conversa entre el director d'un CEIP i un membre de l'AMPA).

“Eso, se pasan, se pasan las autoridades. Porqué mira, si la escuela pública, pero ¿quién paga ese dinero que reciben ellos? Pagamos nosotros, y de ellos también, pero de los que trabajan. Aparte de eso, esto en la escuela, ahora viene el Ayuntamiento pero no los pagan, no pagan la cuota de escalera ni limpian la escalera.” (representant casal de gent gran).

Pel que fa a la relació entre població nouvinguda i mercat de treball, els entrevistats/des consideren que les persones immigrades d'origen extracomunitari ocupen els llocs de treball que la població autòctona no accepta. Malgrat aquesta percepció general, hem detectat alguns discursos que fan referència explícita a la competència pels llocs de treball entre treballadors/es nacionals i immigrants. Una relació de competència que, segons els entrevistats/des, és percebuda com a deslleial i que es manifesta a través d'afirmacions com ara: “els immigrants treuen feina als d'aquí”:

“Yo creo que discriminatoria. La sensación es esta frase típica: “Nos están quitando el pan”; pero tú estás trabajando y comes cada día, ¿no? “Ellos que vienen aquí a quitarnos el trabajo”. Y si lo dicen los andaluces... ¿y tú cuando viniste? “No, yo vine a ayudar, yo vine a ayudar y a levantar Cataluña” [Risas] “En cambio ellos nos lo vienen a quitar”. Y en la construcción pues oyes el tema, siempre vas parando la oreja por la calle y tal... Pues que son unos vagos, que duermen por allí, nunca vas a oír nada positivo. No oirás, que son trabajadores, que no existen los fines de semana, que trabajan más rápido, no se. Por ejemplo en la calle de al lado donde vivo, han hecho una rotonda y casi

todos eran marroquíes que estaban trabajando en la calle y se.. bueno, había un plazo establecido para las obras y se cumplió el plazo y es bastante raro” (tècnica municipal).

“Los autóctonos están todos muy mosqueados, porque les perjudica a ellos también. No es que estén en contra de los inmigrantes, lo que están en contra es que se les rompan las reglas de trabajo, de juego. Osea, si tú trabajas al mismo precio que yo, a mí me da igual, no tengo ningún problema. Pero si yo presento un presupuesto, por ejemplo, y tú presentas uno por debajo de la mitad de lo que yo he presentado, me estás perjudicando, me estás quitando lo que es en sí el mercado... una cosa es que lo hagas un poquito más bajo o lo hagas en unas condiciones mejores. Vale, de acuerdo, pero no me revientes lo que es el mercado. Por otro lado, si yo estoy pagando una seguridad social como autónomo, un IRPF, etc y mis impuestos y tú no pagas nada y le presentas un presupuesto más bajo y todo el mundo mira hacia allá, me estás matando, porque yo también tengo derecho a vivir. Lo bueno sería que se dieran condiciones de vida a todos los niveles. Ocurre que a los señores que mantienen lo que es el capital, ya les va bien, ya les va bien que nos matemos entre nosotros. Esa es la puta mierda que tenemos.” (representant d'una entitat religiosa catòlica).

El discurs de molts entrevistats/des també s'ha referit a les condicions laborals que tenen les persones immigrades. En aquest cas, sembla existir consens davant del fet que les seves condicions laborals són pitjors que les que tenen els autòctons. Les diverses raons que, segons ells, expliquen aquesta diferència, oscil·len des de la manca de drets polítics, fins al desconeixement del mercat laboral de la societat d'acollida o els obstacles que tenen a veure amb l'idioma. En definitiva, es percep una situació d'indefensió del treballador estranger davant dels empresaris que s'aprofiten de la seva situació de vulnerabilitat jurídica.

“A ver, el autóctono ya sabe más o menos en el contrato qué derechos tiene y qué derechos no tiene y lo que puede defender y lo que no. El inmigrante no. Para él que tiene que trabajar y callarse. No sabe ni el mínimo derecho, ni información sobre el contrato. Porque un autóctono antes de firmar un contrato mira todas las cláusulas del contrato. Esto el inmigrante no lo mira. Y a veces te explican que el jefe les ha pasado una baja voluntaria y ellos lo firman sin darse cuenta que es una baja voluntaria. Y esto les está pasando, porque no entienden, no leen, sólo firman. Y a veces vienen otros que están trabajando para la misma empresa todo el año y con un día o dos días de cotización en la seguridad social. Cuando van y piensan que tienen derecho de paro, en el momento de que ellos van el empresario ya les ha dado de baja a la semana y sólo tienen dos días cotizados. Ellos no lo saben y están trabajando en negro. Y hay que explicar mucho en esto, por lo menos que manden unas cartas al trabajador, ¿no? con la información de que el empresario ha dado de alta o de baja en la seguridad social. Y cosas así.” (mediadora cultural).

4.4. Àmbits d'expressió de les dificultats de convivència

A partir del treball de camp és possible distingir tres àmbits o espais en els que apareixen més regularment les dificultats de convivència que emergeixen en el

discurs de les persones entrevistades: àmbit domèstic, àmbit públic i àmbit associatiu. En aquest apartat desenvoluparem quins són els discursos al voltant d'aquests conflictes de convivència i quins són els factors explicatius apuntats per les mateixes persones entrevistades.

▪ **Àmbit domèstic**

Han estat múltiples els comentaris referits als problemes de convivència en l'àmbit domèstic. La manca d'higiene, el soroll, en definitiva, la manca de respecte per les normes de convivència de les comunitats de veïns s'esgrimeixen amb freqüència. Aquests conflictes que acabem de mencionar no resulten novedosos, ja que han estat i segueixen essent problemes recurrents en totes les comunitats de veïns, hi hagi o no hi hagi veïns d'origen immigrant. Resulta interessant observar com conflictes de convivència que no són nous, de sobte es transformen en "ètnics" quan hi ha immigrants.

"Hay quejas sobre ruidos... El caso de los ruidos sí que es cierto porque la gente viene con otra mentalidad diferente a la de aquí, es lo que pasa, si es un piso de propiedad o de alquiler, y allí viven muchos inmigrantes o no, pues teniendo en cuenta que no tienen aquí sus familiares, cuando se juntan es como si fuera para, como le diría yo, es como los jóvenes de aquí que van a la discoteca. Por lo cual ponen la música alta, empiezan a hablar entre ellos en voz alta, como si estuvieran de fiesta, y olvidan que aquí hay unas normas de convivencia en que a determinadas horas no se puede hacer más ruido de lo normal. Entonces, que sucede, un rechazo por parte de los vecinos. Sobre otras cosas no se quejan tanto, la basura, que a la hora de tirarla no haya líquidos y vayan goteando las escaleras, que es algo muy sencillo pero puede generar hasta un conflicto y hay algunos que no cumplen con la limpieza semanal de la escalera, y eso sí que provoca reacciones, provoca un rechazo. Como que unos limpian y otros no, algunos se pasan de largo, sobretudo los solteros. En las familias que hay padres e hijos, que hay una mujer en casa, entonces, sí, porque las mujeres se encargan de ello."(mediador cultural).

"Está gente vienen de pueblos peores donde las mujeres jamás en la vida saben para lo que sirve una escoba." (representant associació de comerciants).

Les explicacions culturalistes acostumen a ser les més freqüents. Aquest tipus de discursos fan de la diversitat cultural el centre del debat i tracten la cultura com a quelcom essencialista, rígida i invariable, adjudicada a tot un col·lectiu sencer.

"Como inconveniente, que son culturas en algunos aspectos diferentes y comporta un proceso de adaptación y problemas de convivencia sobre todo en lo más cotidiano, en las casas." (representant d'una ONG).

Aquest tipus d'argumentacions, denominades "fonamentalisme cultural" per autors com Stolcke (1995) o Sant Román (1996), no apel·len explícitament a diferències biològiques ni a judicis jeràrquics de superioritat i inferioritat, sinó a les diferències culturals irreconciliables. El "fonamentalisme cultural" concep l'immigrant com a forà, estrany i, com a tal, un potencial enemic que amenaça la integritat i singularitat natural i cultural de la societat d'acollida. Aquest tipus

de diferencialisme cultural concep la comunitat immigrant com a quelcom homogeni, en base a un bagatge cultural comú, i ofereix una única sortida per a la seva integració: l'assimilació cultural.

Hem de tenir molt present que la cultura no és quelcom invariable, sinó que es tracta d'un bagatge dinàmic, constituït per formes de pensar i actuar que canvien segons l'entorn i els interessos de cada persona. Per tant, no estem parlant de quelcom que s'expressi de forma homogènia entre tots els membres d'una comunitat; ni tampoc ens estem referint a una qüestió innata i rígida.

Per altra banda, l'amuntegament de persones immigrants en habitatges de dimensions reduïdes també apareix com a factor explicatiu i s'associa directament a l'excés de soroll.

“Hay pisos con 6 habitaciones y cada habitación es un alquiler. En mi barrio hay un piso que está lleno de sudamericanos, que ponen música fuerte y abren las ventanas hasta que amanece, y ha habido jaleo. Es que en este piso a lo mejor viven 3 familias y cada una tiene alquilada una habitación y yo pienso que para el dueño del piso es un gran negocio.” (representants del Col·lectiu Intercultural de Terrassa).

▪ ***Àmbit públic.***

En termes generals, existeix una queixa generalitzada entre la població autòctona, segons la qual les persones immigrades acostumen a fer un ús abusiu dels espais públics. Les persones entrevistades, i especialment les persones amb les qui vam parlar pels carrers de les ciutats, s'han referit a les agrupacions de joves marroquins que es poden observar a les places i cantonades. Aquesta percepció és especialment aguda al barri de ca n'Anglada. Es constata, en sintonia amb les observacions de Fabià Díaz (2004), que molts d'aquests comentaris estereotipats sobre la població d'origen marroquí resident al barri es basen ben sovint en informacions que arriben de terceres persones i que no procedeixen del contacte directe.

Tal com exposàvem en la descripció dels barris, la zona nord del barri de ca n'Anglada està formada per blocs de pisos uniformes. Cada illa de cases està configurada a partir de blocs de pisos que envolten una petita plaça. Aquests espais públics es transformen durant els caps de setmana i per les tardes en centres de reunió de gent gran, joves en general i grups de joves marroquins. Resulta curiós que es parli d'ús abusiu d'aquests espais per part dels marroquins, quan l'observació realitzada ens ha mostrat que no són només aquests joves els qui acostumen a reunir-se en aquestes places. La diferència fonamental és el que ja ha anat apareixent al llarg de tot el capítol: l'associació entre immigració i delinqüència, criminalitat i degradació social; prejudicis que generen un sentiment d'inseguretat ciutadana entre la població autòctona i que converteixen en socialment visible i “perillós” el col·lectiu magribí.

“Los chicos de Marruecos que están en la calle todo el día. Cuando llegan del colegio o del instituto los chicos salen a la calle y ocupan más o menos las plazas,

las aceras y crean una situación extraña. En principio no es nada malo, pero la cultura de salir a la calle nosotros no la tenemos. Eso en algunos grupos... no es agradable. Si va una señora por la calle (...) Y después hay temas de bandas [...] C: Si están en la calle, la gente piensa que no trabajan, que no hacen nada. Comentarios despectivos por parte de los autóctonos no, pero desconfianza.” (representant d'una ONG).

Per altra banda, també hem detectat queixes, al barri de Sant Pere Nord, respecte a l'ocupació que algunes persones llatinoamericanes fan de les places de la ciutat per realitzar-hi festes i trobades. Aquest és un costum que no s'accepta per part de la població autòctona i que acostuma a relacionar-se amb actituds incíviques.

“El colectivo latinoamericano también pasa lo mismo, se juntan en una plaza y se montan fiestas y como si fuera que aquí no pasa nada, y en cambio que sí que pasa, porque las fiestas hay que pedir permiso para hacerlas y todo y también respetar las horas que la gente se duerme y todo esto y no montar escándalos. Esto también los latinoamericanos lo hacen. Y para ellos es una cosa normal, que se juntan todo el colectivo en una plaza y se montan una fiesta, y en cambio aquí si no es una fiesta... pues no.” (mediadora cultural).

En aquest sentit, cal destacar que per part de l'Associació de veïns ja es van manifestar queixes a l'Ajuntament davant la manca d'espais públics –sobretot places i parcs-. Per tant, és aquesta manca estructural d'espais la que actualment està generant la percepció de competència pels pocs espais existents davant l'arribada de població forana.

Ambdós fenòmens, el dels marroquins a Ca n'Anglada i el llatinoamericans a Sant Pere Nord, són conflictes directament relacionats amb l'ús de l'espai públic: el carrer. Ambdós “enfrenten”, d'una banda, una població jove que utilitza el carrer per divertir-se i, de l'altra, una població envellida que veu alterat el seu descans i tranquil·litat. Tot i que el conflicte en si és important, el que cal ressaltar són les explicacions subjacents. Per més que la base del conflicte tingui una connotació més intergeneracional que no pas intercultural, la primera passa pràcticament desapercebuda mentre que la segona es posiciona en un primer pla. D'aquesta manera, els conflictes aquí presentats no es conceben com a disputes intergeneracionals, sinó com el resultat de la incompatibilitat entre diferents conductes, fruit de diferències culturals:

“Hacer fiestas en la calle forma parte de su culturas”

“En Marruecos siempre están en la calle, forma parte de su cultura” (Converses amb gent al carrer).

Així mateix, també es menciona la qüestió de l'ocupació dels espais municipals i dels serveis públics, com ara els Centres cívics, els espais esportius, la biblioteca, escoles, CAP, Serveis Socials, els esplais, etc.. Aquesta sensació resulta més acusada en el barri de Ca n'Anglada, on espais com el Districte Jove han assistit a un procés de substitució dels joves autòctons/es pels joves magribins. Si bé constitueix un repte per a la majoria dels municipis aconseguir que les persones nouvingudes participin en els espais de relació de la ciutat,

sembla ser que en el cas del Districte Jove la problemàtica és justament la inversa: propiciar que siguin els i les joves autòctons/es els qui també hi participin. En aquest sentit, resulta fonamental esbrinar quines són les inquietuds d'aquests/es joves i dissenyar activitats per tal que immigrants i autòctons/es es relacionin.

En aquesta mateixa línia, s'ha detectat que l'ús que fan els immigrants d'espais com ara les biblioteques públiques, si bé en si mateix és valorat positivament, genera problemes de conducta, segons el personal de la biblioteca, davant l'incompliment d'algunes de les normes (ús col·lectiu dels serveis, soroll, etc.). En aquest sentit, hem de tenir present que a la biblioteca s'ofereixen tota una sèrie de serveis (internet, música, vídeo,...) que alguns joves immigrants és probable que no tinguin al seu abast a casa seva.

“Claro, eso es condición humana natural. Si fuera a otro país y me encontrara a un colectivo catalán, me iría allí seguro. La gente se junta, y esto es normal. El hecho de que se junten chicos jóvenes o chicas jóvenes de la misma edad en la biblioteca, es problema en el sentido en que la normativa de la biblioteca dice que el uso de la biblioteca es individual, y aquí no es individual. O sea, en cada ordenador tiene que haber una persona, en cada silla una persona y no es así, se juntan grupos de cinco, seis, siete, y es constantemente reeducar por grupos, individualmente, tal... y es mucho trabajo ir machacando, avisando, pim, pam... luego si se rebotan les tienes que echar del servicio y luego no quieren irse y es... una vorágine, ¿no? y al tiempo conseguimos pues mira, en vez de echarlos, hablemos, ¿no? Como estamos haciendo este curso de gestión [risas] lo vamos aplicando. Vamos practicando, damos avisos y bueno, parece que... parece que van entendiendo, pero claro, no sabían qué era la biblioteca, no sabían qué servicio ofrecía y no sabían cómo debían comportarse” (tècnic servei cultural municipal).

▪ **Àmbit associatiu**

Més enllà de la participació de les persones immigrades als espais municipals, a través del treball de camp hem pogut observar l'escassa presència dels immigrants en les associacions establertes en el territori, com ara associacions culturals, de veïns o de comerciants. Val a dir que sí que existeixen entitats pròpies en funció del país d'origen. Aquestes associacions representen un agent important, ja que poden erigir-se com a principals interlocutors amb les administracions locals. Però també cal potenciar la seva participació en les entitats formades per autòctons, ja que tenen un potencial integrador especialment destacat.

Segons els representants de l'associació de veïns de Sant Pere Nord, s'han fet grans esforços per incorporar persones estrangeres a la Junta, mitjançant l'organització de festes interculturals o convidant persones pertanyents a diferents col·lectius. Si bé ens han manifestat que un home marroquí i una dona equatoriana ja formen part de l'associació, després de realitzar altres entrevistes informals, hem constatat que la participació d'aquestes persones va ser molt puntual. En termes generals, s'ha posat de manifest la dificultat d'aquest tipus d'associacions a l'hora d'atraure les persones novingudes als

barris, ja siguin autòctones o immigrades. Tampoc sembla que les festes interculturals estiguin donant massa bons resultats.

Més enllà del grau de participació de les persones d'origen extracomunitari a les entitats de l'entorn, és important assenyalar el paper que moltes d'aquestes entitats juguen en el recolzament emocional i assistencial d'aquesta població. Les institucions han estat criticades per no respondre amb suficient agilitat a les necessitats que s'han manifestat arrel de l'arribada de població immigrada. Al mateix temps, les institucions consideren que, donat que la legislació no afavoreix la intervenció directa, si no es vol incórrer en la il·legalitat és preferible la intervenció indirecta a través de les subvencions a entitats del Tercer Sector (al marge de qualsevol debat sobre la qualitat de la prestació dels serveis a través d'aquestes entitats). Si bé s'han produït diverses iniciatives, entre les quals destaquen les subvencions o convenis amb entitats que treballen amb immigrants, en general es considera que existeixen mancances importants des de l'àmbit institucional.

Aquest marc d'indefinició i de mancança de serveis adreçats al col·lectiu immigrant ha estat el *leit motiv* de les entitats del Tercer Sector, moltes de les quals han assumit la provisió de serveis per iniciativa pròpia, sense haver obtingut cap tipus de subvenció per part de les administracions. D'aquesta manera, constitueixen la primera línia de resposta a les necessitats de moltes persones d'origen immigrant i, a més a més, actuen com a grup de pressió a l'hora d'intercedir per l'ampliació de serveis vers els immigrants i d'exigir responsabilitats a les administracions.

El treball de camp realitzat no ha permès aprofundir en l'estudi sobre el paper que compleixen aquestes entitats en els barris estudiats. Això no obstant, sí que n'hem trobat clars exemples en els espais de trobada relacionats amb el culte religiós. És així com la Mesquita o l'Església Evangèlica no només esdevenen un centre de culte i un espai de sociabilitat, sinó que compleixen una funció assistencial i de gestió de l'ajuda mútua entre els seus fidels. En el cas de l'Església Evangèlica, tot i que es basa en una adscripció religiosa comuna, cal tenir en compte que constitueix uns dels espais relacionals interètnics més rics del barri (Díaz 2004).

“Sí, si llega alguien lo primero que hace, si no tiene ningún familiar, viene aquí y nosotros lo ayudamos lo que podamos. ‘¿Conoces alguien que me pueda alquilar? De momento no lo pago pero cuando trabajo le pago’. Y si es bueno trabajando, es bueno, y si es malo, ¿Qué le vamos a hacer? Se lo comen los gusanos.(...) Nosotros aquí hacemos lo que podemos, si hay algo de política estamos con los brazos atados, nosotros podemos dar ayuda, para trabajo, para viajar. Vino el otro día uno que tiene un tío en Italia, a ver si lo podíamos ayudar, porque aquí no tenía trabajo y hemos juntado el dinero para el billete, para comer, para llegar, para que pueda estar con su tío y no estar aquí en la calle. Su tío lo había ido a buscar, porque lo llamamos desde aquí y hablamos con él. Tenemos la oficina allí, si queréis echar un vistazo. Aquí donde estamos es el sitio donde rezan las mujeres.” (representant del centre cultural musulmà).

“Lo que procuramos es buscarles trabajo, la comunidad no es rica, pero lo que hacemos es orar por las necesidades, por el trabajo y si sabemos que hay

alguien necesitando trabajo, nos lo vamos comunicando. Mucha gente ha pasado por mi casa, ven y hazme 2, 3 horas y procuro pagarlo igual porque es una bendición, no puedes pagarles menos.” (representant de l'església evangèlica).

Més enllà d'aquest paper assistencial i de gestió de l'ajuda mútua, la representant de l'església evangèlica ens ha evidenciat una altra funció que les comunitats religioses compleixen: el recolzament emocional. Aquesta funció resulta ser especialment valuosa per a les persones d'origen immigrant, que han hagut d'abandonar les seves famílies i amistats en els seus països d'origen i que, ben sovint, se senten soles i desarrelades –trastorns coneguts com a “síndrome d'Ulisses”.

“Hay de todo, se producen muchos casos de inmigrantes, van buscando, a lo mejor porque han asistido a alguna iglesia en su país, o porque realmente hay otra necesidad por la que la gente viene a la iglesia que es la soledad, estás rodeado de gente.” (Representant de l'església evangèlica).

Capítol 5

Conclusions i principals línies d'actuació

5.1. Recopilació final

L'arribada de població estrangera a Terrassa procedent de països extracomunitaris en els darrers anys, s'ha traduït en un procés de diferenciació i diversificació de l'estructura social terrassenca i dels models de relació i convivència en tots i cadascun dels àmbits de la vida. Tot plegat genera a les ciutats una sèrie de reptes per als quals no tenen ni experiència, ni prou recursos ni, ben sovint, capacitats competencials. Si bé no hi ha cap dubte que el municipi és un dels principals responsables de la integració de la població immigrada, és l'Estat qui marca les condicions financeres dins les quals els municipis poden actuar.

Ben sovint, quan s'aborda la gestió de la immigració, es comet el greu error de posar l'èmfasi només en totes les qüestions referents a la diversitat cultural i a la "tolerància" com a pilars de la integració. D'acord amb les tesis de Manuel Delgado (1998), es tracta d'una manera d'emascarar, sota la imatge de conflictes de caire cultural, els veritables problemes socials i els problemes relatius a les condicions legals injustes a què bona part de les persones estrangeres estan sotmeses. La major part del debat sobre la integració es planteja en termes culturals, ètnics o d'identitat, ocultant així les desigualtats socials i de classe. Per això és vital distingir entre unes diferències culturals que hem de respectar i que es despleguen sobre un eix horitzontal i unes desigualtats socials estructurades verticalment.

En contraposició a les accepcions assimilacionistes del concepte "integració", en aquest estudi partim del concepte "integració sociocultural", tal com és definit per Carlota Solé (1981, 2002). Es tracta d'un concepte que ens remet a la interpenetració dels membres i dels diferents elements culturals que formen part d'una societat, donant lloc a una nova estructura social i cultural. L'objectiu de la integració és unir en la diversitat i no pas fusionar. Per tal que aquest procés sigui possible, cal establir dos nivells d'integració: *integració estructural o socioestructural* (incorporació en l'àmbit ocupacional i social a través de la dimensió de classe) i *integració cultural o sociocultural*, reflectida en la voluntat de la població estrangera de reivindicar com a propis l'àmbit públic de la societat receptora, un àmbit en el qual se senten ciutadans/es de ple dret, a la vegada que coprotagonistes d'un projecte polític i identitari comú.

D'acord amb les dimensions de la integració que estableix Carlota Solé (1981, 2002), cal tenir en compte els següents nivells d'actuació per tal d'aspirar a una vertadera integració de la població estrangera i, consegüentment, una societat més cohesionada tant en termes d'igualtat com d'identitat col·lectiva

compartida, sense que això sigui incompatible amb una major diversitat i heterogeneïtat cultural.

Dimensió socioeconòmica. La situació legal i la posició en el mercat de treball són els indicadors més importants. Si bé des de l'àmbit local són poques les competències jurídiques a l'hora de regular la condició legal (concessió de permisos de residència o treball) o les necessitats de mà d'obra, sí són moltes les possibles mesures a prendre per tal d'afavorir la "incorporació laboral" dels col·lectius d'estrangers.

Dimensió de la igualtat. Garantia dels drets socials. Des de l'àmbit municipal, es tracta de potenciar al màxim l'ús de l'oferta de serveis existents entre les persones immigrades, en termes d'accessibilitat i d'adaptació del servei a les seves característiques –no necessàriament culturals, sinó que ben sovint tenen a veure amb la posició que ocupen a l'estructura social- sempre que sigui necessari.

Dimensió jurídico-política. És indispensable que la població estrangera pugui participar en la presa de decisions sobre els assumptes de la vida pública, l'elaboració, discussió i aprovació de les lleis que tots els i les integrants de la societat han de complir i respectar. Certament, regular el dret a vot dels estrangers en les eleccions locals no correspon als municipis; però existeixen altres formes de participació política, no directament relacionades amb l'exercici electoral, que des de l'àmbit local es poden potenciar (associacionisme, òrgans consultius, etc.)

Dimensió sociocultural. No entesa en termes d'assimilació o d'aculturació i de desaparició progressiva de les diferències culturals existents entre els grups -homogeneïtat cultural-, sinó: d'una banda, de dret a la pròpia identitat cultural –costums, llengua pròpia, religió-; de l'altra, de participació efectiva en les institucions i organitzacions socials de la societat receptora, de l'adopció progressiva i lliure de la llengua de la societat receptora, així com l'establiment de relacions primàries amb la població autòctona. La dimensió sociocultural de la integració acaba culminant en la configuració d'una identitat col·lectiva cohesionadora, compartida per tots els i les integrants d'una societat, capaç de generar un sentiment de grup i de pertinença a la comunitat, a la vegada que reconeix el dret a la diferència –l'heterogeneïtat cultural i religiosa- (Blanco 1993).

El procés d'integració sociocultural difícilment tindrà lloc si prèviament no es produeix la integració socioestructural, que ens remet a la idea d'inclusió social en termes d'igualtat d'oportunitats en l'accés als recursos. Per "inclusió", d'acord amb les tesis de J.F. Tezanos (1999), entenem el fet que tot individu pugui comptar amb les mateixes oportunitats vitals que defineixen una ciutadania social plena. L'exclusió, com a procés, és un procés de segregació social que, aplicat a la situació de la població immigrada, tendeix a situar determinats col·lectius en posicions secundàries i amb carències d'alguns drets, llibertats i oportunitats vitals. La integració socioestructural, entesa com a sinònim d'inclusió, l'hem de concebre a partir de l'absència de discriminació

negativa de les persones immigrades. En altres paraules, que els i les immigrants presentin el mateix grau de desigualtat/igualtat social que el conjunt de ciutadans del municipi. Des d'aquesta perspectiva, la població estrangera es pot considerar inclosa des del moment que no constitueixi un grup en situació de "vulnerabilitat social", en termes de desigualtat o distància en l'accés a recursos i oportunitats en relació amb la resta de col·lectius. Estar inclòs suposa participar efectivament, en el sentit de poder decidir, en la vida econòmica, social i política, establir relacions com a individu amb la societat en la que un viu i exercir els drets civils, polítics i socials de la ciutadania. Des d'aquesta òptica, els instruments d'integració municipals no s'han de centrar tant en les diferències culturals i religioses existents, que formen part de l'esfera privada, sinó que han de tenir com a escenari l'esfera pública (mercat de treball, l'escola, serveis socials, el carrer, l'espai públic, sanitat).

Certament, els reptes que suposa per als municipis aspirar a un millor grau d'integració de tots els ciutadans i ciutadanes, a través de les polítiques públiques, no són unidireccionals. Les persones immigrades, com a ciutadans i ciutadanes, tenen una sèrie de drets que se'ls ha de reconèixer i una sèrie de deures que han de complir (Declaració Universal dels Drets Humans, la Constitució, l'Estatut, lleis, reglaments, ordenances, etc.). La diversitat cultural no pot ser acceptada si aquesta vulnera les pautes de convivència de què s'ha dotat, de forma democràtica, el conjunt de la ciutadania. Entesa així, la incorporació de població estrangera requereix un marc mínim de convivència, en el sentit d'adoptar una sèrie de regles de joc, no enteses en termes rígids o essencialistes, sinó objecte de renegociació constant (valors democràtics, drets humans, igualtat d'oportunitats i de resultats entre homes i dones, aconfessionalitat de la vida pública, etc.). Ara bé, no podem exigir deures sinó atorguem drets; no podem exigir el respecte per un marc convivencial si les persones immigrades no poden participar activament en el seu disseny i renegociació constant. Només es pot exigir el compliment de la llei si, alhora, tothom pot beneficiar-se'n (Delgado 1999). Tan sols així la diferència cultural perdrà rellevància en la vida social i col·lectiva, més enllà de la necessitat de garantir a totes les persones el dret a la pròpia identitat cultural i a poder proclamar qui s'és en relació als altres, sempre dins del marc legal del que es dota cada societat com a límit.

Moltes de les qüestions i conflictes de caràcter més convivencial, que tenen una manifestació aparentment basada en diferències culturals irreconciliables i que no són regulables normativament, tenen, en realitat, una base clarament material, en termes de manca de cohesió social i d'inclusió en els termes que hem definit. Però aquesta base material –competència per uns recursos escassos– sovint roman ben oculta a ulls dels responsables de la gestió de la immigració o dels propis mitjans de comunicació. Una vertadera intervenció des de l'àmbit local, ha d'anar més enllà de la gestió quotidiana d'aquestes problemàtiques de la vida social un cop aquestes succeeixen –polítiques reactives–, i ha de vetllar, de forma transversal i interdepartamental i en la mesura que ho permetin les competències municipals, per l'assoliment d'una vertadera inclusió de tots i totes les residents, com a estratègia preventiva d'elements generadors de conflicte i fractura social –polítiques proactives–.

Molts problemes aparentment convivencials són en realitat un símptoma de problemàtiques de tipus estructural, provocades per l'exclusió social i l'existència d'uns recursos (ocupació, serveis socials, escola, etc.) escassos que cal compartir. La població estrangera constitueix un col·lectiu de persones a qui formalment es reconeixen menys drets i que s'han assentat més recentment en el municipi. La competència per aquests recursos escassos fa que, ben sovint, la posició de "debilitat" dels i les immigrants sigui utilitzada per la població autòctona per rebutjar l'altre i legitimar aquesta conducta excloent a base d'apel·lar a unes diferències culturals irreconciliables. Per tant, és evident que només emprant polítiques de sensibilització contra el racisme i a favor de la tolerància, sense anar acompanyades d'intervencions orientades cap a la dimensió de la igualtat –integració socioestructural–, difícilment milloraran els models de relació i de convivència.

Els resultats del treball de camp realitzat ens permeten proposar una sèrie de directrius que l'administració local podria implementar, impulsar o recolzar, per tal d'afavorir les diferents dimensions de la integració. D'una banda, l'aproximació a les trajectòries laborals seguides pels estrangers/es no comunitaris residents a Terrassa, tot i no ser generalitzables al conjunt de la població estrangera que viu al municipi, sí donen compte de quins són els principals obstacles a la integració socioestructural. La síntesi dels principals elements que s'han extret de l'anàlisi de les entrevistes ens mostra de forma eloqüent que les pautes d'incorporació dels i les persones immigrades d'origen no comunitari a l'estructura social de la societat receptora, salvant les diferències entre els diferents col·lectius, els situa en les posicions més marginals i amb major risc d'exclusió. Aquesta posició de vulnerabilitat social no només revela la no integració socioestructural de la població estrangera en termes d'inclusió, sinó que suposa greus obstacles a la dimensió sociocultural de la integració. D'altra banda, la part del treball de camp centrada en l'estudi dels barris de Sant Pere Nord i de Ca n'Anglada, ens ha permès analitzar la reacció de la població receptora davant la presència d'immigració estrangera, així com afegir una major complexitat al procés d'integració sociocultural des de l'àmbit local.

LLISTA RESUM: Diagnòstic de la situació a partir de l'anàlisi de les trajectòries laborals dels i les immigrants entrevistats/des.

1. La immigració establerta a Terrassa mostra una gran **diversitat** d'orígens i circumstàncies. Això no obstant, el perfil de l'**immigrant econòmic** que ha arribat a Terrassa atret per la "certesa" de trobar-hi una feina de forma ràpida és el més habitual, tant si es tracta d'immigració regular com irregular.
2. No tots els i les immigrants manifesten una vocació **d'assentament i permanència** definitiva. Entre els que sí volen instal·lar-se de forma definitiva a Terrassa, la reagrupació familiar constitueix la principal fita en els casos en què encara no s'ha consumat. Altres tenen ben clar que tornaran al país d'origen tan bon punt aconseguixin reunir estalvis suficients i un tercer grup té un

projecte migratori de caràcter transnacional, que transcorre a cavall del país d'origen i la societat receptora.

3. L'experiència dels entrevistats/des confirma que l'estructura del mercat de treball terrassenc compta amb un ampli ventall d'activitats que habitualment operen des de l'**economia submergida** -i recluten principalment a persones "sense papers"-, o bé activitats pròpies del **segment secundari** del mercat formal (caracteritzades per la precarietat, desqualificació, baixos salaris, elevada rotació, impossibilitat de promoció, etc.). Es tracta d'activitats com ara el servei domèstic, l'hostaleria, les indústries intensives en força de treball o la construcció. La precarització del mercat de treball que afecta el conjunt de la societat, és sentida amb major intensitat pels treballadors/es estrangers/es

4. El **gènere** condiona les pautes d'incorporació laboral. El ventall d'oportunitats laborals per a les dones immigrants és molt més restringit i queda relegat a les activitats vinculades a la reproducció social (servei domèstic, cura de persones grans a domicili o en residències geriàtriques, etc.), així com a altres activitats del sector serveis desqualificades i fortament feminitzades (comerç, hostaleria, etc.)

5. La precarietat de les condicions d'ocupació i la forta incidència de l'economia submergida fa que el pas de la condició d'irregular a regular no es produeixi en un sol sentit (situacions **d'irregularitat sobrevinguda**). És ben habitual alternar entre una i altra situació administrativa al llarg de les trajectòries, ja que no sempre es compta amb un contracte de treball a l'hora de renovar els permisos.

6. El balanç de les trajectòries laborals estudiades, en termes de **mobilitat laboral**, mostra que les oportunitats laborals de les persones d'origen immigrant es veuen restringides a una sèrie de nínxols laborals, propis del segment secundari, dels quals és molt difícil sortir. És cert que a mesura que augmenta el temps de permanència es constata una certa millora en la situació laboral del treballador, però la precarietat laboral és un sostre molt difícil de superar. El col·lectiu de treballadors procedents de l'Europa de l'Est són els que experimenten en major mesura processos de mobilitat laboral ascendent, donats els elevats nivells de formació, habitualment de caràcter professional, que han adquirit en el país d'origen.

7. Els i les immigrants habitualment s'insereixen en activitats intensives en força de treball, màximament exposades a la **cojuntura econòmica**. És per això que una eventual crisi econòmica pot suposar una significativa reducció de l'ocupació entre aquest col·lectiu, un dels més fràgils i amb menys poder social de negociació -juntament amb els joves i les dones-.

8. L'elevat nivell educatiu de molts dels entrevistats/des ha permès identificar situacions "**d'inconsistència d'estatus**", en relació a la qualificació professional requerida per a l'activitat remunerada que realitzen. La no correspondència entre el nivell formatiu i la categoria professional no només suposa un important desaprofitament de destreses, sinó una font de frustració per a les persones afectades.

9. Els baixos ingressos que perceben fa que les situacions de **pluriocupació** (sovint combinant l'economia formal amb la informal) siguin la tònica habitual.

10. Bona part dels entrevistats/des declara haver patit algun problema de **salut relacionat amb l'activitat remunerada** o bé un accident de treball. Una part de l'accidentalitat i dels problemes de salut tenen a veure amb la precarietat de les seves condicions d'ocupació i amb les condicions de treball de les activitats que realitzen (generalment s'ocupen de les tasques més perilloses, en activitats amb un alt risc de sinistralitat).

11. Són freqüents les **pràctiques il·legals** per part dels empresaris (no cotització Seguretat Social, no pagament d'hores extres, no reconeixement de baixes laborals per qüestions de salut, etc.). Les entrevistes mostren que, en alguns casos, determinats col·lectius (sobretot s'ha detectat entre els entrevistats/des llatinoamericans i marroquins) tenen dificultats a l'hora d'identificar aquestes pràctiques. Sovint és degut al desconeixement de les lleis, dels drets laborals i dels canals de denúncia de la societat receptora, sense menystenir la manca de costum i de socialització en la cultura dels drets laborals (en alguns països d'origen les situacions de subocupació o d'economia submergida són força freqüents i "normalitzades"). Així doncs, a la vulnerabilitat jurídica del col·lectiu i al seu escàs poder social de negociació s'hi afegeix, en alguns casos, un desconeixement de les normes que afavoreix la seva resignació davant un tracte laboral injust.

12. Les **necessitats formatives** dels entrevistats/des són molt heterogènies. Al llarg de les entrevistes s'ha detectat un cert consens a l'hora de considerar útil l'actual oferta formativa laboral que s'ofereix des de les diferents institucions de Terrassa (sindicats, Foment de Terrassa, etc.), sempre que allò que es persegueixi sigui la incorporació laboral inicial, o bé quan es tracta de persones amb un baix nivell educatiu o que desconeixen completament l'idioma. Per contra, aquesta mateixa oferta formativa es valora com a inadequada en el cas de persones amb una elevada formació (amb estudis mitjans o superiors), o bé quan allò que es persegueix és la promoció, el canvi de sector d'activitat o l'accés a activitats pròpies del mercat primari.

13. Si bé l'**autoocupació** ja forma part del projecte migratori d'alguns col·lectius (com ara els xinesos o pakistanesos) amb una sòlida cultura emprenedora, les rígides barreres a la mobilitat laboral estan propiciant que molts/es immigrants es plantegin establir el seu propi negoci com a única alternativa davant la precarietat laboral i les situacions d'explotació a què es veuen sotmesos. Els i les immigrants emprenedors/es troben moltes traves a l'hora d'accedir al sistema bancari, tant a l'hora d'iniciar com d'expandir el negoci, degut a la seva dificultat per aconseguir avals i a l'escàs desenvolupament de línies de finançament específiques per a la creació d'empreses

14. A mesura que transcorren els anys de permanència del col·lectiu d'estrangers, apareixen noves problemàtiques, com ara la discriminació laboral en base a l'**edat**. Així ho han posat de manifest les entrevistes. El progressiu

augment de l'edat mitjana d'uns treballadors/es estrangers/es que es concentren en activitats intensives en força de treball i que requereixen una elevada dosi d'esforç físic (peons a la construcció, cura d'una persona gran, agricultura, etc.), fa incrementar no només els problemes de salut del treballador/a, sinó la probabilitat que la lògica d'un mercat de treball basat en la precarietat els acabi expulsant i exclouent –al prioritzar la contractació dels més joves–.

15. Diversos entrevistats/des han assenyalat el problema de la **mobilitat geogràfica**. La xarxa de transport públic a Terrassa resulta insuficient, ja que no té en compte els horaris nocturns que molts entrevistats/des realitzen i, a més a més, ofereix una mala connexió amb les localitats veïnes, les urbanitzacions (servei domèstic) i els polígons industrials propers.

16. Un aspecte en el que coincideixen els entrevistats/des és a l'hora de reconèixer que el **coneixement de la llengua** (sobretot el català) obre oportunitats en el món laboral i afavoreix la relació amb les persones a nivell quotidià (anar a comprar, fer tràmits, etc.).

17. La valoració de l'actuació dels **sindicats** en l'atenció a la immigració a Terrassa és molt positiva, especialment en el seu vessant més pragmàtic (tramitació de permisos, informació, cerca de feina, etc.). Aquesta constatació posa de relleu la importància que tenen les organitzacions intermitges, com ara els sindicats, en tot el que té a veure amb la integració dels i les immigrants.

18. La pràctica totalitat de les persones entrevistades considera que els immigrants haurien de tenir **dret a vot**, especialment en l'àmbit local. L'argument més esgrimit és la injustícia que suposa haver de complir els mateixos deures i obligacions que la resta de ciutadans i, en canvi, no poder gaudir dels mateixos drets.

19. Les entrevistes posen de manifest l'escàs grau d'**associacionisme** dels estrangers residents a Terrassa, cosa que obstaculitza la seva capacitat d'acció col·lectiva i la seva integració sociopolítica.

20. Pel que fa a la relació dels entrevistats/des amb les **administracions**, es detecta un sentiment generalitzat de confusió, no només a l'hora de distingir els diferents nivells de govern, sinó a l'hora de diferenciar les diferents institucions a nivell local i les seves atribucions (Ajuntament, Foment de Terrassa, sindicats, policia local...)

21. Moltes de les activitats i molts dels programes existents al municipi de Terrassa en matèria d'immigració no arriben al conjunt de la població estrangera. Així ho certifica la sensació de desconeixement al voltant d'aquest tipus de mesures. Els **canals de difusió** són més aviat de caràcter individual, directe, a través de les persones que s'acullen als programes i de la seva xarxa social immediata.

22. Les experiències narrades pels entrevistats/des posen de manifest l'escassetat de les **relacions socials** entre els autòctons i els nousvinguts/des, tant en l'àmbit privat com en el públic. La concentració laboral de la població estrangera en determinades activitats i en determinats centres de treball on acostumen a compartir l'espai amb altres immigrants, dificulta encara més el contacte.

23. Un aspecte recurrent a les entrevistes és la relació existent entre irregularitat administrativa i les dificultats per accedir a l'**habitatge** (contracte de lloguer o hipoteca), cosa que els suposa una major vulnerabilitat davant les pràctiques abusives o irregulars en l'habitatge (amuntegament de moltes persones en un mateix espai a canvi de lloguers abusius, etc.).

24. La major **concentració residencial** de la població estrangera en determinats barris de la ciutat, no només té a veure amb una major accessibilitat a l'habitatge –per qüestions de renda–, sinó que, en molts casos, respon a una elecció de l'entrevistat/da. L'immigrant, sobretot durant els primers anys d'assentament, se sent més còmode vivint a prop d'altres connacionals, amics o familiars. La concentració residencial afavoreix les xarxes informals d'ajuda mútua, els espais de sociabilitat amb membres de la seva comunitat, l'accés a establiments regentats per altres connacionals on podran consumir productes del seu país d'origen, la circulació d'informació sobre serveis, ocupació, etc.

LLISTA RESUM: Diagnòstic de la situació a partir de l'anàlisi dels discursos de la població autòctona dels barris de Ca n'Anglada i Sant Pere Nord, davant la presència de població estrangera

1. En termes generals, el discurs per part de la població anomenada autòctona tendeix a **ignorar la nova població d'origen extracomunitari**, i en reconeix llur presència només en la mesura que es vincula i s'identifica amb els mals del barri (deteriorament social i urbanístic, inseguretat ciutadana, menor accessibilitat als serveis públics, etc.).

2. La construcció de "l'altre" varia segons el col·lectiu. En aquest sentit, contrasta la invisibilitat social de la immigració procedent de països llatinoamericans, amb la **criminalització i rebuig cap a la immigració marroquina**, en especial la masculina. En termes generals, la població autòctona atribueix una actitud especialment tancada i desconfiada a la població magribina, atributs que no s'apliquen a la immigració llatinoamericana.

Per al cas concret de la immigració marroquina, s'han detectat entre la població autòctona actituds tancades i de rebuig explícit –tot i que no són majoritàries–, que associen la presència de marroquins a la criminalitat, la delinqüència i la inseguretat. Aquest discurs els porta a reclamar actuacions de caràcter policial i repressiu contra aquests nous assentaments, sobretot d'ençà dels fets del 1999 i de diverses denúncies sobre consum i tràfic de drogues.

L'equiparació entre “marroquí” i “delinqüent” i entre “Ca n'Anglada” i “conflictivitat” és un discurs que també l'han assumit alguns immigrants. Estrangers procedents de països de l'Europa de l'Est, per exemple, han al·ludit a la conflictivitat del barri de Ca n'Anglada i l'atribueixen a l'elevada concentració de marroquins i gitanos. S'associa la presència de marroquins a la **inseguretat**, la **conflictivitat** i la incompatibilitat amb l'estil de vida dels “europeus”.

3. Han estat molts els entrevistats/des que han assenyalat que ciutats com Terrassa han arribat a un “**punt de saturació**” pel que fa a la seva capacitat d'absorvir població estrangera. Consideren que els serveis de la ciutat no estan adaptats ni qualitativament ni quantitativa a l'arribada de població estrangera i reclamen intervencions urbanístiques, així com polítiques socials i de desenvolupament comunitari.

4. Prolifera un discurs que qüestiona la capacitat dels i de les immigrants per acceptar i respectar els valors democràtics i de convivència de les societats d'acollida i que atribueix a aquest fet la principal causa dels **problemes de convivència** que es generen. Els obstacles que més s'han assenyalat són, d'una banda, el desconeixement de l'idioma de la societat receptora, de l'altra, la “incomprensió mútua”, sobretot a l'hora de referir-se a la població musulmana.

a) Àmbit domèstic

Han estat múltiples els comentaris referits als problemes de convivència en l'àmbit domèstic. La manca d'higiene, el soroll, en definitiva, la manca de respecte per les normes de convivència de les comunitats de veïns s'esgrimeixen amb freqüència. Aquests conflictes que acabem de mencionar no són en absolut nous, ja que han estat i segueixen essent problemes recurrents en totes les comunitats de veïns, amb immigrants o sense. Resulta interessant observar com **conflictes de convivència** que no apareixen ara, de sobte es transformen en “ètnics” quan hi ha persones procedents de països no comunitaris.

Per altra banda, l'**amuntegament** de persones immigrants en **habitatges** de dimensions reduïdes també apareix com a factor clau de l'incivisme i s'associa directament a l'excés de soroll.

b) Espais públics

El treball de camp ha posat de manifest que entre la població autòctona predomina la percepció de **degradació urbanística i social del barri** durant els darrers anys. Aquesta percepció acostuma a anar associada a l'arribada de població estrangera, responsable de “trençar” el caràcter comunitari i suposadament homogeni del barri (per al cas de Ca n'Anglada) i d'alterar negativament la cohesió i solidaritat veïnals. Es constata, a nivell de discursos, que el barri, degut a l'arribada de població extracomunitària, ha deixat de ser el

“barri popular” i amb “vida de poble” amb el que molts dels seus residents s'identifiquen.

En molts casos, allò que preocupa als residents és com l'assentament de població extracomunitària de classe treballadora pot repercutir en el **valor econòmic del seu patrimoni familiar** –preu de l'habitatge, etc.-, acumulat a base de molt d'esforç per persones que han experimentat un procés de mobilitat social ascendent d'ençà que van arribar a Catalunya durant els anys 50-60.

En termes generals, existeix una queixa generalitzada entre la població autòctona, segons la qual les persones immigrades acostumen a fer un ús **abusiu dels espais públics**. Són moltes les persones entrevistades que s'han referit explícitament a les agrupacions de joves marroquins que es poden observar a les places i cantonades.

S'ha identificat de forma clara un **discurs hostil** cap als **joves marroquins**, sobretot entre la gent més gran, als que s'acusa d'incívics pel fet d'ocupar els espais públics com ara la plaça. Certament, es tracta d'un problema generacional, que té a veure amb la incomprensió cap al jovent en general, i amb el jovent marroquí en particular. Ens trobem davant d'un discurs que etnicitza els comportaments, a base de subratllar les diferències ètniques i racials, i que amaga altres conflictes, com ara el xoc generacional o la competència per alguns espais públics. D'aquesta manera, el que podria analitzar-se en clau de disputa intergeneracional, es presenta com el resultat de la incompatibilitat entre diferents cultures.

Per altra banda, també s'han detectat queixes, al barri de Sant Pere Nord, respecte a l'ocupació que algunes persones llatinoamericanes fan de les places de la ciutat per realitzar-hi festes i trobades. Aquest és un costum que no s'accepta per part de la població autòctona i que acostuma a relacionar-se amb actituds incíviques.

c) Mercat de treball i serveis públics

Així mateix, també es menciona la qüestió de l'**ocupació dels espais municipals i dels serveis públics** per part de la població estrangera -com ara els Centres cívics, els espais esportius, la biblioteca, escoles, CAP, Serveis Socials, els esplais, etc.-. Aquesta percepció resulta més acusada en el barri de Ca n'Anglada, on espais com el Districte Jove han assistit a un procés de substitució dels joves autòctons/es per joves magribins. Si bé constitueix un repte per a la majoria dels municipis aconseguir que les persones nouvingudes participin en els espais de relació de la ciutat, sembla ser que en el cas del Districte Jove la problemàtica és justament la inversa: propiciar que siguin els i les joves autòctons/es els qui hi vulguin participar.

Existeix una opinió força generalitzada a l'hora de percebre que la població immigrada rep un tracte de favor en el seu accés als serveis públics i que accedeix a ajudes socials diverses només pel fet de ser immigrant. Aquesta

mateixa opinió apareix a l'hora de considerar que les persones estrangeres d'origen extracomunitari fan un ús abusiu dels serveis i ajuts públics

La **competència** que es genera entre els comerços regentats per immigrants i els comerços autòctons explica l'aparició de "**rumors**" i "**mites**", sense fonament, pel que fa a suposats tractes de favor per part de les administracions als comerciants estrangers, que generen un discurs de queixa i un sentiment de rebuig entre la població autòctona.

Pel que fa a la relació entre població nouvinguda i mercat de treball, els entrevistats/des consideren que les persones immigrades d'origen extracomunitari ocupen els llocs de treball que la població autòctona no accepta. Malgrat aquesta percepció general, hem detectat alguns discursos que fan referència explícita a la **competència pels llocs de treball** entre treballadors/es nacionals i immigrants. Una relació de competència que, segons els entrevistats/des, és percebuda com a deslleial i que es manifesta a partir d'afirmacions del tipus: "els immigrants treuen feina als d'aquí":

d) Participació i associacionisme

S'ha pogut observar l'**escassa presència dels immigrants en les associacions** establertes en el territori, com ara associacions culturals, de veïns o de comerciants. Val a dir que sí que existeixen entitats pròpies en funció del país d'origen (com per exemple l'Associació de Residents Senegalesos del Vallès Occidental).

Els **centres religiosos**, com la Mesquita o l'Església Evangèlica, no només esdevenen un centre de culte i un espai de sociabilitat, sinó que compleixen una funció assistencial i de gestió de l'ajuda mútua entre els seus fidels. En el cas de l'Església Evangèlica, tot i que es basa en una adscripció religiosa comuna, cal tenir en compte que constitueix uns dels **espais relacionals interètnics** més rics del barri.

5.2. Mesures d'intervenció des de l'àmbit local que poden facilitar la integració de la població estrangera no comunitària

Aquest apartat pretén ser un recull d'iniciatives i accions que pot emprendre l'administració local a fi de gestionar de forma més eficaç la integració de la població nouvinguda en les seves dimensions socioestructural i sociocultural (Solé 1981, 2002). Val a dir que l'objectiu de l'estudi no ha estat aproximar-se a l'oferta d'accions i serveis del municipi de Terrassa en matèria d'immigració i avaluar-ne l'eficàcia i adequació a les necessitats de la població estrangera. Es tracta d'un procés invers. L'estudi pretén arribar a una diagnosi sobre la situació de la població estrangera no comunitària resident a Terrassa en relació tant a la seva incorporació a l'estructura econòmica i social del municipi (entrevistes en profunditat), com en termes de l'impacte dels processos migratoris entre la població anomenada autòctona, a partir de l'estudi dels discursos al voltant de la convivència d'ambdós col·lectius. És en base al

diagnòstic efectuat i a la detecció de necessitats que, a continuació, procedim a la formulació de propostes d'acció que podrien contribuir a millorar la cohesió social en termes d'igualtat, així com els models de relació i convivència.

Dimensió socioeconòmica

El primer element que és convenient tenir en compte és que els aspectes reguladors de la concessió de permisos de treball i de residència són competència del govern central. Ara bé, dins del límit de les competències des de l'àmbit local, sí és possible dissenyar una sèrie de mesures que facilitin la incorporació dels estrangers a l'estructura econòmica.

- Impulsar **tallers ocupacionals** per a població estrangera que capacitin professionalment els seus participants de forma efectiva. L'oferta d'aquests tallers hauria de tenir en compte l'heterogeneïtat de persones d'origen immigrant, tant pel que fa a experiències professionals com a nivell formatiu. És per això que s'ha de dissenyar una oferta diversificada, centrada en itineraris laborals i etapes d'assentament diverses, tenint en compte les necessitats de capital humà del sistema productiu i els nous jaciments d'ocupació. Des d'aquest plantejament, no només s'ha d'afavorir la inserció laboral inicial de col·lectius en situació de risc d'exclusió o sense feina (cursos d'alfabetització, estratègies útils de cerca de feina, etc.), sinó que també s'han de cobrir les necessitats d'aquells treballadors amb formació, amb una capacitat professional consolidada, que cerquen un canvi d'ocupació, la promoció o l'accés a unes millors condicions laborals i no tant una primera feina o sortir de l'atur.

En definitiva, es tracta d'anar més enllà d'una oferta de “serveis d'orientació laboral” per a col·lectius amb especial dificultat d'inserció. Cal adaptar la formació continuada a les necessitats dels treballadors estrangers amb formació, que requereixen de polítiques formatives actives per tal de poder “abandonar” els nínxols laborals en què es concentren els treballadors estrangers no comunitaris i superar la “inconsistència d'estatus”. Empresaris i sindicats són els actors que han de tenir un paper actiu en aquestes polítiques formatives que diversifiquin les oportunitats laborals dels treballadors estrangers. La borsa de treballadors estrangers especialitzats en diferents oficis de CECOT apunta en aquesta línia.

- El disseny d'una **política formativa** adequada també pot servir per facilitar la mobilitat i la reorientació laboral dels treballadors estrangers de més **edat** que, a mesura que acumulen temps de permanència a la societat receptora, lluny de protagonitzar processos de mobilitat laboral ascendent, veuen dràsticament reduïdes les seves possibilitats d'inserció laboral i experimenten dificultats creixents –sobretot físiques i de salut– per poder seguir treballant en les condicions d'explotació a què estan sotmesos.

- Donat que les **iniciatives empresadores** són cada cop més freqüents entre la població d'origen immigrant, principalment com a estratègia de mobilitat laboral, cal proporcionar assessorament legal i laboral, així com una oferta de microcrèdits per tal de facilitar el trànsit cap a l'autoocupació. Els microcrèdits estan pensats per facilitar préstecs de petites quantitats a aquelles persones empresadores amb dificultats per accedir al sistema creditici tradicional. Els programes de Barcelona Activa o de la Fundació Un Sol Món per a emprenedors i per a dones empresadores constitueixen un bon referent. El seu objectiu és acompanyar el procés de creixement i consolidació de petites i mitjanes empreses, incloent accions formatives encaminades a millorar les eines de gestió empresarial i afavorir la incorporació de les noves tecnologies. Del que es tracta és de dissenyar serveis que facilitin la detecció d'habilitats personals i empresarials, actuïn de recolzament en l'elaboració d'un Pla d'Empresa, proporcionin formació empresarial, tramitin subvencions i ofereixin una assistència individualitzada en la gestió (detecció de locals, avaluació d'alternatives, gestions administratives i fiscals, etc.)
- **Combatre l'economia submergida** o la vinculació del permís de treball amb el de residència com a causant de la creació d'un important volum de treballadors/es condemnats a l'economia submergida, no es pot afrontar des de l'àmbit local. Ara bé, des de l'àmbit local sí és possible, amb la participació activa de les associacions empresarials i sindicals, **sensibilitzar el teixit empresarial** sobre els inconvenients, en termes de competitivitat a escala global, de sostenir una estructura productiva que només pot competir a partir dels costos laborals menors, a costa d'incrementar la precarietat, la desqualificació, la rotació i la sinistralitat. Cal conscienciar els empresaris, sobretot les petites empreses, sobre els beneficis a mig i llarg termini que suposa una plantilla estable, formada, flexible en termes de polivalència i capacitat d'adaptar-se als nous processos de producció, etc. Accions com la **Borsa de Treballadors Estrangers** de la patronal CECOT són un bon instrument per facilitar l'accés a una feina amb contracte de treball per a les persones que no es troben encara en situació regular
- Donada la constatació que molts dels entrevistats/des no tenen un coneixement òptim sobre quins són els seus **drets laborals**, des de l'ajuntament, els sindicats i la patronal caldria impulsar campanyes de divulgació sobre els drets dels treballadors/es i sobre quins són els canals de denúncia de les practiques il·legals i de la discriminació laboral. La resignació dels treballadors/es estrangers no només respon a la "por" davant les represàlies o a la seva "vulnerabilitat jurídica".

El treball de camp ha posat de manifest que hi ha un important component de manca d'informació que fa que s'acceptin com a "normals" una sèrie de practiques empresarials que el dret laboral vigent no admet. Aquest tipus de mesures poden constituir una bona oportunitat per tal que els sindicats siguin valorats no només des del vessant més

pragmàtic, sinó també des de la dimensió del compromís polític o ideològic i del seu paper d'agents socials que incideixen directament en les condicions d'ocupació i de treball del conjunt de treballadors en general i dels treballadors estrangers en particular.

El paper que han de jugar aquí tant el **Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers (CITE)**, com l'**Associació d'Ajuda Mútua a Immigrants de Catalunya (AMIC)** és fonamental. Cal que aprofitin encara més el potencial que es desprèn de la positiva valoració que fan els i les immigrants sobre el servei de suport que ofereixen a les persones immigrades (assessorament, orientació, formació, etc.) i que s'ha plasmat de forma contundent a les entrevistes. Així mateix, el **Programa d'intermediació generalista: Informació, assessorament i millora de l'ocupabilitat**, gestionat per **Foment de Terrassa S.A.** i adreçat a totes les persones que cerquen feina, amb independència de la seva nacionalitat però en situació regular, es presenta també com a instrument idoni tant a l'hora de facilitar l'accés a la feina com de proporcionar una orientació laboral que incorpori la qüestió dels "drets laborals" com a eix bàsic.

- Repensar l'oferta del **transport públic** de Terrassa i de la comarca, adaptant-la als patrons horaris i de mobilitat geogràfica de les persones d'origen immigrant en el seu desplaçament a la feina. Cal tenir present que es tracta d'un col·lectiu que, ja sigui per manca de recursos, ja sigui per no haver pogut convalidar la seva llicència de conduir, ben sovint no pot disposar d'un vehicle propi amb què desplaçar-se a la feina. Per tot això, les incompatibilitats del transport públic sovint suposen un obstacle infranquejable per aquests treballadors a l'hora d'acceptar o mantenir una feina.
- La progressiva **feminització** dels fluxos migratoris comporta nous reptes a l'hora d'entendre el procés d'integració. Les dones d'origen immigrant es veuen doblement afectades per la seva condició d'immigrants i pel seu gènere. Aquesta confluència, com hem vist, les ubica en les ocupacions més desprestigiades i més emblemàtiques de la discriminació laboral per raons de gènere (servei domèstic, etc.), caracteritzades per la seva escassa regulació i per estar màximament exposades a les situacions d'explotació. Cal dissenyar línies d'intervenció que abordin les desigualtats de gènere:
  - La concentració de treballadores estrangeres en el servei domèstic és el resultat de l'envelliment de la població i l'augment de les situacions de dependència, en un context de creixent impossibilitat de les dones que s'han incorporat al mercat de treball de seguir assumint tot el volum de treball domèstic i familiar, així com de l'escàs desenvolupament dels serveis a les famílies i de la insuficiència de les mesures de conciliació entre la vida laboral, familiar i personal.

- Per al cas concret de les persones gran que s'enfronten a situacions de manca d'autonomia, mentre els serveis a la dependència tinguin un caràcter assistencial i no es regulin i es despleguin de forma universal des de l'àmbit autonòmic i estatal, l'administració local ha de fer el possible per vetllar per les condicions en què aquests serveis s'ofereixen des d'un mercat desregulat i des d'una demanda que sovint té problemes de solvència –majoritàriament es tracta de pensionistes-.

Una experiència pionera a Catalunya ha estat la impulsada per l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, a través de la **Fundació Domicília**. Aquesta iniciativa pretén combatre la insolvència de la demanda mitjançant el lliurament d'un nombre determinat de "xecs-servei" (títols de pagament amb valor nominal) a tots els ciutadans/es, amb caràcter universal i amb independència de la renda, que suposen una bonificació del 25% del preu/hora de servei consumit. Els serveis domiciliaris que poden ser objecte d'aquesta prestació són bàsicament els serveis de neteja de la llar, la cura domiciliària dels nens i l'atenció de gent gran i persones malaltes. Des de la perspectiva de l'oferta, la Fundació Domicília compta amb una borsa d'empreses proveïdores d'aquests serveis, tant lucratives com no lucratives, a la que només accedeixen aquelles entitats que compleixen tota la normativa legal que recull el conveni. L'experiència ha estat un èxit, en el sentit que no només ha servit per crear nous llocs de treball, sinó que ha contribuït directament a professionalitzar aquests serveis i millorar les condicions de treball de les persones que els dispensen.

- **Cursos formatius** que afavoreixin la professionalització del sector dels serveis domiciliaris i una millora de les condicions d'ocupació i de treball. En aquesta línia apunta el **Curs de formació i inserció sociolaboral** per a dones, impartit per Càritas i adreçat a dones que pretenen treballar en els serveis de proximitat i en el servei domèstic.
- **Cursos formatius** que promoguin la mobilitat de les treballadores estrangeres cap a activitats no típicament feminitzades, en consonància amb les necessitats del sistema productiu (soldadores, torneres, etc.)
- **Cursos de promoció** per a dones estrangeres que tenen dèficits educatius importants (analfabetisme), que desconeixen per complet l'idioma de la societat receptora o que no han desenvolupat una feina remunerada amb anterioritat. Aquest és l'objectiu de l'acció **Dona obre't camí**, de Càritas, que proporciona cursos d'idiomes i de promoció per a dones estrangeres a fi de facilitar la seva adaptació a l'entorn

- Adaptar l'oferta dels cursos formatius als **horaris** de moltes d'aquestes dones immigrades, que treballen en el servei domèstic i no tenen disponibilitat horària per poder formar-se.
- Garantir una oferta suficient de **places en escoles-bressol**, amb horaris flexibles, que facilitin a les mares amb responsabilitats familiars, moltes d'elles encapçalant famílies monoparentals, poder conciliar la seva vida laboral amb la familiar.

Dimensió de la igualtat

- Pel que fa a l'accés als serveis que són competència municipal, cal procurar la **normalització o universalitat dels serveis**, en el sentit de garantir que l'immigrant rep, en condicions d'igualtat amb la població autòctona, les prestacions socials necessàries. L'accessibilitat als serveis s'ha de fer evitant estructures paral·leles que puguin provocar la segregació de l'estranger. L'atenció a l'immigrant s'ha de portar a terme en el marc ja existent d'institucions, serveis i programes.
- Així mateix, sempre que la condició de nouvingut ho requereixi, cal establir **programes departamentals específics** per a persones que arriben a un medi social, econòmic i cultural desconegut. En aquesta línia, les actuacions han d'encaminar-se cap a serveis que procurin que les persones acabades d'arribar puguin funcionar autònomament a la societat receptora el més aviat possible. Aquest és el paper que han de jugar les **oficines d'atenció als immigrants** en conveni amb els sindicats (AMIC –Associació d'Ajuda Mútua a l'Immigrant de Catalunya- i CITE –Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers), o la que ofereix el propi Ajuntament de Terrassa. Cal que siguin oficines que en tot moment treballin de forma continuada amb altres institucions, que informin sobre recursos i serveis, drets i deures dels ciutadans, la vida associativa del municipi, etc. En el transcurs del treball de camp realitzat, s'ha posat en evidència l'escàs coneixement i ús d'aquests serveis entre la població estrangera, segons els i les immigrants entrevistats/des.
- Es fa patent la necessitat de millorar els canals d'informació cap a la població a qui van adreçats. Institucions intermitges com les escoles, les associacions, esplais, sense oblidar el paper que juguen els mediadors socioculturals, poden ser un bon "pont" entre la xarxa de serveis públics i els immigrants.
- Si bé l'Ajuntament de Terrassa compta amb un **servei d'acollida** dirigit a les persones nouvingudes, de caràcter temporal, per tal de facilitar-los l'accés als recursos i satisfer totes les seves necessitats informatives (normes cíviques, normatives, serveis, etc.) que poden afavorir la seva incorporació al municipi, els i les entrevistats/des no semblen conèixer prou bé les seves prestacions. En aquest sentit, les entrevistes han

mostrat que moltes persones estrangeres s'han trobat amb dèficits informatius importants just després de la seva arribada, en qüestions tan bàsiques com per exemple l'oferta de transport públic de la ciutat a l'hora de desplaçar-se.

És per això que, més enllà de tota la informació sobre la situació legal o sobre com cercar feina, hi ha tot un seguit de qüestions que sovint es donen per sabudes, però que poden suposar grans entrebancs per a una persona acabada d'arribar, sobretot si està poc avesada a les característiques de la vida urbana. Editar, des del **servei d'acollida**, un tríptic o un petit quadern informatiu, en diferents idiomes, que reculli tota la informació bàsica que necessita una persona que acaba d'establir-se a Terrassa (presentació de les institucions, adreces d'interès, com desplaçar-se, com empadronar-se, oferta de serveis, centres sanitaris, etc.), distribuït a través d'escoles i comerços al conjunt de la població estrangera, pot ser un primer pas per proporcionar aquest tipus d'informació, a la vegada que seria un mitjà eficaç d'apropament de les institucions terrassenques a la població nouvinguda.

- Totes les polítiques públiques estan implicades amb la qualitat de vida de la població estrangera: acollida, atenció sanitària, integració escolar, formació d'adults, associacionisme i participació, àmbit de la mediació, etc.. Això no obstant, del treball de camp es desprèn que un dels eixos que més preocupa a la població immigrada és l'accés a l'**habitatge**. Certament, la política i la normativa referent a l'habitatge depèn de diferents àmbits competencials: Estat, Generalitat i municipis. Les administracions locals són les que disposen de menys instruments per intervenir i només poden incidir en la planificació urbanística, la conservació d'edificis o el desenvolupament de barris.

Caldria potenciar un volum suficient i estable d'oferta d'habitatge protegit, tant el de propietat com el de lloguer amb rendes baixes, que garanteixi, amb els ajuts econòmics necessaris, l'accés a l'habitatge a totes les persones empadronades amb pocs recursos, tant nacionals com estrangeres. Tant els immigrants "sense papers" enclaustrats a l'economia submergida, així com els treballadors estrangers amb permís de treball i contracte laboral "relegats" en la precarietat laboral (tant en termes d'estabilitat com de pobresa), presenten greus dificultats en l'accés a un habitatge. D'aquí se'n deriven les habituals pràctiques d'amuntegament de moltes persones en un mateix habitatge, els lloguers abusius d'habitacions -o, fins i tot, de "parts d'un llit"- a mans d'altres connacionals, el recurs a xarxes informals d'acollida, etc. Aquesta situació constitueix una font important de conflictes convivencials amb la població autòctona, que caldria prevenir. Aquests conflictes, un cop esclaten, es tenyeixen d'una dimensió cultural i comportamental que en realitat no és tal, donat que són conseqüència directa de la posició dels estrangers en l'estructura social.

En temes d'habitatge, una altra qüestió a tenir en compte i que ha aflorat a les entrevistes és que no tots els i les immigrants manifesten una vocació d'assentament i permanència definitiva a la societat receptora. Aquells qui tenen clar que s'instal·len a Terrassa per treballar-hi només durant un temps i després tornar al país d'origen, difícilment estaran disposats a destinar la major part dels seus ingressos a l'habitatge. Des de l'àmbit local caldria proporcionar a aquest perfil de treballadors una oferta d'equipaments (habitatges compartits, per exemple), que els garantissin un habitatge digne i assequible mentre dura la seva estada o mentre resideixen aquí separats de la seva família.

Dimensió jurídico-política

- La integració de la població sempre serà incompleta si no es promou la **participació**. Mentre el reconeixement del dret de vot de la població estrangera a les eleccions municipals no sigui un fet consumat, cal impulsar fórmules alternatives, com ara la creació **d'òrgans consultius** (com per exemple el Consell Municipal d'Immigració de Barcelona, la Taula de Noves Immigracions de Terrassa, etc.), on els immigrants, a través de les associacions, participin de forma plena. Aquest és l'objectiu de la **Taula de Noves Immigracions** de Terrassa, integrada per representants d'entitats d'immigrants, ONGs i associacions de veïns, grups polítics i Departaments municipals i que pretén ser un instrument de debat, assessorament, participació, seguiment i valoració de les polítiques municipals en matèria d'integració.
- Un altre eix central de la participació és l'**associacionisme**. Les associacions d'immigrants tenen grans dificultats per arrelar i ser referents, sobretot davant les dificultats de comptar amb un mínim de recursos i infraestructures. Si no poden disposar de personal alliberat i amb preparació professional, els resulta complicat organitzar activitats i exercir formes col·lectives de reivindicació (IEMed 2003). Per això, des de l'administració local cal impulsar aquest tipus d'associacions, aportant els recursos econòmics i els mitjans, per tal que esdevinguin interlocutors claus en els processos d'integració. Sense la participació activa de la immigració no serà possible aspirar a una societat més cohesionada. Les associacions constitueixen la primera línia de resposta a les necessitats de moltes persones d'origen immigrant i, a més a més, actuen com a grup de pressió a l'hora d'intercedir per l'ampliació de serveis vers els immigrants i d'exigir responsabilitats a les administracions.

Però no només cal pensar en associacions específiques d'immigrants; és necessari apostar també per la seva incorporació al teixit associatiu ja existent (entitats cíviques, culturals, esportives, etc.). En aquesta línia, l'escassa participació dels immigrants en les associacions de caràcter mixt s'ha posat de manifest a les entrevistes. Davant d'aquest fet, cal preguntar-se si els i les immigrants les coneixen prou i com valoren les seves funcions en termes de participació i representativitat.

- Les **associacions de veïns** són un aspecte clau a l'hora de possibilitar que els immigrants se sentin participants de la vida del barri i puguin edificar una convivència plural i pacífica. Al llarg de les entrevistes realitzades, aquestes associacions han reiterat la seva dificultat per incorporar-hi població estrangera. A fi de solucionar-ho, cal que estableixin estratègies de reclutament d'estrangers, com ara la incorporació de persones immigrades en càrrecs de responsabilitat.
- Així mateix, des de l'administració municipal, cal canalitzar la **cooperació** al desenvolupament a través de l'impuls de la cooperació descentralitzada i cedint la iniciativa a les associacions i ONGs. Aquest és sens dubte un bon instrument per assolir una major participació ciutadana (IEMed 2003).

Dimensió sociocultural

La integració sociocultural de la població estrangera està directament vinculada a la gestió de la contradicció i dels conflictes que tenen lloc en la vida social i col·lectiva, no regulables a través de normatives. Des del rebuig i la discriminació de la població estrangera, difícilment es generaran entre els i les immigrants actituds positives cap al context d'acollida o sorgiran elements positius d'identificació col·lectiva compatibles amb la cultura pròpia. La construcció de la convivència i d'una societat cohesionada requereix acords continus, renegociació constant i polítiques proactives capaces de prevenir, - sempre que sigui possible-, d'identificar i canalitzar aquells elements que generen conflicte entre els diferents col·lectius.

- L'estudi etnogràfic mostra una **construcció excloent de "l'altre"**, que té molt a veure amb una sèrie d'estereotips i prejudicis ben arrelats, amb una manifestació cultural que, ben sovint, oculta contradiccions de tipus material, directament basades en la competència pels recursos: ocupació, serveis socials, espai públic, etc. Si no s'actua directament sobre aquestes contradiccions des d'una lògica preventiva, poden acabar desembocant en una espiral de problemes, d'ordre cultural, més difícils de resoldre i amb un impacte molt negatiu en la integració de la població estrangera.
- Hi ha una part important dels **conflictes convivencials** que, malgrat es presentin com la conseqüència directa de la "incompatibilitat cultural", estan més relacionats amb el desconeixement per part dels immigrants dels codis de conducta i les normes de civisme imperants a la societat receptora (soroll al carrer, servei de recollida d'escombraries, normativa de la biblioteca municipal, etc.). A tall d'exemple, que un immigrant deixi al carrer un cotxe vell que ja no funciona no és una qüestió cultural, sinó que pot obeir al desconeixement sobre quins són els tràmits que cal fer per donar-lo de baixa. Esbrinar quins són aquests petits focus que poden generar problemes de relació i de convivència i fer arribar la informació a

la població nouvinguda -a través de les escoles, mediadors, premsa local, etc.-, pot contribuir a disminuir la conflictivitat futura.

- Així mateix, és urgent portar a terme accions proactives que contribueixin a **desmuntar una sèrie de tòpics**, sense cap fonament real, com ara que els immigrants són més proclius a cometre infraccions i delictes, que incrementen l'atur entre la població autòctona, que reben un tracte de favor en l'accés als serveis públics i a les prestacions econòmiques (beques de menjador a les escoles, habitatges de protecció oficial, etc.) o a l'hora d'establir un negoci propi (no haver de pagar impostos pel fet de ser estrangers), etc.
- Del que es tracta és que els autòctons percebin els nouvinguts/des com a "ciutadans/es", amb els mateixos **drets i obligacions**. La pròpia legislació legitima els imaginaris "excloents" al voltant dels immigrants, donat que la seva condició de no "nacionals" provoca que no se'ls reconeixen els mateixos drets i se'ls converteixi en "ciutadans de segona". Així mateix, el fet que una part de la població autòctona accepti la immigració només en tant que, com a força de treball, realitza les activitats que rebutja la població autòctona, és un obstacle també al seu reconeixement com a ciutadans/es de ple dret, amb independència de la conjuntura econòmica. Des de l'administració local s'ha de contribuir a generar i reforçar la consideració dels immigrants com a nous veïns/es, com a residents en els barris de la ciutat amb exactament els mateixos drets i deures.

En aquest sentit, la socialització primària dels nens i nenes constitueix una etapa decisòria en la gènesi d'aquests imaginaris "excloents" i "xenòfobs". L'escola ha de jugar un paper clau en aquest procés i ha de contribuir a potenciar el "coneixement de l'altre", a través d'activitats lúdiques i culturals que tinguin com a objectiu "normalitzar" el fet migratori i potenciar la interacció entre els diferents grups.

- Cal **formar a tot el personal d'Ajuntaments i entitats** que tracten directament amb el ciutadà/a en el fet migratori i dotar-los d'eines per tal que puguin contraargumentar tots aquests tòpics i estereotips (difusió de tríptics informatius, campanyes publicitàries, seminaris, cursos, etc.)
- En aquest sentit, el **Servei d'Immigració de l'Ajuntament de Terrassa**, a través de la figura dels mediadors socioculturals, constitueix un element clau a l'hora de proporcionar *mediació lingüística*, *mediació informativa* –sobre qüestions tan diverses com ara accés al sistema sanitari, el procediment que cal seguir per establir un negoci, accedir a un habitatge, hàbits sanitaris tals com qüestions de profilaxi o la vacunació dels infants, etc.-, així com *mediació intercultural* orientada a detectar possibles dificultats de convivència que poden desembocar en conflictes manifestos més endavant.

- Paral·lelament a tot això, és necessari **potenciar els espais de relació comuns entre immigrants i autòctons** en la seva vida quotidiana. A tall d'exemple, projectes com el “**Dones d'Ègara**”, gestionat per l'Àrea d'Immigració de l'Ajuntament de Terrassa, poden establir unes bones bases per afavorir la comunicació, la interpenetració de valors i experiències i els canals de participació conjunts entre les dones immigrades i les autòctones. Caldria potenciar al màxim els programes en aquesta línia
- El barri és l'àmbit idoni per impulsar aquest “coneixement mutu”. Es podria pensar en el disseny de “**bancs del temps comunitaris**” com a estratègia per trencar l'aïllament urbà i crear un espai per compartir i apropar les persones i potenciar els espais de relació interètnica, mitjançant l'intercanvi de serveis. Aquestes xarxes d'ajuda mútua ja es realitzen de forma espontània en els barris. Per als immigrants, els bancs del temps podrien tenir una funció similar a la dels espais religiosos, en termes d'ajuda mútua.
- Per al cas concret dels **ciutadans/es d'origen marroquí**, l'existència d'una sèrie de **prejudicis que els afecten de forma exclusiva** (criminalitat, costums incívics, masclisme, etc.) i que obstaculitzen la seva integració, fa necessàries accions específiques encaminades a apropar la cultura musulmana a la població autòctona. Activitats lúdiques destinades a tota la població (en la línia de la tan valorada –per alguns entrevistats marroquins- iniciativa de l'ajuntament de convidar un grup musical marroquí durant els actes lúdics de la Festa Major), cursos formatius, impartits pels propis immigrants, que promoguin el coneixement dels països d'origen, jornades de portes obertes a la “mesquita” adreçades a les escoles, poden constituir un interessant punt de partida. En aquest aspecte, les associacions culturals mixtes també poden desenvolupar un paper clau a l'hora de donar a conèixer de forma simultània i des d'una lògica interpenetradora, les tradicions i costums dels països d'origen i els de Catalunya.
- Les **competències comunicatives** –tant la llengua de la societat d'acollida com les normes de comportament comunicatiu- són crucials per assolir una integració efectiva i plena. Els handicaps lingüístics dels estrangers/es no només dificulten les relacions interpersonals amb els autòctons, sinó que són un element que obstaculitzen encara més la seva integració socioeconòmica (denegacions de feina, d'ajuts). Les entrevistes realitzades mostren una bona predisposició per part dels estrangers a l'hora d'aprendre el català i el castellà, que cal potenciar al màxim des de les administracions.

Sens dubte, els cursos d'aprenentatge de la llengua catalana –tals com els impartits pel **Consorci de Normalització Lingüística** en col·laboració amb la Caixa de Terrassa- constitueixen un bon instrument d'integració. Altres línies d'actuació en la potenciació de la llengua catalana podrien ser les experiències de “**parelles lingüístiques**”, integrades per un/a

autòcton/a que de forma voluntària ajuda l'immigrant a aprendre el català/castellà i es converteix en un referent per al nouvingut en termes d'informació, sociabilitat, etc. Al mateix temps, la persona autòctona també pot enriquir-se amb l'aprenentatge de la llengua de l'immigrant, de manera que la relació esdevé un intercanvi i un enriquiment mutu.

- Així mateix, l'arribada de població nouvinguda també ha suposat un increment de la **pluralitat religiosa**. L'administració local ha d'establir canals de comunicació i entesa amb els representants de les diferents comunitats religioses (Comunitat Musulmana de Terrassa, per exemple), com a instrument per afavorir la integració sociocultural. A més a més, un diàleg fluid i permanent amb aquests interlocutors és fonamental, ja que són les associacions religioses i culturals les que ben sovint canalitzen els diferents problemes i demandes dels membres de la seva comunitat.
- Correspon a les pròpies **comunitats religioses** potenciar el contacte i el coneixement mutu. Que tant les esglésies catòliques com les evangèliques o les mesquites, per exemple, s'obrin a altres cultes en dates determinades o organitzin jornades informatives "de portes obertes" contribuiria, sense cap mena de dubte, a afavorir la intercomunicació i la superació de tots aquells tòpics i estereotips sobre "l'altre", basats en el desconeixement.
- Cal tenir ben present que si bé cada persona pot tenir diferents identitats culturals sobreposades en termes concèntrics, si les condicions d'integració de la població estrangera no són les òptimes, l'actitud de la població immigrada cap a la societat receptora pot esdevenir tancada i regressiva, fruit de la frustració i el desengany. Aquesta situació pot afectar especialment els joves fills d'immigrants. A fi de facilitar l'adhesió d'aquests joves al seu entorn, és indispensable proporcionar serveis de mediació cultural i escolar que acompanyin els seus mecanismes de construcció de la identitat, respectant en tot moment la seva diferència. Una bona manera de potenciar identitats pròpies en harmonia amb l'entorn sociocultural d'acollida és l'ensenyament de les llengües d'origen (IEMed 2003).
- Del treball de camp es desprèn que els **joves marroquins** són objecte d'una gran **estigmatització** per part de la població autòctona, tant per una qüestió estrictament "ètnica" com generacional. Si a això s'hi afegeix l'exclusió social i econòmica que sovint pateixen degut a la posició que ocupen ells i les seves famílies en l'estructura social, resulta difícil que puguin normalitzar la seva adolescència i construir una identitat que generi vincles positius tant amb la seva cultura d'origen com amb el seu actual entorn. Aquest procés és encara més difícil si tenim en compte que a la cultura occidental l'oci està molt lligat a la capacitat de consumir. La integració d'aquests joves no es pot aconseguir des de l'aïllament.

És cert que iniciatives com les del **Districte Jove** són positives, però mai seran exitoses si es fonamenten en la segregació dels joves marroquins (el treball de camp ha posat de manifest que els joves autòctons/es no hi acudeixen). En aquest sentit, resulta fonamental esbrinar quines són les inquietuds dels joves autòctons i dissenyar activitats per tal que immigrants i autòctons/es es relacionin i es consolidi una “cultura de contacte”. L'activitat esportiva, tal com demostra l'experiència a d'altres ciutats, pot ser un instrument clau per articular espais comuns de sociabilitat per als joves. Promoure campionats de futbol o de qualsevol altre esport, de caràcter mixt, contribuirà a establir vincles entre els joves marroquins i els autòctons basats en la comunicació i en la convivència.

- La “**cultura de contacte**” també exigeix educar la població autòctona en el pluriculturalisme, a través d'incorporar aquesta qüestió de forma transversal en el sistema educatiu, en campanyes d'integració, etc. Desenvolupar la “ciutat de les persones”, a partir del foment del comportament cívic, la convivència social, la solidaritat i el respecte és la finalitat del servei **Acció Cívica** de l'Ajuntament de Terrassa.
- Tot i així, cal tenir ben present que totes les mesures que es plantegin des d'una òptica de la promoció dels valors de la tolerància, tindran un impacte limitat si no es té en compte la **base material** de molts dels conflictes convivencials. Una de les qüestions que més ha aflorat és la concentració de la població estrangera en determinats barris i com aquest fet pot contribuir a deteriorar la imatge del barri i a reduir el valor de l'habitatge. Més enllà del paper que hi juguen les xarxes informals d'acollida i les preferències dels nouvinguts, no hi ha dubte que el mercat per si mateix genera segregació de la població immigrada, a través dels preus i del comportament discriminatori de les immobiliàries i dels propietaris de pisos de lloguer. Només els programes d'habitatge social, així com la millora de la integració socioeconòmica de la població immigrada, poden frenar el desenvolupament de la segregació urbana.
- Mentre la segregació de la població immigrada en determinats barris per qüestions econòmiques sigui una realitat, amb els seus pros i contres, cal assumir que des de la perspectiva de la població autòctona, la població estrangera pot erigir-se com una espècie de “cap de turc” que, en realitat, amagui altres deficiències d'equipaments i serveis del barri que es van arrossegant des de la seva creació (anys 60-70), tal com s'ha posat de manifest en el treball de camp realitzat. Prioritzar el **desenvolupament dels barris** amb més carències i mancances no és només una qüestió de justícia social, sinó l'arma més eficaç per combatre el racisme i la xenofòbia per part dels autòctons/es.
- En el context d'un Estat del benestar amb serveis i recursos escassos, l'arribada d'un important volum de població nouvinguda en un curt espai de temps es percep com una amenaça per la població autòctona amb una posició més vulnerable en l'estructura social. Deixar ben clar a la

població autòctona que els recursos públics que perceben els immigrants els corresponen en funció de la seva renda i que molts dels estrangers empadronats encara no gaudeixen d'un accés normalitzat als serveis, de poc servirà si paral·lelament la població autòctona no percep que l'arribada de més població suposa un **increment** d'aquests **recursos** i, dit de manera col·loquial, que el "pastís a repartir ha crescut". El cost social de l'arribada de la immigració no està repartit de forma igualitària per tot el territori i des de l'administració local s'ha de vetllar per tal de compensar i redistribuir els recursos.

Bibliografia

- Aramburu, M (2000). "Bajo el signo del gueto. Imágenes del 'inmigrante' en Ciutat Vella". Tesis doctoral presentada al Departament d'Antropologia Social. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Baganha, M.; Reyneri, E. (2001). "La inmigración en los países del sur de Europa y su inserción en la economía informal". A: *El impacto de la inmigración en la economía y en la sociedad receptora*, coord. per C. Solé, Barcelona: Anthropos.
- Bergalli, V. (2001). "La reacción de la sociedad receptora a nivel local". A: *El impacto de la inmigración en la economía y en la sociedad receptora*, coord. per C. Solé, Barcelona: Anthropos.
- Blanco, C. (1993). "La integración de los inmigrantes en las sociedades receptoras" Tesis Doctoral, Departamento de Sociología de la Universidad de Deusto.
- Cachón, L. (2002). "La formación de la 'España inmigrante': mercado y ciudadanía". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, nº 97, pp. 95-126.
- Cachón, L. (2003). "La inmigración en España: los desafíos de la construcción de una nueva sociedad". *Migraciones*, nº 14, pp. 219-305.
- Colectivo Ioé. (1995). *La discriminación laboral de los trabajadores extranjeros en España*. Ginebra: ILO.
- Colectivo Ioé. (1999). *Inmigrantes, Trabajadores, Ciudadanos*. València: Universitat de València / Patronat Nord-Sud.
- Colectivo Ioé (2001). *¡No quieren ser menos!. Exploración sobre la discriminación laboral de los inmigrantes en España*. Madrid: UGT
- CONSEJO ECONÓMICO Y SOCIAL (2004). *La inmigración y el mercado de trabajo en España*. Madrid: Consejo Económico y Social.
- CONSORCI DE RECURSOS PER A LA INTEGRACIÓ DE LA DIVERSITAT (2003). *Drets i deures dels estrangers. Manual pràctic per a la convivència humana*. Barcelona: CRID – Diputació de Barcelona.
- Cuadras, A. (dir.). (2004). *Les condicions de vida de la població d'origen immigrant no comunitari a Catalunya*, Barcelona: Institut d'Estudis Metropolitans.
- Delgado, M. 1998. *Diversitat i integració*, Barcelona: Empúries.
- Díaz, F. (2004). "Espai públic, arrelament al lloc i vida quotidiana: el cas del barri de Ca n'Angalda de Terrassa". Treball de Recerca presentat al Departament de Geografia. Universitat Autònoma de Barcelona.

- García, A.; Sanz, B. (2004). *Inmigración y sistema productivo en la Comunidad de Madrid*, Madrid: Comunidad de Madrid.
- IEMed. 2003. *Gestionar la diversitat. Reflexions i experiències sobres les polítiques d'immigració a Catalunya*, Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània (IEMed).
- Mancebo, José María (2001). "*Políticas de inmigración: regularización de los no regulados*" Tesi doctoral dirigida per Carlota Solé. Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Mestre, R. (2003). "Mujeres inmigrantes: cuidadoras por norma". A: *Inmigrantes: Una aproximación jurídica a sus derechos*, coord. per J. de Lucas et al. Valencia: Germania.
- Montoya, Andrés (2003). *Experiències en Mediació Intercultural a l'Ajuntament de Terrassa*, Terrassa: Ajuntament de Terrassa.
- Moreras, J. (1999) *Musulmanes en Barcelona. Espacios y dinámicas comunitarias*, Barcelona: CIDOB.
- Parella, S. (2003). *Mujer, inmigrante y trabajadora: la triple discriminación*. Barcelona: Anthropos.
- San Román, T. (1996). *Los muros de la separación*, Barcelona/Madrid: UAB/Tecnos
- Solé, C. (1981). *La integración sociocultural de los inmigrantes en Cataluña*, Madrid: CIS.
- Solé, C. (1994). *La mujer inmigrante*, Madrid: IMU
- Solé, C. (1995). *Discriminación racial en el mercado de trabajo*, Madrid: CES
- Solé, C.; Parella, S. (2001). "La inserción de los inmigrantes en el mercado de trabajo", A: *El impacto de la inmigración en la economía y en la sociedad receptora*, coord. per C. Solé, Barcelona: Anthropos.
- Solé, C. et al. (2002). "El concepto de integración desde la sociología de las migraciones". *Migraciones*, pp. 9-42.
- Solé, C.; Parella, S. (2005). *Negocios étnicos. Los comercios de inmigrantes no-comunitarios en Cataluña*, Barcelona: Fundació CIDOB.
- Tezanos, J. F. (1999). *Tendencias en exclusión social en las sociedades tecnológicas. El caso español*, Madrid: Sistema.
- Stolcke, V. (1995). "Europa: nuevas fronteras, nuevas retóricas de exclusión". A: Diversos autors, *Extranjeros en el paraíso*, Barcelona: Virus.

Pàgines web consultades:

- Ajuntament de Terrassa [<http://www.terrassa.org>]
- Boletín Oficial del Estado (diversos números) [<http://www.boe.es>]
- Centre d'Informació Legislativa [<http://www.igsap.map.es>]

- Centre d'Informació per a treballadors i treballadores estrangers (CITE) [<http://www.conc.es/cite/>]
- Comissions Obreres [<http://www.ccoo.es>]
- Confederació Empresarial Comarcal de Terrassa (CECOT) [<http://www.cecot.es>]
- Ministeri d'Administracions Públiques [<http://www.map.es>]
- Ministeri de Treball i Assumptes Socials [<http://www.mtas.es>]
- Secretaria d'Estat de Immigració i Emigració [<http://dgei.mir.es>]
- Unió General del Treballadors [<http://www.ugt.es>]

Annex I

La legislació

Introducció

Un element clau per a estudiar la població immigrada en general, i la seva relació al mercat de treball en particular, és el coneixement de la normativa legal que en regula la situació, l'assentament i la seva relació amb l'activitat i l'ocupació al nostre país.

Així, elements com ara l'evolució del nombre de treballadors estrangers, la proporció d'aquests que resideixen legalment al país —i que, per tant, opten a formar part del mercat de treball regulat— o la seva composició per nacionalitats —a través de les facilitats o no de regulació en funció del seu país d'origen—, són factors que vénen determinats en gran mesura pel marc legal que els regeixen.

Per aquest motiu, el present apartat pretén fer un resum breu de la història recent en matèria d'immigració a l'estat espanyol, posant especial èmfasi en les qüestions relacionades amb el mercat de treball i els drets i deures que hi tenen els treballadors estrangers.

Abans, però, d'entrar a detallar l'evolució recent de la legislació, cal fer constar tres aspectes que cal tenir en compte. En primer lloc, i malgrat la creixent descentralització de les competències a nivell autonòmic, s'ha d'indicar que la política d'immigració és a escala estatal, aprovada pel Congrés de diputats i el Consell de ministres del govern espanyol, sense que el Parlament i el govern autonòmic català tinguin cap competència sobre la qüestió. A més, des de la incorporació d'Espanya a la Unió Europea, la legislació espanyola s'ha hagut d'adaptar a la política d'immigració comunitària. En segon lloc, cal comentar que el tema de la immigració és una qüestió que genera sovint un fort debat social i que, per aquest motiu, és un tema principal en els plans de tot govern. Finalment, i en tercer lloc, cal destacar la ràpida i creixent evolució del fenomen de la immigració estrangera a l'estat espanyol, ja sigui en situació legal o il·legal.

Per els tres motius ressenyats, la legislació sobre immigració a l'estat espanyol ha sofert en els últims anys constants canvis, en forma de noves lleis que, sovint amb pocs temps entre les unes i les altres, substitueixen totalment o modifiquen parcialment les aprovades anteriorment. Es configura així un "laberint legal" sovint poc clar per a les persones afectades.

Finalment, cal indicar que per a efectuar el resum legislatiu que segueix, les fonts d'informació consultades són diverses. D'una banda, i com a font

primària, s'ha consultat el text original de cada una de les lleis i reglaments ressenyats, disponibles a les pàgines web de diversos organismes oficials,¹ o, en el seu defecte, al **Boletín oficial del Estado** (BOE). Per altra banda, i de cara a analitzar les repercussions pràctiques de cada una de les lleis, s'ha incorporat la valoració que de cada una d'elles en fan els diferents agents socials —sindicats, organitzacions empresarials, col·lectius d'immigrants, organitzacions no governamentals—, ja sigui a través igualment de les seves pàgines web o a partir del recull de les notícies relacionades amb la matèria que han estat publicades a la premsa.

La successió de lleis i reglaments

Com s'ha dit en la introducció, la legislació espanyola en matèria d'immigració ha sofert diversos canvis al llarg dels últims anys, fruit, d'una banda, de les alternances polítiques en el govern espanyol, i, de l'altra, a la necessitat d'adequació al context, caracteritzat per un increment notable del fenomen de la immigració estrangera.

A causa d'aquest seguit de reformes, s'ha optat per fer el repàs de cada una de les legislacions de forma cronològica, des de l'any 1985, que marca l'inici de la legislació en matèria d'immigració fins a l'actualitat. De cada una d'elles es fa un breu resum dels seus aspectes principals així com de les opinions que han suscitat des de diferents àmbits.

Així mateix, cal indicar que es faran referència a dos tipus de documents legals: les **lleis** i els **reglaments**. Mentre les primeres estableixen una normativa bàsica i general, els reglaments són normes que desenvolupen o executen aspectes més concrets d'acord amb la llei vigent.

- La Llei orgànica 7/1985

La primera llei sobre immigració a què referència és l'anomenada **Llei orgànica 7/1985 “sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya”**, de l'1 de juliol (BOE del 3 de juliol de 1985). El reglament executor d'aquesta, però, no s'aprova fins el 2 de febrer de 1996.

A efectes de la seva aplicació, **s'hi consideren com a estrangers a totes aquelles persones que no tenen nacionalitat espanyola**, excepte els agents diplomàtics i els funcionaris de consultats acreditats a Espanya, així com també la resta de funcionaris, representats i delegats, així com els seus familiars, dels organismes internacionals intergovernamentals amb seu a l'estat espanyol.

El text reconeix una sèrie de **drets fonamentals** per al col·lectiu de població estrangera que resideix legalment a Espanya, com ara el dret de reunió, el dret d'associacionisme, el dret a l'educació i a la llibertat d'ensenyança; i, per al

¹ Especialment interessant és la pàgina del Ministeri d'Administracions Públiques del govern espanyol (<http://www.igsap.map.es/cia/dispo/lbe.htm>) que fa un recull de la legislació per matèries.

col·lectiu treballador, el dret a pertànyer a les organitzacions sindicals. Per contra, no se'ls reconeix el dret a votar, si bé es deixa oberta la possibilitat de poder participar en les eleccions municipals.

Sobre el **règim d'entrada i d'estada** a l'estat espanyol, la llei només permet l'entrada de les persones de nacionalitat estrangera que presentin els papers en regla, mitjançant l'acreditació del passaport, títol de viatge o un altre document que en certifiqui la identitat. Sobre les situacions al país, es reconeixen dues possibilitats: el règim d'estada, que no podrà superar els 90 dies, i el règim de residència, mitjançant l'atorgament del permís corresponent.

Ja en matèria de **treball**, la llei estableix que “els estrangers majors de setze que desitgin fixar residència a Espanya per a poder-hi exercir qualsevol activitat lucrativa, laboral o professional, per compte pròpia o aliena, **hauran d'obtenir, simultàniament amb el permís de residència**, que expedeix el Ministeri d'Interior, el permís de treball, que atorga el Ministeri de Treball i Assumptes Socials”, la duració màxima dels quals és de 5 anys. Una excepció són els “treballs de temporada” (aquells de durada inferior a 90 dies), en els quals la concessió del permís de treball no exigeix la del permís de residència.

Per tal d'obtenir el permís de treball, **la persona interessada ha de presentar el contracte de treball** —en els cas dels treballadors per compte aliena— o un altre document —en els treballadors per compte propi— que acrediti el compromís formal de col·locació. De cara a la concessió i la renovació del permís de treball, s'establia quatre criteris bàsics:

1. L'existència de treballadors espanyols a l'atur en el sector d'activitat pel qual es sol·licita la concessió del permís.
2. La insuficiència o escassetat de mà d'obra en l'activitat o professió i zona geogràfica en què es proposa treballar.
3. El règim de reciprocitat en el país d'origen de l'estranger.
4. En el cas dels treballadors per compte propi, també s'avaluava positivament el fet que la seva concessió impliqués la creació de nous llocs de treball per a espanyols, en vista a fomentar el treball nacional.

Igualment, tenien preferència en l'obtenció de permisos de treball aquelles persones que complissin algunes condicions, com ara haver nascut a l'estat espanyol, estar casats amb algú de nacionalitat espanyola, tenir ascendents espanyols, ser d'alguna nacionalitat amb vincles històrics amb Espanya (llatinoamericans, portuguesos, filipins, andorrans, gibraltarenys...) o haver residit a l'estat espanyol els últims cinc anys.

Finalment, i pel que fa a les **sancions** en forma d'expulsions, aquestes es poden produir pel fet de residir il·legalment al país, estar treballant sense el permís corresponent, haver estat condemnat per activitats il·legals, etc. Tota expulsió implica, a més, prohibir l'entrada al territori espanyol per un període de tres anys. D'altra banda, també s'hi preveia l'aplicació de sancions als empresaris que contractessin estrangers sense el corresponent permís de treball.

Com es pot veure, es tracta d'una llei de mínims, que regula els drets i deures bàsics de la població de nacionalitat estrangera a Espanya, i que posà les bases per a les futures lleis. Amb tot, la llei fou vigent fins el mes de gener de l'any 2000, quan s'aprova la segona llei sobre immigració que es comenta a continuació.

- Llei orgànica 4/2000

La segona llei en matèria d'immigració aprovada a l'estat espanyol, i que deroga l'anterior de l'any 1985, és la **Llei orgànica 4/2000 "sobre drets i llibertats del estrangers a Espanya i la seva integració social"**, del dia 11 de gener de 2000 (publicada al BOE del dia següent).

Els canvis esdevinguts en la societat espanyola determinaren l'aprovació de la nova llei, que a grans trets seguia les línies marcades per la llei de l'any 1985, de manera que aquí només s'exposaran les diferències més notables.

La primera gran diferència entre ambdós textos és el col·lectiu a qui van dirigits, en tant que en el cas de la Llei 4/2000 **es considera com a estrangera tota persona de nacionalitat no espanyola i no comunitària**, ja que les nacionalitats dels estats membres de la Unió Europea en quedaven excloses. La llei estableix que per a poder entrar o romandre a Espanya és necessari disposar del visat corresponent.

El fet més destacable d'aquesta llei és la **pràctica equiparació total dels drets** dels ciutadans estrangers i espanyols, independentment de la seva situació legal. Un primer exemple és el reconeixement, per primer vegada, del seu **dret a participar en les eleccions municipals**, així com el dret a l'assistència jurídica gratuïta i la possibilitat de rebre ajuts per a l'habitatge.

Així mateix, s'hi regula de forma explícita el dret a viure en família de la població estrangera i, per tant, al **reagrupament familiar** dels familiars dels de persones que resideixen legalment a l'estat espanyol. En concret, es poden acollir a aquesta possibilitat el cònjuge (sempre que no estiguin separats legalment), els fills, els menors de 18 anys dels quals n'és el representant legal, els ascendents que en depenen econòmicament i qualsevol altre familiar que "justifiqui la necessitat d'autoritzar la seva residència per raons humanitàries".

La llei també posa especial èmfasi en **prevenir actes discriminatoris** envers la població estrangera, entenent com a discriminació "tot acte que, directa o indirectament, comporti una distinció, exclusió, restricció o preferència contra un estranger basada en la raça, el color, l'ascendència o l'origen nacional o ètnic, les conviccions i pràctiques religioses, i que tingui com a finalitat o efecte destruir o limitar el reconeixement o l'exercici, en condicions d'igualtat, dels drets humans i de les llibertats fonamentals en el camp polític, social o cultural."

Pel que fa a la **situació d'estada al país**, la llei preveu fins a cinc tipologies diferents, que es resumeixen a la taula següent:

Estada	Residència temporal	Residència permanent	Residència d'apàtrides i refugiats	Residència de menors
<ul style="list-style-type: none"> - Permanència en territori espanyol per un període inferior a 90 dies. - Si se supera aquest límit, cal disposar d'un permís de residència o una pròrroga extraordinària 	<ul style="list-style-type: none"> - Estada entre 90 dies i 5 anys, amb l'obtenció d'un permís de residència. - Aquest només es donarà si l'estranger acredita tenir mitjans de vida suficients per a atendre les despeses de manutenció i estada de la seva família, té una oferta de contracte de treball o es proposi realitzar una activitat econòmica per compte propi 	<ul style="list-style-type: none"> - Situació que autoritza a residir a l'estat espanyol de forma indefinida i treballar en igualtat de condicions que els espanyols - Només s'hi poden acollir els que hagin tingut una residència temporal durant cinc anys de forma continuada 	<ul style="list-style-type: none"> - S'aplicarà el règim d'apàtrida a totes aquelles persones a aquelles persones que no disposin de documentació personal i acreditin que el país de la seva nacionalitat no li reconeix la mateixa 	<ul style="list-style-type: none"> - Es considerarà com a situació regular a efectes de residència els menors tutelats per l'Administració - En el cas de localització d'un estranger indocumentat del qual no es pot establir amb seguretat la minoria d'edat, el jutge fixarà l'edat, la identitat i les circumstàncies familiars i personals i es resoldrà el seu retorn o la seva permanència.

Font: Ley Orgánica 4/2000.

La mateixa llei preveu l'obertura d'un **procés de regularització** de la situació dels immigrants que resideixen a l'estat espanyol des d'abans del dia 1 de juny de 1999, com es veurà a l'apartat 3 d'aquest capítol.

Pel que fa al treball, la llei exigeix, com en el cas anterior, que els "estrangers majors de setze anys que desitgin exercir qualsevol activitat lucrativa laboral o professional a Espanya hauran d'obtenir una autorització administrativa per a treballar o permís de treball". A diferència de la llei anterior, i aquí la diferència és molt important, el permís de treball el pot obtenir qualsevol persona, **tingui o no regularitzada la seva situació de residència a Espanya**.

Igualment, i en el cas que el sol·licitant es proposés treballar en una professió en què s'exigeix una titulació especial, la concessió del citat permís es condiciona a la tinença i homologació del títol corresponent.

El **permís de treball** és l'autorització indispensable per a poder treballar a l'estat espanyol, i tindrà una duració inferior a cinc anys, si bé, després de les pròrrogues corresponents (en el cas que segueixi vigent el contracte de treball), pot arribar a esdevenir permanent. Al mateix temps, la llei preveu que el govern reguli el permís de treball per als treballadors en activitat de temporada o de campanya. Per a obtenir el permís de treball, l'empresari haurà de pagar la taxa corresponent a l'administració per la seva tramitació.

Una gran novetat és que, d'acord amb les comunitats autònomes i les organitzacions sindicals i empresarials, el govern estableix anualment un **contingent de mà d'obra** en el qual es s'ha de fixar el nombre i les característiques de les ofertes de treball que s'ofereixen als treballadors estrangers no residents a Espanya. Amb tot, les ofertes de treball que els empresaris poden realitzar als treballadors estrangers són independents del contingent global establert, i a més, aquest no s'aplicarà en el cas que l'oferta sigui per a cobrir llocs de confiança o si es tracta del cònjuge o del fill d'estrangers residents a Espanya.

Finalment, i pel que fa referència a les **infraccions** en què poden els estrangers, aquestes es classifiquen en lleus, greus i molt greus. La falta d'autorització per treballar és una infracció greu, així com trobar-se al país en situació il·legal. Entre les faltes molt greus hi ha les activitats delictives; contra l'ordre públic; induir, promoure o facilitar la immigració il·legal; i contractar estrangers sense haver obtingut el permís corresponent. A part de multes econòmiques, les faltes greus i molt greus poden implicar l'expulsió del país (amb la prohibició de tornar a entrar al país durant almenys tres anys) o l'ingrés en centres d'internament mentre aquesta no es faci efectiva.

Finalment, la llei també estableix la creació del *Consejo Superior de Política de Inmigración*, amb l'objectiu de coordinar les actuacions de les administracions central, autònoma i municipal; així com del *Foro para la Inmigración*, com òrgan de consulta, informació i assessorament en matèria d'immigració.

- Llei orgànica 8/2000

Com s'ha vist, la llei anterior fou aprovada durant la primera legislatura del Partit Popular, quan encara no tenia majoria, amb el vot favorable de la resta de partits però el negatiu del partit que governava.

Així, una de les primeres mesures adoptades pel Partit Popular després de la seva victòria per majoria absoluta a les eleccions del mes de març de 2000 fou la redacció d'una nova llei que reformés l'anterior. Es tracta de la **Llei orgànica 8/2000, de 22 de desembre, de reforma de la Llei orgànica 4/2000**, aprovada per tràmit d'urgència i publicada al BOE del dia següent.

La nova llei reforma el text bàsic de la 4/2000, de manera que el que la gent coneix popularment com "la llei d'estrangeria" en realitat són dues lleis, la

4/2000 i la 8/2000, aprovades en poc més d'11 mesos de diferència, però molt diferents entre si.

El preàmbul de la nova justifica la redacció del nou text argumentant que durant la vigència de la Llei 4/2000 s'han "detectat aspectes en els quals la realitat del fenomen migratori supera las previsions de la norma. Al mateix temps, la nostra normativa ha de ser conforme amb els compromisos assumits per Espanya, concretament, amb les conclusions adoptades pels caps d'estat i de govern dels estats membres de la Unió Europea els dies 16 i 17 d'octubre de 1999 a Tampere sobre la creació d'un espai de llibertat, seguretat i justícia."

I segueix dient: "La reforma de la Llei Orgànica 4/2000 parteix de la situació i les característiques de la població estrangera a Espanya, no tan sols en l'actualitat, sinó de cara als pròxims anys, regulant-se la immigració des de la de la seva consideració com un fet estructural que ha convertit a Espanya en un país de destinació dels fluxos migratoris i, per la seva situació, també en un punt de trànsit cap altres estats, els controls fronteres dels quals a les rutes des del nostre país han estat eliminats o reduïts substancialment."

"Per altra banda, aquesta normativa forma part d'un plantejament global i coordinat en el tractament del fenomen migratori a Espanya, que contempla des d'una visió àmplia tots els aspectes que hi estan vinculats, i, per aquest motiu, no només des d'una única perspectiva, com pot ser la del control de fluxos, la de la integració dels residents estrangers, o la del codesenvolupament dels països d'origen, sinó totes elles conjuntament".

Malgrat aquesta aparent declaració de bones intencions, el nou text és força més **restrictiu** que l'anterior, marcant un canvi radical en política d'estrangeria a l'estat espanyol, establint **grans diferències entre els estrangers regulars i els irregulars i el règim de drets que se'ls atorga**. Una mostra d'aquest fet és el canvi de nom de l'article 3, anteriorment denominat "Igualtat amb els espanyols i interpretació de les normes" i que ara passa a dir-se "Drets dels estrangers i interpretació de les normes".

Així, s'estableix que únicament els estrangers amb permís de residència o estada a l'estat espanyol, gaudeixen dels drets de reunió, manifestació i associació en termes iguals que els ciutadans espanyols. Així mateix, la llei diu que només els estrangers regularitzats podran sindicar-se o afiliar-se a una organització professional, accedir al sistema de la Seguretat Social i, quan estiguin autoritzats a treballar, exercir el dret de vaga.

També el dret al **reagrupament familiar** es veu retallat, ja que ara l'immigrant no només ha de demostrar que disposa d'un habitatge i de mitjans econòmics suficients per atendre a la persona reagrupada, sinó que a més se l'obliga a demostrar que ha residit legalment a l'estat espanyol durant un període mínim d'un any.

Les restriccions són encara més importants en matèria del dret del treball, ja que si segons l'anterior text no era necessari tenir el permís de residència en

regla per a obtenir el permís de treball, ara necessitaran **forçament el permís de residència o d'estada**.

Finalment, la Llei posa especial èmfasi en el control dels fluxos dels immigrants i en l'establiment de vies d'expulsió dels estrangers que es troben residint il·legalment a l'estat espanyol, tancant així les possibilitats que l'anterior Llei els concedia per a regularitzar la seva situació. Des de diverses fonts s'ha denunciat que això no ha fet més que propiciar el desenvolupament de nombroses màfies que trafiquen amb estrangers i que són l'únic mitjà d'entrada i de regularització que tenen molts immigrants.

La retallada de drets que la Llei estableix provocà que diversos partits polítics, sindicats i organitzacions no governamentals defensessin la **inconstitucionalitat** del text i hi presentessin recursos davant del Tribunal Suprem. Mentre aquest resolvia, el 20 de juliol de 2001, per sorpresa, el govern aprovava el Reglament d'execució de la Llei. Un any i mig més tard, però, el 20 de març de 2003, el Tribunal Suprem dictava una sentència confirmant la il·legalitat de 13 importants apartats del Reglament. En síntesi, la sentència feia referència a aspectes bàsics de la Llei i invalidava aspectes fonamentals de la política d'immigració del govern central. Els punts més significatius feien referència, entre altres, a la lliure circulació, el reagrupament familiar, l'exempció de visat, el tractament d'indocumentats, el permís de treball, i el règim de detenció, internament i expulsió.

- Llei orgànica 14/2003

Pocs mesos després el govern posà en marxa un nou avantprojecte de reforma de la Llei, que s'acabà materialitzant amb l'aprovació, el dia 20 de novembre de 2003 i publicada al BOE del dia següent, de la **Llei orgànica 14/2003, de 20 de novembre, de reforma de la Llei orgànica 4/2000, modificada per la Llei orgànica 8/2000**.

Novament en el preàmbul de la Llei trobem la justificació d'aquesta tercera reforma del text legal: "Durant la vigència de la Llei orgànica 8/2000, de reforma de la Llei orgànica 4/2000, s'han esdevingut diverses circumstàncies que, considerades en el seu conjunt, han plantejat la necessitat d'adaptar-la als continus canvis d'un fenomen mutable com el migratori. Així, juntament al considerable augment produït del nombre de residents estrangers a Espanya els últims anys, també s'ha constatat un canvi en les formes amb què es produeix el fet migratori del que el nostre país és receptor, cosa que ha generat un major coneixement d'aquest fenomen a fi d'incorporar instruments normatius que possibilitin una major i una més senzilla ordenació dels fluxos migratoris, facilitant els mitjans a través dels quals ha de desenvolupar-se la immigració respectuosa amb les vies legals, i reforçant els mecanismes per incidir en la lluita contra la immigració il·legal, cada cop més organitzada i amb majors recursos per a l'assoliment dels seus objectius."

Així, els objectius de la nova Llei es poden resumir en:

- La millora de la gestió, mitjançant la simplificació dels tràmits administratius, i la de la del règim jurídic de les situacions dels estrangers a l'estat espanyol.
- El reforçament dels mitjans i instruments sancionadors per a la lluita contra la immigració il·legal.
- La incorporació de les disposicions aprovades per la Unió Europea.
- L'adequació del text a la Sentència del Tribunal Suprem.

El nou text significa, en resum, un enduriment de la normativa, així com l'anul·lació a la pràctica de la pròpia sentència del Tribunal Suprem, ja que, com s'ha afirmat des de diverses fonts, el govern passa a invertir el principi de legalitat, per "adaptar així, la llei al reglament, i no el reglament a la llei", que és el recomanava el tribunal Suprem.

Com que el nou text tracta fonamentalment sobre l'expulsió dels immigrants il·legals, la nova llei va acompanyada per la **Llei orgànica sobre mesures de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració dels estrangers**, del mes de març de 2003.

Com s'ha vist, l'objectiu principal de la reforma és el control dels fluxos d'immigrants i la seva integració. Hi destaca el **reforç de les mesures sancionadores per a lluitar contra la immigració il·legal** i el tràfic de persones, i el permís d'accés a la informació de les administracions públiques per part de la **polícia**, que ara **pot accedir a la informació del Padró Municipal d'Habitants**. Aquesta és l'única font a què es poden registrar els estrangers "sense papers", amb l'objectiu de poder tenir a les prestacions socials bàsiques i poder demostrar, en cas de regularització, la durada de la seva estada al nostre país.

La nova llei retalla, així mateix, els drets dels immigrants establerts il·legalment a Espanya i n'impossibilita gairebé totalment la seva regularització. Així, la nova llei redueix notablement les possibilitats de regularització individual per la via de l'arrelament, ja que elimina la possibilitat oferta a l'anterior llei 8/2000, que permetia adquirir el permís de treball i de residència per part dels estrangers que acreditessin una permanència continuada a Espanya, sense permís de residència, durant un període mínim de cinc anys.

Igualment, i respecte als estrangers en situació legal, també s'hi efectua una **modificació important en les condicions del dret al reagrupament familiar**, ja que., d'una banda, s'elimina el supòsit excepcional de reagrupament familiar per raons humanitàries, i, de l'altra, la nova llei no només exclou als ascendents del resident estranger, sinó també als del cònjuge reagrupat, si depenen econòmicament del resident legal. A més, el canvi més significatiu, és el que **exigeix a tots els familiars reagrupats l'obtenció d'una autorització de treball i de residència independent de l'obtinguda mitjançant l'agrupament**. Aquest requisit és altament restrictiu, ja que pot donar-se el cas de que un ascendent major d'edat hagi estat reagrupat precisament amb motiu

de la seva dependència econòmica i que, per tant, no opti a tenir una oferta de feina i, en conseqüència, no pugui ser reagrupat.

Finalment, i pel que fa a les mesures d'expulsió, ja que el text de la llei tendeix a **identificar a la persona immigrant com a futur delinqüent**. Entre elles podem destacar la impossibilitat de sol·licitar la residència legal per part d'una persona que té iniciada una ordre d'expulsió, ni tampoc té dret a sol·licitar l'autorització de treball i de residència qualsevol estranger amb antecedents penals, ja sigui a l'estat espanyol com en qualsevol altre país. Així mateix, en cas de delictes amb una pena de presó no superior als sis anys, el jutge pot permutar la pena per una expulsió del país.

Finalment, i amb l'objectiu de lluitar contra la immigració il·legal organitzada, es castiga el tràfic il·legal de persones, i **es premia l'estranger que denunciï la banda traficant, concedint-li el permís de residència legal, però no així si l'immigrant denuncia l'empresari que l'ocupa sense tenir un contracte firmat**.

La nova llei fou àmpliament contestada per molts sectors, com els sindicats, les organitzacions no governamentals, les associacions d'immigrants i els mateixos ajuntaments, que en molts casos s'han negat a facilitar a la policia les dades del Padró Municipal d'Habitants. En aquest context de descontentament i de protesta contra les restriccions de la nova llei se situen les diverses manifestacions i tancades del col·lectiu de "sense papers", que reclamen, en vista de les dificultats per a la seva regularització per les vies tradicionals, l'obertura d'un procés extraordinari de regulació, com finalment s'ha produït des del mes de febrer de 2005, com es veurà en el següent apartat.

- El Reial Decret 2393/2004 (Nou reglament)

El dia 30 de desembre de 2004 s'aprova el consell de ministres emetia el Reial Decret 2393/2004 pel qual s'aprovava el nou reglament d'estrangeria, que venia a substituir l'anterior, declarat inconstitucional en alguns dels seus aspectes pel Tribunal Suprem.

Malgrat que no té el rang de llei, el nou reglament pretén iniciar un canvi en la política migratòria de l'estat espanyol, i per això s'ha cregut adequat comentar-lo en aquest apartat.

En efecte, els canvis que el nou text proposa són els següents:

- Màxim consens possible entre els partits polítics, els sindicats, les empreses, l'administració, les organitzacions no governamentals i els col·legis professionals (de fet, fou consensuat per tots els partits polítics excepte el Partit Popular).
- El text resultant s'inclou en la normativa de referència, adaptant-se a les disposicions de la Unió Europea.

- Pretén prioritzar la immigració legal i sumar més instruments per a perseguir de manera més eficaç la immigració irregular a través de la lluita contra l'economia submergida.

S'aposta clarament per la immigració legal, establint-se **tres sistemes d'entrada al país**: per **règim general**, per **contingent** (contractació programada de treballadors que es necessiten en determinats sectors) i **contractació per temporada**.

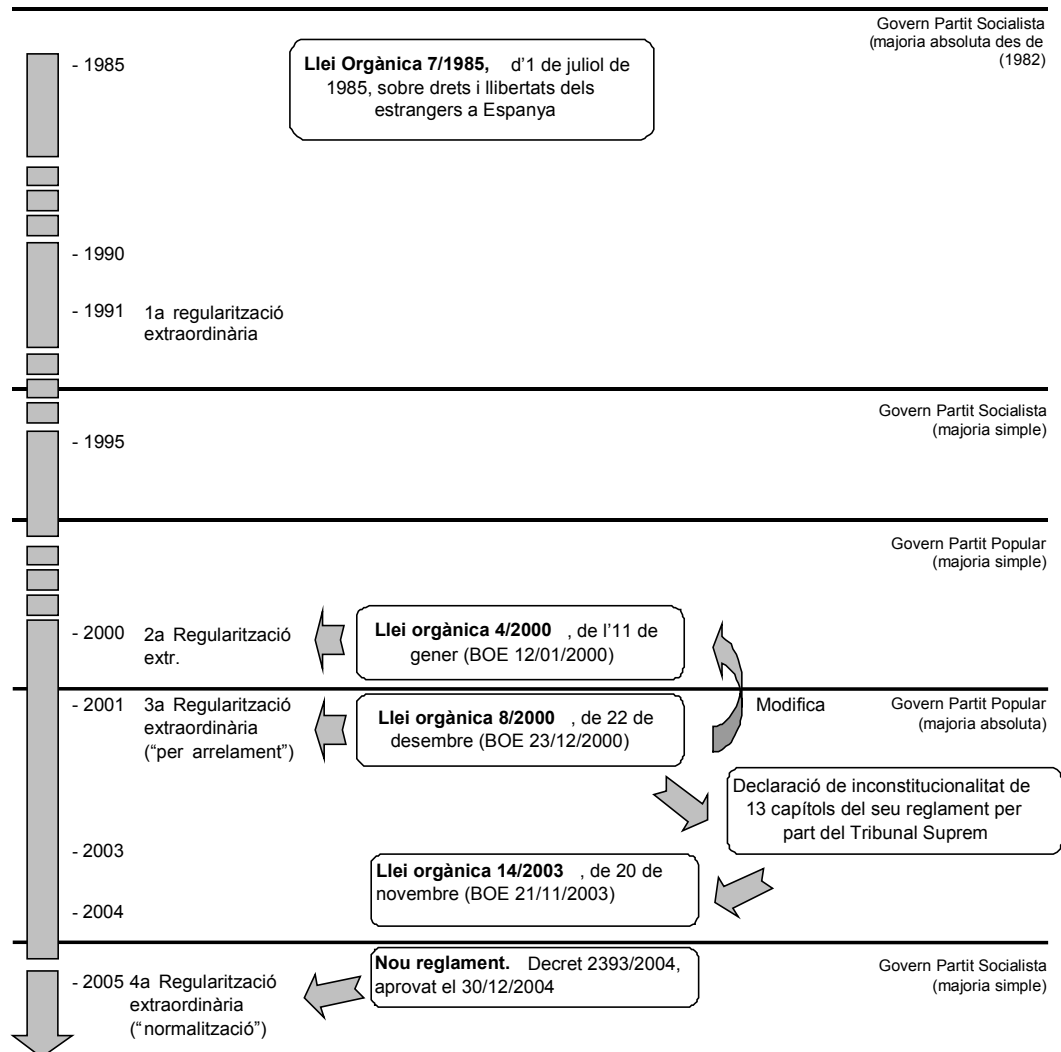
Pel que fa al **reagrupament familiar**, s'incorporen beneficis notables, ja que els residents estrangers podran sol·licitar el reagrupament dels seus familiars juntament amb la sol·licitud de renovació d'autorització, és a dir, de sis a dotze mesos abans del que es podia fins ara. Per contra, es serà més rígid a l'hora d'acreditar de comptar amb els mitjans econòmics necessaris i s'encarregarà als ajuntaments la comprovació de que l'habitatge compleix els requisits mínim adequats.

Com s'ha dit, el nou reglament marca clarament com a objectiu la **lluita contra l'economia submergida que actua com a reclam per a la immigració il·legal**. Així, a part del control de fronteres, retorns i expulsions, es pretén incidir en "**l'ordenació del mercat laboral i evitar la perpetuació de les relacions laborals irregulars**".

Per aquest motiu el reglament disposa l'obertura d'un "procés de normalització" que es "diferencia d'una regularització pel fet que no és incondicional ni per a totes les persones, sinó per a aquells estrangers que tinguin un contracte de treball real", com es veurà en el següent apartat.

Per tal de resumir de manera sinòptica la cronologia bàsica del laberint legislatiu en matèria d'immigració, s'ha elaborat el següent quadre-resum amb els principals fets i les seves dates.

Cronologia bàsica de la legislació sobre immigració a l'estat espanyol i dels processos extraordinaris de regularització

Font: Elaboració pròpia a partir de diverses fonts.

Els processos de regularització extraordinaris

Les lleis recullen una sèrie de mecanismes per a la regularització de la població estrangera que resideix en situació il·legal a l'estat espanyol. Una d'aquestes vies de regularització són l'obertura de processos extraordinaris durant els quals els estrangers, mitjançant l'acreditació dels requisits sol·licitats, poden obtenir el permís de residència.

En total, des de l'aprovació de la primer llei de l'any 1985, hi ha hagut fins a quatre processos de regularització extraordinaris, corresponents als anys 1991, 2000, 2001 i 2005, com es veurà a continuació.

- La regularització de 1991

El 8 de juny de 1991 es publicava al BOE l'acord del Consell de Ministres d'obrir un període de regularització de treballadors estrangers.

Els requisits que havien de complir els sol·licitants eren els següents:

- Presència a l'estat espanyol des d'abans del 24 de juliol de 1985 i permanència habitual des d'aquesta data, o
- Presència a l'estat espanyol des d'abans del 15 de maig de 1991, si en el passat s'havia tingut un permís de residència i de treball, haver realitzat una activitat lucrativa de forma continuada, o disposar d'una oferta de treball regular o estable.

Segons fonts de la Direcció General de Migracions, a Catalunya es s'acceptaren un total de 33.325 demandes, mentre que la xifra de denegades fou de 6.708 denegades. A més, cal creure que aquesta regularització incrementà el nombre de reagrupaments familiars, procés que ja s'estava produint des de l'any 1986, és a dir des del principi del període, tot i que no fos de forma reconeguda legalment.

- La regularització de 2000

A l'empara de la Llei 4/2000, el 18 de febrer de 2000 s'aprovava el Decret 239/2000 que autoritzava l'obertura d'un procés de regularització de població estrangera.

El requisit per a poder accedir a l'obtenció del permís de residència corresponent, era acreditar residir al territori espanyol des d'abans del dia 1 de juny de 1999 i acreditar haver sol·licitat el alguna ocasió el permís de residència o de treball en alguna ocasió o haver-lo tingut durant els tres anys anteriors.

El termini per a la presentació de sol·licituds transcorregué entre 21 de març i el 31 de juliol de 2000, i en total es presentaren un total de 244.377 sol·licituds al total de l'estat espanyol. Es tractà d'una xifra molt superior a les 150.000 que

esperava el govern i que posà de manifest la magnitud del nombre de persones que residien il·legalment al país. Del total presentades, 137.454 (el 56,24%) foren resoltes favorablement.

- La regularització de 2001

Un any més tard que l'anterior regulació, i un cop aprovada la Llei 8/2000, el dia 16 de febrer de 2001 es publicava el Reial Decret 142/2001, pel qual s'obria un nou procés de regularització.

La nova regularització té únicament com a destinatàries aquelles persones a qui se'ls va denegar la sol·licitud de regularització presentada en el procés de 2000 pel fet de no poder acreditar que es trobaven residint a l'estat espanyol des d'abans de l'1 de juny de 1999, motiu pel qual es coneix com a "regularització per arrelament".

Malgrat això, es presentaren més de 350.000 sol·licituds, el 63,4% de les quals es resolgueren positivament.

- La regularització de 2005

Com s'ha vist, el nou reglament, aprovat el mes de desembre de 2004, fixa l'obertura d'un nou procés de regularització (segons el text, "normalització") a partir del dia 7 de febrer i durant un període de tres mesos.

La principal novetat d'aquest procés és que **se cedeix la iniciativa a l'empresari**, essent aquest qui ha de presentar un contracte d'un treballador estranger d'una durada mínima de 6 mesos, de 3 mesos si es tracta del sector agrícola o de 6 mesos discontinus si el sector d'activitat és l'hostaleria o la construcció. En el cas dels serveis domèstics, s'ha d'acreditar un treball de sis mesos, amb un mínim de 30 hores a la setmana i 12 dies al mes.

Els requisits dels treballadors per a optar aquest procés és estar empadronat al país amb una antiguitat mínima de 6 mesos i no tenir antecedents penals. Durant el procés (abril de 2005) s'obre la possibilitat de justificar aquesta antiguitat amb altres documents oficials distints del padró.

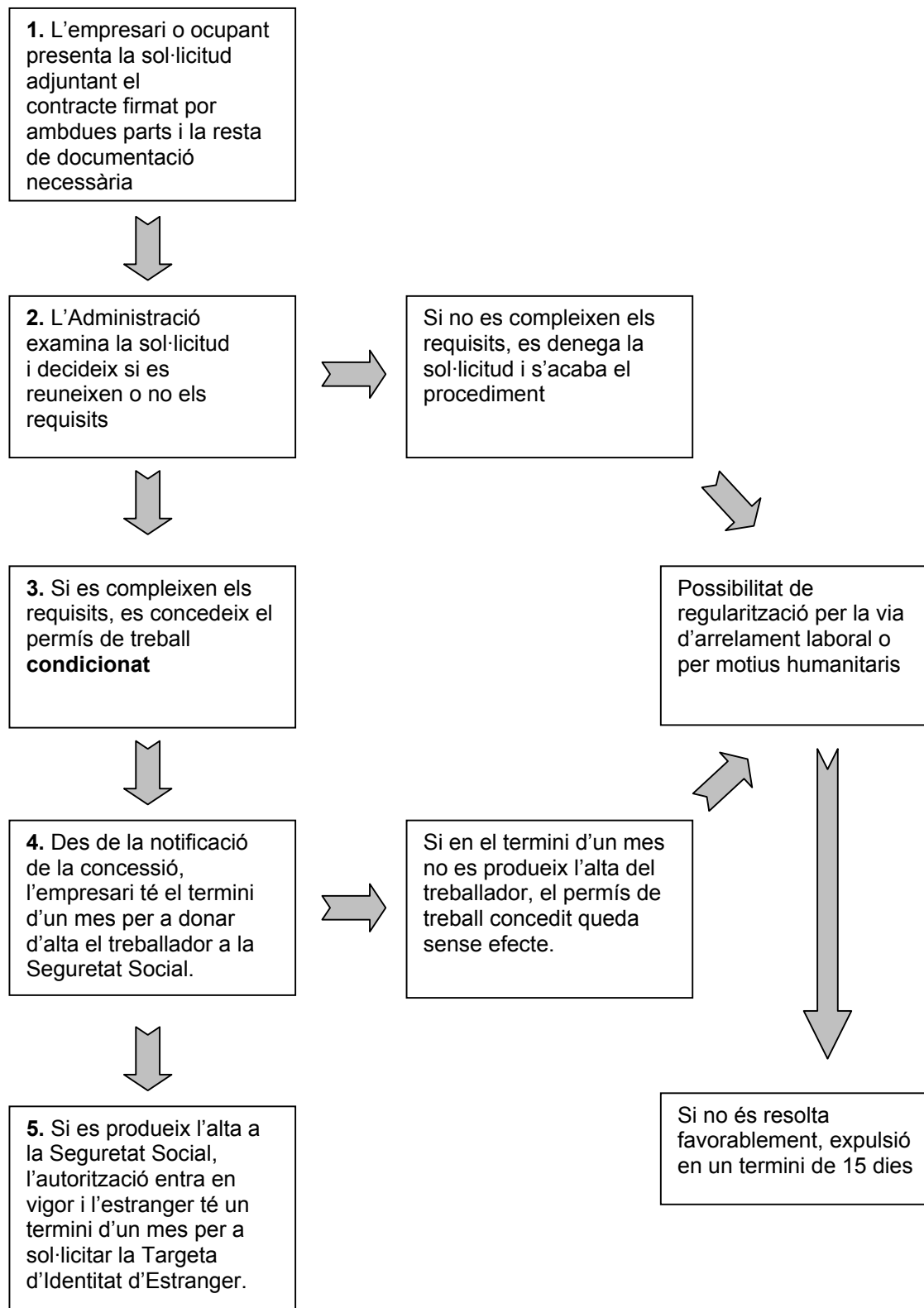
Les previsions més optimistes és que el nou procés pot **regularitzar la situació de fins a 800.000 treballadors a tot l'estat**, cosa que ha provocat el recel d'altres països, com ara Alemanya i Holanda, que temen en la possibilitat que un cop obtingut el permís de residència a Espanya, aquests treballadors puguin circular lliurement pel territori comunitari.

I és que, en efecte, **en cas de resoldre's favorablement la sol·licitud, es concedirà el permís de residència** —en principi, amb un any de duració, sempre i quan l'empresari doni d'alta al treballador a la Seguretat Social abans d'un mes després de la resolució.

Per contra, i si es denega la sol·licitud, els estrangers es podran acollir al procés de **regularització per arrelament laboral** (acreditant viure a l'estat espanyol des de dos anys abans del procés i haver treballat més d'un) **o per motius humanitaris**. En cas que cap d'aquestes dues vies alternatives tampoc resultin satisfactòries, **els immigrants poden ser expulsats en un termini de 15 dies**. El resum de tot el procés és el que mostra l'esquema següent.

Procés de regularització de l'any 2005 establert pel Reial Decret 2393/2004

Annex II

Fitxes de les entrevistes

Entrevista N. 1

Identificació personal	Home	19 anys
Nacionalitat/Origen	Marroc	
Estat Civil	Solter	
Anys de residència a Terrassa	Des de 2001	
Nivell d'estudis	Batxillerat	
Feina actual	Hostaleria	

Entrevista N. 2

Identificació personal	Home	50 anys
Nacionalitat/Origen	Marroc	
Estat Civil	Vidu	
Anys de residència a Terrassa	Des de 1998	
Nivell d'estudis	Secundària incompleta	
Feina actual	Construcció	

Entrevista N. 3

Identificació personal	Dona	48 Anys
Nacionalitat/Origen	Marroc	
Estat Civil	Casada (Separada)	
Anys de residència a Terrassa	10 Anys	
Nivell d'estudis	Batxillerat incomplet	
Feina actual	Cerca feina	

Entrevista N. 4

Identificació personal	Home	19 anys
Nacionalitat/Origen	Argentina	
Estat Civil	Solter	
Anys de residència a Terrassa	Menys d'1 any	
Nivell d'estudis	Secundària inacabada	
Feina actual	Ajudant de pintor	

Entrevista N. 5

Identificació personal	Home	56 anys
Nacionalitat/Origen	Perú	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	-	
Nivell d'estudis	Secundària, curs tècnic infermeria i formació en una clínica al Perú	
Feina actual	En una cafeteria	

Entrevista N. 6

Identificació personal	Home	41 anys
Nacionalitat/Origen	Colòmbia	
Estat Civil	Solter	
Anys de residència a Terrassa	Des del 2000	
Nivell d'estudis	Batxillerat	
Feina actual	Xofer	

Entrevista N. 7

Identificació personal	Dona	47 anys
Nacionalitat/Origen	Equador	
Estat Civil	Soltera	
Anys de residència a Terrassa	Des de 1999 (aproximadament)	
Nivell d'estudis	Secundària	
Feina actual	Cura de gent gran	

Entrevista N. 8

Identificació personal	Home	30 anys
Nacionalitat/Origen	Pakistan	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Des del 2000	
Nivell d'estudis	Universitaris incomplets	
Feina actual	Feines diverses d'electrònica en un negoci d'un amic pakistanès	

Entrevista N. 9

Identificació personal	Home	41 anys
Nacionalitat/Origen	Pakistan	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Des del 2000	
Nivell d'estudis	Secundària /electrònica	
Feina actual	Feines diverses d'electrònica en un negoci d'un amic pakistanès	

Entrevista N. 10

Identificació personal	Dona	19 anys
Nacionalitat/Origen	Argentina	
Estat Civil	Casada	
Anys de residència a Terrassa	Des del 2002	
Nivell d'estudis	Primària	
Feina actual	Hostaleria	

Entrevista N. 11

Identificació personal	Dona	53 anys
Nacionalitat/Origen	Romania	
Estat Civil	Vídua	
Anys de residència a Terrassa	Des de finals dels 90	
Nivell d'estudis	Secundària	
Feina actual	Reparteix publicitat	

Entrevista N. 12

Identificació personal	Dona	40 anys
Nacionalitat/Origen	Rússia	
Estat Civil	Casada	
Anys de residència a Terrassa	Des de 2001	
Nivell d'estudis	Dues carreres universitàries	
Feina actual	Auxiliar infermeria	

Entrevista N. 13

Identificació personal	Dona	37 anys
Nacionalitat/Origen	Taiwan	
Estat Civil	Divorciada del seu primer marit (taiwanès) i, actualment, parella de fet amb un espanyol	
Anys de residència a Terrassa	Des de 1999	
Nivell d'estudis	Secundària	
Feina actual	Serveis de traducció a Barcelona	

Entrevista N. 14

Identificació personal	Dona	27 anys
Nacionalitat/Origen	Marroc	
Estat Civil	Casada	
Anys de residència a Terrassa	Des de 1997	
Nivell d'estudis	Escolaritzada fins als 12 anys	
Feina actual	Cerca feina	

Entrevista N. 15

Identificació personal	Home	37 anys
Nacionalitat/Origen	Marroc	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Des de finals dels 90	
Nivell d'estudis	Batxillerat	
Feina actual	Peó a la construcció	

Entrevista N. 16

Identificació personal	Home	50 anys
Nacionalitat/Origen	Senegal	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Des de 2001	
Nivell d'estudis	Secundaris	
Feina actual	Empresa d'alimentació (moldre cacau)	

Entrevista N. 17

Identificació personal	Home	50 anys
Nacionalitat/Origen	Senegal	
Estat Civil	Casat (Separat)	
Anys de residència a Terrassa	Finals de 1998	
Nivell d'estudis	Secundaris	
Feina actual	Operari de màquines	

Entrevista N. 18

Identificació personal	Home	38 anys
Nacionalitat/Origen	Senegal	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Des de 2002	
Nivell d'estudis	Primaris	
Feina actual	Mosso de magatzem	

Entrevista N. 19

Identificació personal	Home	33 anys
Nacionalitat/Origen	Senegal	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Des de 1998	
Nivell d'estudis	Estudis secundaris acabats	
Feina actual	Instal·lador de cortines i persianes	

Entrevista N. 20

Identificació personal	Home	24 anys
Nacionalitat/Origen	Marroc	
Estat Civil	Solter	
Anys de residència a Terrassa	Des del 2002	
Nivell d'estudis	Batxillerat. 1 any i mig d'estudis universitaris	
Feina actual	Soldador a la construcció	

Entrevista N. 21

Identificació personal	Dona	35 anys
Nacionalitat/Origen	Senegal	
Estat Civil	Casada (Segona dona)	
Anys de residència a Terrassa	Des de 1997	
Nivell d'estudis	Superiors - Informàtica	
Feina actual	Propietària botiga de roba	

Entrevista N. 22

Identificació personal	Dona	30 anys
Nacionalitat/Origen	Senegal	
Estat Civil	-	
Anys de residència a Terrassa	Des del 2002	
Nivell d'estudis	Primaris	
Feina actual	Curs de formació a Foment de Terrassa	

Entrevista N. 23

Identificació personal	Dona	52 anys
Nacionalitat/Origen	Perú	
Estat Civil	Casada	
Anys de residència a Terrassa	Des del 2000 (aproximadament)	
Nivell d'estudis		
Feina actual	Servei domèstic	

Entrevista N. 24

Identificació personal	Home	32 anys
Nacionalitat/Origen	Polònia	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Des del 2003	
Nivell d'estudis	Superiors (mecanització agricultura)	
Feina actual	Empresa electrònica	

Entrevista N. 25

Identificació personal	Home	32 anys
Nacionalitat/Origen	Romania	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Des del 1999	
Nivell d'estudis	Universitaris - Veterinari	
Feina actual	Comercial	

Entrevista N. 26

Identificació personal	Home	41 anys
Nacionalitat/Origen	Rússia	
Estat Civil	Casat	
Anys de residència a Terrassa	Més de 3 anys	
Nivell d'estudis	Dues carreres universitàries	
Feina actual	Empresa de seguretat i manteniment	

Annex III

Blocs temàtics entrevistes

Bloc temàtic: Trajectòries laborals

1. Dades sociodemogràfiques dels entrevistats/des

- País d'origen i lloc de residència: àmbit rural/ àmbit urbà
- Sexe
- Data de naixement
- Estat civil
- Nivell d'estudis
- Classe social família
- Barri de residència

2. Trajectòria laboral dels entrevistats/des en el país d'origen

3. Sobre la decisió d'emigrar

- Raons per les quals es decideix emigrar
- Com es prepara la sortida del país d'origen?
- Característiques del viatge/trajecte (itinerari, mitjà de transport, pagament a intermediaris, etc.)
- Països on resideix amb anterioritat a l'arribada a Espanya
- Per què escullen Espanya com a societat de destí?
- Data d'arribada a Espanya
- Procediment d'entrada a Espanya

4. Sobre el lloc de residència

- Llocs on s'ha residit a Espanya
- Des de quan viu l'entrevistat a Terrassa?
- Per què ha escollit Terrassa com a lloc de residència?
- Per què ha escollit el barri on actualment resideix?
- Altres barris de la ciutat on ha residit amb anterioritat
- Règim d'habitatge (p.e. propietat, lloguer)
- Amb qui resideix?
- Característiques de l'habitatge actual (p.e. m², equipaments, etc.)

5. Aplicació del marc legal i de les categories jurídiques a les trajectòries legals dels entrevistats/des

- Situació legal en el moment d'entrada a Espanya
- Repàs cronològic de la trajectòria legal seguida per l'entrevistat
- Situació legal actual
- Constatar si ha exercit de reagrupant d'altres familiars i com ha transcorregut el procés

6. Trajectòria laboral dels entrevistats/des a Espanya

Repàs de la trajectòria laboral seguida pels immigrants a la societat receptora, pel que fa als següents indicadors:

- Sector d'activitat
- Descripció activitats empresa
- Categoria professional entrevistat/da
- Via d'accés a l'ocupació
- Duració de l'activitat
- Tinença o no de contracte (tipus de contracte)
- Descripció de les tasques que executava l'entrevistat/da
- Nombre aproximat de treballadors a l'empresa
- Nacionalitat dels altres treballadors de l'empresa
- Nacionalitat "empresari"
- Salari
- Jornada laboral
- Requeriments fora de la jornada laboral (treballar caps de setmana, hores extres, etc.)
- Possibilitats promoció professional dins de l'empresa
- Causa finalització relació laboral
- Valoració satisfacció global entrevistat
- Tipus de relació amb els companys de treball (p.e. en el cas que convisquin treballadors autòctons amb estrangers, valorar si existeix comunicació entre ambdós grups dins i fora de la feina)
- Tipus de relació amb l'empresari o cap
- Pràctiques irregulars de l'empresa percebudes per l'entrevistat/da (p.e. no cotitzar les hores extres a la Seguretat Social)
- Pràctiques discriminatòries que han afectat l'entrevistat/da (p.e. cobrar menys salari que els seus companys autòctons, fer les feines "més dures")

7. Sobre ús i coneixement de l'idioma

- Grau de coneixement del català i el castellà
- Quin idioma utilitza habitualment en l'àmbit familiar?

- Quin idioma utilitza habitualment en l'àmbit laboral?
- Quin idioma utilitza habitualment amb les seves amistats?
- Quin idioma utilitza habitualment amb els veïns?
- Quin idioma utilitza habitualment amb les diferents administracions (escoles, serveis sanitaris, etc.)
- La manca de coneixement del català o del castellà li ha suposat algun tipus d'obstacle?

8. Sobre les institucions de la societat d'acollida

- Valoració sobre si existeix o no discriminació en l'accés al treball i en les condicions de treball per als treballadors d'origen immigrant
- Opinió sobre l'actuació dels partits polítics en temes d'immigració
- Opinió sobre l'actuació dels sindicats en temes d'immigració
- Opinió sobre l'actuació de l'administració local (Terrassa) en temes d'immigració
- Opinió sobre la qualitat del sistema educatiu
- Opinió sobre l'oferta de formació per a estrangers adults a nivell local
- Opinió sobre el tractament que fan els mitjans de comunicació de la immigració

9. La convivència dels diferents col·lectius a nivell de barri/municipi

- Valoració del grau de satisfacció de l'entrevistat/da amb la seva decisió de viure a Terrassa
- Grau d'acceptació/rebuig de la població nouvinguda per part dels residents a Terrassa
- Xarxes socials de l'entrevistat/da en la seva vida quotidiana (família, amics connacionals, veïns, etc.)
- Tipus de relacions que manté amb la població autòctona fora de l'àmbit laboral
- Raons que poden obstaculitzar el contacte entre els diferents col·lectius, segons l'entrevistat/da
- Identificar possibles focus de conflicte entre els diferents col·lectius que conviuen en el barri/municipi
- Quin tipus d'iniciatives podrien millorar la convivència entre els diferents col·lectius?
- Com valora l'entrevistat/da, a nivell global, el tipus d'actuacions que estan portant a terme les institucions de Terrassa en matèria d'immigració?

10. Sobre associacionisme i participació política

- Com defineix l'entrevistat els seus vincles amb la societat receptora en termes d'identitat?
- Pertany l'entrevistat a alguna associació? De quins tipus? Quin és el seu grau d'implicació?
- Opinió de l'entrevistat/da sobre la possibilitat d'accedir a la nacionalitat espanyola. Quins serien els avantatges? I els inconvenients?
- Valoració de l'entrevistat/da sobre la manca de drets polítics.
- Disposa de mecanismes de participació política alternatius al vot a través dels quals canalitzar les seves reivindicacions?

11. Projectes de futur dels entrevistats/es (tant per a ells com per als seus fills/es)

- Indagar si existeix projecte migratori de retorn
- Expectatives futures a nivell laboral
- Expectatives per a la “segona generació” (els fills/es)